AL. JIRÁSKA

SEBRANÉ SPISY.

DÍL XLV.

HUSITSKÝ KRÁL.

II.

www.digiBooks.cz

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOLEČNOST S R. O. V PRAZE.
1930.

HUSITSKÝ KRÁL.

VÝJEVY Z VELKÉHO DRAMATU.

II.

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOLEČNOST S R. O. V PRAZE.
1930.

HUSITSKÝ KRÁL.

Psáno od r. 1920.

Vydáno podle úplně vypracovaného rukopisu autorova.

Zdeněk Nejedlý.

II.

1.

Bratr Řehoř vedl Petra, synovce Dorotky bekyně, z jeho útulku na Výrově do Lhotky u Rychnova. Na tuto cestu vydal se Petr rozrušen zprávou, že Noëma se provdala. A pak, druhého dne té cesty, když se brali třebechovickými lesy, z nenadání se s ní setkal. S ní a s panem Janem Rychnovským, jejím mužem, o kterém nedlouho před tím zvěděl od bratra Řehoře, že ten pán byl jeho, Petrovým, přímluvčím a dobrodincem.

Petr po tomto setkání těžko tajil své pohnutí. Od místa v lese, kde spatřil Noëmu jako zjevení, kde naposled se ohlédl za jejím povozem jedoucím ku Praze, brali se dále hvozdem, prošli na jeho konci Křivicemi, roubenou vesničkou, v lesní pustině jako zapomenutou, minuli její dřevěnou svatyňku s hřbitovem pod prastarými lipami, brali se pak pod volným nebem, poli mezi hustými lány zrajícího obilí, procházeli dědinami, ale Petr ničeho si nevšímal a hovoru se vyhýbal ještě víc nežli včera. Zůstával pozadu nebo kráčel před bratrem Řehořem, jak se jen dalo. Až pak vytrhlo jej zavolání:

„Pohleď, tu je Lhotka."

Bratr Řehoř ukazoval na pravo od cesty, kdež nedaleko na táhlé výšině v polích nad svahem do

travnatého oupadu stál rozlehlý, dřevěný dvůr mezi několika košatými lipami. Vedle dvora a pod ním v mírném svahu stará vesnička s několika novými roubenými příbytky doškových střech.

Zašli tam. Bratr Řehoř zamířil rovnou do jednoho z nových stavení, ve kterém přebýval starší bratrské obce, Ondřej, bělovlasý kmet. Ten pak s Řehořem zavedl Petra do staré chalupy krčící se pod rozložitými jabloněmi, určené za Petrovo obydlí. Bylo prosté; jizbice povalového stropu nebílená s pecí, krbem a s ohništěm na síni. Dvě lůžka, truhla, dvě židle, u stěny lavice a v koutě nad hrubým stolem nevelká almárka, toť všechen nábytek té světnice. A měla již obyvatele.

Bratr Řehoř srdečně se pozdravil s mladíkem červených, hladkých tváří, dlouhých, tmavých vlasů, oděným šerou sukní; bylo mu něco přes dvacet let.

„To je bratr Matěj," hlásil Řehoř. „Žil s námi v první naší obci, v Kunvaldě, pak po jejím rozplašení skrýval se v doupatech a po lesích. Teď budete spolu a bohdá v bratrské svornosti."

Bratr Matěj vítal Řehoře s patrnou oddaností a radostí, Petra pak prostě ale, srdečně. Podal mu ruku a řekl: „Vítej, bratře." Výmluvněji hovořily jeho upřímné, tmavé oči.

Bratr Řehoř zůstal ve Lhotce ještě i na zejtří. Po tom dni vydal se časně ráno přes Rychnov dále na svou apoštolskou cestu k bratřím roztroušeným po různých končinách království.

Petr měl nové útočiště; žil opět v odlehlém zákoutí, které však proti Výrovu zdálo se mu hlučným. Tam na osamělém hrádku mezi lesy nepřišel na lidi, tam měl jenom svého ochránce, jednookého, zasmušilého kněze rytíře Ambrože Litvína a jeho dobrác-

kého strýce Tobiáše, zakrslého mužíka šedých vlasů, povadlých tváří, na nichž vousy nerostly, který, když se divil, srážel malé dlaně svých drobných rukou. Tady ves plná ruchu. Prvotní obyvatelé i přistěhovalí „bratři" pilně pracovali od rána do večera na polích, u stavení a v jizbách. Z několika světnic vyrážel hlomoz tkalcovských stavů.

Ve své jizbě měl Petr klid. Mladý jeho společník tichý, skromný a vždy ochotný pomáhal teď o žních bratřím na poli jakož všichni se podporovali při správě hospodářské. Jinak dělal v sousedním stavení bratra Jonáše za stavem.

První dny byl Petrovi průvodčím. I do polí jej zavedl. Přišli také na místo, odkud bylo dobře vidět rychnovský hrad s kulatou věží na skalce a v sousedství hradu část Rychnova města. V pozadí za hradem, za městem širošíré lesy a za těmi v obzoru Orlické hory. Na jejich modravé pásmo, na všecku pohorskou krajinu bylo za ranního slunce utěšené podívání. Ale Petrovy zraky jen na hradě tkvěly. Díval se, díval, na Noëmu myslil, a kdy asi se navrátí z Prahy. Dům podkomořího v Celetné ulici se mu mihl, Andělova zahrada, její stará alej lipová, v sousedství bílý domek pod rozložitým javorem, světnice obou Dorotek, jak se tam s Noëmou setkával. A teď —

Vytrhl se a rychle pobídl bratra Matěje, aby už šli. Mladý společník se v duchu divil, co že Petr se tak zadíval na hrad, proč se tak zamyslil a proč pojednou odtud pospíchá —

Petr chtěl se těm vzpomínkám bránit. Té chvíle se z nich vytrhl, ale pak, když přišly zas, neodolal. Jako by daleká, milá hudba zněla; vábila, musil jí naslouchati. Vzpomínal a také zas počítal, kdy asi se

vrátí Noëma z Prahy; ale také si vyčítal, co mu z toho. Až Noëma bude tu na Rychnově, jako by byla daleko v Praze. A přece vyskočil od stolu, když za deštivého odpoledne koncem srpna zkřikl mladý Matěj ze síně do světnice, aby se Petr šel podívat, že jede Rychnovský pán, že se vrací z Prahy.

Petr spěchal z jizby, ne však proto, aby spatřil pána. Koho však chtěl uvidět, neuviděl. Hleděl přes pole k cestě, kterou jel kotčí vůz tažený čtyřmi. Za ním druhý, obyčejný s jedním spřežením. Přední vůz provázel jezdec v plášti.

„To je pán," horlivě ukazoval bratr Matěj.

Petr však se díval po voze; než ten byl pro déšť zakrytý. Vozataj na podsedním koni pobídl tu na rovné cestě spřežení. Tmavý vůz tmavší pod rozplakaným nebem hlasněji zahrčel, rychleji se rozjel a záhy zmizel za skupinou starých stromů.

Petr Noëmy nespatřil. Uslyšel však o ní. Bratr Matěj se o ní rozhovořil, když se vraceli a ještě pak doma neustal. Vypravoval hovorně o ní, o pánu Rychnovském, co všechno pro ně tu ve Lhotce udělal, nová stavení že jsou všechna z jeho přízně a také pole, zahrady při nich, a že také mezi ně přišel, že tu byl i s mladou manželkou brzo po svatbách, z jara sem přišli, a jak ta paní je hodná a sprostná.

„Tady u nás s každým jako sobě rovným se ukazovala, se sestrami vlídně promluvila, děti pohladila. Všem lidem je milá a bohu se neztratila, hledá tak jako její pán cestu pravdy boží. Bratr Řehoř o tom povídal. A také vypravoval, že už za svobodna v Praze pomáhala bratřím, když byli v úzkostech, a pán Rychnovský že se také mocně přimlouval."

Petr, který naslouchal hledě do země, přisvědčil

zkrátka, že tak, že o tom ví. A dost; přestal hovořit a byl zasmušilejší.

Bratr Řehoř dal Petrovi úkol, aby vedl duchovní život lhotecké obce a také aby mládež učil. Úkol ten byl nesnadný, neboť se nedostávalo knih, jmenovitě bible. Matěj, soudruh Petrův, měl jen její část, evangelium sv. Marka, ne však napsané, nýbrž ve své hlavě. Umělť je celé zpaměti jakož i nejeden žalm. Petr žasl, když mladý, tichý bratr mu to skromně pověděl a na ukázku začal mu říkati jakoby z knihy četl: „Počátek evangelium Ježíše Krista, Syna božího. Jakož psáno jest v prorocích: Aj, já posílám anděla svého před tváří tvou, kterýž připraví cestu tvou před sebou —"

A tak říkal dál celou kapitolu. Dořikav, vyzval Petra, aby si určil místo z jiné kapitoly, kterékoliv, že mu je poví. Petr požádal, aby tedy říkal o vjezdu Krista Ježíše do Jeruzalema. Matěj hleděl chvilku do země, jakoby se rozpomínal, v paměti rovnal, až pozvednuv opět svých očí, začal vážným, čtenářským tonem:

„A když se přiblížili k Jeruzalemu a Betfagi i Betany při hoře Olivetské, poslal dva z učedlníků svých a řekl jim: ‚Jděte do městečka, kteréž proti vám jest, a hned vejdouce tam, naleznete oslátko přivázané, na kterémž nižádný z lidí neseděl. Odvížíce přiveďte' —" A dál říkal verše jedenácté kapitoly líčící slavný vjezd Kristův do Jeruzalema, a plynně je říkal a nezarazil se ani na okamžik.

To bylo podivu hodné, nestačilo však. Proto se Petr vypravil na radu staršího obce, bratra Ondřeje, s Matějem do města, do Rychnova, k sousedu a bratru Eliáši, který měl celý Nový zákon. Když vycházeli ze Lhotky, ozvala se Petrovi tichá naděje,

že snad shlédne Noëmu. Než marně se obracel po hradu, k němuž si schválně zašel, marně vyhlížel. Noëmy nespatřil.

U souseda Eliáše dobře pochodili. Přinesli od něho Nový zákon. Ochotně jim jej půjčil. Petr se dal ihned do díla. Psal dopoledne; na večerní opisování nestačilo světlo borové louče nebo chatrné lojové svíce. Než i za dne musil nejednou ustati, když hustá, kalná mlha nebo mračně zaklopené nebe zdusily světlo nevysoké jizby malých oken.

Začal s evangeliem sv. Matouše. Psal rád, bez přestávky. Tak jej svaté čtení drželo. Při něm zapomínal na své okolí, na Prahu, na Noëmu. Jen jednou náhle ustal, když dospěl ke konci osmé kapitoly a opsal verš dvacátý třetí a čtvrtý: „A když vstoupil na loď, vstoupili za ním i učedlníci jeho. A aj, bouře veliká stala se jest na moři, že vlny přikrývaly loď —"

Tu nechal hustě psaných sloupců své předlohy. Brk utichl v pravici nehnutě se opřevší o stůl, oči zadívaly se do prázdna. Mysl utekla daleko, do Prahy, do bílé jizby bekyň Dorotek, jak tam četl jednou pozdě odpoledne, loni, nedlouho před tajnou, nešťastnou schůzí „v cípu" u bratra Eliáška. Četl oběma Dorotkám a Noëmě z postilly Chelčického a právě o té bouři a jak Ježíš přimluvil větrům i moři a jak nastalo utišení veliké. A četl jim výklad toho, že bouře otevřela učedlníkům vnitřní oči, četl o plavení nebezpečném přes moře tohoto světa i vroucnou krásnou modlitbu na konci výkladu.

Jak poslouchala Noëma ve zbožném pohnutí. Jím mluvily její oči, všecka její tvář, té chvíle jiná, zjasnělá novou krásou.

Jako prudko hrnoucí se vlny to vzpomínání.

Bouře otevřela učedlníkům vnitřní oči, a on jich, vyčetl si teď, zavírá. Kdysi připomínal Noëmě, kterak cesta k pravému, křesťanskému životu je ouzká a brána k němu těsná, a sám teď, sám teď z té cesty se odchyluje a klopýtá, mučí se myšlénkou, šla-li Noëma z dobré vůle za muž, za toho, jehož dobrodiní musí on užívat a jeho ochrany, zapomněla-li na něj, na Petra, na vše, co bylo. Nebo se v srdci nezměnila a souží se tajně jako on, který toužebně vyhlíží i její sídlo a tím hříšně touží. Myslíť na ženu jiného a nebrání se pokušení, jehož vlny již přikrývají jeho lodičku a on té bouři nemůže přimluvit, aby nastalo utišení —

2.

Student Augustin Halar a bakalář Morávek, které s Petrem Dorotčiným a jinými bratřími mořili loni (1461) kolik měsíců těžkým vězením pod Novoměstskou věží, odvolali své „pikhartské bludy" před mistrem Rokycanou, jeho kněžstvem a shromážděným lidem v Týnském kostele. Za to směli zase do svých světniček v Loudově apoštolské kolleji.

Morávek ve své jizbě dlouho nepobyl. Jeho mysl i před tím neklidná, plachá, hned se rozčilující, nesnesla všech útrap od jara do léta, přísného vyšetřování, pak soudu, vězení. Soužila se zprávami o tom, jak byl potrestán milovaný mistr Mikuláš z Hořepníka, na kterého v slabé chvíli za vyšetřování prozradil, že od něho měl traktáty Mikuláše Biskupce a jiné (jeden byl i proti králi), pobuřovala se zprávami o tom, jak byli mučeni bratří uvěznění pod Novoměstskou věží, jmenovitě jeho důvěrný přítel Petr Dorotčin. A pak muka toho veřejného odvolání —

Z toho všeho se zasmušil, až pošetil tak, že ho nemohli v kolleji nechat. Musil pryč; z Prahy si jej odvezli rodiče do rodné jeho vsi.

Tak zůstal Augustin Halar z těch tří tajných „bratří" žalářovaných sám jediný v Loudově kolleji. Vrátil se do ní zkrušen na mysli. Skličovalo jej vědomí viny, že povolil a odvolal, že sám to odvolání přečetl za sebe a za druhy, kteří musili při tom kajícně pokleknout v Týně před plným kostelem, skličovalo jej, že musil i nadále zapírati.

Když jej předloni sem do kolleje přijali a tím jej, chudého studenta, opatřili, byl šťasten. Tenkráte jej těšila jeho světnička, tenkráte do ní vcházel rád. Teď zasmušile překračoval její práh, sám s sebou nespokojen. Bylo mu dusno a těsno v kolleji, třeba že kollegové, veselý Blažej Červenec a hranatý Vavřinec Káně šetrně se k němu chovali. Jiří Černý, subtilný panáček strojivý, měl se k němu tak jako dříve a jako ku všem, lhostejně, nevšímavě. Za to Pavel, řečený Jedináček, který pořád seděl u knih a vycházel jen do přednášek nebo do sousedství, do betlemské kaple, pomodlit se, uvítal jej nad očekávání laskavě, ač na jaře za vyšetřování ochotně pomáhal, když direktor kolleje prohledával světničky těch tří vyšetřovaných, když zpřevracel jejich stolky, pulpity, truhlice i lože.

Na podzim po tom návratu z vězení v polovici října, na sv. Havla skončil se letní semestr a hned nazejtří konala se v Loudově kolleji pronunciace či vyhláška studentů přijatých za alumny kolleje na místa po Petrovi Dorotčině a bakaláři Morávkovi. Také nový „probošt," domácí správce kolleje, byl ustanoven. Všichni se nadáli, že jím bude Vavřinec Káně; ale stal se jím Pavel Jedináček. Všichni žasli

a Blažej Červenec ostře, s úsměškem prohodil přede všemi: „Zač, zač to má!“

Po pronunciaci udály se změny ve světničkách. Halar zůstal ve své, dostalo se mu však nového souseda, Jiřího Černého, který se usadil v jizbě v pravo. Do ticha Halarova pronikal ze sousední jizby teď dosti často hlas čtoucího, vždy silně, nějak pohnutě, deklamátorsky. To četl buď Černý nebo jeho návštěva, Linhart Toušek, s nímž jediným se Černý důvěrně, přátelsky stýkal zde v kolleji i mimo ni.

Oba mladé muže svedlo v přátelství čtení pohanské, hlavně spisové římských básníků, kteří jim oběma byli nade všecko. Z té lásky přeměnil se Černý v Nigrana, jak se teď podpisoval.

Halarovi byla tato záliba v pohanské minulosti a v mythologii proti mysli tak jako Blažeji Červenci a Káněti i Jedináčkovi, tomu obzvláště. Halar, hloubavý čtenář písma a theologických spisů, měl to za planou novotu, za světskou marnost, jež odvádí od zbožného rozjímavého studia k lehkovážné kratochvíli, od boží pravdy k barevným bublinám lidských, jalových smyšlének. Také i jinak nehleděl Halar a ostatní koliáti s důvěrou a přízní na Nigranova přítele, na mladého Touška. Byl' syn bývalého nejvyššího písaře obce Staroměstské, který sloužíval nebožtíku císaři Sigmundovi v jeho kanceláři. Tenkráte se tam seznámil s Eneášem Sylviem.

Mladý Toušek kde mohl se tím pochlubil, obzvláště tím, že to přátelství nepřestalo, i když Eneáš Sylvius stal se kardinálem a teď papežem, že má pantáta od něho listy a jak jsou krásně psány, jakou latinou, jakoby Ciceronovou, a také že má pantáta opisy Sylviových skládání poëtských jakož i mnohé opisy

ze starých římských spisovatelů, s těmi že se seznámil otec také skrze Eneáše Sylvia.

Tím se mladý Toušek veřejně honosil a také tím, že kromě bratra nejvyššího kancléře probošta Jana z Rabštejna není v celých Čechách člověka, který by se v klasicích vyznal tak jako jeho otec.

V apoštolské kolleji poznali účinky tohoto přátelství hlavně na tom, jak Černý-Nigranus na vše u nich hleděl se střemene, na jejich studium, na jejich latinu, ta že je barbarská. Černý-Nigranus konal, pravda, vše, co v kolleji nařízeno. Vstával časně ráno jako všichni, pozpíval s nimi pobožnou píseň, chodil do přednášek, nikdy nevynechal, když šli z kolleje každý čtvrtek a v neděli do betlemské kaple zpívat, četl z písma při společném obědě, když došla na něj řada. Jen disputačním cvičením, která se konala večer v jizbě kollejní bibliothéky a která teď „probošt" Jedináček vedl a řídil, vyhnul se jak mohl. A když nemohl a disputoval, protýkal svou řeč citáty z pohanských básníkův a spisovatelů víc a hustěji než citáty z písma a svatých otců.

Mladý Toušek chodil k Nigranovi, ale také Nigranus navštěvoval přítele v domě jeho otce v uličce za sv. Jakubem*) nedaleko vybitého kostela sv. Benedikta a spustlého jeho hřbitova.

Oba mladí mužové čítali v apoštolské kolleji i v Touškově domě Vergilia, Cicerona, Ovidia, nebo hovořívali blouznivě o Itálii, o Římu, o nových latinských spisovatelích Petrarcovi, Poggiovi, o Sylviovi, záviděli vyšehradskému proboštovi Janu z Rabštejna, že mohl studovati ve Vlaších. Pobýti několik let v Římě jako on, stýkati se a jednati s učenými

*) Nyní č. 674 v Jakubské ulici.

muži, prohlížet a čísti staré rukopisy a moci sobě kupovat jejich opisy tak jako mohl on, pán z Rabštejna! S obdivem hovořívali o jeho bibliothékách v Praze a v Prachaticích, jak je znali z líčení starého Touška, jenž si je obě mohl prohlédnout a právě v tento čas četl od probošta vypůjčené Petrarcovo „De vita solitaria libri II".

Tak často trávili chvíle podzimních, zimních odpolední i soumraků, na jejichž děšť, sychravo a sníh zapomínali, v slunných idyllických zákoutích eklog nebo v zápasech a bojích mythických hrdin.

Nad „pohanským" jejich čtením rozhorloval se Vavřinec Káně i Červenec tak jako Halar. Káně mluvil o něm nevážně, co že Černý-Nigranus, hh—Nigranus a ten Toušek papežův, co že mají na těch pohanských a svěcených lhářích, že to je samá smyšlénka, samé blekotné bájení, oplzlost a smilství.

Když Černý s Touškem bloudili zářivým světem antických básníků, sedal vedle v tiché komoře Halar sám, připravuje se na examen bakalářské nebo čta při zavřených dveřích knížku, kterou vytáhl ze skrýše nově teď pod podlahou pořízené. To bylo koncem zimy, po novém roce (1462), kdy tu knížku, Chelčického „O rotách českých", půjčil mu kollega Jiří Sušický, ten, který loni o tajné schůzi bratrské hlídal branku do zahrady za Eliášovým stavením a pouštěl na heslo. Teď po několika měsících, když odtrnulo po hrůzách žaláře i veřejného odvolání, kdy ustrašení chablo, začal se Halar zas a důvěrněji stýkati se Sušickým. Došlo i na to, že Sušického pozval k sobě do apoštolské kolleje. Sušický neodmítl a po tom přicházel častěji. Pak spolu tajně navštěvovali Eliáška v jeho příbytku „v cípu", kdež setkávali se s bratřími. Spolu také čítali, v kolleji, v jizbici Hala-

rově, tu traktát Mikuláše Biskupce, tu z Chelčického, vždy při zavřených dveřích. Kdo z nich četl, tlumil hlas. Četli, uvažovali, zaníceně jednali o myšlénkách Chelčického, samotáře, horlivce čisté víry, přísného karatele společnosti, vad a hříchů panstva, nehodných kněží i lidu. Do těch tichých, zanícených hovorů zalehl někdy ze sousedství, z Nigranovy světničky, ohlas nadšené deklamace veršů Vergiliových nebo Ovidiových.

* * *

V Loudově kolleji už dlouho doutnala nechuť k Černému-Nigranovi pro jeho panské, často pohrdlivé chování, pro jeho „pohanské" záliby i pro jeho styky s mladým Touškem. Viniliť Touškova otce, katolíka, že je protivníkem kalicha. A tak také nevěřili i jeho synu a proto měli v důmnění i jeho přítele Nigrana.

Nechuť k nim oběma ještě více zhořkla, když v máji vrátilo se z Říma královo poselství, když se rozneslo, že papež zrušil kompaktata, papež, jenž byl Eneáš Sylvius, Touškova chlouba, a hořkla hlouběji, když přijel legát Fantin, když si tak zpupně vedl, obzvláště o posledním sněmu.

Koliáti Loudovy kolleje si dobře toho povšimli, že Černý nebyl při demonstraci studentův a lidu proti Fantinovi, když Káně vedl rozbouřený zástup a když přilepil na pranýř na Staroměstském náměstí potupný obraz Fantinův namalovaný koliátem Červencem. A zle se jich dotklo, že Černý mlčel, když kollegové v radostném uspokojení rokovali tak jako všude po Praze o tom, že král dal pyšného legáta odvésti do špinky staroměstské radnice, i když se po-

smívali pánům římské strany, kterak ty tuhé jednušky se ustrašily, i nejvyšší purkrabí pan Zdeněk Konopištský, ten že první z pánův ujel z Prahy, krále ani nepozdraviv, hned za tím tlustým biskupem vratislavským.

Ano, Černý odvážil se na tuto zprávu stříknout chladným výkladem, že páni pod jednou a jmenovitě pan Zdeněk Konopištský tak náhle, bez poklony králi, odjeli, aby dali na jevo svou nevoli nad tím, čeho se král odvážil proti papežovu vyslanci. Vysmáli se Nigranovi. Ale pak za krátko plamenitě vybuchla jejich nechuť k němu.

V pondělí po sobotě, které byl Fantin odveden do vězení, přišel před samým obědem Káně z města a hlásil hlomozným svým způsobem, co právě uslyšel, co se stalo, že král dal zavříti všechny kanovníky i s děkanem, doktorem Hilariem, římským administrátorem pražského arcibiskupství, odpadlíkem. Nebylo to pravda, zpráva ta vybujela z toho, že král toho dne rozkázal Hilariovi, aby svolal do Prahy na září ke dni sv. Ludmily všecko římské duchovenstvo z celých Čech, aby přišlo vyslechnout vůli královu. Ale také Rokycanovi nařídil, aby na týž den obeslal do Prahy všechny kněze pod obojí.

To té chvíle v pondělí v kolleji nevěděli a Káně a všichni věřili, že král dal zavřít všechny kanovníky i s Hilariem. Všichni hlučně uvítali tu novinu. Jen Nigranus opět nepřidal slova, mlčel. Káně se pro to podrážděl a tím dychtivěji chtěl udati co ještě přinesl a co chystal na Nigrana. Nemohl se již ani dočkati. Roztržitě se modlil s ostatními před jídlem, neklidně usedl, slídivě pozoroval „pohana". Stará kuchařka kollejní Petruše přinesla jídlo, Káně však si ho nevšiml. Podrnkávaje čepelí nože o stůl, hleděl

za Nigranem, jak šel k pulpitu na podiu u stěny, aby předčítal za oběda, neboť byla na něm řada, kapitolu z písma. A pojednou na něj Káně pokřikl, co bude čísti.

V tom Červenec s úsměškem, co by četl, jistě že orací, kterou měl Fantinus, svatého otce legát, ke králi před veškerým sněmem. Urostlý Nigranus, pěkných, kadeřavých vlasů, zrudl a jakoby bodnut vztyčil se jako prut. Chtěl odraziti ránu, než v tom udeřil Káně, to že ne, té orací že Nigranus čísti nebude, to že jest již známá věc, ale něco jinšího že přečte, nic však z písma, anobrž ze spisu poëtského, který složil sv. otec Eneáš Sylvius Pius; dnes, teď právě že on, Káně, o té knížce slyšel v kolleji, mistr Řehoř,*) také tím pohanstvím načichlý, že o ní vykládal, že ji má starý Toušek, „De duobus amantibus," tak že je to skládání nadepsáno, o samém cizoložném milování, jak mladá paní poslala milenci psaní, kterak on je líbal, psaní, písmo, pečeť, kterak se za nocí scházeli v její komnatě a milovali se, to že v tom poëtském (Káně vyrazil to slovo a frkl) skládání vypisuje auktor, svatý otec Eneáš Sylvius, per longum et latum, i to, že ta ctnostná paní toho milence z horoucí lásky kousla —

„Dost, dost," zakřikl, hroze se, správce kolleje Jedináček, jenž z Eneáše Sylvia nic neznal tak jako ostatní. Než Káně neposlechl a sypal vášnivě dál:

„A neměli dost, nemohli se nasytit, opět a opět se objímali, nic se neunavili, ale jako Antheus z rodné půdy vstal silnější, tak oni vstávali z lože křepčejší."

„Přestaň," poroučel Jedináček vyšším, tenčím hlasem, „takové oplzlé věci —"

*) Pražský.

„Sepsal svatý otec," dorazil Káně, jemuž oči se leskly posměškem. A hned za ním vyhrkl Červenec, tohle kdyby on narejsoval nebo namaloval takové smilstvo —

„Svinstvo," opravil Káně.

„To by mne," horlil Červenec, „vyhnali odtud z kolleje."

Černý-Nigranus stál nehnutě u pulpitu. Již se nepokoušel promluvit, mlčel, a jen se pohrdlivě usmíval. Ale když Káně obrátiv se na Jedináčka, na správce kolleje, bouřil, tohle že se tu trpí, takové ohavné čtení že jistě sem nosí mladý Toušek, vykřikl Nigranus: „Nenosíl A kdyby nosil! Nerozumíte tomu, neschopíte —" Nedomluvil. Hluk od stolu zarazil mu řeč. Nejen Káně a Červenec a tenkým, rozčileným hlasem Jedináček pokřikovali, ale také ostatní koliáti i Halar. Nigranus všechen bledý hleděl těkavě s jednoho na druhého, pak, když bouřka se netišila, prudce zavřel foliant a mávnuv s opovržením rukou, vyrazil z jizby.

* * *

Po tomto bouřlivém poledni přestal mladý Toušek docházeti do Loudovy kolleje. Červenec se smál, že má vítr, nu a Nigranus že si to nahradí u Toušků, tam že si pochutná na těch pohanech a na tom papežově skládání. Po této srážce už nikdo se s Nigranem nestřetl. Zůstalo však prudké napjetí a nevraženi. Také jinak nebylo v studentské kolleji klidu. Do jejího ticha dorážel ohlas veřejného pohnutí. Novina za novinou, většinou o Fantinovi, že král jej dal ve vězení zmučit, že byl u toho, když legáta hodili na žebřík a pálili mu bok.

Nebylo to pravda. Jen se to vyvrátilo, už se rozneslo, že legát ve vězení nechce jíst, že se bojí „vlašské polévky", že hospodář vězenský musí každou krmi Fantinovu ochutnat. To bylo pravda. Jen se o tom přestalo mluvit, už nová, vzrušující zpráva, že Fantin zmizel, že jej ze špinky odvezli tajně v noci v krytém voze. Jedni tvrdili, že na poděbradský zámek do vězení, druzí, že na Karlštejn. Ale žádný vůz Fantina neodvezl, Fantin seděl ve špince dál, pln hněvivého, pyšného vzdoru.

Tyto noviny překvapovaly a rozčilovaly také Loudovu kollej, tyto víc než noviny politické, než zpráva, že na sjezdu německých knížat v Norimberku, kde krále zastupoval pan Vilém z Rábí, po velkých těžkostech přátelsky umluveno a uhozeno o poklid aneb příměří v říši, také s bramburským markrabím Albrechtem, a tak že teď, když je příměřný čas, české vojsko, které bojovalo s Bavory proti Albrechtovi, již brzo se navrátí domů. A ještě méně dbali zprávy, že rakouská země v tom příměří není, že Vídňané zprotivili se císaři, císař že je ve velkých nesnázích.

Druhý týden září měsíce nejčastěji a nejčileji jednali koliáti, a nejživěji Červenec a Vavřinec Káně o velikém shromáždění všeho kněžstva pod jednou i pod obojí svolaného ke dni sv. Ludmily.

Dva dni před ním pozdě odpoledne přichvátal Červenec do kolleje s novinou, tak že již jsou tu, že se to již začíná rojit, první popy že již viděl, samé římské, na staroměstském rynku, dva vozy plné a za nimi na koních dva, jeden z nich tlustý, sadlného břicha, v červeném, širokém plášti. Těch na vozích že dobře neviděl, že se krčili, jakoby se schovávali pod plachtou.

To byli ti první; nazejtří pak, ten den před sv. Ludmilou, hlavní proud. Kněží pod jednou i pod obojí vjížděli do pražských měst všemi branami, do Starého Poříčskou, Horskou, do Nového města Koňskou, Sviňskou, Vyšehradskou a na Malou stranu Strahovskou, Píseckou, Kartouzskou, sta a sta kněží ze všech končin Čech. Vjížděli na obyčejných vozích, někteří na kotčích, mnozí na pěších koních; nejeden také, z nejbližšího okolí pražského, přišel o holi, pěšky, v plášti nebo v šubě. Rozjížděli se, rozcházeli se různo pražskými ulicemi po hospodách, po svých známých, po klášteřích, po farách.

3.

To bylo ve středu; ve čtvrtek odpoledne přišla do Celetné ulice do domu královského podkomoří Vaňka Valečovského z Kněžmosta paní Marta, sestra jeho švagra Samuela z Hrádku. Byla jako vždy v tmavých, celkových šatech bez ozdob po staré, husitské módě, majíc hlavu bílou rouchou zavitou.

Nejprve zeptala se na Noëmu, jak asi dojela s panem manželem na Rychnov, kvíteček rozmilý, že teprve čtrnácte dní co odjela, ale jí, paní tetičce, že se zdá, jakoby jí alespoň půl léta neviděla. A pak hned bez kličkování proč také přichází, přeptat se na to kněžské shromáždění, které mělo býti dnes ráno a nebylo, a bude-li zítra.

„Zítra nebude, ale až pozejtří, v sobotu." Ochotně oznamoval podkomoří. „Králi je choře."

„Tak! Ale snad nic zlého —"

„Polehuje, ale nic zlého."

„Slyším, že těch kněží přijelo mnoho, i římských. Že poslechli —“

„Jak by neposlechli krále a když tak ostře přikázal. Považ, Hilarius musil se králově kanceláři vykázat písemným potvrzením krajských děkanů, že dostali obeslání a děkanům zase musili všichni kněží potvrdit, že královo rozkázání četli. Žádný se nemůže vymluvit.“

„A proč je svolává.“

„O tom v králově rozkazu ani slova. A toho se lekli. Mají strach z pronásledování. Nu, když papežův legát ve vězení —“

„A myslíš-li, že opravdu —“

„Nevím, co J. Milost hodlá. Ale na kněžstvo je popuzen, na všechno. Nu, vždyť dobře vidí a pozoruje, co kněžstvo, co by mělo, co by mohlo a jaké je smýšlení mezi římskými k vůli papeži. Jen toto považ: na týnské faře náhodou zachytili list, mýlkou se tam dostal, list římského kněze, tady v Praze, své sestře ho posílá, a v tom listě mluví ten kněz nectně o králi, laje mu pro Fantina.“

„A nechce, aby krále upálili?“ s posměškem vpadla popuzená paní Marta.

Valečovský hladě si nedlouhou, plnou bradu, usmál se a mávl rukou. „To psaní — A jakých ještě vrubů, ó!“

„Jeden z nich, to jejich hříšné strojení. Toho na ten den jistě nechají, nepřijdou v širokých sukních barevných, a pleše si dají zčerstva vyholiti. Ale čeho neschovají,“ dodala přísná husitka s hněvivým úsměškem, „jsou rumné tváře a sadlné teřichy. Těch neschovají.“

„A což naši pod obojí,“ podkomoří se kousavě usmál, „oč jsou lepší. Co by se kmentových košili na

nich našlo pod sukněmi z drahého sukna! A co horšího než mezi římskými, že tolik nehodných mezi nimi, neumělých, zcela neumělých i lotrů, kteří běželi do Vlach na svěcení a přišli a říkali, by kněží byli, a nebyli. A lidé nebožátka z nouze v duchovních věcech je přijali, chovají je," podkomoří se rozhorloval a mluvil prudčeji, „a hoví jim, aby Jejich Milosti," vyrazil s úsměškem, „neráčily se hněvati. Stihnou-li někoho z nich v kurevství nebo v jiné nešesti, nesmějí nic říkati."

„To snad přece —" chtěla paní Marta odpírat, ale podkomoří nedal si přerušiti řeč.

„Nesmějí," opakoval ostřeji, „jest u nich jako u sviní nečistých. Když jedna zachrochce nebo zakvičí, ihned jiné všecky jsou vzhůru a běží ku pomoci a nic neváží, proč ona svině chrochce nebo kvičí."

Paní Marta i žena podkomořího vedle ní sedící, ač byly zaraženy tvrdými slovy podkomořího, bezděky se usmály. „Paní tetička" chtěla se ozvat, podkomoří však bušil dál, kam že se kněží pod obojí hýbají, že chtějí vládnout ve světských věcech, v městech konšely saditi, sumou panovati, že mu sahají v jeho úřad podkomořský. To byl jeho starý hněv, to vždycky prudce vyčetl, kdykoliv došlo za řeči na kališné kněžstvo.

„Milý pane Vaňku, jistě v mnohém máš pravdu. Ale římských se tak nedotýčeš."

„Podle zasloužení. V nešestech jsou stejní, leda že římští smrdí více svatokupectvím."

„A vládnout chtějí ještě víc, ne jen v jednom ouřadu," bránila paní Marta, „ale celému světu. Vzpomeň, co papež poroučí králi J. Milosti."

„Ale král neposlechne."

„A ten legát —“

„Nu, sedí, sedí. Král ho nepustí, obzvláště ne teď o tom kněžském shromáždění. Aby viděli.“ Podkomoří vstal, ohlašuje, že musí ke dvoru. „Tedy pozejtří v sobotu,“ připomínal paní Martě s úsměvem. „Ráno o třináctě.“*) A dodal, že by se na ně mohla podívat.

„Já? Kterak, kde —“

„Tu z okna,“ podkomoří ukázal. „Jistě půjdou tudy Celetnou, okolo nás.“

„A to přijdu!“ Živě a ráda přijala paní tetička.

4.

Pozejtří, t. j. v sobotu před třináctou ráno vypravil se Blažej Červenec, aby uviděl kněžstvo pod jednou ubírající se do dvora králova. Včera, v pátek, zvěděl od Martinka, králova krejčího, kdy ten průvod bude a že vyjde z hradu. Proto si Červenec vybral stanoviště, z kterého by bylo lépe přehlížet než před branou králova dvoru. Nešel sám, Vavřinec Káně jej provázel.

Postavili se u nové věže konec Karlova mostu na straně staroměstské.

Řídká mlha nesla se toho rána nad Menším městem, tlumíc pestré barvy vinic po stráních za řekou i košatých stromů na jejím břehu i v zahradách a štěpnicích pod Strahovem. Lehká ta mlžná clona zastírala spustlý Strahov, před čtyřicíti lety za bojů s císařem Sigmundem vypálený; opatství i kaple při kostele byly dosud rozvalinou.

*) V osm hodin ráno.

Do této lehké podzimní mlhy strměl v pozadí ve výši královský hrad králi opuštěný, s nedostavěným, sešlým kostelem svatovítským, jehož věž byla beze střechy. Hrad někdy slavný, teď osiřelý, měl hradby zachovalé i dřevěná podsebití, měl bašty i staré, obranné vížky. Nade vše vypínala se Bílá věž nad přední branou hradskou za třetím mostem, u třetího příkopu,*) jejíž zlacená střecha již oslepla, i hranatá věž nad zadní branou.**) Mezi nimi probělávaly se opukové věže svatojírské kamenných střech.

Odtud zdola, od mostu, v tom lehkém zamžení zdál se starý obr silný; odtud nebylo viděti vnitřní jeho zkázy i spuštění v královském paláci, na domech starých rodů panských i domů kanovnických.

Oba koliáti se po hradu nerozhlíželi; jejich zraky těkaly po mostě, jehož kamenná zábradlí, bez ozdob, byla z části nová. Na mostě rušno. Dost lidí na něm ubírajících se do Menšího města i směrem opačným; vozy, káry, kolečka hrkotaly po hrbolaté dlažbě.

Káně začínal býti netrpěliv; bručel, proč tak časně se vybrali, a že ti popi — Umlkl. Po všem mostě náhlé pohnutí. Ti, kteří se brali k Menšímu městu, začínali před se ukazovat a pokřikovat, a ti, kteří šli do Starého města, obraceli se a zastavovali. A pak stanuli všichni, a vozy uhýbaly k levému chodníku, aby uvolnily dráhu.

„Již jdou!“ vyhrkl Červenec a jakoby vystřelen vyrazil průjezdem věže na most. Káně za ním. Daleko nemohli pro lidi na chodníku, dostali se však na místo, odkud dobře viděli po mostě, na blížící se průvod kněží pod jednou.

*) Proti Hradčanům.

**) Nyní Černá věž.

Bylo jich na osm set, postupovali řadami po třech. V první řadě kanovníci Stanislav z Velvar a mistr Václav Křižanovský, bononský doktor, někdy pod obojí, teď vášnivý kazatel proti kališníkům. Mezi nimi kráčel doktor Hilarius, kapitulní děkan, padesátník vysoký, hubený, v tváři vyholený tak jako všichni v průvodu; byl v černém klobouce, ve fialové sutáně, ve fialových rukavicích tak jako oba jeho průvodci a jako ostatní kanovníci v následujících třech řadách, a v tmavé šubě kožešinou lemované. Apostata tak jako Křižanovský, věkem i postavou mu podobný. Před desíti lety byl horlivým kališníkem, jemuž Rokycana přál už jako studentovi. Podporoval jej ve studiích a také pak, když Hilarius jako mladý mistr zatoužil po Itálii, po studiích v Bononii.

Tam šel jako husita a vrátil se jako Říman, tam měl obhajovat utrakvismus a přišel domů jej potírat, jej i „králova proroka," jak posměšně přezděl svému dobrodinci Rokycanovi. A tak dostal celý kožich, stal se kanovníkem hradské kapituly; tohoto roku (1462) v dubnu, když se královo poselstvo vracelo z Říma s papežovým vyřízením, že kompaktata jsou zrušena a umořena, jmenoval jej papež administrátorem pražského arcibiskupství s plnou mocí. Hilarius vzal povýšení od papeže a tím prudčeji vystupoval proti těm, ze kterých vyšel.

Teď vedl do králova dvora šerý proud svých kněží, kanovníky, děkany, faráře, kaplany. Šli staří, šedí, tu i tam bělovlasý, šli mladší a mladí, hubení, tělnatí, všichni vyholení, v dlouhých kněžských sukních, většinou černých a přepásaných. Přes ně měli ti šuby, ti kloky, pláště do deště; v těchto kráčeli většinou chudší, z venkova, v čepicích kožešinou lemo-

vaných. Proud tmavý; jen tu tam v něm vyrážel svou červenou nebo cihlovou nebo zelenou barvou široký plášť. Šli řada za řadou, zvolna, bez slova, mlčky.

Červenec a Káně nespustili z nich svých zraků; zvláště Červencovy trnkové, veselé oči těkaly po řadách. Káně jej hned na počátku šťouchl, upozorňuje na Hilaria. „Hle, hle, viz poběhlce od víry," vyrazil nikterak tlumeně. A za chvilečku zatahal jej prudce Červenec za rukáv, když v řadě za kanovníky a děkany blížil se mezi dvěma hubenými kněžími tlustý farář červeného, ducatého obličeje s lalokem, břicha nápadně velikého.

Byl to Kaplicer, farář Miličínský z rožmberského panství. Ač září jové jitro bylo svěží a od řeky vál chladný větřík, tělnatý kněz silně se potil. Měl smeknuto, čepici držel v levé, pravicí pak, rukávem, utíral si hojný pot na hlavě plavých vlasů s vyholenou, nevelkou pleší. Šlo se mu těžko po hrubé dlažbě, které nebyl zvyklý a které již včera zle žehnal; nejvíce však jej jeho tělnatost tížila. Jindá, vždy dobré mysli a veselý, sám nad ní někdy zavtipkoval jako nedávno, když jeho patron, pan Jan z Rožmberka zastavil se u něho na miličínské faře a za řeči dotkl se farářovy potíže. Bylo právě, kdy paní z Rožmberka vydala se na pouť. A tu Kaplicer na pánovo žertovné politování odpověděl vesele, že slyší, že paní Její Milost putuje, to že by měl s Její Milostí jíti na pouť. Pán z Rožmberka překvapen, zeptal se proč.

„Nadarmo by ta pouť bohdá nebyla, neb by Její Milost v tom uslyšána byla, aby bříška přibylo, nebo já, aby mně mého ubylo."

Teď nebylo miličínskému faráři do smíchu. Přijel jako všichni v nejistotě, co král chystá. Kněží, s kterými se cestou setkal, ještě ho poplašili, a v Praze

se mu neulevilo. Slyšeť samé divné řeči o králově hněvu a pronásledování, jež na kněze pod jednou chystá, a sám administrátor arcibiskupství Hilarius dnes jej hrubě polekal tak jako všechny.

Dnes časně ráno, na úsvitě, sešli se všichni na jeho vyzvání v kostele sv. Víta, v prázdném, hluboce tichém a ještě šerém, nevyspalí, v úzkostném očekávání. Hilarius promluvil k nim v kapli sv. Václava. Nerozplašil jejich obavy a nejistotu, nepovzbudil jich, nedomlouval, aby se nebáli, ale připomenul, že jim nastává vážná a snad těžká chvíle, aby byli na vše připraveni, aby byli opatrni, aby nikdo se nedal strhnout a nezačal hádky s kališnickými až se teď sejdou, že, bude-li potřeba, promluví on sám, aby byli stálí a hněv králův aby nesli trpělivě, aby pamatovali, že, kdyby některého z nich dotkl se osobně, že budou za bratrem státi všichni rukou společnou, aby toho byli si vědomi, že by trpěli za svatou římskou církev, proti které zdvihá se nepřátelská ruka —

Kaplicer už za této řeči vzdychal, a vzdychal ten onen, a vzdychali ještě hlouběji, když Hilarius, sám také vzrušen, je vyzval, aby se dali do boží ochrany a svatých mučedníků českých, aby se k nim pomodlili.

Dojem té neutěšující řeči zůstal na všech jako těžký stín. Mlčky sestupovali s hradu, mlčky kráčeli Menším městem a přes most. Vážné byly všechny tváře vyholením promodralé, tváře popelavé, zapadlých, asketických zraků, vyvstalých brad i zdravé, zardělé, plné a rumné, jejichž kulaté brady ztrácely se v masitých lalocích. Ten onen tiše se modlil propouštěje v prstech zrna růžencová. Hleděli před se nebo se nejistě ohlíželi po lidech, kteří se zastavovali a prohlíželi si je. Z těch hloučků vyrazilo tu

tam ostré i posměšné slovo nebo hrubý žert. Nejvíce toho pochytil Kaplicer. Cítil a slyšel, jeho že si všímají nejvíce, jeho břicha.

Na mostě, skoro již na konci, před novou věží někdo v houfci na chodníku se zachechtal a vykřikl s hrubým posměškem: „Hle, pupek!" a jiný hlas zvolal: „Toho si narejsuji."

Kaplicer do temna zrudnuv, mrkl tam a postřehl dva studenty, velkého hranatého a druhého menšího. Kaplicer ihned zase hleděl před se a nespatřil, že ti dva se obrátili, že se tlačí ven z houfce, aby mohli za nimi, nezaslechl, že ten menší, byl to Červenec, pobízí svého dlouhého druha, aby šel, šel, toho tlustého faráře že nesmí opustit.

Průvod prošel klenutím nové věže, dostal se do neširoké, nerovné ulice „zlatnické,"*) odtud na volnější prostoru Ovocného trhu.**) Tu prolétlo řadami, tady na levo, na levo, rathouz, tam že sedí papežský legát. Všechen průvod se tam ohlížel; obzvláště venkovští kněží upírali zraky na radnici, na přízemní krámky a chlebové kotce zakrývající spodek radnice až po vysokou věž a okolo ní pod kaplí v arkýři na druhé straně. Hledali, kde asi je legát uvězněn, hledali okénko snad jeho vězení.

Průvod míjel radnici, vcházel na prostranství velkého náměstí obklopeného výstavnými domy s podsíněmi. Nad ty se na východní straně, proti průvodu velkolepě vznášelo průčelí týnského chrámu nedostavěného. Štíhlé věže dosud bez krovu; tím mocněji vábilo zrak právě dokončené průčelí kostela s vysokým štítem.

*) Nynější Karlova.
**) Nynější Malé náměstí.

Na ten štít pohleděl Hilarius, na velký, zlacený kalich se zlatým nadpisem, na kamennou sochu Jiřího krále probělávající se z výklenku pod kalichem. Kanovníku se začernilo v očích. Král s korunou na hlavě, s mečem v ruce pod kalichem, jeho obhájce! Černě na něj hleděl a zlobně vzpomněl, to že je dílo Rokycanovo. A Křižanovský odvrátil tvář.

Ale ti v řadách za nimi, zvláště venkovští, upírali oči s údivem na novou, velebnou stavbu, na ozdobu jejího vysokého štítu, na sochu právě před několika dny sem postavenou, na zlatolesklou legendu nad kalichem; dívali se a divili, poptávali se, co ten nápis, a slyšeli, co tam září: „Veritas dei vincet.“*) V očích ne jednoho údiv, úžas i zaleknutí, ale přemnohým zatemnil je stín nevole tak jako Hilariovi a Křižanovskému.

Za prostranstvím velkého náměstí Celetná ulice, neširoká, zúžená diváky na pravo, na levo na chodnících. A mnoho zvědavých v oknech. V otevřeném okně v patře širokého domu Vaňka Valečovského na levo nad průvodem paní Ofka a paní Marta, samy dvě; podkomoří byl u dvora. Paní Ofka vyhlížela na průvod římských kněží sice s velkou zvědavostí, ale mlčky; za to „paní tetička“ jen sypala různé poznámky, a když spatřila těžko se valícího, zrudlého Kaplicera, tlumeně vykřikla a bezděky rukou ukázala, ten hle, ten že břicha svého neschová.

A Kaplicer sebou škubl, ne pro ten výkřik, kterého v tom šumu ani nezaslechl, nýbrž že před ním v řadě se ozvalo:

„Králův dvůr! Králův dvůr!“

*) Pravda božská zvítězí.

Ulekaně upřel oči před se. Uviděl věž Odranou a při ní na levo královo sídlo, před jehož branou lomeného oblouku stál houfec ozbrojenců v železných klobouclch, s dlouhými oštěpy, který zatlačoval hustý zástup zvědavců.

5.

Tou dobou kněží pod obojí stáli už ve velké, přízemní síni králova dvora. Přivedl je sem mistr Rokycana z Týnského chrámu po mši, kterou tam časně ráno odsloužil. Bylo jich mnohem více nežli kněží strany římské. Zabrali pravou, větší polovici rozlehlé síně tváří proti královskému trůnu pod nebesy, ozdobenému znaky zemí České koruny, stojícímu na podiu při užší stěně pokrytém koberci. Červené sukno halilo stupně k němu vedoucí.

V předu, v čele všech kališných kněží vyholených tváří, v tmavých sukních kněžských, v šubách nebo v pláštích, týčila se postava jejich vůdce, M. Rokycany, vyšší než prostřední, v černé šubě a reverendě, s nevelkou pleší kněžskou.

Kněží pod jednou, když vešli, postavili se, jak je doktor Hilarius zavedl, v druhé polovici sálu.

Na dva tisíce kněží se tu shromáždilo; ale pod klenbou rozpínající se ze tří sloupů prostřed stojících, nenesl se šum hlasů, směs hovorů. Nepozdravili se vespolek, neuvítali se. Všichni, i ti v pravo i ti v levo, oddělení od sebe ulicí, kterou bezděky utvořili, stáli mlčky, leda že ten onen přiklonil se k sousedovi a něco tlumeně prohodil nebo tiše se optal.

Všichni měli smeknuto. Jak v tu chvíli slunce vyrazilo z lehké mlhy, projasnilo se ve vysokých

úzkých oknech i veškerou síní. V tom rozjasnění prosvitla spousta pleší, přirozených, většinou však vyholených po hlavách vlasů šedých, tmavých, plavých přistřížených; jen tu tam některým mezi kališnými splývaly až po krk, ba i po ramena.

Tak tu stáli zástupcové dvou světův: oddaní sluhové autority papežské vyžadující slepou poslušnost a vedle nich už porušení, mravně oslabli dědicové velké myšlénky odporu a odboje proti této světové autoritě a moci, stoupenci hlasatelův i obhájců velikého převratu, čisté církve, obnoveného, mravního života a svobody přesvědčení, teď už kompromisní zastanci kalicha a kompaktat, skrovného to zbytku „boží pře", pro kterou jejich otcové hrdinsky a slavně bojovali.

A papež Pius II. teď mařil a bral i ten skrovný zbytek a chtěl obnoviti vládu nad svědomím, nade vším životem duchovním, chtěl zase poměry, jaké byly před Husem.

Obojí kněží čekali teď toho, jenž sám jediný v křesťanstvu odvážil se postaviti se všemocnému papeži. Už chvíli čekali. Řady jejich mlčely, ale vzrušení se v nich chvělo. Napjetí z nejistoty, proč je král povolal, rostlo. Mistr Rokycana i jiní ohlíželi se po menších, nevysokých dveřích v pravo, v delší stěně proti vysokým oknům v levo.

Otevřely se a po několika kamenných stupních pod nimi sestoupilo dvanácte královských trubačů v obleku červeně a bíle štukovaném. Jen se postavili v pravo, v levo ode dveří, přitiskli své trouby s koberečky ke rtům a zaduli. Hlučná fanfára rozlihaholila se prostornou síní, pod její vysokou, žebrovou klenbu. V shromáždění pohnutí a pak ticho. Přestali šeptat, tlustý Kaplicer zapomněl i vydýchnout. Modré jeho

oči upíraly se na ty menší dvéře, kam také zraky všech se zahleděly.

Vyšel z nich hofmistr s hůlkou, vysoký Kdulinec z Ostromíře v červené sukni, za ním král v tmavohnědé se zlatým pasem, jenž probleskoval z pod dlouhé, brokátové šuby, lemované lesklou kožešinou, v sobolí čepici na hlavě dlouhých tmavých vlasů. Za králem pan Zdeněk Kostka z Postupic, královský podkomoří Valečovský, nejvyšší hofmistr pán z Lipé, královský prokurátor Čeněk z Klinštejna, sekretář králův Jošt z Einsiedle a poslední za nimi starý šašek, bratr Paleček v zelené kukle, v zelené sukni, v zelených nohavicích, všechen zelený jako rosnička.

Král, nevysoký, zavalitý, šel pevným, pohodlným krokem k trůnu; jeho přismědlá tvář bez ruměnce, hladká, s kníry, byla po chorobě ještě požloutlá, ale oči jasné, pronikavé síly. Spustil se do trůnu, čepici na hlavě; dvořané stáli za ním. Šašek usedl pod trůnem na stupni podia; jak shrnul kuklu do týla, zabělaly se mu nad spánky a za ušima značně velkýma jeho prořídlé kučery.

Do vysoké síně, do hlubokého, napjatého ticha ozval se králův zvučný hlas. Pověděl zvolna, vážně, že shromážděné svolal, aby o pilné věci k nim promluvil.

„Přivodíme vám k paměti," pokračoval, „jaké zmatky, jaké vzbouření velkými válkami a pohnutím všeho byly minulých let v našem království. My od té doby, co z boží milosti byli jsme povoláni na toto vysoké místo, jakož i před tím, snažně a pilně jsme se starali o pokoj a utišení země, abychom zmatky opravili a právo všem propustili. A ustavičně je naše žádost a starost, kterak bychom roz-

množili tomuto království čest u cizích a zajistili pokoj doma.“ Poumlkl, rozhlédl se po všem shromáždění, po obou stranách naslouchajících napjatě. „V tom jsme se mohli nadíti,“ pokračoval, „pomoci ode všech lidí dobré vůle, obzvláště od vás kněží, kteří jste pastýřové lidu, mohli jsme se nadíti, že učiníte, co jest vaší svatou povinností, krotit a tišit bouře a spory, aby království bylo v jednotě upokojeno. A co jste učinili?“ zeptal se král prudčím hlasem. „A, buď bohu žel, co činíte? Jaký příklad dáváte? Mezi sebou tropíte neustále hádky, zlé, nekřesťanské hádky, jedni druhé kacéřujete, živým odpíráte vejíti do kostela, mrtvým pohřeb. V tom jste nemilosrdní, tvrdí, na sebe však shovívaví.“ Tvář krále se schmuřila. „Máte býti světlem a dáváte pohoršení starým, mladým, všem a poskvrňujete své kněžské důstojenství nepravým životem, dopouštíte se neřestí a co na jiných hyzdíte a tupíte, to sami nebo ještě horší tropíte.“ A pokračoval rychleji, ostřejším tonem:

„Obzvláště prznítе se obcováním s nehodnými ženštinami, hrajete v kostky, klamete lidi o peníze, svatokupecké žoldy si zjednáváte, abyste hodovali a páchali neřesti, až stydno jest je jmenovati.“

Králův hlas chvěl se hněvem; a v tom už zahřímala jeho hrozba:

„Nenecháte-li toho, neuvedete-li lepší kázně mezi sebou, přikročíme my sami k té věci, když nemáte nad sebou duchovního soudce a karatele.“

Po všem shromáždění, na obou stranách dusné ticho ustrnutí. Rokycana v patrném úžasu jakoby nechtěl věřiti sluchu. Hilariovi, který tiskl tenké rty a neklidně pohladil svou vyholenou bradu, prošlehl z očí krátký blesk odporu a zášti. Mnozí z kněží klo-

pili oči, mnozí hleděli ulekaně na krále, jiným se mračily tváře tajenou zlostí. Ale všichni zase vzhlédli ke králi, když ne již tak prudkým hlasem, stále však zachmuřen pokračoval:

„A ještě pro jinou věc jsme vás povolali: abychom vám přivodili k paměti kompaktata. Přikazujeme," mluvil důrazně a přísně, „abyste se jimi všichni spravovali, všichni, pravím, a pod žádnou výmluvou proti nim nejednali. Pro jednotu a pokoj v zemi propůjčil je sbor v Basilii našim otcům a naši předkové, králové Sigmund, Albrecht, Ladislav je stvrdili. A také náš úmysl není, abychom své jisté chtěli dáti ve zmatek. A kompaktata jsou pevné, společní úmluvy," sázel zvolna, s důrazem, slovo za slovem, „ve kterých stojím a budu státi a nedopustím, aby tyto jisté a pevné úmluvy byly kterýmkoliv způsobem rušeny. Nikomu toho nedopustíme, nikomu," král ostře to opakuje, upíral oči na stranu římských kněží, „nikomu, ať kdokoliv. Papež Pius nemá práva bráti nám to, co nám dalo svaté koncilium a Eugenius papež." A král přísně pohrozil: „Kdyby někdo z vás chtěl kompaktata rušiti, neujde hněvu našeho. Nestrpíme," rozhlédl se po všem shromáždění, „aby vašimi rozbroji bylo mařeno to, co tomuto království je dobrého a spasitelného. Slyšeli jste!"

Umlkl.

V obojím kněžstvu cítili, že je nutno králi odpovědět. Hilarius bezděky se obrátil po kanovnících, kteří k němu ihned přikročili. Také Rokycanu obstoupilo několik pražských farářův. Ale jen několik slov k nim tlumeně prohodil a již pokročil blíže před trůn, poklonil se a začal, patrně vzrušen, vyrážeje ostřeji začáteční slabiky prvních slov, jak u něho teď

bývalo ve chvíli pohnutí od času mrtvicového záchvatu, který jej uhodil před nějakým rokem.

Děkoval králi a děkoval upřímně za všecku péči a starost o pokoj země a vřele ujistil, že on a všecka strana věrně a pevně stojí v té úmluvě kompaktat a že strana jejich nenechá bez trestu nikoho, obzvláště ne kněží, kdož by se proti křesťanskému řádu provinil. Pověděl to stručně, velmi vážně, uklonil se a ustoupil.

Na jeho místo před trůn postavil se vysoký, hubený Hilarius, jehož vzrušení, tajený hněv zachvěly jeho hlasem a prošlehly mu po tváři v ssinavém překmitu.

V ten okamžik, jak Hilarius stanul před trůnem, stáhl starý šašek sedící na stupni podia zelenou svou kuklu přes temeno hluboko přes čelo a zakryl si dlaněma tvář. A tak zůstal pokud administrátor mluvil.

I Hilarius vzdal díky králi za pokoj v zemi, a co se týče těch nepravostí, řekl, že v každém množství jsou dobří i zlí, a tyto zlé, bude-li kdo vinen ukázán, že by je ze své moci potrestal. O kompaktatech že může říci jen to (tu stlumil hlas a mluvil zvolna, opatrně, jakoby kráčel nejistou stezkou), co v této síni nedávno o sněmu prohlásili páni pod jednou, jim že kompaktat potřeba nebylo a není, a co v nich je pro pokoj, toho že se budou držeti a že doufají, jak J. Milost královská ráčila již prohlásiti, že zachová všechny ve svobodném plnění jejich náboženství, tedy i pražský kostel při jeho řádech od církve nařízených.

Král se za této řeči zamračil a prudce sebou hnul, když Hilarius z nenadání obrátil se k svému kněžstvu a hlasitě se ho otázal, jsou-li téhož mínění.

Řečí svou a tím dotazem jakoby je zkřísil a vytrhl z jejich ztrnulého úžasu a strachu.

„Jsme, jsme! Tak! Jsme!" vyrazilo z řad římských kněží, ač ne jedním hlasem. Někteří dosud ustrašení se neozvali. Také Kaplicer mlčel a jen oči obracel s krále na Hilaria a v duchu se divil, že ten administrátor se nebojí, že se nebojí! Král, když řady kněží pod jednou se tak prohlásily, prudce pustil dlaně na kolena; znamení, že jej popadl hněv.

„V tom jste za jedno," promluvil prudce a v očích se mu zablýskalo, „a v tom asi také —" Umlkl, nedořeknuv. Rozhlížel se po kněžích římské strany, jakoby někoho mezi nimi hledal, a pojednou zvolal:

„Michal, vikář pražského kostela!"

Překvapení po všem shromáždění; nerozuměli, ohlíželi se, kde je ten, kterého král volal. Jen Hilarius rozuměl a kanovníci a patrně se zarazili.

„Michal, vikář pražského kostela!" opakoval prudce král. Na to Hilarius odvětil krotkým hlasem, že Michala vikáře tu není.

„Není! A proč! Měl tu být jako vy, on obzvláště, aby ústně vyjevil, co napsal, aby to opakoval. Abyste věděli —" Nedořeknuv, obrátil se na levo k svému průvodu a pokynul. A hned vystoupil králův sekretář Jošt z Einsiedle, byl v černé sukni a v černých, úzkých nohavicích, vytahuje ze své kabely složený papír. V ten okamžik stáhl bratr Paleček svou kuklu zase do týla.

„Ten vikář Michal napsal list," hlásil král, „své sestře jej poslal, a ta je věrná pod obojí, to psaní náhodou zabloudilo. Slyšte, jaké je smýšlení mezi vámi pod jednou."

Sekretář rozdělav psaní, četl zvolna, hlasitě, co ten kněz Michal napsal své sestře o nedávném sněmu svatovavřineckém, co se tam dělo, jak král zuřil proti papeži a proti jeho legátu apoštolskému, jakého násilí se král na něm dopustil, že jej dal krutě uvězniti, toho že by se král nemohl dopustit, kdyby měl jedinou žílu křesťanskou, tím zlořečeným skutkem že zjevně ukázal, že je hrozný kacíř –

Úžas i odpor zašuměl ze zástupu kališných kněží; římští stáli mlčky, zaražení, mnozí i polekáni. Král, jemuž žlutavou tváří překmitl se zarudlý stín, potřepával do předu vychýlen vztaženou pravicí proti nim jakoby na ně ukazoval a hlasem od hněvu temnějším volal na Hilaria:

„Kněže kanovníku“ (netituloval ho administrátorem), „nu, zeptej se jako prve, jsou-li stejného mínění a ty pověz také. Ale vím, že jste jedné mysli s tím nehodným knězem. Kompaktat se dovoláváte, když vám slouží, ale toho, kdož jich brání a hájí, toho tupíte. Vězte: Já nepotrestal papežova legáta, ale svého služebníka, placeného prokurátora, jenž nás zradil. A pro toto spravedlivé potrestání mne obviňujete a někteří z vás kněží kanovníkův odvážili se podati do naší kanceláře prosby za toho Fantina. Těch přímluv nechte, ať nikdo se neopováží prosit za toho člověka, který svým rouháním urazil naši důstojnost, který si troufal poroučeti nám, paní králové, mým dětem, jak máme přijímati. Přijímati pod obojí je nyní proti rozkazům papežovým, ale ne proti zákonu Kristovu. A sluší více poslouchati boha než papeže. To vězte a na to pamatujte! A kde je ten Michal vikář,“ hněvivě si vzpomněl král.

„Milosti Královská,“ odpověděl Hilarius tlumeným hlasem, „nepřišel.“

„Ale přijde, a třeba spoutaný. Ty kněže kanovníku," poroučel Hilariovi, „jej přede mne postavíš!"

Vstal a odcházel; průvod jeho za ním, i starý, zelený šašek bělošedé hlavy. Ten však s nimi šel jenom až k menším dveřím, u nichž opět se rozhlaholila fanfára královských trubačů. Tam zapadl do shromáždění kněžstva, které teď plno ruchu a hlasů šumně se rozcházelo. —

* * *

Hrnulo se velkými dveřmi do kořen otevřenými a dále nádvořím. Římané ne již v trojstupu, nýbrž tak jako kališní po různu, v skupinách a houfcích, pomíšeně. Farář Kaplicer zardělý, spocený, pospíchal, tlačil se a zatlačoval, rozorával svým břichem tlačenici ve dveřích i venku. Pospíchal, neboť nevěřil, že by je král propustil jen tak; pudila jej obava, že je znovu zavolá a nechá si je. Držel se faráře krajana, s kterým prve kráčel v jedné řadě. Vyraziv branou na ulici, zhluboka si vydechl:

„Zaplať pán bůh, že jsme už venku!"

A jak se brali dál, hovorně rozjímal:

„Dostali jsme, dostali — a všichni — husáci také, ale my víc. Ale to sneseme, trochu kázání. Jen když ne pokuty — a co nám strachu naháněli; jen když nás pustili. A teď hned domů. Domů pojedeme, bratře, domů z té husácké Prahy. Pojedu bez prodlení, hned, ty také, viď, bratře. Domů na faru," blaženě povzdechl, „to Maruše užasne, to bude trnout, až jí budu vypravovat. Ale bratře, teď nejprve posilnit se, mně už je hlady mdlo. A žízeň!"

* * *

V tom proudu kněží roztékajícím se z králova dvora kráčel doktor Hilarius s mistrem Křižanovským. Zachmuřeni, mlčky vyšli a mlčeli opatrně i dál cestou Celetnou ulicí; teprve na Staroměstském náměstí, když se okolo nich uvolnilo, ozval se Křižanovský, pozorně se rozhlédnuv:

„Král měl pravdu," řekl a jizlivě se usmál.

„V čem," zeptal se zostra Hilarius.

„O vikáři Michalovi. Totiž —"

„Že jsme s ním stejného mínění," hned se zachytil Hilarius a hned rozhodně přisvědčil: „Jsme."

Křižanovský mávl zkrátka pravicí směrem k radnici, k níž se blížili a prohodil hněvivě:

„Svatojímač!" Minil krále, že jal a uvěznil papežova legáta. A při tom vzpomněl, vědí-li už o tom v Římě, mohou-li mít už zprávu.

„Dnes, po čtyřech nedělích, by ji mohli mít," přisvědčil Hilarius.

„Co odpoví svatý otec —"

„To si můžeme na jisto pomyslit. A také ho na jisto poslechneme. Jaká bláznivá smělost králova! Celý svět je pod poslušenstvím svatého otce, jen král nechce a nemíní ho poslouchat. Odnímati římskému kostelu moc —"

„Je kacířstvo."

„A křivopřísežník je," vyrazil Hilarius tlumeně, ale zlobně a hlasitěji dodal: „Tak jaký konec? Složení z důstojenství. Papež zůstane papežem, ale král —" to říkal tvrdě jakoby rozsudek vynášel, „nic více neostane než Jiříkem."

A Křižanovský přisvědčil z krátka, s úsměvem: „Tak."

* * *

Bratr Paleček, maje kuklu do týla shrnutou, přitočil se ve velké síni v tom rozruchu, když král odešel, k mistru Rokycanovi chystajícímu se na odchod, a řekl mu skromně, jakoby nejistě:

„Mistře, chceš-li, povím ti, co ten bononský doktor poběhlec nepověděl."

„Hilarius? Ó bratře Palečku, to vím dobře." Usmál se a trpce dodal: „I to, co si nad to myslil."

„Tak ti povím něco jiného: že dnes neplatí opatrně moudré přísloví: Mnohé se podejde, ježto se nepřekročí."

„Rozumím, brachu. Jistě neplatí. Král nic nepodejde."

„Zaplať pán bůh. Ale to ti ještě povím, o jiném přísloví, to že dnes platí."

„Které —"

„Nevezmeť mi čert, co mi jest bůh dal."

Rokycana, ač v něm se ještě zachvívaly vzrušující dojmy skončené schůze, neubránil se důvěřivým slovům šaškovým. Překvapen pohlédl na usměvavého dědouška a bezděky přisvědčil srdečně:

„Ba tak, to je svatá pravda."

6.

Za týden po tomto kněžském shromáždění měla Praha zase průvod, jenže ne tak zamlklý jako byl kněží pod jednou, nýbrž hlučný, hlomozný. Vracely se královy a pražských měst houfy, které od jara, od dubna polem pracovaly v Němcích s vojskem Ludvíka Bavorského, spojence krále Jiřího proti Albrechtovi Achillovi braniborskému.

Zle hospodařily v území Albrechtově „na horách

Bamberských", v Bayreutsku tak jako roty „bratří" ve službách bavorských, kteréž roty vedli pan Dobrohost z Ronšperka, Calta z Kamenné hory a Dětřich z Janovic i Burian z Gutštejna. Královo vojsko vrátilo se přes Amberk v Horní Falci průsmykem všerubským a odtud dále přes Plzeň do Prahy, většinou samá pěchota s vojenskými vozy, pavézníci a střelci, a s vozy se střelbou a jinou kořistí dobytými jmenovitě v bitvě u Giengen.*)

Bylo slunečné dopoledne koncem září. Ulicemi hrčely a rachotily vůz za vozem, každý čtyřmi vozníky tažený. Řídili je vozatajové v kuklách, v čepicích sedící na podsedních. Padesátníci v železných kloboucích klusali na koních podél hřmotné, řinčící řady, každý při svém oddílu padesáti vozů. Nekonečná řada přemnohých kop vozů v Praze samé se trhala. Vozy Novoměstských zamířily na širé prostranství Dobytčího trhu, vozy a houf vypravený do války Starým městem zarazil na Staroměstském náměstí. Pěchota a vozy královy táhly dále na Poříč, na Špitálsko. Před nimi jela rota těžké jízdy, na tři sta jezdců v kapalínech a šalířích, v předních kusech na prsou, s kopími, s těžkými meči po boku.

V čele roty šest trubačů; krajní na pravo byl Matějček, pražský synek. Ke svému koni měl připoutaného krásného bělouše grošovatého dlouhé hřívy, dlouhého ohonu, jenž povíval jak běloušs, neosedlaný, bez prsosin, lehkým klusem jakoby tancoval. Za trubači nejvyšší velitel, mladý pan Lev z Rožmitálu v plném brnění na vraném koni, sám. Za ním pan Hynek Krajíř z Krajku drže vztýčenou zemskou korouhev červenou se znakem českého lva;

*) V červenci t. r. 1462.

panu Hynkovi po boku královi polní hejtmané, po levém Oldřich Mládenec z Milčína, po pravém Vilím Dubánek z Čivic, vyrudlých knírův ale do hněda opálené tváře, velký milovník a velký znalec koní, před tím ve službách pana Jiskry, v jehož vojsku po léta statečně bojoval na Slovensku, také v bitvě u Lučence.

Za hejtmany tři řady jezdců, samí „dobří" lidé, zemanského nebo rytířského rodu se vztýčenými korouhvemi a praporci různých barev a erbů. Ty byly chloubou vítězných houfů, vzácnou kořistí dobytou na Branibořích a říšském vojsku v bitvě u Giengen. Říšská německá korouhev tam dobytá zůstala v rukou bavorského vévody; tady týčily se nad hlavy jezdců korouhve a praporce říšských polních hejtmanů, německých pánův i houfů.

Jízdní rota nejela dlouho v čele pěchoty a vozů královýchi; záhy se odtrhla, hned na konci Celetné ulice, a zahnula do králova dvora, vzdáti čest králi a odevzdati mu trofeje. Jásavá fanfára zahlaholila, když vjížděli vysokou branou do králova dvoru a hlaholila dál a nesla se vesele z nádvoří do ulic. —

* * *

Tou dobou na Staroměstském náměstí hemžení lidstva, prudčí a hlučnější než o nejhlučnějším trhu. Skoro po všem prostranství řady válečných vozův a skoro všechny volných vojí, bez spřežení. Na vozech a zvláště mezi nimi ruch a hluk, skupiny žoldnéřů, vojaček i městských lidí, skupiny, jež se záhy rozcházely a po nichž opět nové se srážely a opět se rozplývaly v šumném, hlučném proudění mezi vozy k podsíním okolo náměstí i do podsíní i k nedale-

kému Kurnému trhu u sv. Linharta*) k veřejným kuchyním. Tam nejvíce spěchaly osmahlé vojačky v čepcích i v rouchách, v nedlouhých sukních živých barev.

Hlasné hovory, křik, volání všude, nejostřeji u radnice, do jejíž zbrojnice žoldnéři odváděli zbraň a zbroj, pláty, lebky, pavezy s malovaným městským znakem a kde s vozů skládali a odnášeli městskou střelbu, hrubé kusy i houfnice, kde sedě na koni, klaničník v pravé, dohlížel a rozkazoval Petr Kulhánek, na slovo braný puškař, jenž v poli spravoval všechnu městskou dělostřelbu, jindá mistr zámečnický, proslulejší však jako mistr střelby z kusů, nad nějž byl toliko králův puškař Matěj z Vrcova.

V tom proudění mezi vozy i ve skupinách zvědavých Pražanů obklopujících tu žoldnéře, tam vůz vojaček, tu tři vozy s raněnými, vynořoval se oranžový roh na vysokých kloboucích a žluté nebo červené kolo na pláštích, jak je musili nositi židé. Bradatí, semitští obchodníci přecházeli, šourali se, zvídali, vyptávali se jaké byly bituňky,**) a nedali se odstrašit hrubými žerty a nadávkami osmahlých žoldnéřů s kníry i bradatých, v sukních i na polo svlečených, jen v kožených nohavicích, v škorních a v košili.

A již také tu tam u vozů nebo na podsíni jakoby jarmark: na fasuňku, na skobách pilířů vyvěšené a na dlažbě rozložené kusy žoldnéřské kořisti a loupeže, sukně sametové, kožich damaškový ženský, bobrový klobouk se zlatou šňorou, sametové polštáře zlatem a stříbrem vyšité, tu meč v krásné

*) Za radnicí.

**) Podíl v kořisti.

pochvě, na lišni pověšené dva brokátové ornáty, jejichž zlato pobleskovalo a třpytilo se na slunci; na dlažbě lesklé konvice, zlacená monstrance, velké mšály a drobnější knihy i malbami vyzdobené a vedle nich dost velký zvon ale bez srdce.

Jakoby jarmark se začínal. Směs hlasů, smích, ženský jek, výkřiky a klení žoldnéřů mladých i šedivých, většinou zjizvených po tváři, po rukách, po těle. To byli z českých vojínů, kterých se v Němcích až hrůza báli od časů husitských „jízd spanilých"; už z jejich jména šel strach. Ač už Táborů nebylo, dosud je leckde v Němcích jmenovali Tábory; a všude je měli za kacíře horší pohanů, třeba že mezi jejich hejtmany i v houfech byl ne jeden pod jednou.

V Němcích před nimi utíkali ze vsí do měst s ženami, dětmi, s dobytkem, s obilím. Děsiliť se jejich divokosti, ač nebyla horší než u žoldnéřů německých. A všude se báli jejich válečného umění, jejich odvážlivosti a síly. Nikdo nedovedl v poli se tak hradit, nikdo z hrubých kusů tak mistrně střílet, hradby bořit, měst a hradů dobývat. Hrozná pověst letěla před českými sršatci, ustrašeně si o nich vypravovali, že mají ohony, že slézají hradby jako krysy, bez žebříků, že všude proniknou a prorazí.

Do tohoto hlučného vlnění vjížděl na nevysokém svém hnědáku mladý Matějček, trubač, v železném klobouku, v koženém kabátci, polnici přes prsa zavěšenou na zádech. Krásného bělouše už neměl. Hodlal do rodného domu, dříve však chtěl na Staroměstské náměstí. Než na samém konci Celetné ulice hnědák se mu zastavil. Chytlť jej z nenadání za uzdu starší žoldnéř v červené sukni, v červeném biritu k uchu naraženém. Opálený, sivý Mikeš, řečený Vlčíhrdlo, plné brady, suchých, ježatých

vousů, také Pražan rodilý, zahoukl na mladého trubače, kde má bělouše.

„Prodal jsem ho.“

„Komu.“

Matějček, vypjav se v prsou, hlásil pyšně, ale s úsměvem, hledě z pod víček na starého sekáče:

„Králi J. Milosti.“

„Blázen jsi a za blázna mne máš.“

„Tak tedy, kde mám brůnu, tady u hnědáka byla připoutána, tak kde je, domů jsem jí nezavedl, doma jsem ještě nebyl, jedu rovnou z králova dvora.“

„Už odjeli všichni?“

„Odjeli, všecko jsme odbyli, pěkně jsme zatroubili, praporce jsme králi odevzdali, viděl jsem ho,“ Matějčkovi se zjasněla tvář, „a královou a také —“

Přestal. Vráželi do nich, proud lidu vzhůru, dolů se hrnoucí tlačil je, nejeden také ze zvědavosti se u nich zastavil, lelkuje. Matějček se vyhoupl ze sedla a vzav koně u huby, vedl jej. Teď se ukázalo, jaké jadrné postavy je nevysoký trubač v úzkých, kožených nohavicích a v škorních s ostruhami. Šel a vykládal sivému žoldnéři v červené sukni, jenž kráčel vedle něho.

Vypravoval mu, jak slavně vjeli do králova dvora, jak v šiku zarazili před královým domem, v jehož arkýři, v otevřeném okně král se zjevil, král, králová, nejstarší králův, kníže Viktorin s mladším bratrem.

„A tak co, jak —“

„Vykonali jsme poctivost, sklonili korouhev před králem, korouhev a všechny praporce ze vzatků, král se spokojeně rozhlížel, královna se usmívala, pan Lev zašel ke králi poklonit se mu, také Dubánek

a Mládenec, a ty německé praporce nesli za nimi složit je králi; v tom ti shlédnu, že kníže Viktorin ukázal na mne."

„Ne tebe!"

„Nu, na bělouše, hned jsem si pomyslil. Dubánek se nemýlil."

„Co Dubánek v tom —"

„Než jsme vyjeli do králova dvora, poradil mně, a co poradil, přikázal, abych vzal s sebou bělouše."

„Aha; a sám ho nechtěl, takový koniberka?"

„To už myslil na krále."

„A koupili?"

„Koupili. Pan Lev zůstal u krále, ale Dubánek se vrátil s Mládencem; poručí rotě otočit a mně, abych zůstal, abych počkal. Když odjeli, vyšli z králova domu, mladý kníže —"

„Viktorin."

„Viktorin, s bratrem, s nimi hofmistr Kdulinec, také králův štolmajstr a hospodář králova dvora a rovnou k bělouši. Kníže všechen žhavý si jej prohlíží, po krku jej poplacuje, hospodář dívá se koni na zuby, Dubánek vykládá, jaké má uši, oči, nohy, a v tom se mne mladý kníže optal, jak jsem k němu přišel, a já řku, že jsem ho chytil na bojišti, po bitvě tam u Giengen, že byl krásně sedlaný, ale bez pána, sedlo že jsem už prodal, také kantár i prsosiny a zadní pochvy. A pak ti pacholek provádí bělouše! To jsi měl vidět, jak bělouš krásně šel poklusem, jen plaval, ocas vzhůru, hlavou pohazoval."

„A tak jej koupili."

„Štolmajstr pro pana Viktorina."

„Nebyl-lis hloupý — Co dali."

„Co dali. Třikrát tolik a víc než co se platí za nejlepšího koně. Šest a dvacet kop."

„Chlapec! Opasek ti nepostačí. A koně ti nebylo líto?“

„Proč! Bude v královské stáji a jakého bude míti pána! Jak bych já Matějček na takovém koni.“ Trubač se zasmál.

„Kam jdeš.“

„K Jankovi.“

„A ty — ty! Za Jankem že jdeš. Nebo za Jankovou Němkyní.“ Žoldnéř se zachechtal.

„Pojď se mnou.“

„A já raději do krčmy.“ A Vlčíhrdlo zamířil rovnou k radnici, na Šmerhof vedle ní.

* * *

Ta Němkyně, kterouž Vlčíhrdlo Matějčka poškádlil, starala se té chvíle o hubeného koníka zapřaženého do lehkého, selského vozu stojícího na Staroměstském náměstí poblíže výstavného domu „u královské stolice.“*) Urostlá, mladá v plátěném, bílém čepečku, v přiléhavém kabátci a tmavozelené sukni zavěsila na voj otep sena z nevelké zásoby srovnané na zadu fasuňku, vypojala koně na polo vypřaženého, sdělala mu ohlávku. Hlomozného ruchu kolem nedbala a také si nevšimla, že nějaké ženy pražské z pokraje podsíně ji pozorují, jak zručně a jistě koná práci jako starý vozataj.

Konala ji zručně, jistě, ale zasmušilá; než v její pěkné tváři něžně prosvitlo, když se pak naklonila do vozu, kdež ležel na slámě a na duchně ne valně čisté přikryt kožichem nemocný Jan z Boru, v rotě všude Janek řečený. Divně se před nedávnem sešli,

*) Stával tu, kde nyní palác Kinských.

on z jižních Čech zemanského rodu, ona městská dcerka, sirotek, z Ebrachu v Bayreutsku. Setkali se v ten hrozný čas, kdy pan Lev z Rožmitála dobyl Wunsiedlu a vše hubě dále postupoval, kdy z Horní Falce rozlily se Horními Franky až do Duryňska roty „bratříkův" a dobyly Nového Města, Rankenkulmu, Kreusenu, kdy loupily a drancovaly města i vesnice, kostely, šlechtická sídla, kdy vše v požeh dávali, kdy krvavé záplavy nepřestávaly svítit hroznou září do pustých nocí, kdy plnily to, co tvrdý jejich protivník Albrecht Achilles braniborský říkal, že „požár zdobí válku tak jako Magnificat nešpory".

Tak také padl Ebrach město. Když ho Češi dobyli, krutě v něm drancovali a mnozí z nich nešetřili ani mladých žen a dívek; znectili je. Na Annu, žijící v domě svého strýce, která se utekla do odlehlé komůrky, dobyl se hranatý, mladý žoldnéř. Bránila se vší silou, než rozvášněný chlap byl silnější. Už ji křičící povalil; ale v tom hrozná pěst popadla jej v týle a odhodila jej jako kotě.

Janek odrazil násilníka a zapudil. Aby mladá Němkyně zůstala v plné bezpečnosti, vyzval ji Janek Borský, ať jde s ním. V svém ustrašení poslechla bez váhání. A nebylo jen z ustrašení a proto, aby se jí dostalo další ochrany, ale že tu ochranu nabídl jí muž, který sám svým statečným zjevem byl jí zjevením. Jeho musila poslechnouti bez rozpaků; a poslechla ráda.

Vydala se s ním jako u vidění ze spustošeného domu a města, nevzpomenuvši na strýce a jeho rodinu. Jako uvábená kráčela vedle Janka do ležení, do kterého jiní vojáci odváděli z hořícího města mladé ženy násilím. Ty šly zoufalé. Anna v ochotné důvěřivosti.

Než v táboře musil se Janek Němkyně na novo zastati. Shlédlť ji tam násilník, který ji chtěl v městě znectit. Přišel opilý, dorážel na Janka. Lál, surově mu lál i Němkyni. Janek jej varoval nemnohými slovy (nikdy mnoho nemluvil), až pak vydrážděn neodbytným opilcem, ve vzteku vytasil meč. Chytli Janka, meč mu vyrvali, a musil na soud. Obnažilť za polní výpravy v ležení zbraň a chtěl probodnouti spolubojovníka. To byl zločin, který musil býti potrestán. Kázeň byla tvrdá, trest krutý.

Vojenský soud rozsoudil podle válečného řádu zkrátka: „Ruka, která tasila v ležení meč, aby probodla druha, budiž probodena.“ Nemohlo, nesmělo být odpuštěno. Jen v tom se stala milost udatnému Jankovi, že kat (jezdil s vojskem, s polní šibenicí na voze) měl mu probodnout ne pravou, nýbrž levou ruku.

Mělo se státi na plácku pod šibenicí sevřeném do čtverce čtverou řadou žoldnéřů, jejichž velitel v plné zbroji, obnažený meč v ruce seděl na koni opodál silného kolu zatlučeného prostřed plácku. U toho kolu stál kat v červené, vyrudlé sukni a čekal.

Anna Němkyně na kraji za čelnou řadou žoldnéřů bledá, ssinalá obracela zděšené zraky v tu stranu mezi stany, odkud měli přivésti Janka. Zachvěla se hrůzou a lítostí, když jej spatřila, an přichází obklopen ozbrojenou stráží. Kráčel vzpřímen, pevným krokem. Došed postavil se ke kolu. Anna pokryla dlaněmi tvář, ale ne nadlouho. Když je spustila, viděla, jak Janek sám se svléknuv, po pás nahý, urostlý, sličného těla, zamračen, zasmušile klidný položil levou ruku na kůl a odbyl kata, když mu ji chtěl ke kolu přivázati. Pravicí jej odrazil, levice však se na dřevě nehnula.

Bubeník udeřil na dlouhý, úzký buben strakatě pomalovaný, rotmistr na koni mávl mečem, kat vytrhl z nožny dlouhý nůž. V tom do děsivého rachotu bubnu vyjeklo vykřiknutí hrůzy a úzkosti, čelná řada žoldnéřů se zakolísala, jak jí prudce vyběhla Anna. Rozrazila řadu, tou na volnou prostoru a letěla ke kolu, k Jankovi. Chytla jej, objala kolem pasu na ochranu, aby zabránila strašlivému bodnutí.

Kolem v řadách překvapených, užaslých žoldnéřů pokřiky zlosti i úžasu. Kapitán se rozkřikl, stráž přiskočila i kat. Chtěli Annu odstrčit, odehnat. Křičeli na ni, ať pustí, ať se klidí, co blázní. Neposlechla a pevněji držela Janka a pak i kolu se chytila. Naráz však jí ruce klesly, když Janek užaslý, pochýliv se k ní, vyzval ji přísně, ne však hněvivě, aby ho nechala, co mu to dělá. A v tom ji popadly hrubé ruce jeho stráže a smykly jí, až odletěla a sklesla na kolena před řadou žoldnéřův. Buben zase rachotil rychlými, pochmurnými údery, rotmistr po druhé mávl mečem, katův nůž se zablýskl. Kolem z řad osmahlých bojovníků vyrazily pochvalné výkřiky nad Jankovou statečností.

Z levice odsouzeného vysoko tryskala krev a lila se a stékala po kole dolů. Janek pobledlý, krví postříkaný se slabě usmál, když Anna z nenadání vyskočivši ze země bledá, třesouc se u něho poklekla, u probodené ruky a začala ji obvazovati svou plátěnou rouchou. A zase hluk, ale ne již zlostný a hrozivý; samý hlas úžasu a uznání. Nikdo již Annu nezapuzoval a nebránil jí, když šla za Jankem. Jen barvíř,*) který Janka odváděl, aby mu ránu obvázal, rozkřikl se na ni, že její pomoci nepotřebuje. Tu Janek jej

*) Ranhojič.

přísně vyzval, ať ji nechá a obrátiv se k Anně, řekl mírně, skoro měkce: „Zůstaň, bůh tě pozdrav, jen zůstaň.“

Vzhlédla k němu nevýslovným pohledem, ve kterém zazářily radostné překvapení i vděčnost.

Zůstala, tenkrát i pak.

Starala se o Janka této chvíle, starala se a pečovala o něj i pak. Ošetřovala jeho ránu s dojemnou pečlivostí. Měla tichou radost z toho, že smí Jankovi sloužiti, že její pomoc rád přijímá. Nemluvil o tom, ale cítila to. Vděčnost od té chvíle, co ji zachránil od násilí v jejím rodišti, roznítila se v táboře, kde jej pro ni krvavě ztrestali, v neuvědomělý obdiv, oddanost hluboké lásky, jeho krví jako zavlažené.

Zůstala s ním, poněvadž musila; byla jako očarovaná. Janek málomluvný, ale tak mužně klidný, bez řečí obětivý, měl nad ní tajemnou moc. Oželela domov a strýce, jediného svého příbuzného, nepomýšlejíc na příhanu, že se stala vojačkou. Vše byla by pro Janka učinila, ve všem by jej poslechla, i v tom, kdyby byl pokynul, aby odešla. Poslechla by, ale řekla si v duchu, když na to pomyslila, že by jej zapuzená povzdálečí sledovala, že by se tajně za ním plížila, jen aby mu zůstala na blízku, jen aby jej alespoň viděla.

Ošetřovala jeho ruku a pak za nedlouho jej celého. Upadl do nemoci. Lekla se ji, ale na okamžik ji uvítala. Mohlať pro ni i nadále zůstati bez obavy, mohla Jankovi sloužit a starati se o něj. A tak u něho vytrvala i když se vojsko hnulo od Ebrachu i pak, když po sjednaném příměří opouštělo Německo a zamířilo domů.

Janek jí nevyzval, aby zůstala, bylo však zřejmo, že je rád, že se neodloučila.

Nemoc jeho se horšila, rána na ruce se mu rozjitřila. Uložili jej na vůz, na kterém vezli dva těžko raněné. Bylo tu málo místa a lůžko chatrné. Jen přejeli české hranice, složili oba raněné, již mrtvé. Jeden zemřel ráno, druhý na večer. Nazejtří je pochovali. Borskému se ulehčilo; ležeľ nyní na voze sám. Anna zůstala jeho pečlivou ošetřovatelkou a stala se i vozatajem.

Sedíc na přídě vozu, řídila koníka, až se tomu divili. Od nemocného se nehnula; ve dne, v noci jej hlídala a hleděla ho jak bylo možná na svízelné cestě bídnými silnicemi, často za větru a deště, v nekonečném blátě, kdy se krčila pod plachtu a ucpávala každou skulinu, aby na nemocného nepršelo, vítr nefoukal. Nocovali ve vsích, před městy, většinou pod širým nebem. Často se modlila, za dne i za soumraku, a vždy za nemocného; prosila matku boží o pomoc, panna Maria byla její outočiště.

Tak jela na vozíku, jejž táhl hubený koník, skoro poslední v řadě, sama, bez společnosti. Někdy přiklusal na svém hnědáčku dobrý druh a přítel Jankův, Matějček trubač. Podíval se na nemocného, promluvil s ním, pak jel u něho podle vozu nebo poblíže přídy, kde seděla Anna. Neuměla česky, ale horlivě chytala česká slova i věty. Matějček němčinu lámal, tvrdě lámal, těžko hovořil; nejvíce o nemocném. Někdy přinesl, když něco lepšího sehnal, nějaké jídlo, víno, to nemocnému, ale také Anně. A tak pomáhal, tovaryšil, často mlčky, jeda vedle vozu. Hleděl před se na nekonečného hada vozův i houfů nebo širou krajinou, ale často a nejvíc úkradem, na vozataje, na mladou, statečnou Němkyni víc a více starostnější, neboť Jankovi bylo hůř a hůř.

Když dojeli do Prahy, ležel jako bez vlády. Ne-

zbytné bylo řádné lože pod střechou a hned. Praha byla Aninou nadějí. Slíbilť Matějček, že se tam o Jana postará. Teď, když dojeli a zarazili na Staroměstském náměstí, nemohla se trubače dočkati.

Přišel tak, jak odbočil od Vlčí hrdla, veda svého koně za uzdu. Nachýlil se do vozu, promluvil šetrně na nemocného; než ten neodpověděl, jen upřel apaticky na starostlivého druha zapadlé, horečné oči. Anna na rychlo ustrojila a zapřáhla koně, ale neřídila ho, neboť se tu nevyznala. Matějček jel; nesedl na vůz, nýbrž vzal koně u huby. Anna kráčela za vozem, vedouc trubačova hnědáka.

Vozík hrkotal z velkého náměstí do Dlouhé třídy, ze které Matějček za nedlouho zabočil na pravo, k masným krámům, té polední chvíle zavřeným. Obejel šlachtatu*) v nároží při nich, zahnul do ulice na jih v okrsku sv. Benedikta. Značně si zajížděl k vůli nemocnému, aby se dostal z proudění a hluku, aby se nemusil stále vyhýbat i zastavovat. Měli volnou cestu v té odlehlejší a tišší končině; nad ni, jim na levo, strměl kostel sv. Benedikta, za kterým v pozadí táhly se městské hradby.**)

Vysoký chrám strmé střechy s věží nepotěšil očí. Před čtyřiceti lety, hned na počátku husitských bouří, jej vybili, a po čtyřicet let pustošily na něm vichry a lijavé deště, jak bylo zřejmo na rozbitém cihlovém krytu, kterým prorážely trámy krovu, na pískovcových fialách a omletých ozdobách.

Anna i ve svých starostech musela se po něm ohlédnout; a ještě déle utkvěl její pohled na hřbitově před ním. Vedla k němu neširoká, krátká ulička

*) Porážka.

**) Podél dnešní Revoluční třídy.

z ulice, kterou se brali. Viděla kamennou jeho obrubu otlučenou, kopřivami, bejlím zarostlou, viděla vybitou branou mezi opukovými pilíři na spoušť houštin a keřů většinou černého bezu zastiňující hroby dávno již slehlé, bez křížův a pamětných kamenův. A nad tím zpustlým místem věčného odpočinku, nad keři a stromky bezovými, podzimem zbarvenými, vznášelo se průčelí spustlého kostela; vysoká, úzká jeho okna zela černě, neboť shora od potlučených kružeb až dolů nebylo ani jediného kolečka sklenného. Jako oslepený trčel chrám nad městskou zdí táhnoucí se v pozadí, nad shlukem ulic v předu, nad domy a domky cihlového i šindelového krytu; z těch domů nejeden byl všechen ode dřeva tak jako jejich různé přístavby.

Anna žasla, nechápajíc, že tady, v královském městě, je taková zkáza, takové zpuštění. Matějček nic jí nepověděl, nic nevysvětlil; mlčky vedl koně, nedočkavě vyhlížeje v před. Chtěl být už doma, aby Jan se dostal na lože. Až pak se pojednou ozval, to když projeli tou tichou ulicí, tu širší, tu hodně úzkou, a zahnul zase na levo, do jiné ulice, širší a již také živější, na jejímž konci stála stará věž s podsebitím nad branou sv. Benedikta.*) V té ulici na levo řada domů; na pravo jen dlouhá, vysoká zeď až po samu bránu. Za zdí výstavné domy cihlových střech a dál, blíže k bráně, koruny vysokých stromů do ruda i zlatova zbarvené.

Na tyto domy, z nichž jeden stál patrně v zahradě, ukázal Matějček Anně, ty že jsou v králově dvoře, tam že přebývá král. Anna žasla ještě víc.

*) Ulice ta dnešní Královdvorská. Brána sv. Benedikta bývala tam, kde ulice Královdvorská ústí do Revoluční třídy.

Tam u kostela a na něm ta poušť a tady jí nedaleko královy domy a velká zahrada! Ale v tom vůz před ní jedoucí stichl. Zarazil před patrovým domem kůrkami krytým, jenž stál v té řadě na levo předposlední před branou sv. Benedikta, někdy snad bílý, teď pohnědlých, zaprášených zdí s nemnohými okny; býval farou Zákona německých rytířů v Prusích. Před čtyřiciti léty za bouře, která zkazila jejich komendu i kostel, ujeli z Prahy. Opuštěnou faru zabrala obec Starého města, od které ji koupil Martin řezník, Matějčkův děd.

Před ní zastavil Matějček vůz, ne však před domovými dveřmi gotických venýřů se zašlým znakem německých rytířů, nýbrž před vraty do dvorka v pravo u domu. Zabušil na ně. Za vraty se ozvaly těžké kroky; někdo se blížil a drsný hlas zavolal nerudně, kdo to je, co chce.

„Adame, starý kmochu, já to jsem, Matějček," hlásil vesele trubač. A hned na to za vraty hlas, ne ten drsný, mužský, ale ženský, výkřik úžasu a radostného překvapení. Zarachotilo břevno na příč zaražené, vrátně se skřípavě otvíraly. A než se do kořán otočily, už v nich stařenka v čepci, šerých, celkových šatech a hned také Matějček, jenž, jak uslyšel její hlas, skočil do vrat. Chytil babičku maličkou, vrasčitou; v jeho náručí se ztratila. Jen její radostné výkřiky dušené jeho objetím bylo slyšet, že Matějček je tu, z vojny, z vojny a celý, ne posekaný — A končilo to radostným „Matějčku, můj milý Matějčku!" Hlas třásl se a pohnutím přeskočil.

Matějček se smál, že je celý, pohladil babičku, jejíž malé, šedé oči pozardělých víček v radostném pohnutí se na něj dívaly z husté spleti hlubokých vrásek kolem nich, ve tvářích, na čele jako očka sivé

holubice. Pohladil ji, ale hned se odtrhl a na Annu ukázal, na vůz, že hosti vede a tady na voze —

„Je to můj dobrý druh z vojny, babičko, v bitvě mi pomohl, zachránil mně život. Nemůže, stůně."

„A tato hle, to je —" očka stařenina upřela se na Annu, která ji překvapila svou stepilou postavou a tím, že koně vedla.

„To jest jeho žena."

Matějček musil tak říci, musil Annu takto provdat, poněvadž babička svobodnou by měla za tulačku a lehkou žínku.

Stařena se dál neptala a hned na Annu vlídně, aby vešla, a v tom už na starého Adama zhurta, co stojí, ať pomůže, co stojí, a Katruše kde je —

Jen dovolala, již tu byla Katruše, také stařena, ač mladší své hospodyně; vyšla kvapně z dřevěné kolny opodál vrat.

Náhlý ruch v tichém dosud nádvoří obklopeném po jedné straně starou farou, na protější pak tou kolnou a stájemi a v zadu dřevěným srubem a chlévky. Vůz s nemocným vjel do nádvoří, starý Adam staral se o koně, odstrojoval je, do stáje zaváděl. Zatím už Anna s Matějčkem složili nemocného. Stařenka u nich, okolo nich, povzdechujíc, litujíc, ach svatý bože, chudáček, tak mladý a tak nemocí sklíčený; a v tom zas na Katruši, ať běží, ať ustele, ať uchystá lože v jizbici, ví-li, v jizbici, ať běží. A zase k Anně a Matějčkovi se obracela, ať dají pozor, pozor, aby šli za ní, tady, tady —

A stoupala do dubových schodů vedoucích z nádvoří na podezděnou pavlač či krytý ochoz podél stěny staré fary, ochoz se sloupy bez hlavic spojenými lomenými oblouky. Překvapení za překvape-

ním přicházelo staré paní. Matějček byl prvním překvapením, nemocný jeho přítel druhým. V onom překvapení radost, druhé lítostivě ji dojalo, když pohlédla do přepadlé tváře žlutavě voskové, ještě bledší v měkkých, černých vousech po tvářích a bradě a ve změti černých, dlouhých vlasův. A třetí překvapení, když na schodech do ochozu začala těšiti mladou ženu, která se jí zalíbila již na pohled a ještě více pro něžnou péči a starost o nemocného a obratnost, a když cizinka rozpačitě na ni pohlédla a nejistě se usmála a mlčela a když Matějček pověděl, že Anna dobře nerozumí, že je Němkyně.

„Bože svatý, Němkyně! A to —“ a hned pověděla, co se jí mihlo, že je tedy pod jednou.

„Dosud je,“ přisvědčil Matějček konejšivě.

To již kráčeli vychozenou prkennou podlahou ochozu plnou suků. Stařenka se odmlčela. Ta podobná mladice a hodná, jak se zdálo, Němkyně a jednuška! Ale hned zase, jak došli k prahu, starostně zvala, tak tady, tady a připomínala:

„Do jizbice, Matějčku, do jizbice,“ a překročila prostřed ochozu práh dveří do prostorné síně, ze které se chodilo do jizbice. Matějček s Annou opatrně nesouce nemocného, vkročili za starou hospodyní.

Nádvoří bývalé fary stichlo. Vůz po nemocném osaměl, vrhaje na plném slunci tmavý stín na chatrné dláždění. V pozadí u chléva vykračoval si statný kohout, jehož hřeben na slunci rudě hořel a barevné peří kovově se lesklo. Slepice hrabaly na smetišti. Do poledního ticha vyrazilo z chlívka kručivé zachrochtání. Ve stáji opodál vrat, zas už zavřených a břevnem na příč zahražených, zaduněla dláha, jak o ní kopyto uhodilo, a zas; a v to starého Adama hlas.

Hovořil na koně, broukal nerudně, no, no, že snad dočkají, a co dřív, obrok nebo vodu, no, no, však že nepřicházejí od plného žlabu, jak je vidět, leda z hladu, vojna že je hlad —

7.

Dva dny zůstalo Staroměstské náměstí v tom vzrušení vojenském i Pražanů. Vavřinec Káně, koliát, byl tu po oba dny a pokaždé se tu dlouho omeškal. Všechno si prohlížel, všechno dychtivě pozoroval, žoldnéře, život mezi vozy i na nich; mělť ve vojančině zalíbení. Když procházel Týnskou podsíní kolem vyložených věcí z kořisti, zahlédl Černého-Nigrana, prohlížejícího si nějakou nevelkou knížku, vybranou z kupy ležící na placatém kameni, u které stál bradatý do černa osmahlý žoldnéř s vojačkou. Káně se nezastavil u kollegy, nezeptal se ho, co si vybírá; jen se mu posměšně kmitlo, Černý že nekoupí, není-li to nějaké „pohanské" čtení.

Druhého dne vše zmizelo; vozy odjely, žoldnéři, vojačky odtáhli. Náměstí zase volné utichlo. Do týdne však opět podívaná: podzimní sněm se začínal. Páni, rytířstvo a zástupcové měst sjeli se do Prahy a scházeli se na Staroměstské radnici pod zachmuřeným nebem studeného říjnového dne.

Den před první schůzí měl u krále slyšení nejvyšší purkrabí, pan Zdeněk Konopištský ze Šternberka. Byl v tmavozelené sukni z drahého sukna, v lesklém pásu, v krásné šubě, jako vždy, ač dobrý padesátník, kasalicky*) vystrojen. S králem mluvil

*) Švihácky.

poprvé od té doby, kdy v srpnu tak náhle ujel z Prahy. Stín z toho sněmu svatovavřineckého bylo ještě teď znáti v hovoru s králem, ač mluvili jen o tom, o čem měl jednati sněm, o nových zákonech týkajících se bezpečnosti v zemi a pořádku v kupectví. Toho, co se stalo v srpnu na sněmu a po něm, nedotkl se nejvyšší purkrabí ani slovem. Vysloviť se tenkráte král tak určitě a rozhodně; a pan Zdeněk také dobře věděl, jak to král ještě dotvrdil nedávno o tom kněžském shromáždění, že neuznává a neuzná papežova rozhodnutí o kompaktatech i to, jak tvrdě se král vyslovil o Fantinovi. Teď té chvíle byla by marná řeč; ale Řím, papež promluví. A na to čekal pan Zdeněk.

Král také se nezmínil o Fantinovi; jako by ho ani nebylo. Soukromí však musil se jím zabývati. Jednal o něm se svým důvěrníkem panem Kostkou i s druhým, a vlastně s prvním svým důvěrníkem, s královnou Johannou, když docházely listy z říše, většinou odpovědi na oznámení a vysvětlení, jež král zaslal některým knížatům o tom, proč dal Fantina uvězniti. Těm poslal psaní, k císaři však zvláštního posla, pana z Rabštejna, kancléře. Záleželoť králi na tom, aby císař, přítel papežův, byl správně zpraven ve věci Fantinově, aby císař rozuměl, až bude papež žalovat a volat do všeho křesťanstva o násilí a kacířském zločinu.

Na rozeslaná psaní odpověděl saský kurfirst Fridrich, psal saský vévoda Vilém, také Fridrich, braniborský kurfirst. Ten radil tak jako ostatní, i falcký kurfirst, aby král zapomněl na nehodného služebníka a pamatoval na vyslance apoštolské stolice a Fantina aby propustil. I královna, dříve proti Fantinovi tak přísná, začínala se přimlouvat hlavně

proto, že je nutno dbáti rady říšských knížat, zvláště saských a nač čekati na papežovo požádání.

„Papež nebude žádati," vpadl král, „ten jen přikazuje. A my si přikazovati nedáme. Rozhodnu se prve než něco dojde z Říma."

„A císař —"

„Císař — císař — Jeho teď bude velmi potřeba. S jakou přijede kancléř — že se nevrací," královo čelo se schmuřilo, „co jej zdrželo —"

Ale již nazejtří před polednem ohlásili králi, že pan z Rabštejna přijel z Vídně. Král jej ihned povolal a také pana Kostku. Čekal je v malé komnatě zelenavých čalounů, dřevěného, malovaného stropu, sedě s královnou u krbu, v němž hořela buková polena. Venku říjnové studeno a déšť.

Pan Prokop z Rabštejna vstoupil, a hned za ním pan Kostka. Kancléř přede vším podal králi císařovo psaní; než král je položil na stůl a ptal se nejprve, jak je ve Vídni a cože se tak opozdil.

„Velké nesnáze, Milosti královská. Ve Vídni zle se mele, Vídňané jsou vzhůru proti císaři. Když teď v srpnu, koncem srpna, přitáhl k Vídni s vojskem, měl čtyři tisíce branných, samé pěší, koní skoro žádných, nechtěli ho do města pustit."

„Vídňané!"

„Tak, měšťané. Nechtěli. Musil s nimi vyjednávat, tři dny to smlouvání trvalo, než jej pustili."

„Než jej pustili, císaře do císařského hradu, do jeho vlastního hradu!" vpadl ostře král.

„A kde je císařovna," zeptala se králová.

„Ve vídeňském hradě, byla tam s malým synáčkem*) sama, císař za ní přitáhl. Teď tam jsou všichni, ale skoro jako ve vězení."

*) Maxmiliánem.

„Kterak!“ žasla královna.

„Měšťané hlídají hrad, a císař nemá moci.“

„Má vojsko, řekl jsi.“

„Musil je rozpustit.“

„Rozpustit! Tak musí poslouchat!“ žasl král.

„Nemá žádné moci. Sadil jim nového purkmistra, nepřijali ho, zvolili si jiného, nějakého Holcara,*) handléře dobytkem, opovážlivého člověka, buřiče. A císař musil jej uznati. Co může — Vídeň je ve zbrani, tisícové jsou ozbrojeni a císaři nenechali na hradě z těch čtyř tisíc ani čtyři sta. Nic nemůže, měšťané vládnou. Stěží mne k němu pustili a ještě tíže dostal jsem se z Vídně. Zdržovali mne.“

„Vídňané!“ zvolal král rozhorleně. „A co dál —“

„Milosti, tak bylo, když jsem odjížděl. Co dál, nevím, ale jistě je tam zle. Pospíchal jsem, ale Vídňané mne zdrželi, jak jsem pravil, a pak cesta, ó jak zlá! Přívaly se přihnaly v Rakousích i na Moravě, hrozné přívaly, mosty to strhalo, přes brody nebylo možná se dostat, musili jsme čekat, až vody opadnou. Myslím, že z Vídně dojdou ještě horší noviny, než ty, které přináším.“

Král a pan Kostka podívali se na sebe v tichém porozumění. Řekli si tím pohledem: císař v nesnázích nebude moci dělati nám nesnází jako jindy rád, nebude se moci stavěti proti nám ve při s papežem.

„Co nám píše,“ vzpomněl si král, a vzav ze stolu psaní, podal je kancléři. Ten je otevřel a četl. V psaní nebylo nic o vídeňských bouřích, jen o papežovi, o Fantinovi, důtklivá rada, aby král legáta propustil. Král hleděl chvilku před se na stůl, pak náhle vstal.

„Tak toho Fantina pustíme,“ rozhodl se a dodal:

*) Wolfgang Holzer.

„A hned. Pošlu jej Landshutskému," mínil vévodu Ludvíka, „ať si ho má, ať ho pošle papeži." —

To bylo dopoledne; odpoledne pak oznámili králi, že došel z Říma papežův list. Prve než jej sekretář Jošt otevřel, řekl král s úsměvem: „Na něco z toho listu jsme už jistě odpověděli." Mínil, že tím, že propouští Fantina.

* * *

To bylo 25. října odpoledne a za několik hodin po té, hned po půlnoci, tedy již 26., plížil se králův nejvyšší kuchař Petr Pícek jako zloděj Celetnou ulicí k Staroměstskému náměstí. Nebe zataženo černými, letícími mraky, a vál studený vítr. V oknech tma, po ulici tma, nikde světélka v lucerně pozdního chodce. Nikdo nešel; placho, prázdno. Pícek neměl svítilny, mohlo tedy býti zle, rychtář s biřici mohli jej lapnout jako zloděje; se svítilnou v ruce však sotva by uviděl, co chtěl uvidět, co musil uvidět, aby ušel mukám palčivé zvědavosti.

Večer, když se chystal z králova dvora domů, dověděl se od nejvyššího vrátného Hanuše z Kotvic, jako velikého tajemství se toho dověděl, že dnes po půlnoci bude Fantin z vězení propuštěn a že ho zrovna povezou pryč ze země.

„A proč v noci a tak tajně," vydechl Pícek hoře již zvědavostí.

„Protože kdyby ho vyváželi za dne a veřejně, mohli by se Pražané zapálit zlostí, vztek by je popadl proti pyšnému Vlachu a třeba by jej utloukli."

„Tak, tak, to je pravda, jak by ne vztek — a po půl noci, praviš, ho vyvezou."

„Po půl noci."

Pícek nešel domů, vrátil se do kuchyně; tam zůstal sám, leccos kutil, čekal, seděl, přecházel, vycházel přede dveře, vyhlížel, naslouchal, až pak, když na ochoze Odrané věže hlásný odtroubil půlnoc, Pícek zabalil se do šuby, shasil světlo a zavřel kuchyni. V bráně jej znali, nejednou odcházel pozdě na noc, pustili jej. Nevelký mužík, kulatý, ducatých tváří, čilý, pospíchal Celetnou ulicí, ohlížeje se opatrně, až vklouzl do černé tmy týnské podsíně.

Skrčen u pilíře, vyhlížel napjatě k radnici. Tam ticho, tma; jen jedno okénko v přízemí světlem zardělé. Dlouho nečíhal. Pojednou rachot kol, dusot četných koní. Z Celetné ulice přihrčel kotčí vůz tažený čtyřmi; před ním jel nějaký muž nesoucí hořící pochodeň. Za vozem houfec jezdců v železných kloboucích a pláštích, pokud bylo možná v temnu rozeznati. Před hlavními vraty radnice zarazil tajemný průvod, po němž třepetavě a nestejně poletovala rudá zář plápolavé pochodně.

Pícek div se netřásl příjemně vzrušujícím napjetím. Ale v té tmě nemohl nikoho rozeznati. Za pilířem nevydržel. Zvědavost jej vytáhla ven a tlačila jej dál, blíže k radnici. Přeplížil se na druhou stranu, na podsíň proti hlavnímu vchodu do radnice. V ten okamžik vzpomněl na Martinka, králova krejčího, ten že bude vyvalovat oči, až — Ale rázem nechal Martinka. Otevřelať se dvířka ve vratech plechem pobitých a dvířky vykročil biřic nebo kdo, nesa hořící svítilnu, za ním rychtář, Pícek ho poznal, s rychtářským palcátem v ruce. Za rychlářem vyšel, shýbaje se ve dvířkách nějaký velký, hubený muž, v tmavé čepici kožešinou lemované, v tmavé šubě; dva mužové s kopími v ruce za ním.

Pícek ani nevěda zase plíživě postoupil, aby se

přesvědčil, je-li ten dlouhý, černý papežův vyslanec, jak hádal. Přikrčil se, tajil dech; neuslyšel nic, všecko se tam dálo mlčky, beze slova. Ale uviděl. Jak ten vysoký, černý vstoupil do okruhu světla planoucí pochodně, s kterou stáli u vozu, Pícek sebou škubl, oči vyvalil. Opravdu Fantin. Naposledy jej viděl v létě v králově dvoře v červeném taláru hedvábném s visutými rukávy, v hranostajovém koláru, v hedvábném, rudém biritu. Teď celý černý, v černé šubě či kožichu, v chlupaté čepici, bledý; ale šel vztýčen jako tenkráte; tenkráte s pyšným pohledem. Teď černě, zlobně se rozhlédl, Pícek to dobře postřehl, i to, že něco zkrátka, zostra odpověděl, když vůdce průvodu jej oslovil, a že zamračen zmizel ve tmavém, krytém voze.

Vůdce průvodu rozmrzen se obrátil, vsedl na koně, dal znamení. Jezdcové se rozdělili. Několik jich předjelo před vůz (jeden z nich svítil pochodní), ostatní jeli za vozem. Podkovy cvakaly na dlažbě, kolesa rachotila, průvod zajížděl. Pícek stál jako přimrazený, díval se a díval a v duchu řečnil k odjíždějícímu Fantinovi:

„Hleď, hleď, to máš slávu, to máš pěknou slávu. S hanbou odjíždíš, s hanbou. To ti patří —"

A do tohoto jeho pozdravu na rozloučenou pojednou výkřik opodál u radnice:

„Tamhle někdo stojí!"

A hned druhý hlas zostra, patrně rychtářův:

„Chytněte ho!"

Pícek na ten hlas skočil jako vyplašený zajíc a utíkal, utíkal. Slyšel za sebou pádné, rychlé kroky a křik, ne však dlouho. Hlasy a kroky jej stihajících slábly, až utichly. Buď mu pomohla tma nebo se jim do ní nechtělo. Než Pícek se nezastavil; pelášil Želez-

nou ulicí, okolo Karlovy kolleje a dále, dál až rozeznal, že je blízko králova dvora. Stanul, zprudka oddechuje, zmožen útěkem, ale spokojen, šťasten tím, že přece uviděl, co chtěl, toho Fantina že viděl a všecko dobře jak náleží. Než v tom náhlé bodnutí: kudy Fantina povezou, a kam, jen kam — A s touto palčivostí rána dočekatil

8.

Rodnému domu Matějčka trubače říkali podle toho, čím ten dům býval, „na staré faře"; zlomyslní posměváčkové přezdívali mu „u bab", ač v jeho průčelí nebylo žádného takového znamení nebo obrazu. Pojmenovali tak bývalou faru pro dvě stařeny v ní přebývající, pro Markytu hospodyni*) dobrých sedmdesáti let, a pro Katruši, její služebnou a důvěrnici, které do sedmdesáti jen málo scházelo.

Teď se v sousedství toho domu hodně o tom mluvilo, že staré paní Markytě se vrátil jediný její vnuk Matějček, veselý Matějček, všude známý zpěvák, který pěkně hudl na housle i jiná instrumenta znal, který ze sedmera svobodných umění nejvíce a snad jedině „tenor", muziku miloval; ale také veselou společnost muzikantskou, což mu nikterak na cti nepřidalo, zvláště když v škamnech, u volumin nevydržel a zběhl ze studií.

Letos na jaře, když se královo vojsko vypravilo do Němec, dal se na vojnu. Teď koncem září se vrátil a přivezl si raněného, nemocného vojáka a vojačku. V okrsku sv. Benedikta si o tom vypravovali a také

*) Domácí paní.

o tom, jak stará sousedka je ochotně přijala z lásky křesťanské a ještě více k vůli svému vnoučkovi, jenž byl její jedinou radostí, ale také i těžkou starostí.

Jana z Boru uložili v jizbici, kteráž byla jednou z nejlepších světnic starého domu vystavěného ne pro rodinu ale pro farní úřad mocného, rytířského řádu. Fara měla v přízemí prostornou světnici s klenbou rozvětvenou ze štíhlého sloupu prostřed stojícího, a v tlustých zdech zděná sedátka při oknech krytá ztemnělými dubovými deskami. V této síni, ve které kdysi hlaholívalo veselí kněžských pijatik a která byla teď prostým čeledníkem, nezachovalo se nic po kněžích německého Zákona, ani obrazu, ani sošky. Všecko před čtyřicíti léty buď vytloukl rozzuřený dav nebo dal nový majetník, Martin řezník, vyházeti. Jen dubové deštění, kryjící stěny skoro do polovice, zůstalo, nyní už valně sešlé i okopané.

Také v ostatních komorách a světnicích a různých, divných koutech se schůdky a starými dveřmi, v přízemí namnoze plechem pobytými, nezachovalo se nic, co by připomínalo bývalé pány, ani v jizbici, teď obydlí Jankově a Němkyně Anny. Jen na dřevěném stropě, na jeho trámech a prknech prokvétaly zašlé už zbytky malovaných květův a ozdob. Kamna v koutě, dvě postele pod nebesy při zdi za sebou stojící byly nové, to jest pořízené před čtyřicíti léty novým hospodářem.

Jedním oknem bylo viděti na zděnou pavlač či ochoz a do nádvoří, druhým, v užší stěně, dolů do velké zahrady hned za stavením. Rozkládala se na východ až k městským hradbám, ke kulaté baště, na sever až po zeď spustlého hřbitova a po kostel sv. Benedikta, po jeho bok. Tudy, touto zahradou mívali faráři postranní cestu do kostela a na hřbitov.

Anna vstupujíc do jizbice si vydechla. Přijalyť je klid a ticho, pro nemocného Janka tak žádoucí a nezbytné. A ložel Dostal se z hrkotajícího vozu na měkkou, čistou postel. Sama také po tom, jak poslední čas skoro jen sedíc spala, pocítila příjemnost toho, že mohla pohověti zemdleným údům. Než i tu první noci skoro jen vyseděla na svém loži nebo u Jankova, hlídajíc nemocného, kterého skličovala prudká horečka.

V staré faře dosud tak tiché a pro Matějčkův odjezd na vojnu smutně tiché, zase živěji a veseleji. Stará paní Markytka, které z rodiny už nikdo nezbyl než Matějček, měla zase svého vnuka. Byl tu, opravdu byl, zdráv a vesel jako jindy. Sedal s ní dole v čeledníku nebo v její komoře, hovořil s ní, vypravoval, odpovídal na její hojné otázky, slyšela divné věci o vojně a z vojny, také o krásném bělouši, kterého ulovil na bojišti, jak ten kůň stál nad mrtvým svým jezdcem, nějakým korouhevným pánem německým, jak toho koně přivedl a teď prodal, a komu — žasla, že synu královskému a co peněz dostal a žasla ještě víc a trnula, když Matějček vypravoval jak bylo v Němcích, jak tam holdovali, jak měl na mále už před tím, než ho ti Bramburští zaskočili, to že oni, Češi, obléhali město, a tu že jednou v ležení před městem se díval, jak pět našich hrálo v kostky o zlatý kalich, který na štrafu z ležení uloupili, na kraji ležení hráli a nepřestali i když z města začali střílet z hrubých kusů, tak byli zapáleni do hry, a tu že z nenadání přiletěla koule, kamenná koule veliká, a žuch, do těch žoldnéřů hrajících, pět jich bylo a šest ruk jim rozdrtila, jednomu obě a on Matějček že stál zrovna vedle a díval se.

Nemohl dál, jak vrasčitá babička vykřikla a

děsila se, to že byl trest boží, že hříšně hráli o kalich, o kalich — a on, Matějček, svatý bože, že mohl také — ruce mu začala hladit — mít ruku pryč nebo obč, že by si na housličky už nezahrál, ale teď že ho nedá, že ho nepustí, že už na vojnu nepojede, že jí tu nesmí nechat v strachu a ouzkostech —

Matějček chlácholil, teď že nic není a nebude, když tam v Němcích smluvili příměří, o pokoj že se jedná, a z Bramburských už také není strach —

„Tak, tak, ti Bramburští!" Stařenka s hrůzou na ně vzpomínala, neboť Matějček také o nich jí obšírně pověděl, jak ho zaskočili.

Stará paní Markyta přijala nemocného Jana z Boru z křesťanské lásky, ale když zvěděla, že jí zachránil Matějčka, jak hrdinsky pro něj se bil (Matějček o tom vděčně jí vypravoval), měla Jana jako syna. Strachovala se o něj, když mu první dny u nich bylo nejhůř, starala se o něj seč byla. Malá, vrasčitá stařenka stavila se denně ne jednou v jizbici u nemocného, podívat se jak mu je a pomoci Anně Němkyni. Přicházela obyčejně s Matějčkem, jenž tlumočil, sice těžko, ale s vřelým účastenstvím.

Stařena si Annu pochvalovala, hle, kdo by řekl, Němkyně, a tak hodná, tak oddaně a věrně sloužící nemocnému muži ve dne v noci, že ani na krok nevyjde z jizbice. A ještě něco bylo, co staré řeznici se líbilo. Byloť na Němkyni znát, jak je za všechno uznalá a vděčná, třeba že to nedovedla povědět. Stará paní si opakovala, jak ji ta mladá vždy pěkně vítá milým pohledem, jak je vděčně ochotná, jak jí, stařeně hledí vyhovět a všecko vykoná, co jí poradí nebo ukáže, a také to, že chytá česká slovíčka, jak by se ráda srozumitelně vyjádřila.

Také Matějček neustal v péči o dobrého druha,

svého zachránce. Když se vraceli z Němec, dojížděl k jeho vozu; teď ještě častěji přicházel do jizbice, nejen s babičkou, ale často také sám. Navštěvoval nemocného, ale také, ač si toho nepřiznal, aby uviděl Annu. První čas, první tři těžké dny nejistoty přeptával se jen, jak se daří Janovi, jaká byla noc; tiše, skoro po špičkách přistupoval k loži. S Annou postál u dveří nebo ve výklenku okna, tlumeně s ní mluvil, aby ji, úzkostí sklíčenou, potěšil.

V ty první dny na housle ani nesáhl, ačkoliv se cestou na ně tolik těšil. Mohl si zahráti dole v čeledníku, hlas houslí by nepronikl nahoru do jizbice, a přece nechal zamilovaný svůj nástroj viset. Až pak, když se v jizbici projasňovalo, když v Aniných očích zasvitlo ulehčením a dobrou nadějí, zazpívaly pod klenutím staré farské síně Matějčkovy housle.

To bylo druhého týdne, už v říjnu, co Janek s Annou meškali u staré paní Markyty. Horečky přestaly, malátná netečnost přešla nemocného, již promluvil, měl i přání. Jen rána na ruce zůstávala stejná, nehojila se, nechtěla se zacelit. Jednoho jitra koncem toho druhého týdne zastala paní Markyta nemocného na loži sedícího. Jak stařena vstoupila, pokročila Anna jí chvatně vstříc, a všecka zjasněna radostí, ukázala na Jana. A v tom chytla stařenku za ruku a pohnutá děkovala po česku:

„Zaplať pán bůh!“

Stařena byla mile překvapena.

„Tos ty ji, pane Jene, naučil —“

„Nenaučil, věru ne, Anna se mne sama ptala, jak to říci po česku, že by ráda poděkovala, aby stará paní rozuměla.“

„Tak, tak,“ pochvalovala si stařenka a vesele obrátila se na Annu:

„Nu, milá Anno, z tebe brzo bude Češka.“ —

Teď, když minulo nebezpečenství a Jankovi bylo líp, Anna častěji přistoupila k tomu nebo k onomu oknu, zvláště když Jan spal, a vyhlížela ven, ne tak zasmušile a netečně jako první dny. Malý svět, který mohla odtud pozorovat, začínal ji zajímat, zvláště stará, velká zahrada s košatými stromy ovocnými, v jejichž korunách už rudnoucích a žloutnoucích rděla se na zářivém podzimním slunci jablka a zlatě prokmitaly růžence zrajících hrušek. Už ani vybitý kostel ani pustý hřbitov za zahradou nezdály se jí tak posupně zasmušilými jako první dny, kdy za soumraků se od nich odvracela.

Často také stávala u druhého okna pozorujíc nádvoří a jeho ruch, broukavého Adama a Katruši, když tam robotili, i droboučkou starou hospodyni, když přišla na ně dohlédnout nebo něco jim poručit. Anna si také všímala muže, který nebyl ze staré fary, který však denně sem přicházel, obyčejně záhy z rána, kdy přivážel na vozejčku vědro vody s dvěma konvemi. Byl velký, hubený, v sešlé sukni z hrubé šeřiny*) už vyrudlé, řemenem přepásané, v kožených nohavicích, kdysi černých, teď rovněž vyrudlých a odřených, v těžkých střevících. Na hlavě dlouhých, tmavých vlasů nenosil ani čepice ani klobouku.

Anna musila si ho i první dny ve svých starostech povšimnouti, jeho hubené osmahlé tváře dlouhé, prosivělé brady. Teď jej bedlivěji pozorovala. Tomu se divila, že vodu sice do stavení odnášel, ale že v stavení nikdy nezůstal. Jen v nádvoří se zdržoval; buď pomahal Adamovi v stáji nebo hnůj kydal,

*) Šeré lacině sukno.

nebo pod otevřitou kolnou klál dříví. A všecku práci konal mlčky. Nehovořil ani s Adamem ani s Katruší, a oni s ním také ne tak jako i stařičká hospodyně. Ta mu jen poručila co má dělat nebo zeptala se ho, a dost —

A tomu se Anna divila, že ten málomluvný muž, i když zůstal tu přes poledne, nikdy nejedl v čeledníku s čeledí, nýbrž vždycky sám venku, buď sedě na dřevěných schodech na ochoz vedoucích nebo na kraji v kolně u velkého nátoně, na němž jindy klál dříví, a jenž mu teď byl stolem. Katruše mu přinesla chléb, misku, dvě, plné jídla, mlčky to postavila na nátoň nebo na schod, mlčky odešla, a on, když dojedl, donesl nádobí do kuchyně, ale ihned se vrátil a odešel z fary.

Pomáhal při veškeré práci v nádvoří, ne však v zahradě, jmenovitě ne, když Adam s Katruší česali ovoce, ač jim, starým lidem, mohl on, padesátník, dobře přispěti. Anna pozorovala ne bez zvědavosti a pak už také s jistým účastenstvím tohoto nemluvného muže, obzvláště když usedl před kolnou na slunci a čekal na jídlo. Čekal zamyšlen, zasmušile hledě do země a někdy si ani hned nevšiml, že Katruše přinesla krmi.

Až pak, když u nich v jizbici bylo jasněji, se na něj zeptala Matějčka.

„Ah, ty-li nevíš?“ Matějček se divně usmál, upřel oči na Annu, očekávaje na jisto, jak se lekne. „To je Šimon kat.“

Anna však nevykřikla ani úžasem ani ošklivostí, nýbrž káravě pohlédla na Matějčka co mluví. Selhalo mu, musil se vážně dokládat, aby uvěřila, že to je kat, to jest, dnes že jím už není, že nestíná, nepo-

pravuje, ale katem byl, tady Starého města katem, mnoho let, snad patnáct.

„A proč už není, proč toho nechal —“

„Nu, zošklivilo se mu jeho hříšné řemeslo, omrzel se nad tím krvavým dílem, a tak prohlásil obci, že nechce a nebude více mistrovati.“ Matějček vykládal česky. To, co teď vypravoval, nebyl by jak náleží dovedl říci po německu. Přerušoval se a čekal, co by to Jan tlumočil Anně. Ten sic také nemluvil dokonale německy, přece však lépe než Matějček. Anna sedíc u Jankova lože, naslouchala v tichém úžasu.

„Prohlásil to,“ pokračoval mladý trubač, „a purkmistr a konšelé jej na tu žádost propustili; písemně mu to potvrdili, má na to písmo, viděl jsem je. Napsali mu, že ho propouštějí a že ho poroučejí všechněm ve jméno Kristovo, aby mohl býti živ. Nu, a naše babička, jak vidíte, mu pro boží milosrdenství pomáhá, a také jiní; ještě asi na dvou místech poslouhuje. Také dovede dláždit, také v tom pomáhá.“

Anna vyslechnuvši toto pokračování, bezděky vyhlédla plaše na nádvoří; než té chvíle starého kata tam už nebylo.

„Co že se tak převrátil,“ zeptal se nemocný, hledě zamyšleně před se na peřinu.

„Prý z osvícení duchem svatým, povídal naší babičce. On se jí, tak říkaje, vyzpovídal, když byla na něj tak křesťansky milosrdná. Vyznal se, že když tím jeho hříšným řemeslem skrze něho tolik lidí obojího pohlaví sešlo, že jej to začalo trápit, zvláště poslední rok, tu že měl jednoho dne dvě popravy, že čtyři lidi o těch dvou popravách sprovodil se světa, toho dne že vyvedli ze Starého města k šibenici pacholka a mladou ženu, ta že se ho držela, ta byla jeho milá, a ty dva mladé lidi musil oběsit, a potom

týž den vyvezli dva na smyku, koněm je vláčeli na popraviště a ty sťal, to že byli dva mladí padouši, bratři a blíženci, tady ve Fidrholci v tom velkém lese u Českého Brodu je chytili. Měli se prý rádi, objali se, mládenci urostlí, pěkného líce a kadeřavých vlasů. Šimon je těžko sťal a měl je pak pořád na očích i toho s tou mladicí. Pokoje neměl, spát mu nedali, a tu že mu bůh vnukl, aby učinil pokání. A tak toho mistrování nechal. Je velmi pobožný, ale také samotář, plachý a nemluvný. Lidem se vyhýbá. No, on mnohý se ho štítí, to Šimon vidí, a tak se raději vyhne."

„A bývá zamyšlený, takový smutný," podotkla Anna. „Někdy ani nepozoruje, že mu Katruše přinesla jídlo. Viděla jsem to."

„A víte-li," vpadl Matějček živěji, „kterak jí, že má u nás své nádobí, své mísky, hrnečky, svou lžíci. To Katruše dává stranou, to meje zvlášť, ne s ostatním nádobím."

„V katovně už neostává," prohodil tázavě Jan.

„Ne, vystěhoval se hned jak toho nechal. Teď ostává v dřevěné chatrči, no bídné, tady ‚za králi', jak se tam říká." Matějček mávl pravicí směrem zahrady, k pustému hřbitovu, „tady za sv. Benediktem, ale kus dál, až u řeky a při hradbách,*) to je tam samá chatrč, samé domky ubohé, tam ostává samá chudina, ale také panstvo," Matějček se usmál, „také králové, ‚králové stok,' čističi privetů. A tam také Šimon ostává, sám a sám, s nikým nic nemá, ale —" Matějček se náhle povychýlil do předu, tvář jeho nabyla tajemného výrazu, a volněji, tlumenějším hlasem mluvil, hledě s Anny na Jana, „ale to si o něm povídají, že přece někam chodí — k šibenici."

*) Dnes „Na Františku".

Janek, jenž hleděl před se zachmuřeně klidný, obrátil po Matějčkovi svou tvář; Anna úžasem vstala prudce ze židle.

„Já ho tam neviděl, ale lidé si povídají," dokládal Matějček, „že ob čas jde k šibenici za Horskou branou, vždycky večer, ve dne ne, jen večer, lidé ho tam viděli."

„A co tam," ptala se Anna.

„To žádný neví, prý musí, prý jej to tam tak pudí, táhne."

„Nikdo s ním o tom nemluvil?"

„Nemluvil, naše babička také ne. Ale Katruše jednou začala, z daleka začala, jen tak nadhodila, ale Šimon zatřásl hlavou a tak se prý na ni podíval, ne zlostně, spíše smutně, no tak, že Katruše nechala řeči. A víckrát si netroufala a babička také ne. Tak nevím."

Touto tajemností Matějček skončil. Pro to, co od něho uslyšela a nejvíce snad pro tuto tajemnost, Anna nazejtří vyhlížela Šimona, ale kradí; jakoby náhodou přistupovala k oknu. Hned ráno jej spatřila, an nosí vodu „do fary", a před polednem pak docela zblízka. To vyšla z jizbice na ochoz, odtud na nádvoří, míříc na zahradu. Byl překrásný, říjnový den, slunce zářilo i hřálo. Když docházela k brance vzadu v nádvoří, vystoupil Šimon kat ze srubu poblíže branky, kam byl odnesl pytel obilí.

Anna se lekla, když tak z nenadání proti ní vykročil. Byla by musila zrovna okolo něho, než on pojednou uhnul a ustoupil. Pozdravil ji mlčky, hlavou se ukloniv. Slova nepromluvil, uviděla však jeho oči. Byly modré a pohled jejich mírný, vlídný, ale tesknÝ, jak se jí zdálo. Ten pohled viděla ještě i pak, když kráčela pod stromy zahradou. Ten tichý, skromný

člověk kdysi popravoval a také věšel mladici, která se držela toho pacholka, jak Matějček vypravoval. Co spáchala — Snad nic, leda jen to, že ji chytili s tím, kterého následovala z lásky.

Pojednou zarazila krok, jak vyšla z pod košatých stromů. Před ní opodál sešlá hřbitovní zeď, které z okna jizbice pro husté stromoví nebylo vidět, na jednom místě sesutá a všecka zarostlá kopřivami. Za zdí houštiny keřův i bezových stromů křivých, zhnědlého a žlutého listí. Již ho množství spadalo i na zeď, a vítr zavál je i dál až na trávník do zahrady. Dvířka ve zdi, kterými někdy farářové ze zahrady chodívali na hřbitov, dávno již vytlučena; jen otvor po nich pustě zel. A vybity byly také dvéře do přístavku kostela, sakristie; nad ni se týčila jeho vysoká stavba se zničenými okny, otlučenými fiálami na opěrných pilířích, nad nimiž ve výši zpod okapu dolů se šklebily sešlé, pitvorné obludy chrličů. Po veškeré té spoustě rozlito zlaté, zářivé světlo; tmavé stíny keřův a stromů se nehnuly. Ticho, smutné ticho pusté samoty.

Anna užaslá se rozhlížela; pak pokročila, aby se nachýlila do temna vybitých dveří u sakristie. Došla k nim, nepodívala se však, neboť zaslechla opodál zašustit spadlé listí. Kvapně se ohlédla. On, Šimon kat. Přicházel zahradou prostovlasý jako vždy, s hlavou pochýlenou, zamyšlen. Stín jeho táhl se vybledlým trávníkem i po pestrých závějích spadlého listí. Anny nezahlédl. Rovnou se bral pod stromy k vybitým vrátkům hřbitovním.

Jde domů, pomyslila si, tudy asi má kratší cestu do své chatrče. Nedalo jí, rychle vykročila k vrátkům podívat se za ním. Ještě ho zahlédla; zacházel mezi hroby šerem vysokých houštin pod pustým, chmur-

ným kostelem. Nejasný, temný strach ji obešel. Náhle se obrátila a pospíchala zahradou zpět do staré fary. —

Tou dobou zašel si Matějček, vrátiv se z města, k Jankovi. Jako vždy, tak i tentokráte myslil na Annu, uvidět ji, pobýt v její společnosti. Tady toužil po tom dychtivěji než cestou, kdy zajížděl k vozu, na němž ležel nemocný Jan. Bylo tak milo pobýti v jizbici, zvláště teď, co Anna byla bez mučivé starosti.

Matějček vstoupiv, zastal Jana, poprvé, samotného. Ležel nehnutě, dosud neoholený, černé, měkké brady a dlouhých, černých vlasů, maje obvázanou levici na pokrývce. Nedřímal, jak se zdálo, hned otevřel oči, když vrzly dvéře.

„Ty sám?" ptal se Matějček hned u prahu; byl zklamán.

„Anna je na zahradě."

Matějček byl by chutě se otočil.

„Nu, div, že se tam odvážila," zažertoval. „Ale když jsme tu sami dva, mohu volně promluvit, víš-li, aby se snad nestalo nějaké nedorozumění. Já jsem tě oženil."

Janek se neozval, jen upřel své tmavé, přísné oči na usmívavého druha.

„Už před čtrnácti dny," pokračoval Matějček sedaje na pelesť, „když ti bylo nejhůř, hned když jsme tě sem přivezli. Musil jsem tě oženit k vůli naší babičce; tak abys věděl, kdyby teď přišla řeč. Řekl jsem babičce, že Anna je tvá žena."

„Rozumím," řekl Janek a kvapněji dodal:

„Anně jsi to také povědčl?"

„Ne, nic. Ale mnoho jsem babičce nelhal, jste jako svoji." Matějček upíraje zraky na Jana, nutil se do úsměvu.

„Ještě nejsme," Janek zvážněl. „Ale vlastní žena by tak neopatrovala," dodal, „jako Anna. Prvě jsem uvažoval." Odmlčel se.

„O čem," zeptal se Matějček kvapně, dychtivě. A již se neusmíval.

„Uvažoval jsem, co teď. Domů jet, k nám —" Jankovo čelo se zasmušilo. „Divoký tatík — A vás tu soužit. Jsme tu již dlouho."

„Nemluv."

„Ne, bratře. A nebude již potřeba, již vstanu, síla jde, mohl bych brzo zase do pole — Ale ta ruka!" Zaťal zuby a prudce mávl obvázanou levicí.

Malá vrasčitá hospodyně, právě vstoupivší, zaslechla Jankova slova, zahlédla jeho netrpělivé mávnutí rukou, postřehla i mrzutý výraz jeho tváře, a hned starostně co je, co je. Matějček jí pověděl toliko o raněné ruce.

„Trvá to dlouho, pravda," přisvědčovala stařena, „třeba že Anna ránu tak ošetřuje, tak svědomitě, pravda, ale když barvíř*) asi chybuje, ne dobře léčí. Ale, pane Jene," zvolala živěji, „abych se přiznala, již jsem chtěla poradit. Zkusit jiného." A nečekajíc na otázku, hned oznamovala: „Přivedu Šimona."

„Toho kata?" zeptal se Janek překvapen a nedůvěřivě. Věděl, že kati také léčívají, ale přece váhal.

Stařena chválila Šimona, že si ho lidé žádají o radu, mnohému že již pomohl a že má léky, ty že jenom on zná sám jediný, že je má jako dědictví a tajemství, aby pan Jan zkusil.

V tom se vrátila Anna. Matějček jí hned objas-

*) Ranlékař.

nil, oč běží. Zarazila se, nového lékaře se lekla, ale když zaslechla Janovo rozhodné: „Tak to zkusím," ani slovem se neozvala. —

Nazejtří dopoledne vstoupili do jizbice stará hospodyně, Matějček a Šimon kat. Vkročil ostýchavě, mlčky se poklonil Anně, Janovi. Přistoupiv k loži, promluvil tichým hlasem, pokorně:

„Bůh pomáhá, bůh pomáhej, s jeho pomocí to zkusíme. Prosím tebe, pane, ukaž ruku."

Anna napjatě rozčilena i s tajeným odporem pozorovala, jak Šimon prohlíží ránu.

„Dávají koudel do rány, zasypávají červeným práškem, to se dělá," soudil dosavadní léčení; řekl to bez pohrdání a výtky, mírně a dodal skromně: „Zkusíme to jinak. Takhle s pomocí boží."

Vyčistil ránu, vytáhl z kabely u pasu hrneček masti, požádal o plátno, natřel je mastí, přiložil na ránu a obvázal ji. Vše dělal zručně, s velkou šetrností; silné jeho ruce, jež těžkým mečem kdysi stínaly hlavy a lámaly vazy, byly lehké, jako hedvábné. A mluvil konejšivě, že to teď bolí, jistě a silně, ale že bohdá už zítra bude líp, zítra že zas přijde, to že ještě musí. To řekl, jakoby se omlouval, aby mu neměli za zlé. Zdálo se, že pospíchá; cítili, že chce jich své přítomnosti rychle zbaviti. —

Nazejtří přišel zas. Janek uvítal jej vlídnějším pohledem a hned hlásil, že se mu opravdu ulevilo, že nemá skoro žádných bolestí. Šimon převazoval jej znovu a při tom se z nenadání obrátil k Anně. Zas uviděla měkký a skoro prosebný pohled jeho modrých očí.

„Takhle, prosím tebe," ukazoval šetrně, „takhle se ruka obváže — dovedeš to, paní."

Anna vděčna mu, že se Janovi tak ulevilo, ochotně přistoupila. Zapomněla na odpor, a neštítila si starého kata.

* * *

Do týdne Janek už přecházel, a rána se mu očividně hojila. Když Šimon přišel za nějaký den na ni se podívat (vstoupil opět tak skromně a tiše jako poprvé), Janek prudce zdvihl rančnou levou a s ní i pravou jakoby obouručně máchl těžkým mečem, a zvolal:

„Hle, již bych se mohl ohnat korduláčem. Pozdrav tě bůh, Šimone, pomohl jsi mně."

Šimon jako v rozpacích pohladil své dlouhé vlasy po temeni, sklopil oči a skromně odvětil:

„Ne sám, pane, ne sám —"

9.

Od Nového Města za Vídní uhánělo na půlnoc třicet jezdců.

Z tohoto města vytrhli před úsvitem, ještě za tmy. Jako splašené černé stíny letěli tmou, pak ranním šerem, nesražení v těsný houf, aby každý z nich měl úplnou volnost. V jejich čele vysoký jezdec na vysokém koni, stále několik sáhů před nimi.

Jako temný přízrak se hnali. Žádný z nich se neozval, žádný nepokřikl na koně, neboť ořové odpočatí, dobře nakrmení sami běželi tryskem jako rozvichřeni, jakoby z rozkoše divokého běhu. Ze tmy říjnové noci do ranního šera, z ranního šera do jasného jitra.

Silhouetty jezdcův a koní, rozplývavé v temnu, nabyly tvarův a barev. Jezdci ozbrojeni, ne však v těžkém brnění, ale v pláštích, v krznech, v čepicích. Helmy se houpaly u sedel vpředu v pravo; na levo otepě sena. Třicet koní plavých, hnědých, bělouši i vranní, letělo v ustavičném cvalu. Z rozšířených chřípí šlehaly jim do mrazivého vzduchu paprsky páry, která se srážela v hustý oblak; zpod kopyt vysoko stříkala hlína a lítala vzad.

Míjeli pole, ouhory, háje, míjeli vinice, luka, projížděli městečky, dědinami. Osamělý chodec uskakoval na pokraj cesty, pacholek na selském voze chtěje uhnouti, stěží držel své polekané koně; ale již se přihnal divoký hon jako vichřice a než selský vozataj se vzpamatoval, jezdci se překmitli v pravo, v levo a pádili dál, dále, dál a zmizeli v daleku nekonečné silnice.

Tak jeli pět, šest hodin, jeli sedm, Vídni se vyhnuli a stále dál bez zastávky, bez oddechu. Pocestní, okolo kterých teď se mihli, zaslechli nejen divoký dusot kopyt, vrzot řemení v postrojích, zařinčení kovové pochvy, ale i prudké oddechy zpocených koní, jejichž oči vyvalené se horečně leskly, zaslechli už i ostré pobídky jezdců, zahlédli ne jedno švihnutí krátkého biče i jak paty jezdců ostruhou bodají do slabin ořů, kterýmž od udidel i s boků prchala bílá pěna a mokřila půdu.

Již neběželi stejnou rychlostí; ten onen jezdec zůstával pozadu, a poslednímu začal kulhati kůň. Jezdec seskočil, prohlédl podkovy a zase vyšvihl se do sedla a zaťal ostruhy do boků koně. Ale houf zatím ten tam. Chtěl ho dohonit, bodal, švihal koně, až dohonil ne houf, ale osamělého druha. Stál nad koněm skleslým do kolen, jemuž se zmítaly boky a z nozder

se řinula tmavá krev. Tito dva opozdilí neviděli, že dál, kus před nimi leží na zemi natažen jako bez sebe jejich druh opodál padlého grošovatého bělouše zkrvavených boků.

Když u Fischamendu přepravili se přes Dunaj, bylo jich pět a dvacet. Cválali dále na půlnoc a ne již pod jasným nebem. Déšť se spustil, vítr začal vát a proti nim, vzdouvaje pláště i rozvívaje koním vlající hřívy. Stížil cestu, než jezdci klonice hlavy před větrem a deštěm, pádili bídnou silnicí dál rakouskou zemí k Moravě. Pršelo houšť, půda měkla, bláto stříkalo koním na břicha, nad břicha, až i do tváře jezdcům. A zase padl strhaný kůň a sletěl jezdec a jiný zpocen, zmořen, už bez dechu, se zbouřeným srdcem, vysílen, sám zarazil svého koně.

Prve než sychravý soumrak zatemnil pustý, podzimní kraj, silně se protáhla řada jezdců a prořídla. Dva a dvacet jich bylo. Ten vysoký pořád v čele a pořád několik sáhů před nimi.

* * *

Kaban z Dědibab ne již vyholený jako předloni, když jel do Polska, nýbrž s dlouhými kníry, neklidně se vrtěl v sedle a hlasitě se zlobil i klel na Fidrholec, že mu konce není a kdy se z něho dostanou a kdy do Prahy.

S Kabanem jeli tím zlopověstným lesem rochličkovatý Straka z Nedabilic, jemuž lysé čelo kryla čepice polského střihu, a Bůh z Popipeš dlouhé, prosivělé brady také v polské čepici, ale s okolkem, byl rysí, ještě vyšším než měl Kaban. Všichni tři v tmavých pláštích jeli vedle sebe a ne na lítědácích, na kterých se vydali do Polska (ti tam ostali), ale Kaban

na brůně, Bůh na pěkném, plesnivém koni dlouhého ohonu a Straka na vraníku.

Po bídné, lesní silnici placho, nikdo tudy té chvíle nešel, nejel; při krajích plno žlutého i zhnědlého listí, jak je vítr naval z lesa, z bříz, bukův a javorů, jejichž koruny už prořídlé zlatě vyrážely z temna jehličnatých, kosmatých stromů.

Jen ti tři tudy jeli a jejich průvod, tři zbrojní pacholci, ze kterých každý měl ke svému koni připoutaného soumara nesoucího vaky, nabité pytle i zemanská kopí na délku připevněná; dva vedli mimo soumara po pěkném klusáku, holém, bez sedla.

Čtvrtý pacholek, který předloni s nimi vyjel z Čech, se s nimi nevracel. Toho v Polsku zabili.

Bylo odpoledne, ten pátek po sv. Šimonu a Judovi, 29. října; sychravé, kalné odpoledne. Kaban z Dědibab se vyklel a zas, ulehčiv si, mlčel; a mlčel i Straka. Bůh z Popipeš, jenž ani jindá mnoho slov neutrousil, seděl v sedle mlčky a jako vždy s hrdou důstojností. A mlčel zasmušilý les, jenž často skrýval loupežníky a padouchy; zatmívalo se v něm, ač nebylo pozdě.

Do jeho posupného ticha pojednou uhodily hlasy. Pacholci vzadu začali volat a ohlíželi se do zadu. Na ten pokřik ihned se tam obrátil Kaban a již také vykřikl na druhy, aby se podívali.

Pustou, bídnou silnicí hnal se k nim vysoký jezdec na nevysokém, plavém koni, jenž kulhal. Jezdec nedbaje toho, nahnut k jeho šíji, švihal do něho krátkým bičem, bodal jej ostruhami do slabin a křičel na ně, na zemany a jejich pacholky. Nerozeznali co volá; zarazili koně a čekali, až dojede.

Dojel, vysoký, statný, nad míru vysoký, ne dlouhé brady, zrudlého obličeje, v plášti, v čepici do

týlu pošoupnuté; vlasy do čela scuchané měl potem zmočené. Plavý jeho kůň zčernal a lesknul se potem, plný bláta až nad břicho. A bláta pln byl i jezdec. Měl je na plášti i ve tváři; tam bylo rozmazáno, jak je za jízdy otíral rukávem. Oči se mu leskly námahou a vzrušením. Prudko oddechuje, promluvil chraptivým hlasem po německu.

Ani Kaban ani Straka neuměli německy a Bůh z Popipeš, který před několika léty sloužil v Rakousích v rotě Šmikonského, jen málo. Vysoký jezdec začal hned po česku, ač to šlo těžko. Než srozuměli mu, zvláště když prudce ukázal na svého zmořeného koně a na jednoho z jejich obou volných klusáků, že chce koně. I to srozuměli, co trhaně vykládal, že jede do Prahy od Vídně, za Vídní, třetí den, že dnes musí být v Praze, že „císař, král" —

Oba mladí zemané žasli; od Vídně, za Vídní, přes padesát mil, a již tady, třetího dne, jaká to jízda ve dne, v noci, a od císaře jede ke králi do Prahy! I sám Bůh byl překvapen a rychle se otázal hartusícího obra, kdo je.

„Andre Baumkircher."

Vážný Bůh sebou prudce hnul a zvolal:

„Ah, Pamkirchar!"

„Dej kůň, kůň!" hartusil Baumkircher a slezl se svého. A tu teprve bylo vidět, jaký je obr a patrně ohromné síly. Bůh z Popipeš zkřikl na svého pacholka, aby odpoutal koně, dal jej pánu a pomohl sedlat. A sám seskočiv s plesnivého, přispěl Baumkircherovi, který už sdělával sedlo se svého kulhavého. Sedlali, popruh upínali, prsosiny i šle na zadek, na hlavu kantár dali. Baumkircher prohodil v tom chvatném díle k Bohovi:

„Šest kůň," na prstech to ukazoval, šest že jich

strhal a tuhle, kterého strojili, že je sedmý, a vytáhl váček plný zlaťáků.

„Nic, nic," bránil Bůh, mávaje prudce rukou, „nic, až v Praze. Jeď, už jeď!"

Jen dořekl, a již se obrovský jezdec vyhoupl na čerstvého koně, který, jak Baumkircher prudce, plnou tíží dopadl do sedla, se zatřásl, div že neklesl na zadní. Baumkircher podal Bohovi chvatně ruku, chvatně děkuje po německu, a již pobídl hnědáka ostruhou. Vyrazil, letěl plným tryskem a za chvilečku zmizel na silnici v šeru starého lesa.

Na tak dlouho zemané se za ním dívali, Bůh stoje u svého plesnivého. A Kaban, Straka hned na Boha, kdo to je a opakovali si, že třetí den je v sedle, ve dne, v noci a šest koní strhat, a od císaře že jede ke králi, kdo to je, zná-li jej Bůh.

„Neznám, jen jsem o něm slyšel, když jsem byl v Rakousích u Šmikonského. Na slovo braný hejtman, také naši a mnoho našich bývalo a myslím jest v jeho rotách, proto on česky, mnoho se o něm povídalo, obzvláště co vyvedl v Novém Městě za Vídní." Bůh vypravoval, pořád ještě stoje u svého koně, jak se v Rakousích teď deset let proti císaři vzbouřili, že nechtěl vydati mladého krále,*) jak z nenadání udeřili na Nové Město za Vídní, s nimi také pan Jindřich Rožmberský a jiní čeští páni, na Nové Město, kde císař právě byl se svou rodinou; toho útoku že se nenadál a tak že se vzbouřenci dostali úzkou a bahnitou cestou až do předměstí a hnali císařské až k bráně a byli by málem s nimi skočili do města, ale tu že se postavil ten Pamkirchar s několika udatnými před bránu, zarazil šturm, stál proti nim a držel je, jako

*) Ladislava Pohrobka.

Goliáš tu v bráně stál a bil do nepřátel a vedle něho a nejvíc z ostatních že se bil také Jiří z Boskovic, on Černohorský.

„Ten také mužsky se tam bránil, a jednooký. Pamkircharovi se hrubě nic nestalo, ale Černohorský jednooký byl pak také jednoruký, o ruku tam přišel."

„A uhájili bránu?"

„Uhájili." Bůh se vyhoupl do sedla a potrhnuv úzdou, pokračoval:

„Rozháněli nepřítele a drželi tak dlouho, až byla brána opatřena. A tak zachránili město."

Průvod se opět hnul; jeli dále lesem a hovořili o Baumkircherovi, o jeho divoké jízdě, znovu počítali, co ujel za tři dny, kolik mil, co světa, to že je rejtharský kus neslýchaný. Ale již za chvíli zas už se zastavili, když pacholci začali zase pokřikovat. Uviděli dva jezdce cvalem se blížící. Počkali na ně a oba jezdci jich neminuli, zarazili u nich. Jejich koně nebyli ještě uhnáni, nebyli tak hrozně spoceni jako Baumkircherův. Jeden z těch jezdců, zardělý, potem zalitý, udýchaný, ptal se po česku, jel-li tudy velký, vysoký rejthar.

„Pamkirchar," vpadl Bůh. „Tuto jeho kůň. Jedete-li s Pamkircharem?"

„Jedeme. Bylo nás třicet, když jsme s ním vyrazili a teď jsme už jen dva, on sám třetí. Všecko to cestou popadalo, koně i rejthaři."

„Ale vaši koně nejsou uhnáni."

„Máme čerstvé. Tady před lesem potkali jsme sedláka, jel na voze, vjížděl z pole na silnici, tomu jsme vzali spřežení a nechali jsme mu své klusáky."

Kaban i Straka se dali do smíchu.

„Z Vídně jedete," zkoumal Bůh.

„Ne, z Nového Města za Vídní."

„Co se děje —“

„Ve Vídni je zle; Vídňané obléhají císaře v jeho hradě. Rakouští páni sbírají mu pomoc, také dost našich, Šmikonského, Tovačovského roty, také pan Franc*) a Vlček mají pomoci.“

„Vlček! Který — z Čenova?“ ptal se kvapně Kaban.

„Z Čenova.“

Druhý, dosud mlčící jezdec, Němec, se ozval.

Připomenul, aby jeli.

„Už musíme,“ hlásil Čech.

„Jsi-li u Pamkirchara, a odkud —“

„Jsem; Holkovec z Želenic.“

„A co v Praze —“

„Ke králi o pomoc. Zdař bůh, páni bratři!“ Bodl koně, jenž vyrazil dlouhým skokem. Druhý jezdec za ním. Bůh a jeho dva druhové volali za nimi „zdrávi dojeli,“ ale ujíždějící toho již jasně nezaslechli. Takřka okamžikem zmizeli na lesní cestě.

Také tři zemané potrhli uzdami a jeli, ale jen krokem. Pro hovor zapomněli na rychlejší jízdu. Pamkirchara pustili, Vlčka se chytili, Vlčka z Čenova, a hned ho nepustili. Když předloni jeli z Čech do Polska, potkali jej nedaleko českých hranic, za Levínem v Kladště. Vzpomněli si na to a také co jim tenkráte řekl, že hodlá do Rakous, a hle, už tam polem pracuje a jistě již drahnou dobu. A zas o císaři mluvili, že mu jistě velmi zle, když takhle o pomoc posílá.

„Kdyby jej král vyslyšel —“ prohodil Straka a Bůh hned doplnil:

„To bychom v Čechách dlouho nezůstali.“

*) Proslulý český kondottier František z Háje.

„Tak, tak," přisvědčoval vesele Kaban, a v tom zavrtěl se v sedle a zvolal:

„Hle, hle, prosvituje; tak přece konec tomu potvornému lesu. Zaplať pán bůh. Do večera budeme v Praze."

10.

Toho odpoledne trvaly audience v králově dvoře déle než jindy. Sešloť se mnoho prosebníkův a král Jiří popřál slyšení jednomu každému z nich. Už se smrákalo, když propustiv posledního odebral se do svých komnat. Usedl do křesla poblíže krbu, z něhož zář jasně planoucího ohně prošlehovala do měkkého šera útulné světnice. Hlas plamenů, příjemný za toho říjnového podvečera, král neslyšel, zabrav se do myšlének.

Z drobných starostí a žalob svých poddaných zapadl do své velké, stálé starosti. Přišla i teď ve chvíli klidu a oddechu jako chodívala i za ticha nočního a brala mu spánek. Ale starost ta ho neskličovala; jen energii jeho budila a sílila vůli k odporu a boji.

O to usiloval a pracoval bez ochabnutí, jak zjednat a pojistit království pokoj a bezpečnost, především jak odolati římskému dvoru, který v té péči jeho byl nejtěžší překážkou, římský dvůr, papež nesmiřitelný nepřítel kalicha, hrozný svou mocí v křesťanstvu, který štve a podporuje Vratislavské, pro kterého není ani na vlastní, královy poddané, katolíky, plného spolehnutí, jehož legát se odvážil takové pýchy a zpupnosti především sněmem.

Vzpomněl teď na něj. Tři dny tomu, co Fantina

propustil z vězení. Teď už se Fantin blíží k Landshutu, za nedlouho bude ve Vlaších, v Římě a bude žalovat, nevěrný sluha. Jak se ubránit papeži, a nejen ubránit, ale jak mu vyrvati poručenství, které vykonává nad křesťanskými knížaty. Kdyby se dohodli, kdyby se spolčili proti němu, aby věci o pokoji a válce vyřizovali bez něho, sami — Jen tak je možná odkliditi jeho moc.

Knížata, na která myslil, byli Benátčané, král francouzský, vévoda burgundský, přede všemi polský král a také uherský, jeho zeť. Císaře do toho spolku nepočítal. Císař je přítel papežův, proti němu by nic nepodnikl. A kdyby se i odhodlal, sotva by co mohl, máť sám nesnáze v říši a těžký boj s Vídňany. Ale získati jej je nutno, aby nebyl při papeži teď v tom sporu papežově s ním, s králem. Spolek knížat i bez císaře byl by těžká moc. Spolek knížat —

To byla velká, smělá myšlenka, s kterou král Jiří už dlouho chodil a kterou teď začal vykonávat. Z jara, když se Kostka a Koranda vraceli z Říma a nesli hroznou zprávu, co papež v Římě prohlásil, že kompaktata nemají žádné moci, že je zrušil, jednal král v Hlohově na sjezdu s polským králem o spolek proti Turkům. Proti Turkům a mínil proti papeži. Mínil, ale říci nesměl. Jen proti nevěřícím ten spolek knížat, ale bez papeže, bez jeho vedení. V tom by byl počátek spolku proti němu. Tím heslem tureckým musil král zakrývat vlastní úkol toho sjednocení, aby papež před časem nezvěděl a jednání nezmařil hned z počátku.

Polského krále Jiří již získal; oba si v Hlohově slíbili vzájemnou pomoc proti Turkům se vší mocí svou. Potěšen vrátil se král Jiří z Hlohova do Prahy. Ale tu uslyšel od pana Kostky, jak bylo v Římě, co

papež. A pak přijel jeho legát Fantin a tak pyšně, zpupně vystoupil ve jméno svého pána.

Bylo nutno rychle dále jednat. Proto vyslal král svého francouzského radu Antonína Mariniho, zkušeného diplomata, do Benátek. Byl také s panem Kostkou v Římě, ale jen odtud přijel, vydal se na novou cestu. K pánům Benátčanům poslal jej král nejprve, poněvadž turecká moc je stále a přímo ohrožovala. Proto počítal král, že nejspíše přijmou jeho návrh. A nezmýlil se.

„Pan Antonín", Marini, poslal koncem léta písemnou zprávu, česky psanou, naučilť se, co byl v Jiříkových službách, dobře česky, že se mu dílo daří, že páni Benátčané ochotně a s velkou chválou přijali, co jim ve jméno krále J. Milosti navrhl.

Teď toho říjnového podvečera, kdy po audiencích seděl sám, vzpomněl král na Fantina, ale uvázl v myšlénkách na Mariniho jako teď často. Nemohl se ho dočkati. Počítal, že by už brzo mohl tu být a že, až se vrátí z Benátek, vypraví jej do Burgundie; tam že bude těžší jednání, pomýšlel, za to pak snažší s franckým králem, který není papežovým přítelem. Pan Antonín bohdá pak i v Uhrách dobře pochodí. Jen kdyby tu již byl.

V tom vešel Majnuš komorník. Král vyrušen, schmuřil čelo a zkrátka se optal, co je. Komorník hlásil, že teď, této chvíle přijel posel z Rakous.

„Z Vídně, od Vídňanů!" vpadl král čile, zapomenuv na pana Antonína.

„Z Vídně ne, Milosti, ale z Nového Města za Vídní, pan Pamkirchar, tak se hlásil. Za ním přijeli za chvíli ještě dva, jeden Němec, druhý Čech. Třetí den jedou, tak se hnali. Když předevčírem vyjeli,

bylo jich prý třicet a sem dojeli jen tito tři. Pan Pamkirchar prosí, aby Tvá Milost ráčila jej hned, této chvíle předpustit, že je věc velmi nutná, císař jej posílá."

„Ale císař je ve Vídni."

„Jest, ale ten pán přijel v jeho jménu, a snažně prosí, aby směl vstoupit ihned, a tak jak je po cestě a ten Čech s ním."

„Ať vstoupí."

Král žasl nad tou jízdou. To že je ve Vídni zle, pomyslil. A Pamkirchar — král znal toho Štýřana podle jména, věděl o něm, válečníku, i jak zachránil před léty císaři Nové Město i císaře samého, že za tyto služby jmenoval jej císař hrabětem prešburským, a že patří mezi rady císařovy. Co nese —

Sluha postavil na stůl tříramenný svícen s hořícími voskovicemi. Jen odešel, otevřely se dveře a jimi vcházel nějaký velikán, shýbaje hlavu i hřbet. Král užasl, když Baumkircher se vzpřímil; stanul před ním muž obrovské postavy, dobrý čtyřicátník, v koženém kabátci, v kožených nohavicích, v zablácených škorních s ostruhami. Přišel tak jak seskočil s koně; toliko zablácený plášť nechal venku a tam na rychlo otřel od bláta bradu i tváře. Jak se vzpřímil, nestačila stěna jeho stínu; až vysoko do stropu se vyhoupl, pitvorně zlomený.

Král překvapen obrovským zjevem, sotva si povšiml mladého muže dlouhých vlasů v obleku podobném jaký měl Baumkircher. Mladý Holkovec z Želenic, na jehož tváři byly zřejmé stopy hrozné jízdy, zůstal poblíže dveří. Baumkircher hluboko se poklonil. Poděkoval králi (hlas poslův byl přichraptělý), že ho vyslyšel a přijal a hned hlásil, že přichází ve jméno Jeho Velebnosti císařské.

„Jsi unaven.“ přerušil jej král a pokynul mu, aby usedl, a pokynul mladému zemanu, aby pokročil.

„Ty jsi Čech,“ zeptal se ho král.

„Čech, Milosti královská, Holkovec z Želenic, přijel jsem s panem Pamkircharem.“

„Řekni mu, že jsem poslal Vídňanům list, abych je smířil s císařem, a také císaři jsem psal. Ale Vídňané ani neodpověděli,“ dodal král zamračeně.

Holkovec přetlumočil, jak si král přál, a podle potřeby i pak překládal, když král s dostatek nerozuměl Baumkircherovi.

Ten, jako by královo vyzvání přeslechl, neposadil se. A hned o tom, co od Holkovce uslyšel, vykládal, že císař králova listu vůbec neobdržel, že Vídňané jistě nedopustili, aby byl císaři dodán. „O tom listu se Zenger ani nezmínil, jistě o něm nevěděl.“

„Zenger —“ král pohlédl tázavě na Baumkirchera.

„To je kysecký hejtman, Milosti, Zenger Fridrich, ale byl ve Vídni v posádce na hradě. Podařilo se mu, že se tajně dostal z hradu, když jej císař poslal do Nového Města. Tam jsme se sjeli, pán ze Šaumburka, Grafeneck, šoproňský hejtman, a jiní radové a věrní císařovi; sjeli.jsme se tam na poradu jak pomoci. Už jsme pole sbírali, také jsme najali několik bratrských rot. Císaři je zle, Milosti, ó zle, zoufale. Vídňané jej tisknou, střílejí do hradu; nejprve spustili střelbu na hradní kapli a na pokoje císařovniny —. Císařovna se musila přestěhovat do zadnějších. Všechny domy v městě okolo hradu jsou osazeny střelci, střílí se do hradu ze všech ulic, ze všech koutů, lehčí střely jen prší do hradu, vypravoval Zenger, lítají jako hejna kobylek nebo jako když se chumelí.“

Baumkircherovi drsněl hlas, jak rozhořčeně vykládal o Vídeňanech. A mluvil čím dále tím rychleji.

„A při tom střelba z hrubých kusův. A jak střílejí! Když vypalují hrubý kus, před každou ranou vytrubují, vesele vytrubují a měšťáci výskají a řvou, pořád opilí. Milosti, pije se tam ve dne v noci, Vídeň je ustavičně opilá. A tak střílejí a také stavějí obléhací bašty z trámů, prken, ze sudů plných hlíny, v noci je stavějí —“

„Co na hradě —“

„Maří Vídňanům dílo jak je možná. Svítí si na ně pochodněmi, střílejí do nich, metají smolné věnce na ně. Ale co, když jich je tak málo.“

„Mnoho-li —“

„Povídal Zenger, že přes osmdesát pánův a rytířů z Rakous a od nás ze Štýrska, také jeden Moravan, pán Jiřík Černohorský.“

„Z Boskovic.“

„Jednooký, Milosti, jednooký a jednoruký. Ráčíš-li jej znát.“

„Ten ti pomáhal před desíti léty, když jsi hájil Nového Města,“ král se usmál, „slyšel jsem o tom.“

Baumkircher pohladil pačesy do čela a pokračoval:

„Také hrstka věrných měšťanů tam pomáhá a drábův asi stopadesát, skoro samý Čech. To je, Milosti, všecka obrana, ani ne čtyři sta lidí proti tisícům. A nad to zlý pomocník — hlad. Chleba není, masa také ne, jen trochu hrachu a krup a placky z otrub a to ještě málo. Vypravoval Zenger, že dostává pět, šest mužů tolik, čeho by se jeden jediný nenajedl do syta. Už všecky kočky a psy pobili, také starého loveckého jestřába, a, vypravoval Zenger, mají tam ochočeného havrana, i toho chtěli zabít — V té tísni

vyslal císař Zengra k nám, abychom se postarali o pomoc a Tvou Milost abychom požádali. My pomoc sháněli a sháníme, ale sami císaře neosvobodíme," pokračoval chvatně Baumkircher. „Čekáme také Vítovce,*) ten však tak hned nepřitáhne. Nebude-li obzvláštní a rychlé pomoci, veta po všem." Mluvil zasmušile, ale hned jasněji vyrazil: „Ta pomoc jest jen u Tvé Milosti, v Tvé Milosti je spasení. Nepomůžeš-li, padne vídeňský hrad, padne císař s rodinou do rukou té zběře vídeňské," Baumkircher mluvil vzrušeně, „a ta je ve své vzteklosti zamorduje. Milosti královská," hlas obrův se zachvěl, „rač zachránit císaře, jeho rodinu, jeho nevinného synáčka! Rač věřiti," hlas zněl naléhavěji, „co pán můj Tvé Milosti vzkazuje, že se vděčnosti zavazuje, že vším se odslouží, že své statky, vše i svého synáčka dává v zástavu." Baumkircher, jenž bezděky sepjal ruce, své mohutné, obrovské ruce, umlkl pohnutím.

Král náhle a prudce vstal. Stoje proti Baumkircherovi, zdál se malý; mluvě s tím velikánem, musil hleděti do výše.

„Pane hrabě," řekl velmi vážně, „bůh ti odplať za věrnost k tvému pánu. Prokázal jsi mu velkou službu. A těžkou službu žádáš jeho jménem na nás. Těžkou, velmi těžkou —" Odmlčel se, přešel komnatou. Na jeho pochýlené tváři nebylo vidět pohnutí; a přece byl vzrušen. Ne pro osud císařův, ale že se vyplnilo, a ještě víc než se nadál, to, co očekával a o čem také s Kostkou jednal. Teď přišlo rozhodnutí o těžké věci. Jedna vojna skončena, a teď měl by

*) Jan Vítovec ze Hřebene, později hrabě Záhorský, proslulý válečník český ve službách hrabat Celských a pak císaře Fridricha III.

hned do druhé. Ale je to ta chvíle, kde by zjednal pro sebe velkou oporu proti papeži. Císař prosí o pomoc. Pomůže-li mu, získá si jej a připoutá. Vzkazuje, že vším se odslouží. A papež se také tolik neodváží proti němu, králi, když by zachránil sklíčeného císaře, starého jeho, papežova, přítele a spojence —

Obrovský válečník upíral vzrušením lesknoucí se oči na krále, jenž té chvíle se rozhodoval. V horečném napjetí čekal Baumkircher, co uslyší, nekonal-li nadarmo tu hroznou jízdu, bude-li císař oslyšán a tím ztracen —

Král opět přecházel jizbou, ale již nedošel. Pojednou se obrátil a stanul před císařovým poslem. Jakoby jasněji překmitlo přísmědlou královou tváří; bylo to z pevného rozhodnutí.

„Milý pane Pamkirchare," hlas králův byl dobrotivého zvuku, „odpočiň si této noci po hrozné jízdě, ráno zase vyjeď a vrať se k svému pánu a vyřiď mu, že seberu svůj lid, že budu za tebou pospíchati, že přijdeme osvobodit Jeho Velebnost císařskou."

Mladý Holkovec, také vzrušený, tlumočil rychleji než prve. A ještě nedořekl, projelo ohromným tělem Baumkircherovým zachvění, a v očích mu radostně zasvitlo.

„Milosti královská, bůh ti požehnej," zvolal nadšeně — „Oh. císař bude zachráněn —" Náhle se odmlčel, okamžik hleděl před se, ale hned zase mluvil, v radosti své rychleji, důvěřivěji, ke králi:

„Když ráčíš býti té milosti, ještě o toto prosím: nepropouštěj mne samotného, nedej, abych se vrátil sám. Tvá Milost pravda hned nemůže, je třeba sebrati vojsko, ale na první pomoc rač dáti co tu máš branného lidu, aby hned zítra vytrhli — A kdyby

v čele jel —" Baumkircher mluvil pomaleji jakoby s ostychem, „jasný kníže, tvůj syn — Už to — ó Milosti, ta zpráva posílí císaře a zastraší ty divoké Vídňany. Ta první, rychlá pomoc bude všemu světu rukojemstvím tvé brzké pomoci, Milosti královská," orodoval vřele hlasem i pohledem.

Král hleděl mu do tváře, přikývl a vážně řekl:

„I to učiníme. A teď," dodal, postřehnuv, že se nohy toho Goliáše zachvěly, „jdi si odpočinout, jděte," pohlédl při tom na mladého Holkovce, „je vám potřeba odpočinku. Až ráno zas — dobrou noc —"

Král odebral se ke královně. Prve však než odešel, dal pozvati svého nejstaršího, knížete Viktorina, aby ihned za ním tam přišel.

* * *

Již samý večer rozběhli se čtyři poslové z králova dvora do města. Jeden chvátal do dvora šternberského proti kostelu sv. Haštala, pozvat nejvyššího purkrabí pana Zdeňka Konopištského, druhý na frajmark,*) kde poblíže kolleje Karlovy přebýval pan Zdeněk Kostka z Postupic, třetí ke klášteru sv. Jakuba, v jehož sousedství stál dům nejvyššího kancléře pana Prokopa z Rabštejna a čtvrtý doběhnuv, zaklepal chvatně a prudce těžkým klepadlem na dveře domu „u pelikána" v samém sousedství hřbitova a kostnice při kostele sv. Jiljí, aby vyřídil panu Zbyňkovi Zajícovi z Hasenburka, nejvyššímu stolníku, že jej zve král J. Milost na poradu ještě tohoto večera do zelené světnice v králově dvoře. —

Král zdržel se s knížetem Viktorinem drahnou

*) Nynější Ovocný trh.

dobu u královny. Nad obyčej pozdě pak zasedl k večeři a nad obyčej brzo od ní vstal. Odebral se do zelené světnice, kam zatím přibyli všichni čtyři pozvaní, všichni skoro najednou. Pospíšili si sem v průvodu sluhů nesoucích planoucí pochodně; nejvyšší purkrabí pan Zdeněk Konopištský přijel koňmo provázen dvěma jízdnými, kteří jeli před ním a svítili na cestu. Porada netrvala dlouho.

Po ní pak pojednou zazářila okna královy kanceláře do té chvíle tmou zalitá. Rozsvítili tam v neobvyklý čas a pracovali dlouho do noci. Měla být vojna rozvolána. Písaři psali listy a cedule pánům, zemanům, městům o veřejné hotovosti, kterou král nařídil na pomoc císaři.

A ten, jenž pro ni přijel, Ondřej Baumkircher, spal jako dub. Ani večeře nedojedl, ač skoro celý den ničeho nepožil, a ač mu do jeho jizby přinesli krmě jako na královu tabuli. Usínal při jídle. Spaní porazilo toho obra. Jen dopadl na lože, a již spal jako zabitý. A jeho oba průvodčí také.

11.

Janek z Boru již ani nepolehoval, již na dobro vstal z lože nemoci (to bylo pátý týden, co meškal na „staré faře"), a záhy se pustil ven z jizbice; nejprve, Annou provázen, dolů do přízemí k paní Markytě. To již měl hladkou tvář; jen kníry a dlouhé vlasy sobě nechal. Stará paní seděla s Matějčkem v čeledníku u dubového stolu poblíže sloupu stojícího prostřed prostorné té světnice.

Janek vděčně vzpomněl, jak sem přibyl, jak bídný, poražený tou těžkou nemocí, a také toho, že

by měl dosud ránu na ruce, kdyby nebylo staré paní, její rady. A položil nataženou levici na stůl, aby svá slova dotvrdil. Ruka byla zahojena, jen zarudlý, hluboký dolík, těžká jizva na ní zůstala.

„To Šimon," bránila se vrasčitá babička, ale potěšena tím uznáním, „to Šimon, nu a také, pravda jistotná, tuhle tvá žena, ta jistě pomohla." A vřele dodala: „Pane Jene, máš hodnou ženu, opravdu hodnou."

Anně, která těmto slovům rozuměla, překmitl se čelem zarudlý stín; lekla se jich, třeba že ji těšila, lekla se k vůli Jankovi. Plaše na něj pohlédla, co on —

Málomluvný válečník jakoby jejího pohnutí neviděl, ač je dobře postřehl, přikývl hlavou a přisvědčil:

„Mám, to mám."

Matějček tenkrát, když oznamoval Jankovi, jak jej oženil, se usmíval; teď se zarazil. Anina radost i její leknutí ho nepřekvapily, ale to, co vycítil, že Janek nepřisvědčil babičce jenom tak, aby ji nepolekal. Toho se Matějček nenadál, že se Janek tak opravdivě prohlásí.

Když se vraceli z čeledníku nahoru do jizbice, čekala Anna, neklidně čekala, že Janek o tom promluví, jak jej paní Markyta oženila. Než ani slovem o to nezavadil. Ale když vstoupili do jizbice, když Anna Janka starostlivě prosila, aby si lehl, odpočinul, díval se jí okamžik do očí a on, vždy vážný, pousmál se na ni, pohladil ji a měkčeji řekl:

„Jsi opravdu hodná. A víš-li, rozuměla-lis, co babička o nás řekla?"

Sklopila oči.

„Nejsi má žena, ale budeš." Neptal se, řekl to určitě jakoby přikazoval i slavně sliboval.

Anna nemohla promluvit. Vzhlédla k Jankovi pohledem hluboké oddanosti a radostného pohnutí. A slzy náhle vytrysknuvší dopověděly.

* * *

To bylo na večer. Po něm nevlídná, větrná noc, po ní však vzešel jasný den. Před polednem sestoupil Janek zděnou pavlači dolů do nádvoří, sám. Poprvé zase stanul pod širým nebem. Až se mu dech zatajil na čerstvém, studeném vzduchu. Stál na plném slunci, okřívaje jeho září. Bylo mu tak vzácné. V blaživém pocitu nového zdraví, se zjasněnou myslí rozhlížel se po nádvoří, po zbarvených, prořídlých korunách stromů za srubem na zahradě i po těch, jež nesly se v králově zahradě, i po holubech na střeše stáje.

Nezpozoroval, že nahoře u okna jejich jizbice stojí Anna, jež jej sledovala, když vycházel, že z něho teď očí nespouští jak tu stál v čapce na dlouhých, černých vlasech, v plášti lehce přes ramena přehozeném, velký, štíhlý, sice hubený a pobledlé ještě tváře, ale přece statný, jako urostlý, jarý strom.

Neviděl, co v Aniných očích oddanosti. Jak tak na něj hleděla pozdraveného, kmitl se jí jako někdy jindá, když jej chorého, spícího hlídala, jak stál po pás obnažený u strašného kolu, na nějž odhodlaně položil ruku, jak vystřikla z ní krev a řinula se dolů po kole, když jej tak ukrutně ztrestali za to, že se jí chtěl i mečem zastati.

Teď i nemoc přemohl. A ona již ví, že i když se pozdravil, když její péče a služby nebude třeba, nemusí od něho. Nenastane, aby musila tajně za ním; s ním půjde, zjevně půjde s ním, jeho žena!

Dívala se za ním, i když se hnul. Odcházel k stáji. Že se jde podívat na koně, pomyslila. Ten kůň je sem přivezl; kam je odtud odveze — Ale ať kamkoliv, třeba kraj světa, jen když pojede s Janem.

Když vyšel ze stále, setkal se s paní Markytou. Zeptal se na Matějčka.

„Před drahnou chvílí, hned po ránu, odešel do města. A pane Jene, nevím, co je s chlapcem. Je nějak zamyšlený a nesměje se, a on se tak rád zasmál. Prosím tebe, mám strach —" Hustá síť vrásek kolem šedých očí začervenalých víček se hnula. „Mám strach."

„Z čeho!"

„Že se mu tady u nás už nelíbí, že se mu stýská po světě. Je do světa, to víš. Prosím tebe, pane Jene," maličká stařenka v bílém, hladkém čepci vzhlédla k němu úzkostně, „nic ti neříkal, nic si nestěžoval?"

„Ne, milá paní, nic a jistě by se mi svěřil, to se soužíš zbytečným strachem. Matějček ani nepovzdechl, nic, a do světa, teď — Kam by šel, vždyť—" Nedořekl a stařenka sebou trhla. Oba se obrátili v tu stranu ke královu dvoru naproti, odkud zahlaholilo hlučné troubení.

„Co tam —" ptala se žasnoucí stařena.

„Snad král vyjíždí," hádal Janek.

Dvířka ve vratech se otevřela, Šimon kat vstoupil. Pozdravil a šel rovnou ke kolně dříví klát. Stará hospodyně jej zastavila, co to troubení v králově dvoře, děje-li se něco.

„Snad se něco děje, panímámo, lidé se zbíhají ke dvoru, povídají o vojsku."

Z ulice zalehl do nádvoří hluk, směs hlasů, pokřiky, volání, hlučné, rychlé kroky jakoby celého

zástupu, a z králova dvora zase troubení, fanfára a náhlý pokřik mužských hlasů jako když z kusu vystřelí, jednotný, jásavý pokřik.

Janek poznal vojenské troubení i válečný pokřik. Znepokojen ptal se, kudy by se nejkratčeji dostal ke královu dvoru.

Ochozem mezi oblouky mihla se chvátající Anna, bez čepečku, majíc vrkoče krásných, plavých vlasů přes temeno otočeny. Kmitla se na pavlači, kmitla se na dřevěných schodech a již stanula u nich. Zaslechla, kam Janek chce. Aby nechodil, žádala starostlivě, že sama se tam podívá. V tom proběhl vrátky Matějček a chvátal přímo k nim, všechen vzrušený, v tváři zardělý.

„Vojna!“ vyhrkl udýchán.

„Jaká vojna!“ zvolal žasnoucí Janek. Nevšiml si žádný, že starou hospodyni jako by někdo z nenadání udeřil, že leknutím nemůže ani promluvit. Vyjeveně hleděla na Matějčka, který trhaně vypravoval, že vojna, tak, jistě, přes noc že se o ní rozhodlo, včera večer že přijel rychlý posel císařův požádat o pomoc, ale že musí ta pomoc být vyslána bez prodlení, hned, král že svolil, teď že na rychlo posílá jízdné, kníže Viktorin že je vede a teď, této chvíle, že odjíždějí, kolik set jich, kníže Viktorin na bílém koni, na jeho. Matějček minil bělouše, kterého mladému knížeti prodal.

„Jízdné posílají,“ vpadl Janek tázavě.

„To zatím, co tu bylo, ale král sebeře vojsko a sám prý také pojede do pole.“

„Ale ty ne, Matějčku, ty nepojedeš,“ vykřikla stařena a chytila vnuka za rukáv jakoby jí už už utíkal do vojny.

* * *

Bylo tomu tak, jak Matějček zvěstoval. Mladistvý kníže Viktorin na krásném bělouši krásně sedlaném byl v čele jízdného houfu. Knížeti po levici nejvyšší purkrabí, pan Zdeněk Konopištský, v losím kabátě, v širokém birytu. Za nimi pan Zbyněk Zajíc z Hasenburka; jemu po pravici jezdec, na kterého všechen dvůr, páni i čeleď, hleděli s úžasem a víc než na řady šesti set vyzbrojených jezdců pod praporci různých barev a znaků, většinou samých kopiníků.

Ten jezdec byl pan Ondřej Baumkircher, jenž vyspav se a posilniv, seděl křepký, rovně jako svíčka, v prsou vypjatý, na vysokém hnědáku, kterého mu král daroval. Nic nebylo znát na tom obru, že tři dny a dvě noci vydržel v sedle bez ustání, bez odpočinku. Potěšen hleděl na řady jezdců, na první pomoc, kterou vymohl. Sebrala se takřka za chvíli a již poletí za mladým svým vůdcem dolů k Dunaji.

Mladý hrabě kladský, kníže minstrberský, pan Viktorin naposled se obrátil po otevřeném okně arkýře, kde stál otec král, královna i mladší bratr Jindřich. Kynuli mu a on pozdravil obnaženým mečem. Potrhl úzdou, pobodl nádherného svého bělouše. Fanfára trubačů na koních hlaholila. Les kopí se zdvihl, praporce se vztyčily; řady se hnuly a pozdravovaly krále a královou.

V předu, v páté řadě Kaban z Dědibab a Straka z Nedabilic, nad jejichž hlasy nebylo mohutnějších, a mezi nimi bradatý Bůh z Popipeš, který té chvíle zapomněl na svou vážnost a hrdou důstojnost a ryčně pozdravoval krále tak jako jeho druhové.

12.

Vojna přišla z nenadání, přes noc.

Janek z Boru uslyšel o ní rád, paní Markyta se jí děsila k vůli Matějčkovi. Strach ji popadl, že vojna jí ho zase vezme. Viděla jeho vzrušení, když přichvátal s novinou, co se děje v králově dvoře; a neupokojil se ani pak. Řeč jeho samá vojna. V poledne jen položil lžíci, a již se chystal opět do města.

Janek, ač na delší chůzi ještě nebyl, neudržel se a vydal se s Matějčkem. Záleželo mu na tom, aby vypátral něco určitějšího, jmenovitě kdy, kterého dne hne se vojsko do pole. Teď přišlo, čeho si poslední dobou tak přál, aby mohl z Prahy a zase do služby do některé roty.

V městě oba slyšeli, že se vojna rozvolává, že poslové se rozjíždějí po vší české zemi i na Moravu, viděli, že Praha poslechla krále hned a ochotně. Konšelé již rozkázali vyvěsit korouhve městských čtvrtí na rynku na znamení, že nastává válka, aby občané se hlásili do pole. A všude již ruch, největší na radnici; všude sháňka po lidech, po zbrani, všude řeč jen o válce, o zbouřených Vídňanech, o císaři. Petr Kulhánek, správce střelby staroměstské, Matěj z Vrcova, nejvyšší nad královskou dělostřelbou, začali s velikým chvatem přípravy do pole. O tom Matějček s Jankem uslyšeli a také o tom, že Novoměstský houf povede soused Kliment Žalud, ve válečnictví zkušený jako polní hejtman, udatný a obezřelý.

Když se Janek s Matějčkem za soumraku vrátili na starou faru, Janek hodně uondaný, zašli dolů do čeledníku k paní Markytě. Uvítala je úzkostným pohledem, co nesou. O válečných přípravách mnoho

jí nevypravovali, jen to jí Janek ohlásil (Matějček byl zamlklý), že pole se bude sbírat na Moravě, u Znojma, tam že se má veřejnost strhnout do dne sv. Martina, to jest za jedenáct dní, a král že se vypraví z Prahy již za týden s vojskem, co se ho tu sejde.

„Tak je dobře," pochvaloval si Janek, „do týdne budu již dost silný, přichystám se."

„Tak pojedeš, pane Jene," povzdychla stařena, „pojedete s Annou. Ta se nic nebojí, byla prve u mne. Skoro se těší, bloud. Ale — tady Matějčka, toho vám nedám, nedám," vyrazila rozčilenč.

„Nic mně o vojně neříkal," konejšil Janek, a Matějček přisvědčil, chmuře čelo.

„Neříkal jsem, babičko, nic jsem neříkal, protože na vojnu nepojedu."

Po strachu náhlá radost. V tom prudkém pohnutí chytla stařenka svého vnuka jako tenkráte, když se vrátil z vojny; ale Matějček jí neobjal jako tenkráte, nehladil jí. Vyvinul se jí a s trpkým úsměškem prohodil, hledě na Janka:

„Ty s Annou do světa a já tu budu hrát na housličky". —

Nesměl se vystrojit na vojnu, nepřestal však o ni se starati. Chodil do města, teď většinou sám, sledovat jak se chystají do pole, chodil k radnici, na rynky, na Špitálské pole, kde se řadily vozy vojenské i špižné, kde tábořily houfy žoldnéřů jak docházely. Ale také nezapominal na jizbici. Sice tam teď skoro jen o vojně slýchal, na kterou nesměl, a trpko mu bylo pozorovati, jak Anna je Jankova, všecka jeho, a přece jak se jen dalo, zaběhl nahoru k nim. Už jen několik málo dní, co tu pobudou, co bude Annu vídat —

Šestého dne, co byla vojna rozvolána, odpoledne

vrátil se z města. Nestaviv se u babičky, vyběhl rovnou do schodů vedoucích na zděnou pavlač. Do jizbice však nedošel. U dveří z pavlače do síně setkal se s Annou. Viděl vzrušení v její očích, v hlase ozvalo se jí, jak spatřivši Matějčka hlásila:

„Tak zítra pojedeme."

„Už zítra! Vždyť zbývají ještě dva dny —"

„Ne, přišel Jan, přivedl si pacholka, je s ním v stáji u koně, a přinesl, že musíme hned zítra do ležení, protože už pozejtří půjdou první houfy do pole, před králem, a Janova rota je v tom."

Anna to ohlašovala Matějčkovi velmi živě, skoro vesele. A on jí řekl:

„Těšíš se." Znělo to s tajenou výčitkou, které nerozuměla.

„Teď jinak pojedu," nepřímo přisvědčovala, „ó, jinak než sem do Prahy. To byl strach, ustavičný strach, že Jana nedovezu, že zemře."

„A teď pojedeš na svatby," prohodil s zahořklým úsměvem. A přímo se optal: „Říkal ti o nich Janek?"

„Řekl, že budu jeho ženou." Pozarděla se. Z těchto jejích slov, z jejich tonu zněla i radost i skálopevná důvěra.

„A já," Matějček se nutil do žertu, „já budu s babičkou."

„Ale jakou radost jí uděláš! Nemůžeš jí opustit."

Matějček mlčky, smutně pohodil hlavou a mlčky sestoupil s Annou s pavlače, nešel však s ní dál naproti Jankovi, který právě vycházel ze stáje, nýbrž za záminkou zmizel v přízemí, v čeledníku. —

Nazejtří ráno vytáhl starý Adam se Šimonem katem zpod kolny Jankův vůz, na nějž vzadu naložili pytel ovsa a též otepě sena; z jizbice pak snesl

Adam s Katruší prostou truhlu s šatstvem a vinutím, Jankovu helmici jakož i ostatní zbroj a zbraň, k čemuž stará paní Markyta přidala dva velké uzle plné potravin. Nový pacholek Jankův vyvedl hnědáka ze stáje a zapřahal.

V tu chvíli loučili se v čeledníku obyvatelé jizbice se svými hostiteli. Janek v plášti, v bobří čepici, teď už s mečem po boku, dával s bohem po svém způsobu: ne mnohými slovy. Anna měla oči plné slzí, když podávala malé stařence ruku. V svém pohnutí pletla řeč; děkovala česky, německy. Usmívavý Matějček se neusmíval a skoro ani nepromluvil. —

Když všichni vyšli ven k vozu, do něhož kůň byl už zapřažen, rozhlížel se Janek jakoby někoho hledal; pojednou rychlými kroky zamířil ke kolně, kde za sloupem stál bradatý Šimon. Chtěl vidět odjíždějící, netroufal si však vykročit jim na oči. A teď před ním Janek sám. Znovu mu děkoval za vyléčení a dával s bohem. Šimon překvapen už tím, že Janek za ním přišel, byl skoro zmaten, když mu mladý válečník podal ruku. Ani promluvit hned nemohl; ale modré, tiché jeho oči pověděly, jak jej to těší —

Vůz hrkotaje vyjel vraty do ulice. Za ním kráčel Janek s Annou; až k vratům vyprovodil je Matějček s babičkou. Dále nešel. Zůstal ve vratech hledě za odcházejícími, za Annou, až se ztratila mezi lidmi a povozy u nedaleké brány sv. Benedikta. I babička s ním zůstala. Netěšilo ho to, aniž to, že se s ním vracela do stavení, že na něj mluvila laskavěji než jindy, že chtěla jej těšit a vymlouvati mu, však co ve světě a na vojně, ať si vzpomene v jakém byl nebezpečenství a ne jednou, a pán bůh že mu vynahradí, že ji stařenu neopustil. Vyslechl vše mlčky, a záhy se jí vymkl a zmizel ve své komoře.

Na staré faře stichlo. Matějček na housle ani nesáhl, a když pohlédl ve své komoře na troubu s pestrým koberečkem, pojala jej lítost. Živě si maloval, jak by se jelo na koni širým krajem v první řadě roty, jak by klusaly za ním řady jízdných, jak by vesele troubil před výjezdem, jak by dojeli do leženi, jak by shledal se s Annou — Tak o tom dumal v komoře i když bloudil domem jako vymřelým. Bloudil, chodil sem tam i nahoru na pavlač, i dveře jizbice otevřel a zadíval se do ní a viděl Annu, jak ji poslední čas vídal, v bílém čepečku nebo bez něho s pletenci krásných vlasů přes temeno ovinutými, urostlou, svěží, čilou jako vlašťovičku, milou hospodyňku. Zítra vyjedou z leženi do pole, dolů k Vídni —

Rozjel by se za nimi, ale babička — Viděl její úzkost a strach, myslil na její hoře. Jak se o něj bojí! Ještě teď, kdy oznámil, že nepojede do pole, neuklidnila se zplna. Cítil, že ho pozoruje, sleduje. Jak na něj úzkostně upřela oči, když odpoledne se chystal do města, jak se vyptávala, kam tam půjde, co tam a kdy se vrátí, nebude-li tam dlouho. A jak se jí rozjasnil vrašcitý obličej, když zase přišel, když ho zase měla. A přece pak večer, když ulehl, jí nedalo. Slyšel, jak venku obchází dveře jeho komory, jak je i pootevřela a tlumeně do temna zavolala jej jménem, něžně i se strachem, bojíc se ho, a otázala se starostně spí-li, může-li spát.

Nespal, nemohl; na ni, na babičku myslil a zase v duchu ubíhal do leženi, ač znovu si připomínal, že Anna tak radostně odcházela.

Tak bylo i druhého dne, kdy Janek už vytrhl a vydal se s prvními houfy do pole, které vedl Dubánek z Čivic. Matějček ráno, hned jak oči otevřel, vzpomněl si na Janka, na Annu, teď že se chystají

nebo již jsou na cestě, Janek s rotou, Anna za houfy na voze. Myslil na ně i za dne a večer počítal, kde asi zarazili, kde vojsko nocuje. A sen mu maloval dál, ruch táboru, ohně, veselé, hlučné hemžení —

Nazejtří ráno, bylo jasno, mrazivo, nové zase vzrušení Matějčkovo pomyšlením, dnes že odjede král do pole a s ním že vytrhne druhá polovina houfův už čekajících i nově včera z krajů přibylých, že je král povede ke Znojmu.

Šimon po ránu přinesl, že král tou chvílí je v Týně v kostele, mistr Rokycana že slouží mši, a s králem že tam je mnoho pánův a dvořanů, pomodlit se s ním, poprosit pána boha před odjezdem.

A pak, později uslyšeli na staré faře z protějška, z králova dvora, hlaholné troubení tak jako před týdnem, když odjížděl kníže Viktorin. Matějček, jenž byl právě na nádvoří, bez rozmýšlení skočil do stavení pro plášť a chvátal ven do města. Paní Markyta za ním volala, nedbal —

Ještě v čas doběhl a dotlačil se k bráně králova dvora, z jehož nádvoří neslo se ven do ulic hlaholné troubení. Vzrušovalo jej, neboť mu připomínalo, jak on sám tam také vesele troubil, když se vrátili z pole z Němec. Jak by byl rád chytl svůj nástroj, jak chutě by troubu ke rtům přitiskl! Lítost i závist jej chytla, když uviděl trubače vyjíždět branou, všechny na bílých koních, hlučně troubící a za nimi rotu královy jízdné stráže v šalířích, v pancířích, obnažené meče v pravici a za rotou pány a zemskou korouhev nad nimi, krále na vysokém hnědáku obklopeného pány a hejtmany. Jel v té družině švagr králův, mladý pan Lev z Rožmitála, jel nejvyšší maršálek pán z Lipé s nejvyšším komorníkem panem Jindřichem z Michalovic, řečeným Kruhlata, jeli tři

páni z Kolovrat, pan Kostka z Postupic a pan Krajíř z Krajku a jiní páni, mezi nimiž Matějček zahlédl Petra Kdulince z Ostromíře, válečníka, kterého znal. Za těmi četná jízdná čeleď králova i pánův a na konec opět rota královy jízdné stráže.

Panstvo v šubách, pláštích a zbrojenci přejížděli; podkovy koní hlasně cvakaly na dlažbě, zpředu z čela malebného průvodu rozléhalo se troubení. Lid, jehož byla ulice všecka plná, ulice u dvora i vedlejší a kde jaké místečko u brány, jásavě pozdravoval milého krále.

Matějček nejásal, nevolal; očima hltal ten nádherný obraz, vzrušen touhou také tak vydati se do pole a druhou, potajemnou a silnější, jeti za Annou, být jí na blízku. —

Stará paní Markyta stála na schodu u dveří svého domu. Troubení z králova dvoru již dávno doznělo, ulice se uklidnila, a Matějček se nevracel. Neklidné myšlénky proskakovaly stařeně. Král už odjel, co by Matějček ještě v městě — U koho by se stavil a zdržel — Anebo se ani nestavil — Bodlo ji pomyšlení, že by snad se neudržel a — Tlumeně vykřikla: Matějček! A ne sám, nějaký mladý muž s ním přicházel. A co Matějček hlásil: že si vede kupce.

„Kupce, Matějčku, nač —"

„Na koně. A již jsem ho prodal. Co s ním, když nepojedu do pole. Tak jsem ho prodal, i sedlo, kantár, všecko."

V té nenadálé zprávě velké překvapení. S radostí ji uslyšela, neboť měla v ní záruku, že Matějček nepomýšlí na odjezd. Nelenovala si, šla s ním k stáji a čekala, až koně vyvedli a osedlali, až mladý kupec, dav starému Adamovi zpropitné, vyšvihl se do sedla a vyjel vraty ven. Obrátila se po Matějčkovi. Stál

nehnutě a díval se zasmušile za koníkem. V ten okamžik bylo stařeně vnuka líto. Přistoupila k němu, chtěla nějaké těšivé slovo promluvit, než on se vytrhl a rychlým krokem zašel do stavení.

Dlouho se pak neukázal, a když se s ním setkala a začínala o prodaném koni, vpadl jí do řeči a neklidně ji žádal, aby o tom nemluvila.

Po celý den nevykročil ze stavení; na večer seděl dlouho v čeledníku s babičkou. Večer pak, bylo pozdě, už v noci, přišourala se stařena ke dveřím jeho komory. Pudila ji tam starost, že se Matějček snad souží a vzdychá a nespí. Nespal; zahlédla skulinou pode dveřmi zardělý pruh světla. Za dveřmi však ticho. V tom chytil stařenu kašel. Dveře u komory se hnuly. Lekla se, že se vnouček pohněvá, protože jej tak hlídá. Trhla sebou, uskočila a jak stařenské nohy daly, prchala. Doběhla do své světnice všecka udýchána, ale uklidněna; spokojeně ulehla. —

Po této listopadové, temné noci k ránu, za hustého šera otevřely se zpolehoučku dvéře Matějčkovy komory. Tiše je mladý trubač otevřel, tiše, po špičkách jimi vyšel a tak kráčel dál, tlumok v ruce a troubu zavěšenou na plecech. Tiše přeběhl nádvoří (pes, který se ozval, ihned utichl na jeho známý hlas), rovnou ke srubu, otevřel branku lehce na závoru zamčenou a byl v zahradě. Holé koruny stromů černě se rozkládaly v ranním šeru. Kmitl se pod nimi, vběhl vybitou brankou na spustlý hřbitov, chvátal mezi holými tmavými houštinami a slehlými hroby k hlavním, rovněž zničeným vratům.

Tam stál osedlaný kůň, jejž u huby držel nějaký muž. Ten kůň byl Matějčkův hnědák a ten muž, jenž jej včera ráno „koupil", dobrý Matějčkův známý již od chlapeckých let. Matějček s ním tiše pro-

mluvil, připnul tlumok vzadu na sedlo, pak podal druhovi ruku, vyhoupl se do sedla a pobídl koně. Vyjel a jel krokem. Věrný pomocník v útěku čekal až Matějček zmizel za rohem. Ještě chvilku bylo slyšeti jitřním hlubokým tichem cvakot podkov na dlažbě. Pak ani zvuku. Pomocník také se ztratil v ranním temnu. Mrtvé ticho na pustém hřbitově, nad nímž temně se týčil mračný strážce, vybitý kostel sv. Benedikta.

* * *

Za tohoto časného jitra placho a prázdno u Horské brány. V klenutém jejím průjezdě v pravo při zdi budky, dřevěné krámky, ještě zamčeny, na lavici na levo, nad kterou na stěně visely oštěpy hlídačů, nikdo. Dubový šraňk u budky branného před branou, z ulice, již netarasil cestu do brány, kterou právě otevřeli za světla velké lucerny. Jen je branný v starém kožichu a chlupaté čepici, ještě rozespalý, sfoukl, už tu někdo, kdo se chystal z Prahy. Na koni jel, v plášti, tlumok v zadu na sedle připevněný. Branný se divil, kdo že tak časně. Zavolal na jezdce, kam jede.

„Do pole, na vojnu, omeškal jsem se, doháním." A již byl z brány a již duněly pod kopyty jeho koně dlahy spuštěného mostu. Přejel příkop, Matějček, a byl na silnici vedoucí do Českého Brodu, na Kutnou Horu, Německý Brod a dále ke Znojmu. Tam mířil za královým vojskem.

Před ním na levo Žižkova hora. Vinice v jejich svazích a vížka nad nimi, která před čtyřiceti léty posloužila Žižkovi v jeho slavné obraně, vše ještě zatopeno šerem tak jak olšanské návrší v pravo a

jeho vinice. Na jeho kraji nad rozcestím mezi Horskou silnicí a cestou k Olšanům, u samé vinice, jak tu říkali „na klínku", třecla z podezdívky šibenice a ne prázdná; strašná silhouetta se tam černala, visíc na jejím příčném břevně.

A tady před šibenicí zarazil Matějček koně; ne pro toho viselce, ale pro živého člověka, který klečel opodál šibenice u zídky maje ruce sepjaty jakoby se modlil. A modlil se; pokřižovalť se. Pokřižoval se a vstal a sebrav ze země nějaké náčiní, položil je na rameno a odcházel směrem ku Praze, k bráně. Šel nerozhlížeje se, a byl by Matějčka minul: než Matějček jej zastavil, jak úžasem stržen, bezděky zvolal:

„Šimone! Co tu děláš!"

„Pane Matějčku," odpovídal překvapený Šimon ostýchavě jakoby v něčem nepravém byl přistižen, „býval jsem tu katem, teď jsem tu byl hrobařem."

„Pochovával jsi!" žasl Matějček. Teď teprve si všiml pozorněji náčiní na jeho rameně, motyky a lopaty.

„Pochoval jsem viselce," přiznával se Šimon, „byli tu dva, nechávali je, nesnímali jich. Tohohle," ukázal na mrtvolu dosud visící, „oběsili na řetězu, aby tím déle visel, ten druhý byl na provaze, a visel tu dlouho, teď upadl, snad včera. Včera odpoledne jsem tu byl a tu již ležel na zemi. A přistihl jsem, pane Matějčku," Šimonův hlas zazněl temněji, „přistihl jsem na něm prašivého psa tuláka. Začal kosti ohlodávat. Zahnal jsem ho — a — Bylo mně líto toho viselce. Pane Matějčku, byl to člověk a snad svatý."

„A jak žes už tady, brána byla zavřena."

„Já přišel už včera na večer, na noc byl jsem tady v boudě —"

Ukázal na vinici „v klínku" za šibenicí.

„Byl to první, kterého pochovals —“

„Ne, už dva jsem tak opatřil. A kam ty, pane Matějčku, tak časně, že se ptám.“

„Daleko, Šimone.“

„Jedeš do pole!“ vyhrkl Šimon polekán tím pomyšlením.

„Jedu. Řekni babičce —“

„Nejezdi pro bůh!“

„Musím. Řekni babičce, že ji pozdravuji, že ji těžko opouštím, ale musím, musím. A vyřiď jí, aby mně odpustila — že ji probůh prosím —“

„Pane Matějčku, nejezdi!“ Vykřikl Šimon a přistoupil prudce až k němu.

„Musím, s bohem.“ Trhl úzdou.

Šimon odhodiv lopatu a motyku, popadl koně za úzdu a všechen vzrušen volal: „Obraťˇ, pane Matějčku, pamatuj na babičku!“

„Pusťˇ!“ rozkřikl se Matějček a prudce bodl ostruhou koně do slabin. Hnědák uskočil, ale hned vyrazil do předu divokým skokem, až Šimon zavrávoral.

Když se zas pevně postavil, byl Matějček už za šibenicí a uháněl tryskem dále Horskou silnicí. Za chvilku zmizel zrakům vzrušeného Šimona. —

Nedlouho po slunce východu vyšla stará paní Markyta do nádvoří v čepci, v krátkém kožíšku. Byloť mrazivo. Šla obhlédnout hospodářství. Ale jen překročila práh, stanula. Vcházelť vrátky ve vratech Šimon. Rychle vešel a dřív než jindy a bez vozejčku, bez vody.

„Co je Šimone —“

Přišel až k ní, ale ne už s pospěchem. Krok mu vázl.

„Co je Šimone,“ opakovala stařena důrazněji.

„Jdu se optat — jdu říct — pan Matějček —“ Nejistá řeč uvázla.

Stařena se zarazila.

„Tak mluv — co chceš Matějčkovi.“

„Není snad doma —“

„Jak by nebyl! Je.“ Mělo to znít určitě, ale hlas přece jakoby zakolísal. „V noci byl doma, a ještě z komory nevyšel. Spí ještě —“

„Paní Markyto — viděl jsem ho za Horskou branou — teď ráno —“

Stařenka jakoby zarostla do země. Spleť vrásek ve tváři se prudce hnula, vyjevená očka pozardělých víček tkvěla na bradatém Šimonovi, který před ní stál přihrben tíhou svého smutného úkolu i lítostí. Náhle však se vytrhla, otočila se a rychlým krokem vběhla do síně.

Šimon postoupil až k prahu, dále však se neodvážil. Stařena mu nevěří, běží se přesvědčit, že je Matějček v komoře. Dlouho nečekal. Ze síně vyrazilo k němu ven bolestné zaječení. Už se přesvědčila o tom, co jí naznačil, co jí teď musí dopovědět, čím jí teď musí jakoby srdce popravit. Zavzdychl z hluboka a bezděky se pokřižoval. —

13.

Matějček ujížděl drahnou chvíli tryskem jakoby Šimon za ním pádil a jej chytal. Utekl mu, ale neutekly myšlénky na něj a na babičku. Širým krajem se rozjasnilo. Matějček nedbal, nerozhlédl se; stále měl své šeré vidění u šibenice. Dlouho mu zněl Šimonův pohnutý hlas, aby obrátil, aby pamatoval na babičku, a tížilo jej pomyšlení, jak je teď doma, kdy

babička našla komoru prázdnou a když také uslyšela od Šimona —

Skličovalo jej to; ale jak víc a více se vzdaloval od Prahy, pozapomínal, pro Annu pozapomínal. Pospíchal za ní; hnědáka pobízel do běhu slovem i ostruhou, aby už byl u Znojma, kde se shromažďovala veřejná hotovost. Počítal, že Dubánkovy houfy, ve kterých sloužil Janek, budou tam mezi prvními. Hnědák bystře klusal suchou silnicí. Z počátku byla jízda volná a snadná, čím dále však, hned po prvním noclehu, svízelnější. Uhodil na četné vozy, pak na dlouhé řady jich, na jízdné při nich, a dál na houfy pěších. Všechno to mířilo tak jako on ke Znojmu.

Když čtvrtého dne k němu dojížděl, musil nejednou zastaviti koně a čekat, až se uvolní. Tak byla silnice plna pěších houfů, jízdy a vozů vojenských i špižních. Těžko se prodíral tou záplavou jakoby spoustou ker. Až konečně vyvstaly před ním na výšině bašty a hradby znojemské, nad něž třely vysoké střechy domův, hrad a starý kostel.

Chutě vjel do ležení pod městem; první jeho bylo vyhledat Dubánkovy houfy. Marně se však těšil. Nenašel jich, nesetkal se s Annou a Jankem, poněvadž jich tu před Znojmem nebylo. A také ne krále. Ten přitrhl sem včera na večer, přenocoval nahoře na hradě a ráno, dnes ráno, vypravil se do pole, ačkoliv tu u Znojma neměl ještě veškeré zemské hotovosti. Nečekal však až sejde se zplna a vydal se s vojskem, co ho tu bylo, sedm tisíc mužů, hned dál. Pospíchal k Vídni a nejprve ke Korneuburku, kdež chtěl čekat na ostatek hotovosti.

Matějček sklamán, dál se už po Dubánkových nevyptával. Počítalť na jisto, že postupují s králem a jistě v čele, mezi prvními, když první dorazili ke

Znojmu, den před králem. Byl by se nejraději pustil hned za nimi nedbaje noci; než jeho kůň musil si odpočinout.

Ráno, ještě za tmy, jej nakrmil, na úsvitě pak pustil se dál. A ne sám; také několik pěších houfů s vozy opustilo ležení a dvě jízdné roty. Ale pěší a vozy zůstaly daleko za Matějčkem, a také obě roty ho nedojely; tak chvátal. Jel den, jel druhý. Listopadové mlhy tížily z rána i z večera pusté již krajiny rakouské, jejich lesnaté pahorky a chlumy, pole, vinice. Třetího dne odpoledne rozevřela se před nimi širá rovina rozlehlá na poledne a na východ až k Dunaji, k jeho mohutnému toku a ramenům, k jeho břehům a ostrovům zarostlým divočinou a listnatými lesy teď holými.

K nim neupíral Matějček svých zraků, nýbrž rovinou k východu, kde u Dunaje uviděl město v mohutných hradbách s baštami a věžemi. To byl Korneuburk. Stranou opodál, na levo čněl do roviny Moravského pole kamenitý Bisamberk, proti němuž na jihu za Dunajem promodrávaly se lesnaté kupy a kopce Vídeňského lesa.

Pod hradbami korneuburskými rušno a hlučno. České vojsko tábořilo před městem. Řady vozů se tu černaly; v jejich ohradě spousta stanů v řadách i skupinách i baráků na rychlo stavěných a z části už postavených. A po všem ležení ohně; bělavé sloupy jejich dýmu hustě se nesly do chladného, listopadového vzduchu. Kolem těch rudých plápolův a mezi řadami vozův, u stanův a bud z rákosí a klestí, všude plno bojovníků v pláštích i v kožíškách a krznech. Rušno také na cestě z ležení k městské bráně otevřené, jejíž svoditý most byl spuštěn. K bráně i od brány do ležení proudění pěších, jezdcův a vozů.

A rovněž rušno a hlučno u Dunaje, v přístavišti. Plno tam lodiček, člunů, prámův i lodí; a také jich plno na řece. Převáželi se tu lidé, převáželi káry a vozy s koňmi, náklady sudů, nejvíce od protějšího břehu. Nad ním na výšině probělával se mohutný, starý klášter Klosterneuburský, v jehož pozadí a v bocích protmívaly se po stráních kup a kopců širo-širé hvozdy.

Do tohoto živého jezera hlučného ležení vjížděl Matějček s dvěma jízdnými houfy moravskými, kterých tu dojel. Jeden z těch houfů vedl bradatý pan Jan Tovačovský z Cimburka, vysoké postavy, jemuž po boku jeli jeho synové Jan a Ctibor. Druhá korouhev byla pana Janka z Boskovic, bratra Olomouckého biskupa Tasa. Když dojížděli na pokraj ležení k první řadě vozů, dolehl k nim z jihu, z daleka ohlas hřímavé rány; a hned za ní druhá a za chvilku třetí. Tři rány dělové, patrně z hrubých kusů.

„To je u Vídně," zvolal kdosi z Moravanů.

„Vídňané střílejí do hradu," doplnil jiný.

Čtvrté rány Matějček už nedbal. Zadunčla, kdy vjel za Moravany do táboru. Nebyl v něm daleko a již zvěděl, že král tu není, nýbrž že bytuje s družinou v městě a také že tam je mnoho korouhevných pánův. O to Matějček té chvíle nedbal. Dychtilť přede vším vypátrat, kde tu leží Dubánkův oddíl. Na Janka myslil a ještě více na Annu. V tom rojení a hemžení rozlehlého táboru bylo nesnadno je hledat. Pojížděl podél vozů, u nichž u žlabů v boku fasuňku zavěšených stáli přivázaní koně, pojížděl sem tam ulicemi stanův a baráků, pak sesednuv, pátral pěšky u ohňů. Nevěděli, nebo mu nepravě ukázali; až pojednou se překvapen zastavil. Někdo vyskočil od ohně a volal Matějčka jménem. Sivý Mikeš řečený Vlčíhrdlo

v houni zabalený stál před ním, ten, jenž na podzim, když se vrátil z pole z Němec do Prahy, v Celetné ulici jej zastavil a vyptával se ho, kde má krásného bělouše; a tenkráte také poškádlil Matějčka Annou.

Matějček teď ihned se ho ptal, ví-li o Dubánkových. Vlčihrdlo přisvědčil, že ví, a hned ukazoval na konec tábora, ke koutu mezi sbíhajícími se řadami vozů, ale také hned se ptal, co tam Matějček chce, koho hledá.

„Rád bych promluvil s hejtmanem."

„A kde budeš na noc."

„Věru, nevím."

„Přijď sem, k nám; zatím tu nech koně, co bys ho za sebou vlekl. Já ti jej opatřím."

Matějček pozvání přijal. Vlčihrdlovi odevzdal hnědáka a sám se bral rychle dále. Táborové ohně tou chvílí zářily už ruději, neboť vzduch začal se protmívati prvním soumrakem. Matějček kráčel jak jen bylo možná rychle, neklidný napjetím a očekáváním. Měl uvidět Annu. Toužil sejíti se s ní, ale jak bude, co uslyší, co řekne sama, a co on —

Šel rovnou mezi ohni, hledě pátravě vpřed ke koutu mezi vozy. Nedošel však.

„Matějček!" ozvalo se na levo u jednoho z ohňů.

Anna tam stála. Byl by ji minul, nevěda, že již je v Dubánkově oboru. Stála štíhlá v tmavém čepci na zlatých vlasech, v krátkém kožíšku. Nemohl ani hned promluvit. Hleděl na ni ozářenou zardělým světlem planoucího ohně. Viděl její úžas. V něm vycítil tichou výčitku, a uslyšel ji, jak zvolala:

„Tys opustil babičku!"

„Opustil, musil jsem Anno, pudilo mne do pole, musil jsem," vysvětloval nejistě a hned také zamlouval, tázaje se, kde je Janek.

„V městě. A co babička, je-li zdráva, a co říkala? Že tě pustila!“

Zasmušil se, vyznal, že nic nevěděla.

„Tys ujel! Oh bože! Ubohá! To bude zármutek, ta se teď asi souží —“

Tak sem pospíchal, tolik toužil po shledání — Nemohl sice nic čekat, tohle však — Babička všechno. Že přišel on, za to jen výčitka. Cítil schlazení, bylo mu trpko. Na tu Aninu starost neřekl nic, o babičce jakoby neslyšel; jen se optal:

„A co ty, co vy —“

„Co my,“ opakovala Anna náhle zjasněným hlasem; bezděky se vzpřímila, a tvář jí prosvitla radostí. „My se již máme, Matějčku!“ Znělo to s radostnou pochlubou.

„Už svatby! A kde —“

„Ve Znojmě, tam nás kněz oddal.“

Matějček mohl se nadít této zprávy a přece jej uhodila. Přemohl se však a nutil se do žertu, že měl přijeti dřív, aby byl za svědka.

„Ale hned po svatbách jsme museli odjet ..., my první,“ čile vykládala Anna, mile hovorná svým štěstím. „A tady také neostaneme, a zase my první, a hned zítra. Janova rota —“

„A kam —“

„Povídal Jan, že za mladým knížetem, víš-li, za synem královým. Nevím, neznám to, ale co na tom,“ dodala s úsměvem. „Půjdu, kam Janek půjde.“ Řekla to prostě, ale znělo to hlubokou oddaností.

„A co ty,“ vzpomněla pojednou.

„Já? Já? Chci za jízdnými, s kterými jsme se vrátili z Němec. Jsou teď s knížetem Viktorinem.“

V tom přišel Janek, v bobří čepici, plášť přes ramena, meč po boku, svěžejší barvy než byl v Praze.

Mnoho nemluvil při tom shledání, třeba že byl překvapen; ale Matějček porozuměl jeho pohledu vážnému a pak káravému, když se zeptal na babičku a uslyšel, že Matějček odjel bez jejího vědomí. Když Matějček pověděl, že hodlá za jízdnými knížete Viktorina, řekl Janek:

„To si brachu musíš popilit. Kníže Viktorin je se svým lidem už za Dunajem, na druhém břehu táhne na Vídeň, není-li už u Vídně."

„Už u Vídně!" žasl Matějček.

„Mohl by tam být, vždyť vytrhl z Prahy celý týden před námi. A my teď potáhneme za ním, král mu posílá posilu, kníže má jen jízdné. Náš houf také musí; vytrhneme zítra, časně ráno. Mohl bys s námi, alespoň na kus."

„Pojedu," přisvědčil hned Matějček.

„Ale kdož ví, nepotáhneme-li brzo zpátky, domů do Čech," prohodil Janek .. pousmál se.

Anna žasla, Matějček nevěřil, to že je nemožné.

„Zdá se; ale co jsem slyšel v městě — Zkrátka: přijel tam posel z Vídně od císařova bratra, ten je s Vídňany proti císaři, úhlavní jeho nepřítel, ten Vídňanům vojensky pomáhá, je teď mezi nimi, je ve Vídni," vykládal Janek hledě na Annu, pro niž hlavně bylo to vysvětlení. „Myslil, že císaře v hradě chytnou; bylo by se jim podařilo, ale ta náhlá naše pomoc císaři, kníže Viktorin a teď král s vojskem, a tak ten kníže, ten císařův bratr, poslal ke králi posla, chce vyjednávat, chce raději po dobrém než mečem."

„Co král," zeptal se dychtivě Matějček.

„Posla přijal, svolil, jak jsem slyšel, sejít se s císařovým bratrem, zítra prý. Ale o tom už nezvíme, to už budeme pryč. Tak zítra časně ráno, Matějčku. Ostaneš tu na noc —"

Byl by rád zůstal, koně však nechal u Vlčíhrdla a tak musil mezi Pražany. Chvíli ještě pobyl. Anna přinesla od nedalekého ohně, kde rotní kuchařky vojačky vařily, večeři. Hovořili o cestě, jak ji vykonal a hodně o Praze; Anna o ní začala. I na Šimona kata vzpomněla, i Janek se po něm poptával. Matějček pověděl, ale o tom, jak se Šimonem setkal a rozešel se u šibenice, pomlčel. Když pak odcházel, ohlédl se ještě než zašel. Viděl Annu s Jankem; díval se na ně, na Annu. Spatřil, jak vstali, jak odcházeli do stanu, Anna lehko opřená o svého muže. Žárlivost, závist zaťaly; obrátil se a rychle kráčel šumem tábora mezi ohni, mezi žoldnéři a vojačkami dále k pražskému houfu. —

* * *

Bisamberk čněl ještě jako temná mátoha do jitřního, mlhavého šera, když Jankův pěší houf s vozy táhl pod tím kopcem a okolo vinic na jeho úpatí do roviny k jihovýchodu. Janek v plášti a čepici jel v čele; jemu po boku trubač, jenž k houfu nepatřil, Matějček. Ze svého noclehu přijel v poslední chvíli, kdy houf v ležení stál už přichystán, kdy do vozů za houfem už zapřáhli. Tam u vozů byla také Anna. Matějček v tom šeru, kterým sem tam plápolavě svítily pochodně hořících loučí, nebo kmitavá světla rohových luceren, v tom ruchu a shonu jí ani nezahlédl, třeba že se pátravě rozhlížel. A musil do předu k Jankovi.

Bisamberk, od houfu na levo, zmizel a již jen rovina před nimi. Postupovali podél Dunaje, po levém břehu. Chtěli na Vídeň, kterou měli odtud, od Korneuburku tak blízko, za Dunajem, na kterou

však tudy přímo nemohli, nýbrž oklikou. Musili dál, hodně dál; mířili k Orthu v Moravském poli, aby tu přešli Dunaj a táhli odtud opět zpátky po pravém břehu k Vídni za knížetem Viktorinem. Do Orthu chtěli dorazit do večera a tam přenocovat. Byl to značný úkol; proto postupovali co nejrychleji bez valných zastávek.

Šero zmizelo, mlha opadla, byl přikalený listopadový den. Před nimi a na levo širošíré Moravské pole. Na pravo u Dunaje, u jeho ramene, poblíže kterého vedla cesta, zacláněly rozhled hustý porost, divočina houštin, listnaté lesy teď holé. Pro ně nebylo vidět ani valícího se proudu dunajského, ani k Vídni za řekou.

Prošli několika osadami. Lidé před nimi utíkali nebo se schovávali. Strach a hrůza ze žoldnéřských rot plašily ty ubožáky, kteří tu již tolik útisku zkusili, loni a zvláště předloni, kdy císař zápasil s odbojným panstvem a s loupežným Fronauerem.

V Jankově rotě viděli na svém postupu nejednu hroznou památku tohoto nedávného válečného zuření, vypálené samoty, ohořelé stromy okolo nich, vybité vesnice z polovice opuštěné, pole při nich namnoze zašlá. Ve zhnědlých, šerých rozlohách ouhorův a pustin jen pořídku zelenaly se lány a pruhy mladého ozimu.

Tak postupovali podél mokrých, bažinatých luhů, okolo nehybných tůní v rákosí a v uschlých vysokých travách, vybledlými palouky, na nichž roztáhly se obrovité stíny starých dubův osamělých i v skupinách. A pak písek a kamení stěžující krok, závěje písku, dlouhé pruhy vybíleného kamení, náplav a strže, památky velikých vod, mezníky značící

kam až se rozlil a kudy se hnal divoký proud Dunaje za jarní povodně.

Nesnadno se tu šlo a jelo po hrbolcích a zas ulehlinou, nesnadno i bez vysokých, těžkých pavéz, které hned od počátku, již z ležení vezly za houfem hrkotající vozy. Žoldnéři nesli jen svá dlouhá kopí volně přes rameno položená a střelci samostříly s toulci plnými železných šípů na dubových střelištích. Míjeli ostrovy větší, menší, všecky hustě zarostlé vrbovím a jiným houštím; na jejich břehu stály jako strážci rozložité buky a jilmy s nejedním košatým topolem, po jehož bělavém kmeni, i přes houštiny pod ním, splývaly nad vodou proudy uschlého, divokého chmele.

Hřmotné kroky žoldnéřů, rachocení a klapání vozů, pokřiky u nich nesly se tuhým tichem. Někdy ryčněji vzkypělo v houfu náhlým halasem, když vyplašená srna vyrazila odkudsi z houštiny, přeběhla přes cestu, zmizela v křovinách, když kdesi dále na ostrově zjevil se mezi kmeny jelen paroháč nebo když se u bahna začernal divoký kanec.

Pak zmizelo nebe; vtáhliť pod hustý kryt, do stínů, na vlhkou, zlou cestu podél mrtvého ramene řeky, ztemnělého hájem vysokých olší. Staré ty stromy omšených kmenů stály nad tmavou jako mrtvou vodou, nejeden k ní hluboko schýlený, nejeden ve vodě; stály tiše, v posupném, chmurném mlčení nad černou vodou jako zakletou.

Šero houstlo a cesta byla horší, svízelnější dál v dlouhém lese, o jehož kořeny klopýtali a vozy se zarážely i nachylovaly, jehož půdu zasypalo spadlé listí javorů, habrů, klenův i bříz. Unaveni z něho vyrazili do volné krajiny pod širé nebe. Pozdě odpoledne naposled se zastavili, to u Velkého Enzersdorfu,

nad jehož zavodněný příkop, nad val a hradby svírající město v pětistranu trčelo patero branných věží; a nad ně nejvýše kulatá věž pevného hradu prostřed města, rovněž příkopem, zdí a baštami zpevněného. Dlouho tu však neodpočívali. Janek nedal, pospíchal, aby už dorazili k dnešnímu cíli.

Den se nachyloval, páry táhly se po bažinatém břehu. Vlhko a chlad z nich čišely. Nad tiché vlnění a závoje mlh strměly vysoké, košaté topoly. K nim nesly se zpod nebes tichým letem mořští orlové opustivší dunajský proud, a spouštěli se na perutích široko rozpjatých do jejich rozložitých korun pro noční odpočinek.

Nad krajem se stmívalo. Velký kus před postupujícími vyvstal Orth zámek u dunajského ramene před nevelkým městečkem. V hustém soumraku vše v jedno slito, val, hradby, bašty i zámek. Nad ním trčela vysoká, mohutná věž všechna černá, bez jediného zákmitu světla. Dole však, v zámku několik jich rudě žířilo. Když Matějčkova polnice před ním břeskně zahlaholila do podzimního večera, proskočilo jich více a pak zaplápolala i v bráně, kterou zámečtí otevřeli a s které za rachotu řetězův a vrzání koleček spustili svodítý most. —

14.

Na táboře u Korneuburku nebylo znáti, že odtáhl houf, jejž vedl Janek z Boru a také ne to, že se před polednem za ním vypravil druhý, také pěší a také na Orth, aby tu přepravil se přes Dunaj a přes Fišament dal se za knížetem Viktorinem před Vídní. A také hned hojná náhrada za tento úbytek v ležení.

Ještě dopoledne toho dne přitáhly nové, početné houfy, většinou pěší s vozy, namnoze z Moravy, ale také silné oddíly z Čech. Jen z rožmberských panství přitáhlo na dva tisíce mužů. Vedl je sám mladý pan Jan z Rožmberka. Ráno tábořilo u Korneuburku sedm tisíc bojovníků, dopoledne bylo jich už přes patnácte tisíc, a ještě nebylo tomu přítoku konce.

Na kraji ležení kvapně a hlučně se šířícího čekalo na samém břehu dunajském o poledni toho dne oddělení jízdné stráže královy, jezdci v helmicích a v pláštích, které kryly jejich pancíře a meče. V jejich čele na vysokém, hnědém koni jejich velitel, Purkart Kamaret z Žirovnice, dobrý čtyřicátník, štíhlý a vysoký, v helmici, v tmavém krznu.

Před patnácti léty proslavil se v Krakově, když tam na sv. Jana křtitele korunovali knížete Kazimíra za krále polského. Tenkráte tam slavili velké slavnosti hostům z mnohých království a zemí sousedních, knížatům, biskupům, pánům, rytířům. Byli tancové, byly kolby a v těchto se pan Kamaret proslavil tak, že mu tam dali velkou čest, neboť nad jiné nade všechny v těch turnajích vyhrával. Vrátil se jako rytíř na slovo braný a přivezl si mnoho vzácných darů, kterými jako vítěz byl darován, zlatý řetěz, zlaté zápony a prsteny, krásné koně a skvostné, drahé pokrovy na ně. Rok po té (1448) pomáhal panu Jiříkovi, tenkráte ještě ne králi, dobývat Prahy. Od těch dob byl věrně při něm i jako správci i jako králi, a poslední dvě léta sloužil na jeho dvoře.

Teď vyprovodil krále a jeho malou družinu, pana Zdeňka Kostku z Postupic, nejvyššího kancléře pana z Rabštejna a sekretáře Jošta z Einsiedle z města leženim sem na břeh ku přístavišti. Král a páni sesedli s koní a vstoupili všichni čtyři, všichni

v teplých šubách a čepicích na loď už čekající. Pluli na příč řeky směrem ke Klosterneuburku, ne však až ke druhému břehu. Přistáli u největšího z ostrovů prostřed řeky a zmizeli na břehu mezi stříbrnými topoly, jejichž holé koruny široko se rozkládaly nad zelenavý proud.

Pan Kamaret s jízdnými čekal až se pán vrátí z ostrova. Nikdo neslezl s koně, všichni zůstali v sedle. Pod nimi na řece ruch a shon, loďky a kocábky, prámy a lodě u břehu pojíždějící i na převozu. Nebe se chmuřilo, vzduch vlhl a kalil se. V tom posmušení splývaly obrysy chlumův a kopců za řekou a temněly širé hvozdy po jejích stráních. Jako bělostní motýlové začaly poletovat řídké pápěrky sněhu.

Pan Kamaret to všechno z dlouhé chvíle obhlížel, loďky a lodi na řece, protější, vyšší břeh i vrchy za klášterem klosterneuburským a zase k ostrovům obracel zrak, k největšímu, k jeho háji šeře, nehnutě stojícímu. Myslil na ty, co pod jeho stromy teď jednají, na krále a jeho družinu, kterak se tam setkal s knížetem Albrechtem, císařovým bratrem a nepřítelem; ten z Vídně sem přijel přes Klosterneuburk na schůzi, o kterou včera požádal Jiřím z Pottendorfu, svým poslem.

Dunivá rána temně zahřímala z dáli, od Vídně, a za ní hned několik jiných. Kůň pana Kamareta zastříhal ušima, otočil lesklé očí, až bělmo se blýsklo, pohryzl udidlo. A pán jeho si pomyslil, aha, že Vídňané hovoří, že pomáhají knížeti tu na ostrově, aby utvrdili jeho slova a připomenuli, že je císaři v hradě sevřenému zle, hrubě zle — Nu, král se nelekne, má nač ukázat, na ležení, na tisíce svého lidu. Dohodnou-li se, pustí-li císaře — Nebo půjde vojna před

se, vrátí-li se král z ostrova tak jak tam jel nebo s tím rakouským knížetem —

Pan Kamaret čekal, dlouho čekal —

A tak také čekali v Korneuburku na radnici ve velké síni, která se proměnila v jídelnu českých korouhevných a jiných pánův a dvořanů. Bylo již dlouho po obědech, mísy z tabule odklizeny, poháry však a konvice dobrého klosterneuburského zůstaly. Páni seděli za stolem, ale již také jinde ve volných skupinách, v hlubokém výklenku okenním, u menšího stolu, u krbu, v němž plápolal oheň. U stolu nejpřednější ze všech, pan Jan z Rožmberka, mladý, dobře třicítiletý, s královým švagrem, mladým panem Lvem z Rožmitálu a s moravským zemským hejtmanem, panem Jindřichem z Lipé. S nimi seděli Vaněk Černohorský z Boskovic, pan Michalec, příjmím Kruhlata, Jan z Cimburka, dva páni z Janovic.

Seděli tu také dva Kolovratové, Jan Bezdružický a Zbyněk Kornhauský, kdežto třetí Kolovrat, Jan Žehrovský, silák, slavný v turnajích, naslouchal u krbu s Dubánkem z Čivic a s Petrem Kdulincem z Ostromíře výkladům sivého válečníka, pana Ješka z Boskovic, jemuž staré rakouské rozehřálo mysl a rozvázalo jazyk.

Páni, tam u stolu, uvažovali o Vídni, o schůzi králově té chvíle konané, tady u krbu vykládal pan Ješek o víně, o rakouských vínech, jak je které, tentokráte že si hodně sudů povezou domů, povezou a také dovezou a ne jako před třicíti léty, když táhli s Tábory do Rakous na víno, nebožtík Sokol*) a nebožtík Kamaret. Minil otce Purkarta Kamareta

*) Mikuláš Sokol z Lamberka na Řečici.

ze Žirovnice, toho, který té chvíle čekal s jízdnou stráží u řeky na krále.

„Můj nebožtík strýc Sezema také jel a vzal mne s sebou, byl jsem ještě skoro holec, a také pan Leskovec byl při té jízdě a mnoho vladyk a rytířů, všeho vojska na pět tisíc, a vozů jsme měli přes tři sta. Vyjeli jsme na kníže Albrechta, víte-li, zetě císaře Zikmunda, byl zlý náš nepřítel. Nu, tak na to kníže jsme vyjeli do Rakous, na podzim bylo, v čas vinobraní. Pobrali jsme tam vína starého, vozy jsme měli plné sudův, a také jiné kořisti, náklad byl veliký. Odvezli jsme, hojně jsme odvezli, ale nedovezli.

Ten rakouský kníže sebral velkou moc a za námi. Silně na nás udeřil, měl šestnáct tisíc lidí, a nás bylo, jak jsem řekl, na pět tisíc. U Waidhofen města nás dostihli. Bránili jsme se statečně, pravda, ale té přesily Němců rozzuřených! A tak tu mnoho Čechů zbito, jistě tisíc a zajatých šest set, mezi nimi více než sto dobrých.*) Mladšího bratra pana Sokola tenkrát také zajali. My se strýcem jsme se stěží vysekali tak jako ostatní, tam jsem byl poprvé raněn, dostal jsem ostrou ránu do levého ramene. Těžko jsme vyvázli, a vozy jsme musili jim nechat všecky, s vínem, se všemi vzatky a bohužel i s našimi puškami. Tak jsem byl v Rakousích poprvé."

„A podruhé —" zeptal se pan Kolovrat, Žehrovský.

„Podruhé před desíti léty. Jak se to divně mele a točí! To jsme táhli na toho, kterému dnes pomáháme."

„Na císaře —"

*) Šlechticů.

„Tak. Nechtěl vydati mladého krále,*) a tak jsme si pro něj zajeli, tamhle bratr pana Jana," pan Ješek ukázal pohledem na Rožmberského, „nebožtík pan Jindřich, ten vtrhl mocnou rukou do Rakous, byl za jedno s Encingarem,**) správcem rakouským, a s Cilským a s jinými pány rakouskými a také, slyšíte-li —" pan Ješek se ze široka usmál, „s vídeňskými měšťany. Ti všichni byli proti císaři pro mladého krále, že ho císař nechtěl vydati ke království ani Uhrům ani Čechům, a tak jsme vtrhli na dobývání mladého krále do Rakous. Nu, vtrhli jsme a hubili jsme císařovy služebníky a zemi jsme mu hubili, Milboch jsme obehnali a již pátého dne jsme hradu dobyli a vypálili jej. A pak jsme táhli k Orthu, ale toho jsme dlouho nákladně dobývali, hrubě těžko, neb na něm byli Čechové, v službách císařových. Dlouho jsme bili do hradu, až jsme jej všechen zbili z pušek. Ale Češi na hradě bránili se mužsky, až i nikde na zdech nemohli státi, tak jsme všechen hrad rozbili, a tu teprve dali se u vězení.

Tam na tom Orthu, milí páni, jsme tenkráte vzali přes sto šedesát koní sedlaných a oděnì velmi mnoho, jistě ho bylo víc než kdybychom polem pět set jízdných porazili, ó jistě víc.

Tak to jsem byl v Rakousích po druhé." Pan Ješek se spokojeně usmál. „A teď tu jsem po třetí."

„A jak bude s vínem," prohodil žertem pan Žehrovský.

„Jistě ne jako po prvé. Tentokráte —" pan Ješek nedomluvil.

Venku na síni hluk a do síně kvapně vešel pan

*) Ladislava Pohrobka.
**) Oldřich Einzinger.

Jenec z Janovic, oznamuje, že se král vrátil. Ze všech stran dotazy, kterak se vrátil, dohodl-li se s rakouským knížetem. Pan Jenec nevěděl, ale v tom vkročil velitel královy stráže jízdné Kamaret z Žirovnice tak jak sesedl s koně, v helmici a krznu. Všichni jej obstoupili, všichni se dychtivě dotazovali.

„Nedohodli se," oznamoval Kamaret. „Toliko příměří na dva dny umluvili. Jen to vím. Střelba do hradu na ty dva dny ustane —"

„Ale hlad v hradě ostane," podotkl vážně pan Kdulinec.

„Kde je král —"

„Šel do své světnice a pan Kostka a ostatní s ním. Jistě na poradu."

Vešel komorník. Oznámil, že král J. Milost žádá, aby k němu přišli pan Lev, pan z Rožmberka, pan z Lipé, pan Michalec a Kdulinec.

„Toť válečná porada," prohodil pan Jenec hledě za odcházejícími.

Kamaret zatím sňal helmici a přehodil krzno přes těžkou, vyřezávanou židli. Plně teď bylo vidět jeho hlavu lehce kadeřavou, mužně pěknou tvář přismědlou. Byl vyholen, jen kníry měl. Zasedl k pohára, sluhu požádal o jídlo. Jedl, pil a stále odpovídal na četné otázky pánů, namnoze jenom kuse, neúplně. Neměl žádných podrobnějších zpráv. Na ostrově nebyl, věděl jen to, co zaslechl, když král s pány přistál opět ku břehu. Věděl, že rakouský kníže přijel z Vídně přes Klosterneuburk, že s ním byli čtyři páni a že zase přes Klosterneuburk odjeli do Vídně, že ten kníže Albrecht byl hrubě nepovolný, a tak že král pohrozil šturmem na Vídeň.

O tom se rozhovořili, o tom jak osadit břeh s oné

strany Dunaje, jak udeřit na Vídeň a co kníže Viktorin s Pamkircharem před Vídní. Jednali, uvažovali, až zase komorník jim přerušil hovor, oznamuje, že pan Kamaret má přijíti ke králi. Kamaret rychle vstal a rychle odešel.

Páni se divili, proč jej král volá. Zvěděli to záhy. Kamaret se vrátil v patrném pospěchu a v pospěchu ohlásil, že odjede, že musí ihned se vypravit s poselstvím ke knížeti Viktorinovi, že běží o dohodnutí; ponese mu poselství ústní i písemné, má jej zpravit, jak udeřit společně na Vídeň. —

Za půl hodiny po té vyjížděl Kamaret s průvodem dvacíti jezdců z města a mraveništěm ležení, po kterém plápolaly nesčetné ohně. Dal se touž cestou, kterou ráno vytáhl Janek z Boru se svým houfem. Bylo sychravo, vlhko a řídko poletoval sníh.

15.

Stalo se, jak řekl Ondřej Baumkircher, prose krále Jiřího, aby vyslal ihned třeba jen malou posilu, ta že bude všemu světu rukojemstvím jeho pomoci, že zastraší Vídeňany a posílí císaře i jeho věrné. Nečetná výprava knížete Viktorina stala se skutečně mocnou posilou a povzbuzením všem bázlivým nebo váhajícím v Rakousích, kteří před tím se neodvážili a neposlechli, když je pán jejich, císař, vyzval a žádal o pomoc.

Korneuburk, Kremže, Stein a jiná města poslala teď Vídeňanům odpovědné listy tak jako páni z Kuenringu, ze Stahremberka, Hofkircherové a jiní a přidávali se ke knížeti Viktorinovi. Jejich zástupy řadili a vedli pán ze Šaumberka a Ondřej Baum-

kircher a zesilovali je rotami hroznych „bratří", „žebráků". Všichni táhli na Vídeň.

Hrůza šla širým jejím okolím. Ze vsí a samot, kde mohli, prchali lidé, odháněli dobytek, odváželi, odnášeli své skrovné zásoby. V šíleném strachu hnali se k Vídni pod její hradby nebo do hlubokých, dubových hvozdů, do jejich skrytých oupadův a dolin ve svazích Vídeňského lesa nebo do divokých porostlin na bažinatém břehu dunajském.

S hrůzou krutého plenění ještě větší hrůza požehů. Požáry všude po vsích a samotách. Pálili Němci, pálili Češi, tam, kde obyvatelé prchali, i tam, kde zůstali. Požáry za dne, sloupy hustého dýmu nad krajem, požáry v noci, rudé záplavy rozlévající se po chlumech, po vinicích a polích, rudé záplavy vysoko po nočním nebi.

Od požárů zardívaly se bělavé pruhy náplavu u Dunaje i nehnuté, temné zátoky, a z černé tmy červeně se vynořovaly pobřežní lesy a husté divočiny zarostlých ostrovů.

Hrůza šla kvapem dál a dále k Vídni, skoro až pod její brány. Po cestách k nim všude hlídky, aby zarazily všechen dovoz do města, aby vehnaly do nčho nouzi a hlad. Češi a věrní císařovi byli už nedaleko, už postoupili až k Inzersdorfu. U této nevelké osady dvojí ležení. Houfy Baumkircherovy a Šaumberkovy rozložily se od vsi na sever, tábor knížete Viktorina byl na jihovýchod. Ve vsi samé velitelé vojska.

A také tři dobří druhové: vrtivý Kaban z Dědibab, Straka z Nedabilic s obličejem od neštovic poďobaným a důstojný Bůh z Popipeš dlouhé brady. Sloužili v jízdném houfu knížete Viktorina. Před třemi nedělemi setkali se ve Fidrholci lese s obrov-

ským jezdcem Ondřejem Baumkircherem, jemuž Bůh z Popipeš tam zapůjčil čerstvého koně. To bylo tenkrát odpoledne; před večerem dojeli do Prahy, večer pak už zaslechli, že snad se chystá vojna a ráno již na ni jeli. A již v ní byli, již přes týden v poli, v inzernsdorfském ležení. Odtud vyjížděli strahovat, rozcestí a cesty k Vídni hlídat, špižné vozy doprovázet.

Ráno po večeru, kterého Matějček s Jankovou rotou dostal se na Orth zámek, vraceli se tito tři zemané ještě s několika jízdnými do Inzersdorfu z noční pojížďky. Neprovázeli vozů s ukořistěnou špíží, ale vedli si zvláštního zajatce. Kráčel pěšky a bídně, mezi Kabanem a Strakou, nespoután, neuvázán ke střemeni některého z nich. Byl mladý, ale ubohý, v zablácené, potrhané sukni, v zablácených, kožených nohavicích a v škorních, hubený jako louč. Z kuklice vyzíral bledý obličej, nosu od chladu červeného; zardělé ruce měl do krve odřeny.

Chytili jej na úsvitě, když jeli podél návrší zarostlého lesem. Choulil se tam při kraji za mohutným dubem; byli by jej minuli, ale sám na ně zavolal, sám se jim dal. První co promluvil, že je z Vídně, posel z císařského hradu, druhé, že prosil, pro bůh prosil, aby mu dali jíst, mají-li co. Byl Němec a tak jen Bůh z Popipeš, jenž jediný z celé čety německy rozuměl, nevalně však hovořil, schopil, kdo neznámý je a co chce.

Zajatec hltavě pojídal kus chleba se slaninou a vypovídal, že dnes v noci se spustil do hradebního příkopu, odtud že se vydrápal a tuze těžko (ukázal na své šaty a rozedrané dlaně a prsty), že je poslán k pánům, k panu Baumkircherovi, že je, jízdnou četu, slyšel česky mluvit a tak že hned věděl, že jsou přátelé.

Popipeš na něj, jak že o nich, o Češích ví, kterak to mohl zvědět v obleženém hradě.

„Ó, to my víme, pán Baumkircher, když jel z Prahy, poslal tajného posla, ten se dostal do hradu, ošidil Vídeňany, skočil do příkopu a vylezl k nám. Přinesl císaři psaní od pána Baumkirchera, že už pomoc se blíží, Češi že jsou již na cestě a ještě že přijdou, mnoho jich přijde, také sám český král."

A dále vypovídal posel na otázky bradatého Popipeše, který se tvářil velmi přísně a byl čím dále tím tvrdší, když Němec dost nechápal jeho němčiny. Popipeš pochytil ještě o velkém hladu na hradě, a že nemají čím topit, zima, zima, uslyšel jakási jména, Petr Althamer, Laurenc Schlesier, Vídeňané a zase Laurenc, vyrozuměl, že zajatec povídá o nějakém druhu, který s ním prchl z hradu, že pro jistotu poslali dva, jej teď vyslýchaného a ještě jednoho, ale ne pohromadě, každý že se spustil jinde, toho druhého že Vídňané asi lapli, tomu že se nezdařilo —

Když tento výslech se zamotával a víc a více temněl, Bůh z Popipeš, aby to před druhy zakryl, zahřměl z čista jasna na zajatce:

„Dost! Půjdeš s námi!" a pro své druhy po česku z ostra dodal:

„Čert mu věř, mluví-li pravdu, není-li to šelma špehéř."

A tak jej vedli kalným listopadovým ránem. Třásl se ssinalý zimou; plaše se ohlédl po svých průvodcích v teplých pláštích, když spatřil v pravo dále v polích v zamžení řady vozů, barákův a stanů, mezi nimiž vznášely se sloupy hustého dýmu táborových ohňů. Tam bylo ležení rakouských houfů; nezahnuli tam, nýbrž jeli dále do Inzersdorfu, do vsi. Z jejích roubených stavení bez komínů, malých oken zale-

pených měchuřinou nebo krytých dřevěnými okenicemi se kouřilo. Tu chuchvalce, tu pruhy dýmu vyrážely a jako fábory vinuly se ze střech krytých rákosím, skulinami lomenic i otvory nad hrubě tesanými dveřmi jakoby tam hořelo. Cesta mezi příbytky rozjeta, plná kolejí, plná otisků podkov, kalužin s kupkami hnoje a mokré slámy. V nádvořích i před staveními vozy kryté šperlochy. Nového obyvatelstva, to jest šlechtických bojovníkův i obecních jezdců venku jen poskrovnu. Vše se drželo té nevlídné, sychravé doby pod střechou, v teplých jizbách.

Bůh z Popipeš a jeho družina zarazili u největšího stavení. Bylo roubené, nízké jako ostatní, jen mnohem delší s velkým nádvořím zahraženým chlévy, kolnou a trámovým plotem. Před stavením, opodál dveří rudě natřených, stálo několik osedlaných koní přistrojených na každou chvilku k náhlému odjezdu. U dveří samých stráž, několik žoldnéřů v železných klobouci ch. Dlouhé oštěpy měli opřené o roubenou, neobílenou stěnu.

V tom stavení přebýval nejvyšší českého vojska, kníže Viktorin a jeho rádcové, nejvyšší purkrabí pan Zdeněk Konopišťský a Zbyněk Zajíc z Hasenburka, nejvyšší stolník.

Bůh z Popipeš a oba jeho zemanští druhové sesedli a vešli se zajatcem do síně. Setkali se tu s polním hejtmanem Mládencem z Milčína, jenž byl v plné zbroji.

„Jakého lotra vedete," zkřikl. Když uslyšel zprávu, byl překvapen.

„Počkejte," poroučel a vešel do jizby. Dlouho nečekali. Pan Mládenec za malou chvilku je zavolal.

V prostorné světnici nevysokého stropu, hodně začouzené, hořel v hrubém krbu v koutě oheň, nad

kterým na řetězu visel zakoptěný kotel. Za hrubým, dubovým stolem v koutě na lavici kníže Viktorin v čepici, v teplé šubě, statný, dvacítiletý mládenec dlouhých, tmavých vlasů, mladých knírků, bystrých, tmavých očí. Vedle něho pan Zdeněk v širokém birytě kožešinou lemovaném, proti nim na hrubé židli silný pan Zajíc. Byl vysoké postavy jako pan Zdeněk, ale vedle pana Baumkirchera sedícího vedle na židli tratil se jako všichni u stolu. Před nimi stál nějaký mladý muž prostovlasý, umazaný, v zablácených škorních; ruce měl do krve odřeny.

Když Popipeš s druhy vkročil, zarazil se jejich zajatec, ale hned maně vykřikl:

„Laurenc!"

Ten Laurenc Schlesier, Vavřinec Slezan, té chvíle u výslechu, radostně užasl, ale hned se obrátil k pánům u stolu a zvolal, hledě na Baumkirchera, po německu:

„To je on, páni, to je Vít, jak jsem řekl, toho také poslali z hradu, jak jsem řekl, prosím pánové."

Baumkircher mu poručil, aby ustoupil a pokynul Vítovi, aby pokročil ke stolu. Nastal výslech. Vít odpovídal, povídal. Páni uslyšeli zase to, co již zvěděli od Vavřince, kterého přivedla jiná hlídka, že ho velitel císařského hradu ve Vídni vyslal, a tuhle Laurence jako už před tím Petra Althamra, ale toho že Vídeňané lapili, a tak pro jistotu poslali teď dva, jej, Víta, a tuhle Vavřince, ale ne pospolu, no, a tentokráte že se podařilo a oba se šťastně dostali z Vídně.

A páni znovu uslyšeli, jak je císaři na hradě zle, co tam hladu a zimy, že tam z hladu již stůňou, není co jíst, a vína také ani kapka, soudeček že uchovali císařovně, ale z toho již také nic, a nepřijde-li pomoc, že Vídňané se dostanou do hradu, císař s rodinou a

všichni padnou jim do moci, vídeňská chátra že všecko pomorduje, císaře i s rodinou, císař že prosí, aby páni pomohli ihned, bez prodlení.

Baumkircher, jenž velmi vážně naslouchal, pohlédl s knížete na české pány a pak optal se posla, chce-li zase zpátky do Vídně.

„Chci, musím."

„Já také," kvapně se přidal Vavřinec, druhý posel. „Do večera dorazíme k Vídni a v noci pak polezeme do hradu, ale zase každý zvlášť. Tam se dostaneme s pomocí boží snáze než z něho."

„Teď si odpočinete a posilníte se," řekl Baumkircher poslům a kníže poručil třem zemanům, aby jich nechali, že jsou to věrní služebníci, aby je zavedli ke kuchaři, ať je opatří. Hladoví poslové pospíchali z jizby. Bůh z Popipeš a druhové hned za nimi.

Kníže a páni začali se radit. Různosti mezi nimi nebylo, všichni se shodovali v tom, že nutno je bezodkladu udeřit na Vídeň, ale také že nutno, aby zpravili krále a dohodli se s ním.

Bůh z Popipeš s Kabanem a Strakou vyšedše ze stavení chtěli k chalupě na kraji vesnice, kde ještě s jinými bytovali. Po studené noci teď za vlhkého sychrava těšili se na teplou jizbu. Ale hned a přímo se tam nedostali. Když docházeli k cestě vedoucí napříč vesnicí, bezděky se zastavili a zahleděli v pravo za dědinu, kde se začínalo české ležení, kde tměly se řady vozův a barákův, nad něž se nesly k zakalenému nebi četné sloupy dýmu.

Břeskné troubení odtud zaznívalo. A blížilo se. Čekali a uviděli dva trubače na koních a za nimi oddíl jízdy. Jeli po čtyřech v plné zbroji, kopinníci v železných kloboucích, v pláštích i v kožiškách; každý z jezdců měl v předu u sedla otep sena. Jeli na koních

až po břicha zablácených. Nezastavili se, jeli ven ze vsi k německému ležení. Praporec nad nimi, a dále nad řadami druhý, také zelený. Erbu na něm nerozeznali. Zkušené oko Popipešovo odhadlo, když poslední řady přejížděly, že jich jistě na dvě stě.

A než poslední minuly, ozvaly se za nimi píšťaly. Pěchota se blížila, velký, dlouhý houf. Před ním dva pištci, a za těmi bradatý bubeník na kraji první řady s dlouhým, úzkým bubnem pestře pomalovaným. A řada za řadou, silný houf několika set mužů jako had dlouhý, a ježek dlouhých oštěpů nad přednějšími řadami. Za těmi střelci a vedle střelců na koni velitel všech, muž vysoké postavy, v železném klobouku, v tmavém plášti. Nejel upjatě vztyčen, nýbrž pohodlně, vyhovuje si po delší jízdě, o které svědčilo bláto rozestříkané jeho koni až nad kolena i po břichu.

Pojednou zarazil svého hnědáka a obrátil jej ne k řadám beroucím se obtížně čvachtavým, mlaskavým blátem, nýbrž zadíval se na tři zemany stojící kus opodál. Náhle pobodl koně a krátkým klusem k nim.

„Otče Bože," zvolal dojížděje, „pozdrav tě bůh a vás, páni bratři!" a zaraziv u překvapených zemanů, vesele volal: „Nu znáte-li mne, před třemi léty jsme se potkali, pamatujete-li se v Čechách, na hranicích, když jste jeli do Polska. Já jel z Polska sem, a vy teď, hle za mnou. Vítejte!"

Vlček z Čenova! Teprve teď, kdy mohli mu z blízka pohleděti pod železný klobouk, jej poznali. Kaban a Straka rychle přikročili až k němu a potřásali mu rukou, jak jim ji s koně podával. Bůh z Popipeš přistoupil volněji a vážně stiskl pravici polního hejtmana.

Před třemi nedělemi že se vrátili z Polska, vy-

světloval mu Kaban, v Polsku že nebyli spokojeni, Poláci že neplatili.

„A ty," dodal tázavě Straka, „tys tu již od předloňska."

„Tak; byl jsem nejprve v službách knížete Albrechta, císařova bratra, víte-li, teď je s Vídňany proti císaři, a zle, ale neplatil a tak jsem šel loni na jaře k císaři, když povolal Jiskru za nejvyššího kapitána v Rakousích. Ale těžko se pracovalo, ani Jiskra mnoho nesvedl, když císař nedal ani lidí ani peněz. Císař mu dluhuje, jemu, mně, panu Francovi,*)Hořešovci, Bítovskému, Stoškovi, kde komu, všem. Neplatil a tak jsme se hojili sami na jeho, až teď rakouští páni přišli a ne s prázdnou, zlaté přinesli a tak jsme našli cestu do jejich ležení."

„To všechno je tvé," ptal se Popipeš a mávl k silnici po přecházejících řadách žoldnéřských.

„Všecko, jízdní, pěší. Je nás trochu víc," Vlček se usmíval, „než tenkráte, když jste mne potkali. A vy, vedle čí roty —"

„Vedle Mládencovy."

„Dobře se budete mít a dost práce bude. Jde do tuha. A ty, bratře Bože, co ty —" vzpomněl si mladý polní hejtman a v očích mu vesele zasvitlo, „dostal-lis se k moři, koupal jsi se v něm." Nedořekl však, čím by ho byl rád poškádlil jako tenkráte, koupal-li se v moři s pěknými měštkami, paními a pannami, jako on, Vlček, jak jim o tom v lese za Levínem pověděl a jak se pro ty paní a panny Bůh z Popipeš pohoršil a jej, Vlčka, zkrátka a ostře odsekl.

„Koupal jsem se, ale tak ne jako ty," hbitě přisvědčil Popipeš.

*) František z Háje.

„To jsi chybil, pane bratře.“ Vlček vesele. „Ale musím dál. Nu, bohdá se brzo sejdeme. To již v šiku. Buďte zdráví!“

Podal každému ruku, otočil koně a rychlým klusem spěchal k svému houfu, k posledním jeho řadám, za nimiž přijížděly jeho těžké vozy, každý tažený čtyřmi vozníky.

Bůh, Kaban, Straka přestali se dívat; nečekali, až vozy přejedou, pospíchali do sucha, pod své přístřeší. Ale Vlček byl s nimi, v jejich živém hovoru.

16.

V poledne pak náhlý ruch před obydlím knížete Viktorina. Hlaholné, pěkné troubení padlo do jizby. Mladý kníže rychle vstav od stolu, oddělal okenici, aby uviděl co se děje.

Rota jezdců dojížděla ke stavení; trubač, Matějček, na kraji první řady, v čele roty vůdce v čepici s vysokým kuním okolkem, v tmavém kŕznu. Kníže obrátiv se prudce od okna, hlásil do světnice:

„Kamaret přijel.“

Pan Zbyněk Zajíc i pan Zdeněk Konopištský obrátili oči po dveřích. Dlouho nečekali. Kamaret z Žirovnice, králův posel, vstoupil. Pokloniv se knížeti a pánům, odevzdal list od krále jeho synovi, který jej ihned rozpečetil.

„Uhodíme,“ oznamoval, když dočetl. „Král pan otec včera jednal s knížetem Albrechtem, ten přijel z Vídně, ale nesmluvili se, nezbývá než mečem pomoci. A ty, Kamarete,“ vzhlédl k poslovi, „jsi o všem dobře zpraven, čtu to, a že nám povíš, na čem se v radě usnesli. Nuže —“

Kamaret podával zprávy. Nejprve o tom, jak král J. Milost včera sešel se na ostrově Dunaji s knížetem Albrechtem, jak spolu jednali, ale kníže Albrecht že žádal věci přílišné a tak že se rozešli v nevoli, jen v tom se dohodli, aby bylo příměří na dva dny, dnes a zítra, do pátku."

„Proto dnes u Vídně ticho, proto neslyšeti střelby!" zvolal pan Zajíc.

Pan Kamaret dále oznamoval, že kníže Albrecht po tom jednání vrátil se do Vídně, král pak že svolal radu, Kamaret všechny v ní vyjmenoval, pak že přizval také jej a tu že jej král vyslal sem. I pověděl na čem král s radou zůstali, že nutno bez odkladu uhodit na Vídeň, dnes že zůstane vojsko u Korneuburku, ale zítra ve čtvrtek že se hne dolů po řece, že se rozloží až k Ošparnu, tam že je ustanoven pan Rožmberský se svými houfy, hlavní síla že se postaví proti Vídni, k prvnímu mostu přes Dunaj.

„Vídňané ten most silně opevnili, tvrdě ho budou hájit. Tam u mostu a na hradbách na té straně k Dunaji postaví se jistě celou mocí, když tam leží všecko naše vojsko, tu budou čekat velký šturm. A tak na této, na vaší straně, počítal král J. Milost i páni v radě, nebudou se tak chystat, tady že nebudete mít proti sobě silného nepřítele, tady bude se snáze šturmovat k Vídni. Ale ten šturm tu i tam musí být v stejnou chvíli, najednou."

„Kdy," vpadl zkrátka pan Zdeněk Konopištský.

„Hned jak bude tam vojsko rozloženo a připraveno. To se stane bohdá do zítřka do večera. Ale nemáte začínat, dokud neuzříte znamení."

„Jaké," zeptal se kvapně kníže Viktorin.

„Oheň, znamení velkým ohněm. Ještě kdyby tak za vašeho šturmu také císařovi s hradu spustili

střelbu na Vídňany. O tom v radě také jednali a jak císaře zpravit."

„To se stane," vpadl vesele mladý kníže. „Máme tu dva posly z hradu od císaře a ti dnes v noci se vrátí, bohdá, šťastně do Vídně, do hradu. Když ne oba, jeden jistě. A tak vzkážeme na hrad. Ale teď budeme my posly." Pohlédl na oba své rádce. „Zpravme pány Němce a domluvme se s nimi," vybízel, mysle na rakouské spojence.

Za chvíli po té vyjížděl do jejich ležení; s ním pan Konopištský a pan Zbyněk Zajíc s nevelkou družinou jízdných. —

Tou dobou přihlásil se Matějček u svého jízdního houfu, u něhož od jara do podzimu sloužil a s nímž se vrátil po vítězné válce z Němec, tenkráte, když Anna vezla domů nemocného Janka z Boru. Tady v rakouské dědině setkal se s mnohými starými druhy a známými. Rádi uvítali veselého trubače, jenž jim tak pěkně hrával na pochodu i v ležení, často i zazpíval a je rozveselil. Hned opatřili místo jeho koni mezi svými stojícími pod kolnou a Matějčkovi místo ve svém přístřeší, v dřevěné stodole, a pomohli mu tu zřídit lůžko, jak jen bylo možná.

Obživl mezi nimi, obveselil se, první chvíle bylo mu jako mu bývalo za první jeho vojenské služby. Ale když se odpoledne nachylovalo, neměl už stání, vytratil se a zamířil ze vsi do českého ležení. Pudilo ť jej podívati se, dorazil-li z Orthu Dubánkův oddíl, jsou-li Janek s Annou již v ležení.

Včera jel skoro po celý den po Jankově boku; k vozům do zadu nemohl, a tak se s Annou setkal jenom jednou, za delší zastávky, za oběda. Pak už jí nespatřil ani když pozdě večer dorazili do Orthu.

Janek se odebral s velitelem zámecké posádky rozdělit a rozvésti houf na nocleh. Ten byl z části na vozech před zámkem, z části v městečku, ostatek v zámku, na jehož nádvoří vzplanula hranice polen, svítíc na hemžení přibylých i lidí domácích, na koně, které odsedlávali a zaváděli do stájí.

Matějček se dostal do velké, klenuté ratejny, kdysi vybílené, teď zašlé, osvětlené loučemi, jakož i ohněm planoucím v krbu s velikým začazeným pláštěm. Té noci hostila hojně žoldnéřův Jankova houfu a dlouho hlučela jejich pokřiky, hovory, smíchem i zbožným zpěvem. Těch pobožných zpěváků byl nevelký houfek. Zpívali kleče v šerém koutě. Mezi nimi jeden všech o hlavu větší, mohutný chlap do hněda osmahlý, tváří vysoko zarostlých; jeho husté, tvrdé vlasy jako hříva, ne však splývající, nýbrž stojící od nízkého čela přes temeno do týla jako hřeben helmice. Chlupaté ruce měl sepjaty a jak zpíval, divně se šklebil v zbožném svém pohnutí. Zpíval drsným hlasem a nečistě a zpíval vytrvale sám i když druhové přestali a natáhli se do rozestlané slámy. Nic nedbal, že na něj pokřikovali blíž i dál:

„Mlč už, Matěji! Mlčiž!"

„Kozí hlavo, přestaň!"

„Nemeč!"

Matěj „Kozí hlava" však zpíval dál až dozpíval.

Matějček, trubač, měl neklidný nocleh. Když žoldnéři na podlaze na slámě konečně umlkli zmoženi spánkem, když i Matěj Kozí hlava se natáhl a světla shasla, zburcoval všechno náhlý příchod nových noclehářů.

Bylo již po půl noci. Ratejna zjasněla červeným světlem plápolavých pochodní, rozhlučela se hlasy přibylých a křikem a klením ze spánku vytržených.

Matějčkovi se zdálo, že těch nových hostů je celá rota.

Ráno zvěděl od Janka, s kterým se potkal hned jak vykročil z ratejny, že v noci přijelo dvacet jízdných, že přijeli s Kamaretem z Žirovnice, jenž nese poselství od krále knížeti Viktorinovi a že pojedou teď hned dál za knížetem do Inzersdorfu. Tam byla také Mládencova rota, ke které Matějček jel. Nezbylo, než aby řekl, že se vydá s Kamaretem a jeho lidmi, třeba že si v duchu přál i na tento poslední kus cesty zůstati při Jankovi, to jest na blízku Anně. Té však teď ani nespatřil. Bylať ještě v komoře, a pan Kamaret pospíchal a vážný, přísný Janko pobídl:

„Jeď, pojede se ti lépe než s námi. Večer nebo zítra se uvidíme."

Když pak se ocitl Matějček tam, jak si v Praze toužebně přál, u své jízdné roty, nemohl se Janka dočkati. Proto se vytratil ze vsi do ležení. Padal už soumrak, listopadový, nevlídný. Mrholilo, bylo sychravo. Kde kdo zalezl pod přístřešek vozových plachet, stanů, baráků, před nimiž čadily rudé ohně. Matějček, nedbaje nepohody, procházel táborem, vyptával se, hledal. Nedoptal se. Dubánkova houfu tu nebylo, dosud nepřitáhli. A nedočkal se jich.

Rozmrzen i teskliv vracel se večer do vsi. A výčitky se mu ozvaly, jaké hoře způsobil babičce, že ji opustil. A proč — Pro marnou věc. Vzpomněl, jak Anna jej v Korneuburku káravě přivítala, jak neutajila domluvy, že uprchl babičce. Jen na ni myslila, litovala ji. A bodla výčitka, že to udělal pro ženu dobrého druha, přítele. Hřích páše hřích. Ale jaká moc jej pudí — Jakoby kouzlem hnán sem chvátal, musil, neubránil se, jako očarován touží být Anně na blízku.

Jen ji vidět, jen vidět — Co dělat — Otočit se, ujet, domů se vrátit, ujít pokušení a kouzlu.

A přece nazejtří odpoledne vydal se zase do ležení. Dubánkovi byli už v táboře a záhy se na ně doptal. S Jankem setkal se před jeho stanem. Matějček začal o včerejší jeho cestě, že se hrubě zpozdili.

„Zpozdili," přisvědčil Janek po svém způsobu zkrátka; nepověděl proč, dodal však: „Za to si dnes přispíšíme." A mimo svůj obyčej dopověděl: „Něco se chystá. Zavolali nás."

Matějček rozuměl, že všechny rotmistry. Ani on, ani Janek si nepovšimli, že ze stanu povyhlédla Anna, stojící uvnitř u vchodu.

„A nač vás svolali," zeptal se kvapně Matějček.

„Přikázali, abychom se přichystali na každou chvíli."

„Všichni?"

„Všichni, všechno vojsko."

Matějček sebou trhl.

„Tak to i my," vyhrkl uleknut, že by měl odejít, Anny ani nespatřiv. „Kde je Anna," zeptal se nejistě, přemahaje své vzrušení.

„Asi ve stanu," odpověděl Janek klidně.

„To jí dám s bohem."

Vešel. Anna seděla na truhle, vážná, znepokojená tím, co Janek pověděl.

„Jen jsem přišel, už zase musím," začal Matějček, nutě se do veselosti, hned se však odmlčel. Nemohl dál.

„Kam tak pospícháš," zeptala se Anna roztržitě.

„Na Vídňany, zatroubit návěští ‚Hrr na ně'," odvětil s úsměvem.

„Ještě dnes?"

„Ještě dnes, té chvíle vytrhneme," odpověděl za něj Janek vážně, ale klidně.

Matějček postřehl úzkostný pohled, který Anna upřela na svého muže.

„Je spěch," dodal Janek.

Matějček, který jen Annu viděl, bezděky napomenut Jankovou připomínkou, přistoupil k Anně.

„Buď s pánem bohem." Neřekl to již s úsměvem, klidně. Podal jí ruku, hledě jí do milých očí, pak rychle vyšel ven s trpkostí, že Anna neměla pro něj vřelejšího slova. Ve stanu ticho. Janek nemluvný, mlčky sdělával s kolu v stanu zaraženého železný klobouk a pancíř. Anna stojíc nad ním zeptala se tišším hlasem, má-li se také chystat.

„Ne, ženy zůstanou tu v ležení."

„Bude šturm," zeptala se rychleji.

„Bude," přisvědčil klidně.

„Zítra —"

„Ještě není jisto, ale musíme být na místě."

A dost. Víc o tom nemluvil, Anna pak netroufala si dále se vyptávat.

Pozdě odpoledne zatroubili táborem lermo. Anna, ač to čekala, se lekla. Ruce se jí chvěly, když pomáhala Jankovi připínati přední kus, když mu podávala železný klobouk, který si přes měkkou čepičku dal na hlavu. To vše konal mlčky, klidně a klidně jí požádal:

„Ještě rukavice."

Když je od ní bral, náhle se sklonila a políbila mu ruku, jeho levou ruku s hlubokou jizvou po krutém probodení. Překvapen vzal ji mírně za spánky, povznesl její tvář a pohleděl jí do očí ne svým přísně klidným pohledem, ale měkčím a zjasněným, pohla-

dil ji jako tenkráte v jizbici na staré faře v Praze a konejšil ji hlasem srdečného zvuku:

„Neboj se, milá Anno, bohdá se vrátím."

A políbil ji.

Venku před stanem a dále táborem ruch a hluk, dusot i řehtání koní, pokřiky, rozkazy, troubení.

Toho všeho si nevšímala Anna, když vyšla ze stanu za Jankem. Jenom jej viděla; ale on se již neobrátil, jakoby jí tu nebylo. Vyšvihl se na koně čekajícího u stanu, zajel k rotě opodál se šikující. Velitelský klaničník v ruce, vážně a přísně přehlížel řady, úsečně rozkazoval. Anna stojíc u stanu, nespustila s něho očí.

Tábor zatím začal se hýbat. Valná část jízdných odjížděla v čele, za ní postupovaly houfy pěších. Do té nekonečné řady vsunula se také Jankova rota. Stala se článkem dlouhého hada, nad nímž vysoko trčely sáhodlouhé dřevce a nad nímž třásly se ve větru korouhvice. V ten okamžik splnil Janek Anino přání. Dosud jen své roty si hledící, obrátil se pojednou po ní, podíval se po ní. A již mizel, vysoko v sedle, s řadami žoldnéřů.

Píšťaly zahrály do kroku. Jankova rota přešla, za ní nová, nový houf, nové praporce, noví rotmistři na koních, rachotící vozy, a zase houf jízdných. Toho všeho Anna již neviděla. Seděla na truhlici v šerém stanu sklíčená. Úzkost ji obešla, strach o Janka —

* * *

Ve vsi samé opodál silnice čekal houf jízdných úplně do pole vypravených, těch, kteří tu ve vsi měli do této chvíle své byty, kteří první sem do Rakous přijeli z Prahy s knížetem Viktorinem. Mládenec

z Milčína vedl ten houf. V něm sloužili Bůh z Popipeš, Kaban z Dědibab a Straka z Nedabilic. Včera dostal se do něho Matějček trubač a dnes také Kamaret z Žirovnice s dvaciti jízdnými, kteří s ním včera přijeli.

Matějček na kraji první řady, nad kterou trčela dlouhá kopí bradatého Boha a jeho obou druhů, díval se jako všichni na vojsko před nimi opodál postupující z ležení. Proud jeho se přes tu chvíli zastavil; zadnější houfy musily častěji zarazit a čekat, až se přednější dostanou dál. Matějček se díval, díval, Janka vyhlížel, než nepostřehl ho. Soumračiloť se valem a řady temněly i kapitáni na koních.

Vrtivý Kaban otáčel se do zadu k obydlí knížete Viktorina, k dlouhému stavení, z něhož vyrážely skulinami okenic pruhy zarudlého světla a z něhož vyšel nejvyšší velitel s pány v plném brnění. Sedali na koně u dveří čekající vedle skupiny soumarů s nabitými vaky na hřbetech. Když dojeli k houfu, pokynul Mládenec Matějčkovi, aby zatroubil na pochod. Jízdný houf připojil se k vojsku opodál postupujícímu bídnou silnicí. Šero houstlo; píšťaly už nehrály.

Vojsko postupovalo zvolna a nehlučně. Viděli na levo od silnice v polích ohně v německém táboře. Zář jejich nenesla se vysoko, neboť ohňů tam nehořelo tolik jako ještě dopoledne. Většina rakouských houfů opustila již své ležení a táhla směrem k Vídni tak jako Češi. Ondřej Baumkircher vedl Rakušany. Rozhledu nebylo. Nebe zaklopeno, měsíc nesvítil. Lesnaté stráně a svahy Vídeňského lesa dál před nimi na levo slily se v jedno, v černou hradbu, ztrácející se svými vrcholky v mlhavém temnu. Dole krajinou ani světélka. Vesnic neviděli, jen tu tam blíže cesty kmitl se dvorec mezi černými stromy, patrně opuš-

těný nebo vybitý. Mrtvo a pusto. Jen les u cesty se hlásil svým šumotem. Vál studený vítr, bylo cítit, že po sychravém mokru posledních dnův uhodí mráz.

Cíl pochodu, ves Gumpendorf,*) základna chystaného útoku, nebyl daleký, a přece teprve až okolo půlnoci se k ní přiblížili, k Vídeňce řece, jejíž křivolaký tok za hustého šera označovaly černé houště a stromoví na jejím břehu.

Tam mezi těmi stromy zahlédl Matějček, když jeho houf opět se zastavil a musil čekat, dvě plápolavá červená světla. Více pochodní tam nerozsvítili z opatrnosti, ač by jich bylo třeba, neboť vojsko tam přecházelo a přejíždělo přes dřevěný most. V Matějčkově houfu hovořili o tom přechodu, o Němcích, jak zkrátka říkali vojsku rakouských pánů, Němci že už tudy přešli, ti že jsou teď dále na levo, na křídle, tam že se šikují, aby z té strany uhodili na Vídeň.

Pak došlo i na Mládencův houf. Přejeli přes most a rovnou do vsi opodál za mostem. Byla černá, ani jediného v ní světla. Zastavili se u kostela s věží na nevelké výšině nad tou dědinou. Vypínal se prostřed malého hřbitova vroubeného kamennou zdí.

Sem také s nimi zajel kníže Viktorin s pány.

Přechod přes most jejich přechodem nebyl ukončen. Přecházeli tam pěší, pak zaduněl pod rachotícími vozy vezoucími náklad ostrví, žebříkův a jiné přípravy k útoku. Trvalo to dlouho, než ta přeprava se skončila; část pěchoty a houfec jízdy zůstaly u mostu na obou březích na jeho ochranu.

*) Bývala v nynějším šestém okresu (Mariahilf) nynější Velké Vídně.

17.

Po této noci k ránu, ale ještě za hustého šera, skoro za tmy, jel král Jiří v kožichu, v sobolí čepici se svým švagrem, panem Lvem z Rožmitála a s nevelkou družinou z Korneuburka, kdež přenocoval. Jel k svému vojsku, které včera postoupilo od Korneuburku dolů po levém břehu Dunaje a rozložilo se proti Vídni. Včera dohodl se ve válečné poradě, aby vrchní velitel, pan Kdulinec, nebude-li nějaké nenadálé překážky, podnikl dnes útok na oba sruby před dřevěným mostem na severu města.

Tyto dva sruby tarasily cestu přes tento první most mezi levým břehem a ostrovem v řece a další postup ostrovem na druhý most vedoucí z ostrova přes druhé rameno řeky na pravý břeh a k Vídni. Pro tento chystaný útok král pospíchal. Když dojížděl, potkal jízdného posla vyslaného velitelem, který oznamoval, že útok se již začal, že sruby přepadli, posádku že sehnali i zajali, že oba sruby už mají.

Král pobodl koně a cválal s družinou na bojiště. Od zadních houfů čekajících v záloze, ke kterým dojel, zavedli jej k vrchnímu veliteli. Petra Kdulince zastal pod rozloženým dubem, do jehož černých, křivolakých haluzí, sněhovým popraškem zbělených, stoupala rudá zář dvou čadících pochodní. Dva jezdci v plné zbroji jimi svítili. Kdulinec v železném klobouku, v lehkém kožichu, na vysokém koni tak jako pan Ješek z Boskovic po jeho boku nechal ihned pozorování černého chumle rozvlněného u dobytých srubů.

„Nečekali jste," káravě volal král zarážeje koně pod dubem.

Kdulinec vysvětlil, že bylo radno tak časně uhodit, žeť nastala příhodná chvíle.

„Ve srubech nic nečekali, ani řádných ponůcek neměli, nenadáli se, že bychom mohli za tmy udeřit. A proto za chvíli, tak říkajíc, jsme sruby ztekli."

Král se na ně zahleděl. Drahný kus před ním u řeky černě trčely nad hemžením rot. Několik pochodní na nich plápolalo, jiné pak plameny kmitaly se dole mezi sruby a pokropovaly neklidnou září černý proud žoldnéřů hrnoucí se na most.

„O druhý most, Milosti," vykládal Kdulinec, „bude těžší boj, tam a na hradbách budou se teď míti na hotově. Ale teď nám pomohou naši na druhé straně, kníže pán," mínil Viktorina, „a Pamkirchar. Teď už můžeme jim dát znamení. Rač dovolit, Milosti, dám zapálit oheň, aby naši z druhé strany také šturmovali. Je uchystán velký oheň, tady opodál na vršku, celé stavení roubené, rákosím kryté, bude hned a dobře hořet a vysoko svítit. Naši tu zář uvidí a —"

„Počkej, pohleď!" vskočil mu prudce král do výkladu, ukazuje před se směrem ke srubům a za ně k řece. Pan Lev vykřikl úžasem, sivý Ješek z Boskovic zaklel do hlasů překvapení kolem v družině. Rudý záže proskočil před nimi za ostrovem, kde byl druhý most, záže rudější teď v hustém jitřním šeru.

„Tam hoří," volal pan Lev, hledě na plameny prudko šlehající a na husté sloupy dýmu ze spodu ostře vyzářené a nahoře tratící se v temnu. Král a všichni hleděli s úžasem, v neblahém překvapení na veliký oheň prudko se vzmáhající, na jeho rudou zář rozlévající se výš a výše po tmavém nebi. V tom náhlém osvětlení bylo vidět, jak černý proud českých houfů, jež od dobytých srubů počaly postupovati

přes první most k ostrovu, se zastavuje zaražen i zmaten nenadálým požárem, který znemožnil další postup. „Zapálili druhý most," volal zlostně Ješek z Boskovic.

„Zapálili," přisvědčil mrzutě Kdulinec, „teď není možná dál."

„Není," ostře opakoval král, jenž zamračen pozoroval oheň a ještě více rudou záplavu vysoko, široko po nebi rozlitou, „a kníže Viktorin —"

Syn byl jeho prvním pomyšlením a hlavní starostí. „Budou-li tam vidět zář —" Nedořekl, hledě na Kdulince.

Ten přisvědčil, bohužel že budou a že to budou mít za smluvené znamení.

„A budou šturmovat, sami, naběhnou," zvolal prudce král, „a my jim nemůžeme ulevit. A zpraviti je —"

„Posel se k nim nedostane v čas, není možná."

„Ale přece jej pošli, a hned, a nejednoho," prudce poroučel král všechen vzrušen, „a zvědy pošli!"

Stalo se.

18.

Z Mládencova houfu majícího stanoviště u gumpendorfského kostela viděli v temné dálce několik světel a nad těmi výše jiná, ne rovnou čarou, nýbrž sem tam, výš i níže rozestříknutá. Tam že je vídeňské předměstí a Vídeň, slyšel Matějček. Zachuchlán, kryje bradu v plášti hleděl tam upřeně tak jako všichni. Kaban z Dědibab přestal se v sedle vrtět; seděl jako stuhlý a klel. Bylo mu zima, mrzlo.

Když temnoty noční přecházely, za ranního šera určitěji viděli na starý kostel nad sebou, byl původu romanského, na hřbitůvek okolo něho i na ves níže a na vojsko rozložené ve vsi a v pravo, v levo od ni dlouhým pásmem, většinou pěchotu. Viděli i dál před sebe, ukazovali si jak se tam v ranním šedu vztyčily vysoké stíny k nebi trčící, to že jsou vídeňské věže, hrad a svatoštěpánského kostela věž. A pojednou na ráz v řadách ticho, všichni umlkli překvapením; ale pak hlučné hlasy, výkřiky kolem.

Všichni upřeně hleděli a ukazovali k silhouettám vídeňských věží, za nimiž na šerém nebi červeně proskočilo. Zář, ohňová zář! Vyšlehla tam a kvapně rostla výš a výše, rozlévala se vysoko po nebi, rudá záplava velkého ohně. Toť znamení, toť vyzvání, že mají bez prodlení uhodit, šturmovat k Vídni. Proto ta zář vzrušovala.

Kníže Viktorin, pan Zdeněk Konopištský a pan Zajíc vyjeli kvapně v před a s nimi tlupa jezdcův určených za průvod i k rychlým poselstvím. Jeden z nich vyslán ihned k levému křídlu, k veliteli jeho Baumkircherovi.

Matějček a všichni v jízdném houfu u kostela uviděli náhlý ruch dole ve válečném šiku po celé jeho rozloze. Chystal se k útoku. A zase k Vídni po nebi se dívali na ohnivé znamení. Ponenáhlu bledlo, jak se rozednívalo. Již jasněji bylo vidět pahorkatou rovinou za Gumpendorfem k Vídeňskému lesu, na osamělé dvorce v lukách, mezi vinohrady na pahorcích, jasněji bylo vidět vídeňské předměstí, hraženou Vídeň nad ním.*) Pak odtud, od kostela, spatřili, jak první houfy vyrazily, střelci, pavézníci, jak vše-

*) Tenkráte město ne velké.

chen šik ve středu a v pravo, v levo se hnul. Dlouhé to pásmo sunulo se k Vídni jsouc na levém křídle zahnuto více k severu, kdežto český střed a pravé křídlo mířilo rovnou na východ k vídeňskému předměstí.

Tam bylo, jak zatím slunce vyšlo, jasně vidět stavení, kaple, kostely, před nimi opevnění, záseky, ploty, bašty a nad předměstím Vídeň, hradby s podsebitím, věže císařského hradu v nárožích jeho obdélníku, kostely blízko něho a blízko městských hradeb, klášter minoritský a dominikánský a nejvýše strmící věž kostela sv. Štěpána.

V prvním tom šiku postupovala také rota Janka z Boru. Pronikala těžko vpřed tak jako všechny. Půda jako sklenčná. Šli nejistým, nepevným krokem po náledí, smekali se, zvláště když se dostali do vinic a musili často jejich úbočím vzhůru, ulicemi jejich tyček, jež samy stěžovaly pokrok. Vráželi do nich, káceli je až praskaly, ale také se jich chytali jako opory, když se sklouzali, když jim nohy ujížděly. Smekali se, padali na kolena i na znak, nejeden klesaje pustil těžkou pavézu, jež sjela kus po hladkém ledu jako saňky, nejeden svezl se i s pavezou.

Hůř a tíže bylo těm, kteří nesli a vlekli za rotou ostrve a žebříky. Poprašek sněhu po vinicích, čerstvě napadlého, oslnivě svítil v paprscích ranního slunce, píchal a bodal do očí jim k východu se deroucím. Žoldnéři ve zbroji s těžkou zbraní, zrudlí ve tvářích, hmoždili se klopotným postupem.

Tak bylo v Jankově rotě, tak se měli skoro po všem šiku, jenž útočně směřoval k hradbám mezi branou Skotskou a Widmerskou, nejbližším císařskému hradu. Polnice hlaholily, vůdcové rot, teď opěšalí, s mečem v ruce volali, pobízeli, z houfů vyrážel válečný křik.

Nad tento hřmot rozlily se ve výši hlasy zvonů. Ve Vídni bili na poplach. Zvonili na zvonicích v předměstí, zvonili v městě na vysokých věžích. Na hradby sevřeného hradu císařského vybíhali obležení, císařovi věrní; bylo je vidět na hradbách, na cimbuří nad branou i na věžích. Kývali zbraní a jeden z nich na věži mával praporcem.

Útočící pronikli na dostřel před ploty, záseky a k baštám zřízeným u vchodu do předměstí. Všechno, ploty, záseky, bašty, předměstí, ale také městské hradby, vše hustě osazeno, všude černo obhájci.

Janek a všichni nad tím žasli; nejvíce kníže Viktorin, pan Zdeněk Konopištský a pan Zajíc. Nadáli se, že hlavní síla Vídňanův a houfův Albrechtových je proti vojsku královu, tady pak na této straně že se podaří překvapit opevnění slaběji osazená. Znamení ohně ohlásilo králův útok. A tady takové množství branných, hrubá přesila, tak jakoby tam na druhé straně jich nepotřebovali, jakoby se tam nic nedělo.

To již sjel Mládencův jízdný houf od kostela a postoupil vpřed za útočícím šikem. Na blízku velitelů pozorujících boj zarazil; bylo to na silnici vedoucí k předměstské bráně, kde hřímala střelba. V tom přicválal sem na těžkém koni Baumkircher v plné zbroji, v plátech a v helmici ještě větší, ještě hřmotnější, v tváři zarudlý, všechen rozlícený. Proklínal cesty, náledí, proklínal Vídňany, jak jsou přichystáni, to že jsou jistě zpraveni, a co se děje nebo neděje tam, mávl hejtmanským palcátem k Vídni, za níž bylo velké vojsko českého krále, to že přece není možná, aby „die Schelk von allen Schelken, die falschen Baswicht," mínil Vídeňany, nechalo tu tolik lidí a tam málo —

„A co hrad," prohodil pan Zdeněk. „Je tichý, nic se tam neděje, snad se ti poslové od nás tam nedostali." Od útočících černajících se na bílé, posněžené půdě obrátili zrak na císařský hrad, kde muž na věži začal zuřivě mávat praporem. A v tom jako v odpověď panu Zdeňkovi s hradu se rudě zablesklo, rána z kusu zahřměla, za ní druhá, třetí. Bílý dým se tam vyvalil a zahalil hustými oblaky hradby.

Divoký křik po městských hradbách, a křik a prudké hnutí mezi útočníky. Baumkircher, jenž jako přikutý k sedlu v napjetí vše pozoroval tak jako kníže Viktorin a oba čeští páni, pojednou sebou škubl, když z hradu opět vystřelili, a trna a rozlícen vykřikl přichraptělým, mohutným hlasem:

„Jezus Maria! Chybují, střílejí do našich. S hradu střílejí do našich!" Bodl koně a hnal se, zapomenuv na kluzkou cestu a náledí k útočícím. Kníže Viktorin i pan Zdeněk Konopištský s panem z Hasenburka za ním, všichni vzrušeni, pobouřeni.

Tou dobou byla Jankova rota tak jako všechny v pravo v levo v tuhém boji. Chtěli dorazit k ohradám z klad a kolů sroubeným, chtěli sehnat jejich obhájce a vskočit do předměstí. Než nedařilo se. Mraky těžkých šípů sypaly se na útočící. Z počátku padaly před ně, ale pak už dolétaly do nich a s divým cvakotem narážely o železné klobouky a plechy, o tvrdé, vysoké pavézy; do těch se mnohé zabodly, zaryly, ale i do útočníků samých. Mrak za mrakem přilétal, svist železných šípů neustával; útočící klesali, padali, a bělostný prve poprašek, teď zdupaný zardíval se vylitou jejich krví.

Janek byl od samého nástupu, při obtížném pronikání i teď v útoku stále v čele, všude první. Vážně klidný vedl svou rotu obtížnou cestou, ale tu před

nepřátelskou hradbou rozhořely se jeho jindá přísně klidné oči, rozezvučel se mu hlas jako zvon. Vedl, pobízel rotu, sám neohroženě v jejím čele, mávaje mečem v před. Volal na žoldnéře nesoucí ostrve ku slezení hradby; ale v tom meč, který se mu blýskl nad hlavou, náhle mu vypadl z ruky a ruka sama sklesla bez vlády, jako podťatá. Janek se prudce shýbl, levicí zvedl meč, ale jen se vzpřímil, přišuměl nový lijavec střel. Několik žoldnéřů se skácelo, a s nimi jejich kapitán.

To zarazilo útočící rotu. Lekla se ztrát a ještě více ducha jí ubral pád vůdcův. Zakolísali a bezděky ustupovali a zmateně. Jen dva, tři žoldnéři skočili do předu. Chopili se krvácejícího Janka a zatáhli jej zpátky za ustupujícími, z dostřelu.

Z pozadí zaječela polnice a také v sousedství. V pravo, v levo troubili návěští „zpátky", „ustoupit". A neslo, opakovalo se po všem šiku. Útočné překvapení se nezdařilo, šturm odražen.

Na předměstských ohradách a srubech, všude jásavý pokřik obhájců.

Hřímání s císařského hradu umlklo. Z jeho hradeb mizeli diváci, kteří prve radostně sem vyběhli uvítat blížící se pomoc a osvobození; teď se ztráceli, zoufali nad zmařeným útokem, který sami pomáhali ničit pochybenou, špatnou dělostřelbou.

Muž na věži přestal mávat praporcem a zmizel.

* * *

Jízdný houf knížete Viktorina čekal dosud na silnici vedoucí k předměstské bráně. Velitel, Mládenec z Milčína, pozoroval s Kamaretem Žirovnickým v čele houfu obecný útok pěších. Kamaret, ač

ne klidný, mlčel; jen ve třmenech vyvstával vyhlížeje. Mládenec hlasitě posuzoval postup, a již také z temna klel. Oba zkušení hejtmané viděli, že se útok nedaří. Pak už byli oba zjevně vzrušeni, když seznali, že útočící šik kolísá. V tom spatřili jezdce tryskem k nim se ženoucího. Ještě nedojel a již volal, aby houf vyrazil ku předu, že kníže poroučí.

„Ustupují!" vyhrkl Mládenec; mínil útočící.

„Ustupují," přisvědčil udýchaný jezdec, zastaviv koně, „a Vídňané vyrazili."

Bylo hůř, než se v houfu nadáli.

„Kde je kníže!" volal Kamaret.

Posel mávl rukou, ukazuje a dodal, že kníže a páni hledí ustupující zadržet.

„Je s nimi Pamkirchar?"

„Není, ten odjel ke svým, tam je také zle."

„Tak ve jméno páně!" Mládenec prudce vytrhl z pochvy meč a zkřikl na Matějčka, který na svém hnědáku čekal poblíže velitele. Matějček zatroubil návěští. Ještě nedoznělo a již všichni pobídli své koně. Pan Kamaret přibočil se k řadám svých dvacíti. Jezdci hnali se tryskem na pomoc. A pojednou je Mládenec zarazil. Zahlédl, že proti nim cválem jede kníže Viktorin s panem Zdeňkem Konopištským.

Ještě nedojeli a již prudce kývali a poroučeli, aby houf jel dál, dál a sami hned obrátili zpocené své koně, ze kterých se kouřilo, a jeli zase zpátky, teď s houfem.

Za chvilku dostali se do proudu ustupujících, hrnoucího se proti nim. Kam dohlédli v pravo, v levo od silnice, polem, vinicemi, všude chvatně prchající. Za nimi prudce postupovalo pevným šikem a tisklo je několik houfů nepřátelských. Tento prudký výpad Vídňanů měli Mládencovi jízdní zastavit. A za-

stavili. Vrazili do něho s podvrženým kopím; první Bůh z Popipeš, s ním Kaban z Dědibab a Straka z Nedabilic. A Matějček pobízel svou břesknou polnicí k útoku, ne však dlouho. Jeho troubě přeskočil pojednou hlas a na ráz umlkl jako když utne, to jak Matějček sletěl s koně, jenž sklouznuv, udeřil sebou o zmrzlou půdu.

Zápas byl tuhý. Nejeden kůň sklesl i s jezdcem, nejeden vyrazil do pole bez pána, a již nejednoho Čecha Vídňané zaskočili nebo strhli s koně, nejednoho zajali. Tiskli Mládencův houf a začali jej obklíčovat.

V tom hrozném rojení uvázl jako zaklíněn kníže Viktorin. Ohánčl se statečně, ale již těžko. Několik bradatých vídeňských drábů na něj doráželo, ne však dlouho. Pan Kamaret Žirovnický vrazil mezi ně, bil do nich, odrazil je; ale odraziv, klesl krváceje, ne s koně, ale s koněm v prsou probodeným.

V této chvíli náhlá pomoc. Do pravého boku vídeňského nenadálý vpád, prudký útok. S velikým křikem a pronikavým troubením přihnaly se dva houfy těžké jízdy. V čele přednějšího mladý Vlček z Čenova v plném brnění, s mečem nad hlavou; v čele druhého na vysokém koni obr v helmici a lesklých plátech, s ohromným mečem v pravici, Ondřej Baumkircher.

* * *

Anna měla neklidnou noc po večeru, kterého Janek odjel z ležení s vojskem do pole. Těžké sny jej jí přiváděly, tu ohroženého divokými žoldnéři, kteří jej polonahého vázali ke kolu, tu zkrvaveného ležícího v poli. V tísnivém dojmu těch nočních stra-

chů vycházela ráno ze stanu ven vyhlížet, naslouchat v bláhové naději, že by snad mohla přijít nějaká zpráva o vojsku.

Pak, to již slunce svítilo, zpráva přišla, ale nepřímo, když do ležení uhodil temný hlas dunivého hřímání dalekě dělostřelby. Šturm se tedy začal, už se bojuje. Anna stála před stanem v napjetí úzkostně naslouchajíc, procházela táborem, aby pochytila něco z hovorů tu tam rokujících žoldnéřův a vojaček. Než také nic nevěděli, jen se dohadovali.

Dělostřelba dlouho netrvala; před polednem umlkla úplně a nad ležením skoro opuštěným opět posupné ticho. Do odpoledne se nebe zakalilo a zatáhlo šedými, těžkými oblaky; vrchy a svahy Vídeňského lesa mlhavě potemněly, začal poletovati sníh, ne hustě, jen řídkými pápěrky. V tu chvíli Anna meškajíc ve stanu, zaslechla rachot kol i směs hlasů. Vyběhla ven. Několik vozů přijelo; při nich doprovod, několik jízdných v helmicích a v pláštích. Přivezli raněné, samé lehčeji raněné. Všechno se zbíhalo k nim a k jejich průvodcům, přeptat se, uslyšet, co se děje, jak je v poli.

Anna jen vozy viděla. Přeběhla jejich řad, bylo jich pět, prohlédla jeden každý z nich. Janek v žádném, sami neznámí; a přece se jich vyptávala, znají-li Janka z Boru, rotmistra, slyšeli-li o něm. Neznali ho a neslyšeli o něm, a také nikdo z průvodu. Z toho, co průvodčí s koní povídali žoldnéřům a vojačkám, seznala, že je po šturmu, že byl zlý, těžký, Vídňané že je odrazili, že je mnoho raněných, tady ti, které přivezli, že jsou jen malá část, že mají odtud z tábora ihned poslati do Gumpendorfu volné vozy, a že teď ještě přijedou sem dva, ty že jedou pomaleji, opatrněji, protože vezou těžce raněné.

Anna dál neposlouchala. Nechala všech a rozběhla se z ležení naproti těm dvěma vozům. Potkala je za vsí; oba byly pod šperlochy. Zastavila je a volala v úzkostném napjetí, je-li na některém z vozů Janek z Boru, rotmistr. Nebyl. Ihned spěchala zpět do ležení. Nedošla však; potkalať čtyři prázdné vozy z tábora vypravené pro raněné ke Gumpendorfu. Na každém z nich jely dvě vojačky na první pomoc a ošetření, každá s uzlíkem nejnutnějších obvazův. Anna hned vskočila do prvního vozu.

Cesta byla umrzlá, hlasně hrčely prázdné vozy rychle jedoucí. Anna nic se neohlížela kudy jedou, jen do předu upírala zrak. Jeli přes hodinu, když uslyšela pokřik po vozech. Ukazovali si most přes Vídeňku, u něhož se černalo vojskem, ukazovali na kostelík za mostem nade vsí. Snadno projeli houfem pěších, tábořících u mostu. Dále však, za mostem neměli tak volnou cestu. Všude, u vsi, okolo ní a v ní a dále za vesnicí, kam jen dohlédli, všude plno vojska, všude tábořily houfy ustoupivší po nešťastném útoku zase na místo, odkud ráno vyrazily. Všude neklid, nikde pořádek jaký byl ráno. V uvolněném šiku po boji, po ztrátách na mrtvých, raněných a zajatých jako v pobouřeném, rozčileném mraveništi.

Mnoho žoldnéřů meškalo ještě v poli, kde se černaly mrchy padlých koní a sem tam fasuňkový vůz čekající až do něho naloží raněné, které hledali a sbírali jak kde po různu zůstali osamělí když sklesli na ústupu ve vinicích, v poli nebo kam je za útoku zanesli z dostřelu pro bezpečnost.

Anna vyskočivši s vojačkami z vozu, spěchala do vsi, neboť slyšely, tam že leží mnoho raněných. Míříc ke kostelíku viděla do dálky na smutně stichlé pole, nad nímž začínal hasnouti listopadový den,

viděla v obzoru Vídeň, silhouetty tmavých jejích věží na pozadí šedého nebe i císařský hrad zasmušile šerý, neosvobozený. V tu stranu se Anna nerozhlížela; spěchala ke kostelíku, když kdosi zavolal, že v kostele uložili padlé, že je před chvílí přinesli. Bez rozmyšlení vběhla černými vraty na malý hřbitov.

Nedbala, že vojačky kráčely bez zastávky dále do vsi, a neviděla, že jen jediná zůstala, že kráčí za ní. Jen otevřené kostelní dveře viděla. Jejich tympanonu s figurami primitivního díla nebylo již rozeznati a svatyňka zela hustým šerem. V něm třásly se zardělé plameny voskovic rozsvícených na prostém oltáři. Temnem pod nevysokým, těžkým klenutím ani nepohnuly; jasněji pokropovaly svým plápolavým světlem polychromované řezby, zlacení i malbu tvrdých barev zánovní archy i mrtvá těla ležící na dlážkách před oltářem.

Pět jich tu, šlechtici, všichni z brnění svlečení, bez helmic, dva z nich bez obuvi, bosi, každý z nich velké postavy.

Anna se zachvěla, když vstupujíc spatřila ztuhlá ta těla. Nějaký muž v helmici a v plášti je prohlížel. Když Anna docházela, obrátil se a mířil ke dveřím. Anna přistoupila k mrtvým. Srdce jí bušilo, když šla od jednoho k druhému a schylovala se, aby mu pohlédla do ssinalé tváře. Ale kvapně s ní padal strach. Ten první jí neznámý, druhý také cizí a ten také, i ten, všichni. Vydechla si a již o ně nedbala a v radostném ulehčení spěchala z kostela. Ve dveřích stál válečník, který odešel od padlých; proti němu jiní dva, kteří právě přišli a které zastavil otázkou, slyšeli-li o tom znamení.

„O jakém znamení," zeptal se jeden z těch dvou.

„O znamení ohněm, ráno, jak jsme viděli tu ohňovou zář nad Vídní. To byl omyl, slyšíte-li, hrozný omyl. Žádné znamení ohněm nám k šturmu, to Vídňané zapálili."

„A co že," ptali se ti dva, oba žasnoucí, „kterak —"

„Nějaký most hořel, jak tam jsou přes ramena řeky."

„Jak to víš."

Anna nedbajíc toho hovoru, protáhla se kolem těch mužů a vyběhla s vojačkou na hřbitov. Už nezaslechla, jak ten první vysvětloval, že dva zajatí Vídeňané vypověděli o tom ohni a jak řekl, jdou-li se, ti dva, podívat do kostela na ty padlé, někoho hledat, že nemusí, že ti mrtví jsou Němci, Pamkircherovi. To již byla Anna ze hřbitova a mířila do nejbližšího stavení, podívat se po raněných. V tom ji a vojačku zastavil nějaký žoldnéř, který přicházeje od studny u příbytku se džbánem vody v ruce zavolal na Annu jejím jménem. Div nevykřikla.

Hlásil se k ní žoldnéř z Jankovy roty. Hned jej poznala i té podvečerní chvíle. Již na pochodu z Prahy musila si ho všimnouti, chlapa velkého, do hněda osmahlého, tváří vysoko zarostlých. A v ležení u Znojma se ho lekla, když z nenadání spatřila jej kráčet mezi stany bez čepice, bez košile, ač bylo v listopadu, jen v kožených nohavicích a škorních, když spatřila jeho hřívu, husté, tvrdé vlasy stojící mu ježatě od čela přes temeno do týla, jeho chundelatá prsa, jeho černě zarostlá ramena i paže. Ten chlap jako divoká opice byl zbožný dráb Matěj, Kozí hlava řečený. A ten teď v čepici, vlčaté sukni zavolal na ženu svého rotmistra a hlásil jí svým hlubokým, drsným hlasem:

„Tady je kapitán, tady, hlídám ho, pojď, pojď, paní.“

„Živ —“ zvolala Anna, jíž se tajil dech.

„Nu, živ, ale má toho dost.“

A s žoldnéřskou, nešetrnou upřímností, nic nevážící ran i smrti, stručně jí pověděl, jak byl Janek za šturmu poraněn.

„Dva šípy — a jak, šíp za šípem. Odtáhli jsme ho, aby ho ty šelmy vídeňské nedobily, a pak jsme jej odnesli na paveze a kopích. Dvě rány, dvě — do boku, do ruky —“

„Do ruky! Do které?“

„Do pravé.“

Anna ptala se ustrašeně, jsou-li rány těžké.

„Nu lehké nejsou. Nesu mu vodu, ustavičně žízní — Tady, tady hle — “

Ale Anna již neposlouchala. Vběhla do tmavé síně, rozčileně hmatala po dveřích. Mohutná ruka Matějova škubla dřevěným uchem a celkové dveře jako vytrženy se rozletěly. Anna očima vyjevenýma rozhlédla se od prahu nevysokou, chudou světnicí, kterou nejasně osvětlovala louč zaražená do skuliny roubené stěny. V koutě na bídném loži muž, na zemi na slámě dva jiní. Ten ke dveřím přikryt pláštěm, na němž spočívala jeho pravice chatrně obvázaná krví prosáklým obvazem —

Skočila k němu, sklesla u něho na kolena.

„Jene!“ vydechla, přemahajíc pláč.

Obrátil po ní tmavé, horečně lesklé oči. V jeho bledé, zasmušilé tváři prosvitlo a rty se mu úsměvně pohnuly.

19.

Král Jiří záhy nabyl jistoty. Když obloha jitrem zjasněla a záplava ze zapáleného mostu zbledla a pak i pohasla, zahlaholily vídeňské zvony bijící na poplach. Pak i děla zahřímala za Dunajem, na druhé straně města, nejhřmotněji v končinách císařského hradu. Nebylo pochyby: houfy knížete Viktorina a Baumkircherovy pustily na Vídeň šturm. A zůstanou samy. Odtud, z královy strany, nebylo možn i pomoci jim útokem. Druhý most ohněm skoro zničen; ještě se z něho kouřilo, ještě plameny proskakovaly z ohořelé, zčernalé kostry.

Král poručil připravit lodi a prámy k přepravě vojska. To však nešlo bez nesnází a ne tak rychle jak bylo nutno. A za nedlouho bylo již pozdě, nebylo toho potřeba. Před polednem přestala za vodou střelba. Hrubé kusy tam umlkly. Za to vídeňské zvony se znovu ozvaly. Už nebily na poplach, ale vyzváněly, radostně hlaholily.

Král obrátil koně a odjížděl od dobytých srubův. Uchýlil se do stanu pro něj připraveného. Přinesli mu pak oběd; poslal je s jídlem ze stanu. Krmě se ani nedotkl.

Odpoledne vrátil se první z obou vyzvědačů. Oznámil, že Češi a Pamkircher ráno šturmovali k Vídni, od Gumpendorfu že vytrhli, ale že Vídňané je odrazili. Něčeho zevrubnějšího nezvěděl. Když slunce zapadlo za Vídeňský les, přichvátal druhý vyzvědač, a ten dotvrdil, co ohlásil první a že ve Vídni je velké plesání. Král, velmi zasmušilý, vyslechl mlčky nemilou zprávu. Zůstal pak ve staně sám.

Když večer komorník Majnuš vstoupil, aby

oznámil, že večeře je přichystána, král sedě zamyšlen na polním loži, mávl zamítavě rukou a zkrátka odbyl služebníka, že nechce, že nebude večeřet. A zůstal sám.

Nazejtří však časně ráno vzkázal pro Kdulince, pro svého švagra, pro Zdeňka Kostku a pana z Lipé, moravského zemského hejtmana. Pana Jana z Rožmberka neobeslal, ten byl daleko u Ošprů, na levém křídle vojska, jemuž velel.

Král svolal pány, ale neradil se s nimi. Oznámil jen své rozhodnutí, na čem se v noci ustanovil: po tom, co se stalo včera, že musí být útok ještě dnes, že Vídeňané se teď jistě zle oboří na hrad, že není možná nechat císaře bez rychlé pomoci, aby ještě pak neměli i toto zahanbení, kdyby Vídňané jali císaře i s rodinou a snad i zabili a oni tu na břehu jen stáli čekajíce. Poroučel, že dopoledne se musí lodě a prámy lidem osadit a přepravit se, zároveň že nutno zmocniti se ohořelého mostu a podle možnosti z nouze jej upravit.

„Do odpoledne čekám zprávu od syna," dodal, „mohla by dojít, vyslal-li hned včera posla. A jistěť poslal."

Nemýlil se. Před samým polednem vstoupil do králova stanu Kdulinec, přiváděje Kamareta, jenž právě přiharcoval zardělý, od prudké jízdy i mrazu, sněhem posypaný. Král shlédnuv posla, prve svého, teď synova, rychle vstal z polního sedátka a zvolal:

„Ty! Nuže jak je, neseš zlé noviny."

„Žel bohu, Milosti, neveselé." Sáhnuv pod kožich, nějak nesnadno, těžko vytahoval list od mladého knížete.

„Tys raněn!" zvolal král všimnuv si teprve teď, že Kamaret má obvázanou pravici.

„Ne hrubě, Milosti."

Král rychle rozbalil list a jal se nedočkavě čísti. Pojednou vzhlédl od papíru.

„Kamarete, tys zachránil mého syna, píše o tom, a že je raněn."

„Také jen lehce, Milosti, Čejkeřík," mínil králova ranlékaře, kterého na tu výpravu král poslal se synem, „jistotně uznal, že se ta rána brzo zahojí."

„Ale nebýt tebe — Bůh tě pozdrav, milý Kamarete. Dobrým budu ti toho pamětliv. A sedni, pověz, vypravuj."

Kamaret se zmínil, jak vyjev v úterý, před čtyřmi dny z Korneuburku s královým poselstvím ke knížeti Viktorinovi, dojel do jeho ležení u Inzersdorfu, kterak se dohodli s Pamkircharem a předevčírem, ve čtvrtek večer, vypravoval šíře, že vytrhlo všecko jejich vojsko ku Gumpendorfu, kam dorazili v noci. On, Kamaret se svými dvacíti jízdnými že zůstal při Mládencově jízdném houfu. Včera, v pátek časně ráno, skoro ještě za tmy shlédli u Vídně v půlnoční stranu velikou záplavu po nebi.

Tu král, jenž sedě na polním sedadle tiše poslouchal, prudce sebou hnul a zvolal:

„Toť byla hrozná mýlka!"

„Milosti, bylo smluveno znamení ohněm, což jiného jsme —"

„Tak, ovšem, nedávám nikomu viny, co jste měli jiného dělat. Kdo by se nadál! Dál Kamarete."

Kamaret líčil útok, jeho nesnáze, obzvláště náledím a jak byli ve Vídni připraveni, že všecko hustě osadili, tolik lidí všude — Dále líčil jak bylo na císařově hradě, odtud že chtěli pomoci, že spustili hrubou střelbu.

„Měla býti do Vídňanů, ale přestřelovali, koule lítaly do našich."

Král uhodil dlaněmi do kolen, a v očích se mu zablýskalo hněvem.

„Kdo to střílel!“ zvolal. „Takhle pomáhali! Je měli nabít a vystřelit!“

„A tak naši musili ustoupit. A tu Vídňané vyrazili z hradeb, zbili mnoho našich a také zajali.“

„A kníže —“ chvatně vpadl král.

Kamaret vypověděl, kterak kníže Viktorin přiharcoval z boje k nim, k Mládencovu jízdnému houfu, kterak jej vedl na pomoc, kterak se srazili s Vídňany, a tu že byl raněn.

„A tu jsi jej zachránil. Odrazili jste Vídňany —“

„Sami ne, Pamkirchar pomohl a houf Vlčka z Čenova. Knížete jsme z boje vyvedli, ve vsi pak mu Čejkeřík obvázal ránu. Ale hned při tom obvazování pamatoval na Tvou Milost, že musí k tobě poslati posla. A tak jsem vyjel.“

„Hned jak tě Čejkeřík pustil.“ V těch slovech králových bylo uznání.

„A kam ustoupili naši —“

„Včera po boji ku Gumpendorfu; na dnes bylo stanoveno, jak jsem zaslechl před samým odjezdem, že obojí vojsko, naše i Pamkircharovo vrátí se zas do ležení u Inzersdorfu. Milosti, to jsou neveselé zprávy, ale nesu také lepší —“

Král překvapen upřel zrak na Kamareta. Ten vykládal:

„Naši jali několik Vídňanů, žádné nahé dráby, ale měšťany v dobré zbroji. Mládenec s panem Zajícem je vyslýchali a zostra. Nadarmo jim nepohrozili. Zajatí řekli všecko co věděli. Tak jsme také zvěděli, co ta zář . . A pak z nich dobyli, že ve Vídni je zle. Císaře na hradě moří hladem, ale sami mají také nedostatek, ba nouzi. Není chleba, nebude co jíst.

Nu, nic se do města nedováží, naši jim nic nepustí a tak už tam začínají hladovět. A ještě to, Milosti, není tam chleba, ale Vídňanům docházeji také prachy, brzo nebudou mít čím střílet. To také vyznali ti zajatí."

Králova zasmušilá tvář se za těchto zpráv vyjasnila.

„Je-li tak jistě

„Jistě, Milosti."

„Uvidíme. Chystáme se na šturm, chtěl jsem dnes odpoledne uhodit, ale po této tvé zprávě počkáme půl dne, den, a s Vídňany promluvíme jinak."

Ani ne za hodinu po té vypravil se z králova rozkazu Velfl z Varnsdorfu, králův hejtman na Kladště, s trubačem a hlasatelem po lodi na druhý břeh do města, ohlásit knížeti Albrechtovi a Vídeňanům, že král Jiří zve je naposledy na jednání. Odmítnou-li, že všechno vojsko královo je přichystáno na útok a bude-li nutno, na obléhání, kterého Vídeňané dlouho nevydrží, jak král je dobře zpraven co mají ještě chleba a prachu.

Velfl se vrátil večer a oznámil králi, že kníže Albrecht zítra v neděli přijede s purkmistrem Holzrem do Korneuburku vyjednávat.

Ještě toho sobotního večera opustil král stan a odjel s Velflem, panem Kostkou a s tajemníkem svým Joštem za husté chumelice do Korneuburku.

To bylo dvacátého listopadu.

* * *

A dne čtvrtého prosince za mrazivého slunečného dopoledne očekával král Jiří císaře Fridricha III. již osvobozeného.

Osvobození to nestalo se krvavým útokem, nýbrž nesnadným bojem vyjednávání, v němž královo diplomatické umění zvítězilo. Dne 21. listopadu přijel kníže Albrecht s purkmistrem Holzrem ke králi do Korneuburku. Nejprve smluveno příměří. V té době poklidu vyjednávalo se v Korneuburku, ve Vídni, v městě i v císařském hradě, neboť král zpravoval císaře o svém jednání, dožaduje se jeho mínění a souhlasu.

Pan Zdeněk Kostka, Michalec, pan Jan z Rožmberka, jejž král povolal z Ošprů, Velfl z Varnsdorfu, pan Racek Kocovský nejednou zajeli do Vídně i do hradu. Kdykoliv se z takové jednatelské výpravy vrátili ke králi, pokaždé oznamovali, jak jsou Vídeňané sršatí, jak stále hoří nepřátelstvím k císaři, jak jsou jeho krve žíznivi, jaké nesnáze působili jim, královým poslům, jak každého kdo vyšel z císařského hradu zastavují a prohlížejí, aby snad také císař nedostal se v přestrojení z hradu, aby jej poslové tajně nevyvedli.

Za těch dnů příměrných přijel do Korneuburku od českého vojska za Dunajem kníže Viktorin, jehož zraněná ruka rychle se hojila, a s ním také pan Zdeněk Konopištský. Pan Zajíc zůstal u vojska v ležení u Inzersdorfu.

Císařův bratr, kníže Albrecht sám, bez Holzera, konečně přijal návrhy královy: Císař opustí s rodinou volně vídeňský hrad, jehož správu zatím převezme hejtman českého krále Velfl z Varnsdorfu. Kníže Albrecht vrátí císaři všechny hrady, kterých se v Dolních Rakousích zmocnil, ale dostane vládu nad touto zemí na osm let, vyplatí však každého roku císaři čtyři tisíce dukátů. Zajatí budou propuštěni a co strana straně zabrala, to zase navrátí majetníku.

Pozdě odpoledne dne 2. prosince napsána o tom smlouva. Na večer tohoto dne zajeli s tímto zápisem do císařského hradu Jan z Rožmberka, Zdeněk Kostka, pan Jindřich z Michalovic, Hanuš Velfl a rakouští pánové Jiří z Wolkendorfu a Pankrác z Plankenšteina. Císař za světla poslední voskovice přivěsil svou pečeť.

Ale pak Vídeňané!

Nazejtří u sv. Štěpána nabito; prostory chrámové nestačily ohromnému shromáždění měšťanstva a lidu. Oči všech upíraly se na kazatelnu, na kterou vystoupil ne kněz, ale kníže Albrecht s nepokrytou hlavou v černém, sametovém kožichu. Kníže světlovlasý, zaryšavělé, nedlouhé brady, ohlašoval sjednanou smlouvu s císařem.

Spousta lidu dole nevyslechla s povděkem, že je konec vojny. Rozjitření Vídeňané reptali. Mají volně propustit císaře a má zůstati jejich pánem. A mají vrátit zabavený majetek císařovým věrným, kteří vytrvali při něm v hradě nebo uprchli z města.

Purkmistr Holzer stojící v čele zrovna pod kazatelnou potřásl zamítavě bradatou hlavou, a potřásali také jiní; hlasité reptání, hukot nespokojenosti a odporu nesl se ze zástupů pod vysoké klenutí chrámové. Do toho příboje zahřměl s hora varující hlas knížete Albrechta, jenž nachyluje se dolů k rozvlněnému shromáždění volal, že lepšího pokoje dosíci nebylo možná a také nebude. Chtějí-li vydržet krvavé útoky a těžké obléhání bez chleba, bez střeliva, chtějí-li boj s českým králem, s jeho velkým vojskem, silným a neseslabeným, poněvadž dosud nebylo v boji, chtějí-li marný boj — Chtějí-li, ať bojují, ale sami, on že dál bojovati nebude, že vyvede své houfy z města —

„Jsem pro tento mír, a kdo z vás je také pro něj, zdvihni ruku jako já!“

Kníže zardělý vzrušením i úsilným voláním, prudce vznesl pravici a držel ji vztýčenou.

Připomenutí trudného stavu, hladu a nouze a tvrdá hrozba rázem zdusily hlasy odporu, jež šuměly a hučely v množství. Dole náhlé ticho. Vše jakoby strnulo, ale jen okamžik; nad spousty stichlých vznesly se spousty ruk v rukavicích i holých, zardělých. Jen tu tam zůstalo v rovině hlav místo nehnuté, ne však na dlouho; i tam zdvihli váhající své ruce. Po všem chrámu zježilo se vzhůru trčícími pravicemi. Poslední se vznesla zvolna, těžko a nechutě, ruka Volfganga Holzra, purkmistra.

Nazejtří za mrazivého slunečného dopoledne očekával král Jiří císaře Fridricha III., již osvobozeného. V soboli čepici se zlatou agraffou, v tmavomodrém kožichu se zlatými šňorami, z daru Vratislavských, seděl král na statném bělouši grošovatém, jehož boky kryl bohatý pokrov višňové barvy splývající zpod sedla s ozdobným lenůškem.

Králi po boku moravský zemský hejtman, pan z Lipé, a velitel vojska Petr Kdulinec. Za nimi šedivý pan Ješek z Boskovic, tři Kolovratové, pan Jenec z Janovic, pan Krajíř z Krajku, pan Michalec, všichni v kožichách, na koních, jejichž kování na kantárech a prsosinách probleskovalo na slunci.

Za touto malebnou skupinou rota jízdné stráže královy v helmicích, pod praporem, s Kamaretem z Žirovnice v čele. Na levé ruce měl jízdeckou rukavici, na pravé, raněné bělal se obvaz. Po boku roty šest trubačů na bílých koních.

Čekali na silnici, kterou přijeli z Korneuburku přes Enzersdorf; čekali obráceni k Dunaji, jehož

odtud nebylo viděti, směrem k Nussdorfu za řekou. Krajina pod nehustým sněhem, jiskřícím se na slunci. Mrazivý vzduch jen svítil. V něm ostře se týčil modravý Bisamberk v pozadí, v předu před jezdci v pravo podél řeky tiše stály dubové lesy v modrošedém, měkkém oparu vyzářeném, za řekou v dáli bělaly se posněžené kopce Vídeňského lesa.

Od Dunaje vál čiperný větřík, v němž se čepejřily a leskly kožešiny na pánských kožichách a povívaly hřívy i dlouhé ohony koní, hnědých, bílých, vraných i plavých.

Před králem a jeho družinou odjeli z Korneuburku ještě za šera kníže Viktorin, švagr králův pan Lev, pan Jan z Rožmberka, Zdeněk Kostka, pan z Rabštejna, a Zdeněk Konopištský ze Šternberka, nejpřednější z pánův. Odjeli do Vídně do hradu pro císaře. U Nussdorfu měli se na cestě sem přepraviti přes Dunaj, s císařem samotným; císařovnu a malého Maxmiliána měl pan Zdeněk Konopištský, pan z Rabštejna kancléř a sekretář Jošt vyprovodit do Nového Města za Vídní pod ochranou vojska rakouských pánů z ležení u Inzersdorfu.

Král Jiří s družinou čekali už drahnou chvíli. Všem zčervenaly tváře v mrazivém vzduchu, všem zbělaly jíním kníry i brady. Král pojížděl s panem z Lipé a s Kdulincem na krátko sem tam; páni se kupili po dvou, po třech, hovořili, umlkali, vyhlíželi. Chvíle v tom čekání se táhly, dloužily, všech se již zmahala netrpělivost. Nejmladší z Kolovratův a pan z Janovic se shodli, že vyjedou na obhledy. Za chvíli se vraceli tryskem v kotoučích par, jež vydechovali cvalající jejich koně; páni mávali pravicí.

Už jedou, už jedou, císař se blíží.

Král nechal pojížďky a obrátil bělouše čelem

k řece. A tak všichni. Jízdná stráž rovnala své řady, před ně popojel Kamaret; trubači strhli s plecí lesklé trouby s koberečky.

Očekávaní se zjevili jak vyjeli z pod svahu na rovinu silnice. V čele pán v brokátovém kožichu, v čepici s lesklou korunkou a sobolím lemem do předu do špice se úžícím. Mrazem zardělé tváře sedmačtyřicetiletého císaře byly hladce vyholeny; pod zahnutým nosem neměl knírů. Jemu po boku na pravo kníže Viktorin v bělostném kožichu s tmavou lesklou kožešinou, v červených botách; po levé ruce jel mladý pan Lev, švagr králův, v kožichu višňové barvy, zlatých šňor. Za nimi mladý pan Jan z Rožmberka a pan Zdeněk Kostka. Oba byli štíhlí, slušně vysocí, tratili se však vedle obra v rudém kožichu, vedle pana Ondřeje Baumkirchera, jenž jel mezi nimi. Jeho postava týčila se vysoko nad ně i nad ostatní pány z průvodu, i nad toho, jenž jel hned za ním a byl nápadný páskou černající se mu přes levé oko, přes tvář neobyčejně do tmava osmahlou. A koně řídil pravou rukou. Neměl' levé. Levý rukáv jeho tmavozeleného kožichu byl prázdný a visel volně. Tento jednooký a bezruký z císařova průvodu byl pan Jiří Černohorský z Boskovic, jenž před desíti léty zachránil s Baumkircherem císaři Nové Město za Vídní svým obrovským zápasem v městské bráně.

Král Jiří pobodl koně a vyjel v ústrety; družina za ním. V ten okamžik rozhlaholila se na uvítanou břeskná fanfára královských trubačů. I císař povyjel z řady. Tak jeli oba panovníci proti sobě, každý sám, až se setkali. Král Jiří usmívavé tváře, vyjasněného pohledu zarazil koně.

Císař patrně vzrušený popojel ještě dva, tři kroky proti králi, těsně po pravém boku králova koně,

až byl králi tváří v tvář a tu chytl podávanou mu pravici ne jednou rukou ale oběma.

Páni v králově průvodu viděli, jak to učinil srdečně, v radostném i vděčném pohnutí, viděli, jak císař svaté římské říše německého národa vřelé díky vzdává jejich králi, nepouštěje jeho pravice.

To byl první projev císařovy vděčnosti. —

Jízdná stráž se rozdělila, obrátivši koně, jako všichni. První její polovice pod praporcem vedená Kamaretem jela přede všemi; za ní trubači, pak král Jiří a jemu po pravém boku císař Fridrich. A za nimi průvod českého i rakouského panstva, obou družin nyní splynuvších v jednu, drahně početnou a skvělou. V ní, jak jeli bystrým klusem silnicí zpátky ke Korneuburku, hořely nad pestrotou koní v barevných pokrovech barvy bohatých oblekův a pobleskovaly na slunci svity zbraně a kovových ozdob jakož i helmic druhé polovice jízdné roty, jež zavírala nádherný jezdecký tlum, tratící se bílou, jiskřivou krajinou směrem k modravému Bisamberku.

20.

Zprávy o tom, co se událo před Vídní na levém břehu dunajském, došly za řeku do ležení u Inzersdorfu třetího dne. Uslyšeli, že je císař osvobozen, že meškâ teď u krále Jiřího v Korneuburku, že je po vojně. Z toho jisto, že za nedlouho opustí vojsko inzersdorfské ležení a že se vypraví domů. Určitější rozkaz o tom hned nedošel; zatím jen Mládencovu jízdnému houfu nařízeno, aby přijel do ležení u Korneuburku.

Polní hejtman chystal se z tábora se svým hou-

fem hned druhého dne. Houf nebyl už tak početný jako když sem přijeli. Několik jezdců zhynulo ten pátek 19. listopadu, když se srazili s Vídňany a několik tam padlo do zajetí. Scházel také první trubač houfu, Matějček.

Po té srážce se druhové po něm dost a bedlivě shánělí, než marně. Mezi raněnými, které přivezli z bojiště, nebyl. Někteří z houfu zahlédli za toho boje s Vídňany, jak se svalil jeho kůň a jak trubač s něho sletěl. Co se s ním stalo, nikdo nevěděl. Snad Matějček padl, hádali, a zahrabali jej lidé, kteří ho neznali; nebo jej Vídňané jali a vzali s sebou jako mnohé jiné. V tom samá pochybnost. Jen to bylo jisto, že Matějček scházel, a všem. Upřímně litovali, že nepojede s nimi domů veselý trubač, nad nějž neměli, a dobrý druh.

Z Mládencova houfu zmizeli ještě tři. Nepadli, nebyli zajati, nebyli raněni až na jednoho, a ten pro tu ránu mohl a vydržel v sedle. Byli to tři „dobří" lidé: vrtivý Kaban z Dědibab, poďobaný Straka z Nedabilic a důstojně vážný Bůh z Popipeš dlouhé brady, jenž teď, co po tom utkání se s Vídňany měl pod čepicí polského střihu s rysím okolkem obvaz nad okem přes spánek a ucho, seděl na svém plesnivém koni s dlouhým ohonem ještě důstojněji.

Když k nim do jejich bytu v chatrči ve vsi došla zpráva o rozkazu z Korneuburku a že je po vojně, okamžik mlčeli: až Straka z Nedabilic se ozval:

„Tak pojedeme domů." Neřekl to však vesele, nýbrž jakoby sklamán.

Oba druhové hleděli mu do očí a také ne radostně. Bůh opakoval zamyšleně: „Domů," a Kaban zavrtěv se, vyhrkl:

„A co doma —"

„Tak," přisvědčil Bůh a Straka opakoval:

„Co doma."

Pak se radili, ne však dlouho. Po té poradě dal si Straka osedlati koně a jel do německého ležení. Když se za soumraku vrátil, zašli všichni tři k polnímu hejtmanu Mládencovi. Slova se tu ujal, sice velmi stručně, ale velmi vážně, Bůh z Popipeš.

„Jeli bychom s tebou, ale král rozpustí doma pole. A tak nás propusť hned tu. Měli bychom tu službu."

„Podle čí roty —" zeptal se překvapený hejtman.

„Podle Vlčkovy, tu Straka se přeptal."

„Hle, hle! Nu tak — Nu, nerad vás pustím, ale co platno."

Nazejtří ráno, když Mládencovi krmili koně a chystali se na odjezd, tři druhové zemanští byli už v sedle a vyjeli. S nimi jejich tři zbrojní pacholci, ze kterých každý měl k svému koni připoutaného soumara nesoucího vaky a nabité pytle i zemanské kopí na délku připevněné. Klusáků, které vedli z Polska, již neměli. Jednoho, Bohova vzal si ve Fidrholci lese Baumkircher a později, cestou z Prahy, jej zaplatil, a druhého prodal Kaban zde v ležení.

Vyjeli ze vsi ne do českého, nýbrž do německého ležení, do oddělení, kde tábořily roty bratříků Františka z Háje, „pana France", a Vlčka z Čenova. Když dojížděli ulicí baráků, bud a stanů mezi ohni před baráky hořícími, ukazoval Straka před se na velký stan začouzený, u jehož vchodu trčel zelený praporec, a volal:

„To je Vlčkův."

Oni o Vlčkovi a Vlček ne za humny, ale jako na zavolanou vystoupil ze stanu vysoký, statný, svěže

zardělý, v čapce, v zelené šubě. Shlédnuv ty tři jezdce, vesele volal:

„Ah, ah, bratři! Tak jedete! Vítejte!“

A jak seskakovali s koní, podával jim ruku a směje se připomínal:

„Teď se již nerozjedeme jako tenkrát na českých hranicích. Tenkráte jsme vám zatroubili na rozloučenou, nu, a tak teď na uvítanou“ — a mávl rukou do houfce žoldnéřův u stanu se kupících. Mladý trubač mezi nimi, patrně tu čekající, přitiskl troubu ke rtům a spustil. Veselá fanfára nesla se nad tábor zářivým, mrazivým vzduchem zimního jitra.

* * *

Živo a rušno v Korneuburku, dny projevů císařovy vděčnosti, dny vážného politického jednání i slavností a kratochvíle. Císař odevzdal králi Jiřímu zlatý řetěz a pro královnu Johannu zlatou korunu, prohlásil oba mladší syny královy říšskými knížaty a před sborem dvořanův a korouhevných pánů královských i svých pasoval čtyři a třicet rytířů.

Čtvrtého dne vrátil se pan Zdeněk Konopištský, nejvyšší kancléř a Jošt sekretář z Nového Města za Vídní, kam doprovodili císařovnu. O tom se mnoho mluvilo, že císař jich teď požádal, aby, až se navrátí do Prahy, jej, císaře, zastupovali a mladá knížata investovali.

A také je, Konopištského a kancléře obdaroval i pana Zdeňka Kostku, pana Zajíce a nezapomněl na Pražany, kteří pánu svému vydatně pomohli vojensky a udělil jim privilegium pro jejich kupectví ve Vídni.

To vše se dálo veřejně; než byly také chvíle,

dlouhé hodiny, kdy oba panovnici sami mezi sebou rokovali v tiché světnici staré radnice, nejčastěji za přítomnosti pana Zdeňka Kostky, jejich tlumočníka. Leccos z těch jednání se proneslo, jako že král obdržel na císaři na budoucí časy, aby toliko půldruhého sta oděnců nebo půldruhého sta hřiven stříbra vydali králové čeští císařům, když by jeli do Říma na korunovaci, a také to, že císař vrátil králi zápisy na smlouvy dědičné z časů Karla IV. I to se proneslo, že císař dal králi upsání na náhradu útrat na tuto jeho válečnou výpravu.

Když pan Zdeněk Kostka vracel se z posledni porady, která se konala v podvečerní čas v komnatě císařově, potkal zrovna u dveří své jizby Petra Kdulince.

„Co neseš, pane Zdeňku," zeptal se vysoký, osmahlý velitel vojska, a dodal s úsměvem: „Smím-li se zeptat."

„Smíš; tobě, ale jen tobě, smím povědět. Pojď, chceš-li uslyšet."

Vešli do Kostkovy jizby a zasedli u krbu, ve kterém rdělo se uhlí dohasínajícího ohně.

„Milý Petře, to ti povím, cos jistě sám už pozoroval, jak král si získal císaře. Nejen tou pomocí, ale teď tu, jak spolu rokují a jednají. Dnes ti požádal krále, aby, kdyby on, císař, před časem umřel, král byl jeho synu poručníkem."

„To-li to tvé tajemství?" ptal se Kdulinec patrně sklamaný.

„To ne, ale to, že dnes shodli se o rozepřích v říši, o bavorském vévodovi a též o tom našem příteli, markrabí braniborském." Pan Kostka se usmál a doložil: „Ten, císaři věrně oddaný, teď také obrátí vůči králi. A to také, milý Petře, sjednáno, a nemalá

to věc, že císař a král budou sobě pomocni proti všem nepřátelům jednoho i druhého."

„Ah! A půjde-li císař s králem proti papeži?"

Pan Kostka se usmál a řekl:

„To ne. Proti papeži s králem nepůjde, ale —" a teď říkal zvolna a důrazněji, „také ne s papežem proti králi. A to je mnoho, to král chtěl, proto pole sebral. Pamatuj, že císař byl a je s papežem za jedno, že jsou přátelé. A v tomto papežově příteli hledal král a našel teď sobě přítele a pomocníka v té velké při s papežem."

„Myslíš-li, že opravdu našel?"

„Našel. Císař učinil již poselství i psaní do Říma o to, co je mezi papežem a králem, svého kaplana tam vypravil, hned z Vídně, aby papež zanechal všeho nastupování na církevní tresty proti králi. Ten posel i psaní povědí papeži, že jediné náš král císaře zachránil. Papež se málo potěší; nu, uslyšíme, jak to přijal. Ale aby odmítl císaře, to nemůže, toho neučiní."

„Kdy odjede císař."

„Pozejtří. Do Encensdorfu, král jej tam vyprovodí. Smluvili se ještě na jeleny, a při tom," pan Kostka se usmál, „bude poslední námluva o tom ostatním. V Encensdorfě se rozjedou."

„Kam císař —"

„Do Nového Města za císařovnou."

„A král domů."

„Ne rovnou. Na svátky hodlá zůstati v Brně."

* * *

Tou dobou začal se návrat českého vojska domů. Od Korneuburku a z postavení proti Vídni až k Oš-

prům postupovaly houfy jízdné, pěší s vozy vojenskými i špižnými zpět Rakousy směrem na Moravu a do Čech. Také vojsko dosud bytující v leženi inzersdorfském vytrhlo a přepravivše se přes Dunaj táhlo cestou vyšlapanou a vyjetou hlavním vojskem. Cesta vyjeta, a přece byl postup obtížný a namáhavý, neboť všude ležely spousty sněhu. A ještě ho přibývalo častými vánicemi. Sáním po vsích sehnaným ještě se jelo; hůře však vozům. Jejich kola plná sněhu na paprscích i kolem nábojů těžko se otáčela. Jejich skřípot nesl se do mrtvého ticha zachumelených krajin a s ním občas práskání bičův a křiky vozatajů v sedle sedících a hulákajících na znavené koně s ojíněnýma ušima, vydechující kotouče páry, jež se kouřila i z koní.

V té nekonečné řadě vozů vlekoucích se jako ohromný tmavý had bělostnou, jiskřivou celinou polí nebo mezi chlumy a vrchy, po nichž se stlumeně černaly pod pokrovem sněhu širé lesy, hrkotal také vůz s košatinami pod plachtou, tažený spřežením nevelkých, hnědých koní. Na podsedním seděl v sedle vozataj v kukle, v kožišku a v škorních slamou ovázaných, ten, kterého si Janek z Boru opatřil v Praze prve než vytáhli do pole.

Janek jel z Prahy na koni; teď na voze jako na podzim, když se vracelo české vojsko z říše. Tenkráte jel raněn a nemocen; nyní se vracel s dvěma ranami, na pravé ruce a v boku. Ležel na ovčích kožích a na duchně přikryt dlouhým kožichem, bledý a přepadlý.

Jako na podzim tak i teď měl nejlepší, nejpečlivější opatrovnici. Anna na podzim řídila koně sama, teď meškala skoro ustavičně ve voze, starajíc se o raněného muže jak jen bylo možná na svízelné cestě. Zas utahovala plachtu, zas ucpávala skuliny,

aby mrazivý dech tvrdé zimy nevedral se pod nevysoký kryt, zase rovnala kožich i lože, aby muž byl v teple a měkce ležel. Na stanicích převazovala, čistila jeho rány, pomahala vojenskému barvíři. Přehlížela, pozorovala rány a třeba že se nad nimi lekala nebo i trnula, nikdy toho nezjevila ani tváře pohnutím, neřku-li slovem. Zatajovala, těšila, že rány se již nejitří, že jsou čistší. To mohla říci o ráně na pravé ruce, ale nad tou druhou svírala ji úzkost.

Těšila a těšila, že bude dobře, jen co dojedou do Prahy, až Šimon bude se starat o rány a je léčit. To utěšovala Janka do opravdy a sebe také, v to věřila, v tom byla její silná naděje. Šimon, který Janka jako zázrakem vyléčil, pomůže zas.

I Janek tak doufal. Anna se mu obdivovala, jak je trpělivý, jak mužně snáší bolest. Býval vždy málomluvný; teď ještě řídčeji se rozhovořil. Nejednou však postihla, jak ji laskavě pozoruje, jakým oddaným pohledem. Neuviděla však, jak i smutně, s tajenou starostí někdy upřel na ni své zapadlé oči, to ve chvílích, kdy jej naděje opustila a skličilo jej pomyšlení, že nevstane zdráv a co pak bude s Annou – –

Tak jeli v tom těsném a chladném obydlí pod plachtou osamělí. Matějček k nim nepřijížděl jako na podzim. Nejednou o něm hovořili, o něm, o jeho bábě.

Jediná návštěva k nim přicházela, Matěj Kozí hlava, chlupatý, zbožný žoldnéř, který každého dne se ukázal u jejich vozu, zeptat se, jak je panu kapitánu, přeje-li si něčeho nebo paní. Někdy sehnal jim láhev vína nebo kus onačejšího pečiva nebo jiného jídla a přinesl i houni (kde si ji opatřil, nepověděl), aby ji Anna pověsila v předu na voze jako pevnou a teplou záslonu, pro kterou nemohl vítr do vozu dout

a sypati tam za metelice sníh. Kozí hlava, jenž tak divoce vypadal, těšil Annu dobrácky, že dá pán bůh, že pan kapitán se brzo pozdraví, on, Kozí hlava, že také prosí pána boha, každý den že se za něj modlí.

Cesta zasněženým krajem byla svízelná a trudná zvláště za pochmurných dní, za hustých vánic, jež někdy na dlouhé chvíle zarážely nekonečný průvod vozův a saní a jezdců při nich. A málo jí ubývalo. Anna to těžko nesla a tím tíže, poněvadž cítila Jankovu touhu, aby už byli pod střechou, aby už byli dál, dál.

Teď už častěji se ptal, kde jsou, kam dorazí na noc a bylo zřejmo, jak rád slyší, že přejeli rakouské hranice, že jsou na Moravě. V hubeném, bledém obličeji se mu náhle vyjasnilo, když jednou odpoledne, za tiché chumelice, ohrnul Matěj Kozí hlava houni v předu zavěšenou a vesele hlásil do vozu, že do večera budou u Jihlavy a zítra dopoledne že přejedou hranice a budou v Čechách.

Anna se zaradovala i pro tu zprávu i že Janek se jí potěšil. Poslední dva dny byl patrně skleslý, bylo mu tíž, rána v boku se zhoršila a jistě silně bolela; teď po té zprávě si vydechl, ale mdlejším hlasem: „Zaplať pán bůh.“

21.

Právě na Štědrý den vrátily se domů válečné houfy, které králi do pole vypravila pražská města. Bylo vzrušení, byl shon a shluk po ulicích, kudy táhly s hlomoznými, řinčivými vozy, nejrušněji pak na Staroměstském náměstí a na novoměstském Do-

bytčím trhu, kde mělo býti pole rozpuštěno. Přišli zvědaví uvidět, přišli příbuzní uvítat.

Přišel i Šimon, někdy staroměstský kat. Jindá si válečných běhů nepovšiml. Teď obcházel a vyhlížel po Staroměstském rynku, a s velkou dychtivostí, ne ze zvědavosti, nýbrž z účastenství. Obcházel vozy, zastavoval se u žoldnéřů, vyptával se, skromně, ostýchavě, ale neúnavně, neodbytně. Sháněl zprávu pro paní Markytu na „staré faře" s tím toužebným přáním, aby zpráva byla lepší nežli ta, kterou jí před sedmi týdny za listopadového rána přinesl od šibenice za Horskou branou. Tenkráte se bál předstoupiti před stařenu; ale musil jí zjistit, že Matějček ji opustil, že ujel na vojnu.

To bylo zoufalé hoře, když stařena div si nervala svých šedých vlasův, a Šimonovi dlouho znělo, jak křičela, až nemohla, až stařenský hlas jí ochraptěl, jak volala po staré faře svého Matějčka.

Teď vojna pojednou skončena, vojsko se vrátilo. Ale Matějček nezjevil se ve vratech staré fary jako na podzim, koncem září, když si také přivezl nemocného druha a jeho mladou ženu. A tak Šimon kat hledal alespoň nějakou zprávu o něm.

Obcházeje vozy a skupiny žoldnéřů dostal se až k radnici a tu se zastavil úžasem. Malá stařena v tmavém, dlouhem kožichu, v tmavém čepci kožešinou lemovaném, v němž se tratila její drobná, nad míru vrasčitá tvář, odcházela od tří žoldnéřů, s nimiž patrně dohovořila. Paní Markyta — Hledá Matějčka a vyptává se tak jako on, Šimon.

Od těchto tu, a jistě ne prvních, odchází s nepořízenou. Její ulekané oči smutně se rozhlížejí; v žalu, v zoufalé naději hledá, kam by se obrátila, kde by se ještě přeptala.

Šimon se neodvážil k ní se přihlásit. Stál, čekal, až mu sešla s očí v proudění a chumlech lidí. Bylo mu jí líto a proto nepřestal pátrat, jak už zamýšlel, a začal na novo.

Přišel pak na starou faru mimo obyčejný svůj čas. Přihlásil se u prahu klenutého, prostorného čeledníku u staré Katruše. Zeptal se jí, co dělá hospodyně.

„Pláče, přišla s nepořízenou, byla hledat Matějčka."

„Ještě si nemusí zoufat!"

„Víš-li něco —"

„Řekni hospodyni."

Stařenka přišla kvapně a na očích zardělých víček bylo viděti, s jakou žádostivostí, neboť žvátorná Katruše jí naznačila, že Šimon něco nese.

Nebylo toho mnoho, nic jistého, jen trochu naděje, ale již to bylo štědrovečerním nadělením. Náhodou se, již odcházeje také s nepořízenou ze Staroměstského rynku, domluvil s Pražanem žoldnéřem, který také byl v poli, a ten že Matějčka zná a dobře, a povídal o něm, že při pražských pěších nebyl, z Prahy že přijel za jízdnými, s kterými polem pracoval od jara v Němcích, a ten jízdný houf že je s králem, král pak že zůstal na svátky v Brně, a teprve až po svátcích že přijede do Prahy a ten jízdný houf s ním.

Paní Markyta čekala v náhlé naději víc; ale přece měla jakési světýlko, a štědrý večer a svátky po něm přece nebyly tak smutné. Dlouhé však se jí zdály, nic jich neubývalo, poněvadž se nemohla dočkati králova návratu. Denně a nejednou se přeptávala a vysílala Katruši nebo bručivého Adama, aby se šli podívat ke královu dvoru a přeptat se. Sama

stávala na nádvoří své staré fary obrácená ke vratům, za kterými přes ulici táhla se dlouhá zeď královy zahrady. I před vrata vycházela, upírajíc oči na tu zeď, na holé zasněžené koruny stromů nad ni se nesoucí. Nemohla z králova dvora nic uvidět, ale mohla uslyšet. Vzpomněla si, jak tenkráte, když tady na dvoře stála s Jankem Borským, zalehlo k nim z králova dvora hlaholné troubení. To tenkráte vyjížděli z králova dvora do pole, teď, když by král se z pole vrátil, jistě by to slavili hlučným troubením.

Tak ty krátké dni po vánocích byly malé stařeně nekonečně dlouhé. A tiché byly, smutně tiché; a ticho v králově dvoře. I první den Nového roku (1463) minul jako ostatní v dychtivém očekávání, v překmitech naděje a zase ve skličujících pochybnostech. Až dne druhého, pozdě odpoledne, kdy paní Maikyta, vzdavši se pro ten den naděje, že král přijede, modlila se v komoře, vrazila Katruše k ní do komory a bez dechu hlásila, že z králova dvora je slyšet troubení, mocné troubení. Jako mladice vstala stará hospodyně a kvapila ven na nádvoří.

Hlučná fanfára ji uvítala. Troubili a jak, jak hlučně a vesele! Král je tu — Jest a s ním jeho jízdní a snad i — Chtěla se rozběhnout, k Odrané bráně, ale Katruše ji zdržela, však že Matějček přiběhne sám, že by ho tam v tom shluku nenašla a že by se mohli minout.

Zůstala a když hlas trub umlkl, vrátila se do čeledníku. Neměla tu stání, usedala, přecházela, všecka vzrušená vzdychala, dveře otvírala, vyhlížela na chodbu i na dvůr vyšla. Ale všude ticho, i v králově dvoře; nikdo nezabušil na vrata jako tenkráte na podzim, nikdo na domové dveře. Setmělo se, roz-

svítili, Katruše přikládala do krbu, kdyby snad — Ale Matějček nepřišel, nechytil babičku do náruče jako tenkráte, když shlédnuv ji, skočil do vrat, objímal ji a hladil. Katruše těšila hospodyni jak mohla, že Matějček hned z houfu nemohl, že musil zůstat při vojsku, že ráno, snad ráno — —

Ráno přivezl Šimon vodu jako jindy. Katruši se zdálo, že je jinačí než jindy, hrubě zasmušilý. Nepromluvil ani tolik jako jindy, a tu neměl mnoho řeči, jen se tlumeným hlasem, jakoby s bázní Katruše optal, co hospodyně. Uslyšel jak bylo, i to, že snad přece ještě doufá, že Matějček by dnes, teď mohl přijít. Šimon neřekl nic, jen rukou mávl, že to marné. Neřekl nic, ač věděl.

Poslední dny obcházel králův dvůr a včera se u něho namátl právě, když král s panstvem pod vztyčenou velkou korouhví královskou a s velkým houfem jízdných pod praporci vjížděl za hlaholu trub do svého dvora.

Šimon vyhlížel řadu za řadou, trubačů si nejostřeji hleděl, Matějčka však nespatřil. A přece pak ještě čekal, kdyby se dočekal, až budou ze dvora vycházet, kdyby snad — Mnozí z jezdců vycházeli pěšky, do města; odvážil se zastavit jednoho, pak i druhého. Řekli mu, přisvědčili, že trubač Matějček byl v jejich houfech, ale že se s nimi nevrátil, ten že „tam" ostal — —

Proto přišel Šimon ráno tak zasmušilý. Aby i tuto novinu staré hospodyni oznámil, na to nemě srdce. Teď bylo hůř a tíže než po té listopadové noci, které Matějček zmizel ze staré fary. Tenkráte jel na vojnu, a byla naděje, že se vrátí; teď je po vojně a marně jej čekali. Zůstal „tam", na poli zůstal a již se nevrátí.

Šimon byl nazejtří ráno rád, že se s hospodyní nepotkal, že nevyšla na dvůr. Stranou opět se optal tiše Katruše, co stará paní. „Nespala, myslím, celou noc, teď sedí schoulená, jako bez ducha a pojednou zase zahořekuje, až je člověku ouzko.“ —

Odpoledne (venku chumelilo) seděla Katruše v kuchyni a drala peří. Mimo nadání přišla sem ze své komory stará hospodyně. Tiše se přišourala. Tvář její jakoby vrásčitější, požloutlá, šedé oči hleděly do prázdna. Stanula opodál stolu a nedbala, že Katruše na ni promluvila, že se jí optala, nechce-li si trochu lehnout; jakoby neslyšela. Pojednou však sebou škubla a jako v leknutí vyrazila:

„Slyšíš-li, někdo jde —“

Katruše se obrátila po dveřích. Otevřely se a do kuchyně vstoupila nějaká žena štíhlé postavy v kožíšku; hlavu měla rouchou zavitou, na střevících sníh. Pozdravila; její hlas zněl zkaleně a chvěl se. Katruše ji hned nepoznala. Paní Markyta zastiňujíc dlaní své oči, pojednou sebou trhla.

„Ty! Anna, ty —“ a hned se naléhavě dotazovala: „Jdou! Kde jsou —“ A hledíc Anně do tváře, opakovala s radostnou dychtivostí: „Kde jsou! Matějček, pan Jan — “

Anna vstupovala sem vzrušena; a teď stařenino radostné překvapení a očekávání sevřelo jí srdce. Nemohla ani hned odpovědět.

„Jdu sama,“ temně vyrazila; oči se jí zalily slzami.

„Sama, ty sama,“ opakovala stařena jakoby nechápala. Katruše rychle k ní přistoupila a žasnouc opakovala:

„Ty sama! A kde je tvůj muž — “

„Umřel —“ Anna sklopila hlavu.

„Umřel, o bože! A kde je Matějček," zvolala paní Markyta v bezohledné dychtivosti své lásky.

„Je na živu, snad je —"

„Snad na živu, snad, povídáš —"

„Jistotně nevím," odpovídala Anna přemahajíc se. „Je snad v zajetí."

„Svatý bože! Oh! A kde, kde."

„Snad ve Vídni."

Katruše trnouc nad novinami i v bezděčné dychtivosti po dalších zprávách, pobídla Annu ode dveří a sama ji zavedla ke stolu a podala jí židli a také staré hospodyni, která nevědouc klesla na sedadlo proti Anně, opakujíc si: „Ve Vídni, bože ve Vídni." A pojednou se optala, nejel-li s nimi, nebyl-li s panem Janem.

„Byl, ale ne ustavičně. Jan měl pěší rotu, Matějček byl u jízdných, ale býval u nás, naposledy před šturmem na Vídeň. A tam Jan —" odmlčela se, nemohla dál.

„Zahynul," doplnila Katruše s pohnutím.

„Ne, tam byl raněn, dvě rány měl, do ruky a do boku. Vezla jsem ho sem do Prahy —"

„A nedojel," tišeji přidala Katruše.

„V Čáslavi, tam jsem ho musila složit."

Ostatek dopověděla, jak zaplakala.

To vše poslouchala paní Markyta vzrušeně, ale i nedočkavě. Byla to žalostná novina, ale Matějček, co Matějček —

Pod klenutím někdy rytířské kuchyně se již tmělo, dole plížil se soumrak. Anna i paní Markyta o tom nevěděly. Katruše však neviděla nenadálému hosti do tváře. Přinesla hořící svíci. Anně sdělala měkce rouchu s hlavy a zvala ji, aby přisedla ke krbu, k ohni. Anna jakoby vyzvání nezaslechla. Teď ve svět-

le uviděly, jak mladá rotmistrova žena, před nedávnem u nich jako kvetoucí, je přepadlá. Její tvář, kterou vídaly jasnou a veselou, dojímala výrazem smutku a sklíčenosti.

Anna se přemáhala, pamatovala, proč přišla, aby stařeně přinesla zprávu o jejím vnuku. Tušila, že o něm nic neví, a věděla, že Matějček jest její svět, jaké má úzkosti o něj. Teď vypravovala svou chatrnou češtinou, nejednou se odmlčujíc nebo slovo hledajíc, jak z nenadání přijel, jak žasli, když se pojednou s ním shledali u Korneuburku a že se jim vyznal proč, že mu vojna nedala, že musil, ale babičku že těžko opouštěl.

Stařena zalomila rukama, zavzdychala, oh, nešťastný a nešťastná vojna a jak, jak dál —

Anna vypravovala, že s nimi jel až do jednoho zámku, Orth tak řečeného, odtud že se vydal s královým poslem napřed do ležení, tam že se pak s ním shledali, že přišel k nim, tam že se naposledy viděli než vytrhlo vojsko k Vídni. A ten šturm pak — Pověděla, jak našla Jana po bitvě v chalupě ležícího, raněného, jak si jej odvezla do ležení, a tu že Jan hned vzpomněl, hned jak se trochu vzpamatoval, hned vzpomněl na Matějčka, kterak se po něm shánělo, ona, Anna, že se musila vyptávat kde mohla, pak že poslal Jan věrného žoldnéře (myslila Matěje Kozí hlavu), ten že Jana neopustil, že byl u něho při převozu a ve všem jí, Anně pomocen, toho že poslal do vsi, kde byl Matějčkův jízdný houf.

A dále vypravovala, co ten žoldnéř přinesl (bedlivě hledal a všude se doptával, nejvíce u Matějčkova houfu), že Matějčka mezi raněnými nebylo, jistotně, u jeho houfu pak věřili, že nepadl, nýbrž že je ve vězení, v zajetí u těch Vídňanů —

„Ve vězení — oh, tam bude hynout ve zdraví hladem, žízní, smradem, tesknosti, a snad i mučit jej budou," děsila se stařena vzdychajíc.

Katruše jí to vymlouvala, že na základ bude puštěn, Anna těšila, že tam dlouho neostane, vězňové, zajatí že budou propuštěni —

Bylo to smutné shledání na staré faře, a smutné vše, co pak Anna toho večera vypravovala, jak vezla Jana sem do Prahy, že sic vojenský barvíř rány Jankovy prohlížel i zasýpal a ona že je čistila, obvazovala, hleděla jak mohla, viděla však, že není dobře, že je hůř a hůř, že bude zle, nepřijde-li pomoc. Na tu se těšili, že Šimon tady zase pomůže, to že byla její outěcha a jediná naděje, Jan že také tak doufal, a jak se zaradoval, když uslyšel, že jsou již v Čechách, že se nemohl Prahy dočkat. Počítal cestu, dny cesty, jmenoval města před Prahou, kudy pojedou, také Čáslav —

Obě stařeny naslouchaly s účastenstvím žalostnému vypravování mladé ženy. Litovaly ji, litovaly jejího statečného muže. Staré hospodyni se při tom přikmitovalo o jejím vnuku, je-li v zajetí a trápí-li se té chvíle v studeném, nečistém vězení.

A přece pak se jí šlo na lože lehčeji než včera. Včera ještě zoufala, teď ji Anna pozdvihla dobrou nadějí, skoro jistotou.

Katruše vedouc Annu do světničky vedle komory hospodyniny, zmínila se jako na omluvu, že jí nevede nahoru do jizbice, že tam není vytopeno. Anna jí nedala domluvit.

„Ne, tam ne," vpadla vzrušeně, jako se strachem. Bálať se té chvíle vkročiti do místnosti, která by ji bolestně připomenula šťastné dny, a tu chvíli, kdy tam, v té jizbici, Jan tak mile se jí zadíval do

očí, pousmál se, pohladil ji a slíbil jí, že bude jeho ženou. Tenkrát a teď —

Záhy po ránu vstoupila Katruše k Anně a pokynula jí, aby šla s ní. Na chodbě u kuchyňských dveří čekal Šimon. Byl zasmušilý, věděl už vše od Katruše; modré, dobré jeho oči v bázni i s účastenstvím upřely se na přicházející Annu. Když jej shlédla, zaplakala.

„Bůh tě potěš," řekl tlumeně měkkým hlasem. Ruku však podati se neodvážil. „Pán bůh dopustil na tě velké hoře —"

„Oh, kdybys ty tam býval, nebo kdybychom byli sem dojeli," zaúpěla Anna.

„Byl bych se přičinil, ale, milá paní, mnoho o mně myslíš. Nepomáhám sám. Nechtěl-li by pán bůh, bylo by marné mé přičinění."

Ptal se na rány, obzvláště na tu v boku. Anna vše vypověděla, jaké byly, jak ta v boku se jitřila, jak na konec dostal Jan hrozné bolesti do útrob a pak se i plíce zapálily. Šimon se víc a více zasmušoval a když slyšel o té plícní nemoci, povzdechl:

„To bylo to nejhorší."

„A nebyl bys mohl pomoci?" úzkostně se ptala Anna.

„Myslím, že ne, tu jen milost boží." Nepřisvědčil, poněvadž nemohl, a také aby umírnil její lítost nad tím, že nedojela s Janem do Prahy, že nedošli pomoci, na kterou svatě věřila.

Nazejtří ráno vstoupila Anna k paní na staré faře ustrojená na cestu. Děkovala, dávala s bohem. Stařena překvapena zaslonila si dlaní oči, zadívala se na ni a ptala se s údivem, chce-li jít a kam.

„Domů, do Němec, do Ebrachu."

„Teď v zimní čas, sama. A nemáš tam ani otce

ani mateře," to stará paní věděla od Matějčka, „a také ne bratra a sestry také ne. Ke komu půjdeš."

„Je tam strýc."

„A nepřijme-li tě — Ne, nepůjdeš, zůstaň tu s námi."

Anna užaslá i dojatá neočekávaným pozváním, děkovala i bránila se chvějícím se hlasem, že stará paní dost dobrodiní jim prokázala, Janovi a jí, jak by mohla ještě —

„Nebožce tvůj muž zachránil od jisté smrti mého Matějčka, a tebe uhodilo neštěstí jako mne, kam bys šla, mladá žena sama. Zůstaneš. Kdyby se ti tu stýskalo nebo nelíbilo, jdi si, ale až na jaře. Teď ne."

Stařenka mluvila velmi rozhodně. Anna, v náhlém návalu vděčnosti, schýlila se k ní a políbila jí ruku.

22.

Když král Jiří loni počátkem listopadu vypravoval se do pole k Vídni císaři na pomoc, do poslední chvíle čekal svého radu a diplomatického posla Mariniho, že se vrátí z Benátek. Než nedočkal se ho, ale pak v ležení u Korneuburku došla krále z Prahy zpráva, s jinými ouředními, že Marini je v Praze, že přijel týden po odjezdu králově. Král jak byl dychtiv, aby uslyšel zevrubně o jeho jednání v Benátkách, chtěl jej pozvati, aby přijel za ním do Korneuburka. Než když rozpočítal čas, jak by dlouho trvalo nežli by Marini obdržel jeho rozkaz a jak dlouho nežli by do Korneuburka dojel, a že válka dlouho nepotrvá, rozhodl se, že Mariniho vyslechne až v Praze.

Když druhého dne po Novém roce (1463) král

slavně vjel do svého sídla, uvítal se nejprve se svou rodinou a hned po té obeslal Mariniho. Přijal jej úplně sám. Uslyšel o všem jeho vyjednávání v Benátkách, jak bylo příznivé, že vévoda benátský i rada jsou pro spolek proti Turkům, jak rádi a ochotně, jak si vedl Marini, aby všechno jednání zůstalo utajeno. Král spokojen srdečně mu poděkoval, ale hned s úsměvem dodal:

„Milý pane Antoníne, je tuhá zima, je obtížno cestovat, ale je nutno, abys vyjel zas a daleko, do Burgundie a k francúzskému králi, a to brzo, ještě tohoto měsíce."

Pan Antonín se uklonil, ochotně přisvědčil, že za nějaký den se vydá na tu cestu. —

Nazejtří po tom přijel do Prahy cizinec, šlechtic, ale jistě ne bohatý. Přijelť na koni ne valném, sám, bez průvodu, bez sluhy. Nebyl hostem v žádném šlechtickém domě, nýbrž ubytoval se v odlehlejší části Starého města, na Dlouhé třídě v nevelké hospodě, kdež se od stolu mnoho neplatilo a kdež se nocovalo v chudých komůrkách. Pod šubou ne zánovní měl tmavou sukni a meč na pěkném pasu bitém.

Šlechtic zavalité postavy, plavých knírů, masitého nosu, vyholené brady, nebyl mlád, nebyl stár, asi padesátník, čilý až vrtivý. Šedivá, chytrá jeho očka ustavičně jakoby hlídala; bedlivě pozoroval, všeho si všiml a s hospodskou se dal hovorně do řeči. Když se ho zeptala, odkud přijíždí, řekl, že z Kladska.

Byl schudlý pán, jehož rodný hrad Vismburk za Náchodem před patnácti léty od Slezanů pobořený byl se vším zbožím k němu příslušným teď, toho času majetkem samého krále Jiřího.

Pan Jan z Vismburka, který v Kladsku se již delší dobu zdržoval a živobytí protloukal, přijel do Prahy na večer; druhého dne dopoledne odebral se do králova dvora, kdež zamířil rovnou ke kanceláři a požádal nejvyššího kancléře o rozhovor. Kancléř, jenž četl nějakou listinu ve své komoře vedle světnic kancelářských, ihned položil pergamen na stůl, když uslyšel jméno příchozího a poručil sluhovi, aby jej pustil.

Pán z Vismburka hlásil se hovorně, jako dobrý známý, kancléř však uvítal jej zdrženlivě, dost úředně.

„Za takové necesty jsi přijel, za takové zimy," přidal zkoumavě.

„Nebylo odkladu. Nesu králi J. Milosti noviny, obzvláště kteraký list přišel Vratislavským."

„Od papeže," kvapně vpadl kancléř hádaje.

„Tak, bulla papežská, která je dosud tajemstvím."

„A ty —"

„Zvěděl jsem o ní a co v ní." Chytrá očka pánova zamžikala, všecka široká jeho tvář sebelibě, vítězně se usmála. „Podařilo se mně, podařilo." Ruce si žamnul. „Jistěť bude důležito, zví-li král J. Milost, a brzo, možná-li hned —"

Za chvíli po té vedl nejvyšší kancléř chudého pána ke králi.

Tomu byl Vismburský dobře znám z Kladska. Tam jej nejednou přijal, aby uslyšel jeho vratislavské noviny. Dojížděl pan z Vismburka do Vratislavi zjevně i tajně. Měl tam dobré, důvěrné známé, odtud nosil ty své zprávy. Rád se chvástavě pochlubil, rád tajemně napověděl, že toho ví, třeba že toho nebylo tak mnoho a třeba nic tak důležitého jak to nazna-

čoval. Dodával si tak vážnosti, sobě i svým zprávám. Ty byly všelijaké; někdy víc povídavé, někdy opravdu důležité.

Tentokráte nečekal až král navštívil Kladsko; přijel s novinami přímo do Prahy.

Král sedě v křesle poblíže krbu, uhodil přímo na jádro věci.

„Neseš, slyšíme, že papež poslal bullu Vratislavským. Kdy přišla?"

„Před pěti týdny, koncem listopadu, dva dni po tom, kdy papežský legát odjel z Vratislavi do Polska."

„O tom jsme byli v poli zpraveni, že legát odjel, a také o tom," král se usmál, „že jej Vratislavští uvítali s velikou slávou, když k nim přijel z Lipska."

„A byla-li Tvá Milost také o tom zpravena," ptal se Vismburský na oko skromně, „že legát arcibiskup Jeroným hned, jak přijel, rozesílal z Vratislavi listy. A hojně listů."

„Komu —"

„Knížatům a městům v Slezi a do lužnické země, Šestiměstským."

„Proti nám," ptal se i tvrdil král.

„Tak, Milosti, ale zatím opatrně. Aby byli stálí ve víře a v poslušenství svatého otce, psal, aby hleděli dorozumění s Vratislavskými, ti že jsou ve víře obzvláště horliví."

„To chce spolek proti nám," shrnul král ostře. „A co v té bulle."

„Je proti Tvé Velebnosti. Vratislavané měli by teď v tento čas Tvé Milosti holdovat."

„Podle smlouvy smluvené před třemi léty, tak," doplnil kancléř.

„Teď v lednu."

„Ne, až v únoru," opravil král s úsměvem, „měsíc jsem jim přidal, když jejich kněží a doktorové ode všeho kněžstva jejich a měšťané tu před námi poklekli a prosili, aby všechny roztržky přestaly. Slíbili učinit slušné poslušenství, milostivě jsem se na ně ohlédnul, tříletou lhůtu povolil a ještě měsíc jsem k ní přidal a teď — papež —"

„Tou bullou přikazuje, aby té smlouvy nedbali, aby Tvé Velebnosti královské neholdovali, dokavad jim od římské stolice nebude nařízeno."

Král do té chvíle seděl klidně, maje ruce opřené o postranice koženého křesla; ale v ten okamžik, když uslyšel o tom papežském rozkazu, prudce spustil ruce dlaněmi na kolena, oči se mu rozšířily. Okamžik mlčel, pak náhle znovu se optal, teď prudčeji, kdy že ta bulla došla.

„Koncem listopadu; dána byla v Římě, jak jsem také vyzvěděl, už osmého octobris."

Král pohlédl na kancléře a řekl významně:

„Koncem listopadu, to jsme byli v poli, to papež ještě nevěděl, že jsme vytáhli císaři na pomoc." A pojednou zase na tajného posla: „A co Vratislavští —"

„Radují se, Milosti královská, ti kteří o bulle vědí, Rejchart, Beyar, Haunolt, Eschenloer —"

„Obecně vyhlášena není —"

„Není, rada konšelská ji tají, bojíť se tohoto času ji vyhlásit."

Král pokýval hlavou a opakoval temněji před se: „Radují se —"

„Ale tají to. Nejtíže je jistě doktoru Tempelfeldovi, že musí mlčet," pan z Vismburka se zlomyslně usmál, „že nemůže u sv. Alžběty bullu s kazatelny ohlásit. Tomu divokému kazateli bude z toho dušno,

i proboštu Düstrovi. Ti by zase bouřili měšťany i chudinu."

Král vpadl mu do řeči náhlou otázkou, co biskup Jošt.

„Milosti královská, jistě není důstojného kněze biskupa tajno, kteraký list z Říma přišel Vratislavanům. Myslím, že se s nimi neraduje, neboť, pokud vím, pracuje k zachování míru a pokoje, který jsi ráčil zjednati. A Vratislavských nemá v lásce, ráčiš věděti. Již dlouho nebyl ve Vratislavi, stále přebývá v Nise."

„Tím žádnému neprospívá," král pohnul zamítavě dlaní, „a kapitula a kněží toho kostela bez překážky nešlechetně a zle nad námi činí hanebným kázáním a jinými věcmi jakoby s jeho schválením." A pojednou na Vismburského, kam teď pojede.

„Do Kladska, Milosti."

„A pak do Vratislavi," přidal král, a zrak jeho ostře utkvěl na tajném poslu.

Ten jakoby toho pobledu nepostřehl, odvětil prostě, že ano, ale teď hned ne, až pak, až tam zase přijede legát papežův.

„Papežovy bully ovšem ponecháš v mlčení, tu i cestou i doma," přikazoval král.

Vismburskému zamžikala šedá očka, úsměv pohnul jeho rty.

„Tajnou věc jsem přinesl jenom Tvé Velebnosti, tajně jsem s ní sem jel, tajně odjedu."

„Kdy."

„Rád bych hned zítra."

Král se již dále neptal a propustil pána. Ostatek sjednal s ním kancléř ve své komoře mezi čtyřma očima. To sjednání bylo krátké. Kancléř vysázel na desku těžkého dubového stolu řádek dukátů, „na

cestu". Nad tím žlutým bleskotem kovovým zasvitlo v očích zchudlého pána.

Nazejtří podvečer hovořil o něm král Jiří s důvěrníkem svým, panem Zdeňkem Kostkou, obzvláště o bulle, o které Vismburský přinesl zprávu. Pan Zdeněk ji vyslechl rozhorleně.

„Věřím, že ti způrní Vratislavané neosmělují se ten list vyhlásit. Bojíť se hněvu Tvé Milosti."

„Mají proč se báti. Ale papež — To, když tu bullu vydával, ještě nevěděl, že jsme pomohli císaři. Teď už ví, teď už má také císařovo psaní. Co na ně odpoví — Bohdá, že se o tom již brzo dovíme."

„A ten posel," vzpomněl pojednou pan Kostka, „ten Vismburský, je-li ve všem spolehlivý —"

Král bezděky se nachýlil do předu.

„Proč! Víš-li něco. Dosud bylo na něj spolehnutí. Nicméně dal jej kancléř hlídat a přeptat se dal na hospodě. Vismburský odjel dnes ráno, jak ohlásil, a u nikoho tu nebyl, nikde se nestavil."

„Za vodou —" pan Kostka myslil na římské kanovníky na hradě.

„Ne, nikde nebyl."

* * *

V únoru přijelo do Prahy poselství z Nového Města za Vídní, které přivezlo od císaře knížecí pláště a klobouky se zlatými korunkami královým synům vyzdviženým v Korneuburce za knížata říšská. Mladičkým Jindřichovi a Hynkovi, knížatům minsterberským, přineslo nádherné odznaky, králi pak, jejich otci, zprávu o tom, co papež odpověděl císaři na jeho psaní. Papež psal, jak těžko nesl, že sám nemohl pomoci obklíčenému císaři, kterého, jak ujišťoval, jako

syna miluje i za nejlaskavčjšího otce považuje pro mnohé úsluhy jemu, papeži, prokázané. Ó jak je nešťastný nynější věk, naříkal papež v té své odpovědi, jak ubohá Germanie, jak bídné křesťanstvo, když jeho císař nemůže býti zachráněn nežli od kacířského krále! Tím že je přimnoženo jeho, papežově, bolesti, že císař musil se dovolávati člověka, jehož zavilost kacířskou chtěl, on, papež, skrotit, ale že sklání svou hlavu a císaři k libosti že pozdržel censury a soudní jednání proti tomu Čechovi zamyšlené —

„Pěkně o mně píše," prohodil král ironicky, když ohlašoval králové obsah papežova listu. „V tom je smrtelná, nekřesťanská zášť. Ale, hlavu svou sklání," citoval král, „a pozdržel censury a soudní jednání proti mně. Toť mu bylo hořko, když to psal. Pozdržet censury proti zavilému kacíři — on, papež —" A pojednou jasněji, s uznáním přidal král: „Císař koná, jak slíbil." A v tom vzpomenul usmívaje se: „Zítra vás uvidíme v jeho koruně."

Mínil císařův dar zaslaný královně z Korneuburka.

Uviděl královnu, tak jak řekl, nazejtří, bylo v pondělí masopustní, uviděl ji všechen dvůr, když s králem a s třemi syny za hlaholu trub vstoupila do velké síně králova dvoru, když usedla na trůnu po boku svého manžela. Zlatá koruna leskla se jí na krásných vlasech volně rozpuštěných, uměle vlnitých, splývajících po ramenou, po zádech na šaty z brokátové látky, perlami a vzácnou kožešinou vyzdobené.

Všichni na ni upírali zraky a pak na oba nejmladší knížata minsterberská, na patnáctiletého Jindřicha a jedenáctiletého Hynka, vlastního syna krá-

lovnina. Mládenečkové dlouhých vlasů v kuršitech, v aksamitových, tmavozelených sukních seděli rodičům po levici, kdežto starší Viktorin, už na čtvrtý rok kníže svaté říše římské, usedl po jejich pravé ruce.

Ale pak obrátili se zrakové všech na zástupce císařovy, na nejvyššího purkrabí pana Zdeňka ze Šternberka, na nejvyššího kancléře pana z Rabštejna a na králova tajemníka Jošta z Einsiedle, kteří stanuli na stupních pod trůnem v průvodu čtyř kadeřavých pacholat v suknicích císařových barev. Pacholata nesla na sametových polštářích dva pláště z aksamitu višňové barvy hermelinem podšité a dva knížecí klobouky. Nejupřeněji pohlíželi všichni, dvůr, nejvyšší zemští úředníci a zvláště paní z královnina průvodu na pana Zdeňka Konopištského, který, ač mu bylo přes padesát, vykračoval si pružným krokem a stál, vysoký, urostlý, mladicky štíhle v přiléhavých, šedých nohavicích, v červených střevících, v kuršitu kunou lemovaném, v nádherné sukni pod ním z rudého, těžkého hedvábí, vyšňořené kolem hrdla zlatým pazománem a vyložené na rukávech šternberskými hvězdami z drahých perel a přepásané drahocenným pásem blýskotavým drahými kameny a zlatým kováním.

Jako zástupce císařův nemusil smeknout, nemusil ukázat své šedivějící vlasy prořídlé zvláště nad čelem, kteréž šediny jindá skrýval jak mohl širokým birytem. Teď směl nechati na hlavě a to drahý, bobrový klobouk se zlatou šňorou, se zlatou záponou plnou drahých kaménků, spínající chocholec vzácného peří. Společníci jeho, kancléř a králův tajemník, oba v oblecích z tmavého sukna, kožešinou lemovaných, vypadali vedle něho jako šeří mnichové a bez-

děky množili krásu jeho oděvu a nádherné vystoupení.

„Starý kasalický," přišeptal hofmistr králův Kdulinec podkomořímu Valečovskému; ten přikývl a tiše dodal:

„Ale sluší mu to."

Toho okamžiku bratr Paleček, králův šašek, zeleně oděný, s kuklou rolničkovou v týle, brumlal si, sedě přikrčen dole na stupni pod trůnem:

„Ďáblův šlecht, ďáblův šlecht". —

Venku na nádvoří před královou kuchyní rozkládal králův krejčí Martinek mistru královy kuchyně, přezvědavému Petru Píckovi, jejž navštívil, aby něco uviděl a uslyšel z té slávy, také o panu Zdeňkovi Konopištském. O tom začal hned jak přišel, viděl-li jej Pícek, když vstupoval pan Konopištský do velké síně.

„Viděl, viděl, jak by ne, tu nádheru, kuršit, sukni drahou —"

„Nu, nu, sukni, to si myslím, sukni z rudého hedvábí, tu jsem ušil já, ale co jsem zkusil, brachu, co se mne nejvyšší purkrabí nasoužil, natrápil, nežli ji přijal, nežli byla vhod, brzo to, a zas ono, nic se mu nelíbilo, a zlobil se i lál, lál, pravím, až jsem si řekl, co, tohle mně mistru krejčímu krále Jeho Milosti? Ten je vždycky spokojen, vždycky a ještě pochválí, a tuhle ten starý hříšník, ta jednuška, vymýšlí si a chce všecko nejdražší a pak smlouvá, utrhuje, nechce platit poctivé mzdy. Lakomec, peníze, bohatství shání i na sirotcích, kde může uhlodne, utrhne, a jednuška, divoká jednuška, pravím. Ale ať se nezmýlí! Člověku lát, člověka ponižovat — Já bych jej ukázal —"

„Co, co, kterak," ptal se dychtivě Pícek, nechápaje.

„Na obrázku, rozumíš-li, pěkně vyrejsovaného a veršíčky pod to. Já bych mu pověděl, dělat císaře."

„Myslím, že by raději dělal krále," vpadl s úsměškem Pícek.

„Slyš!"

Z velké síně zalehla ven do nádvoří vyjasněného předpoledním sluncem slavnostní, hlučná fanfára, hlasy trub i temné dunění kotlů.

„To již odívají mladá knížata do těch plášťův a klobouky jim sázejí na hlavu," zvolal Pícek. „Tam je konec a tady skončím slavnost já."

„Hostinou."

„Slavnou. Je čas, musím jít." Chtěl do kuchyně, ale jen pokročil, už se obrátil a chvatně přistoupil k Martinkovi.

„Teď před chvílí," sděloval neklidně, „přijel ti nějaký rychlý posel z Kladska. Ke králi teď nemůže, musí čekat do zítřka."

„Ale ty dnes do večera budeš vědět, co přinesl," poškádlil Martinek přezvědavého přítele.

„Jdižiž, kde pak, kterak! Kdyby tak, to bych — Ale marno myslit —" A pospíchal do kuchyně, potřepávaje v pravo, v levo dlaněmi jakoby odháněl toho Martinkova komára, který bude celý den bzučet kolem hlavy, jak vyzvědět, co přinesl ten posel z Kladska. —

Ten nemusil tak dlouho čekat jak Pícek mínil. Ještě téhož dne na večer po hostině byl povolán ke králi. Odevzdal zprávu, kterou posílal Hanuš Velfl z Varnsdorfu, kladský hejtman. Sekretář Jošt přečetl list, když posel byl propuštěn. Velfl oznamoval o věcech ze svého sousedství. Psal o bulle, kterou

papež poslal Vratislavským už loni na podzim, jako o nové, dosud neznámé události, nevěda, že král už kolik neděl o ní ví.

Ale co bylo králi novinou, co jej prudce překvapilo, nad čím užasl, že tato tajená bulla, o které jej Vismburský zpravil, již není tajemstvím. Konšelé Vratislavští svolali minulého týdne na radnici velkou obec a všechno kněžstvo a tu městský kancléř Eschenloer přečetl a přeložil bullu přikazující Vratislavským, aby nedbali smlouvy před třemi léty s králem ujednané. Na tuto schůzi že pozvali také Mikuláše knížete Opolského a knížata Olešnická, Kunrata Černého i Kunrata Bílého, kteří právě meškali v městě. Tak tu bullu vyhlásili na radnici a pak také v kostelích, tu že divocí kazatelé zase bouřili, obzvláště u sv. Alžběty doktor Tempelfeld a probošt Düster neméně.

„Vyhlásili ji skoro na den, kdy měli přísahat věrnost," připomenul král zamračeně. „Troufají si — Ale v tom opět papežovo ponuknutí. Papež, kdož jiný. Brzo ruší, co slíbil císaři." Odmlčel se, hleděl před se. Pak vytrhnuv se, oznamoval sekretáři své rozhodnutí.

„Budeme psáti do Říma. Připomeneme papeži, kterak milostivě jsem poshověl Vratislavským, že jsem jich mohl zbraní připudit, že jejich křivdy, které nám i koruně činí, déle již trpěti nebudeme. A papeže požádám, aby jich napomenul a je vyzval, aby splnili svou povinnost. Tak napíšeš."

* * *

Za několik neděl, začátkem května, dostalo se králi na jeho list odpovědi, ne však přímé. Papež za-

slal novou bullu nikoliv jemu, nýbrž stavům a obyvatelům jeho zemí, přikazující všem pod trestem klatby, aby žádným způsobem nebyli nápomocni, kdyby král chtěl Vratislavské nutit sobě k poslušenství, aby jim nijak neubližovali, nýbrž aby jim byli nápomocni. Tuto bullu zaslal papež svému legátu, kretskému arcibiskupu Jeronymovi, který právě těch dnů se vrátil z Polska do Vratislavi. Ten ji měl vyhlásit.

Zpráva o ní došla do králova dvora opět přes Kladsko, záhy, za několik dní. Sekretář Jošt sedě s králem v jeho komoře, četl novinu kladského hejtmana zasmušile; pak se i zarazil i na okamžik odmlčel, to nad místem oznamujícím, jak ta bulla mluví o králi samém, že Jiří král v ní už není králem, nýbrž že je „ten, který Čechům vládne" nebo „ten, který se má za krále".

Jiří král sedě naslouchal se zachmuřenou tváří; ale slyše o tomto pohanění, zrudl a prudce vstal.

„Tak už nás svatý otec skládá s královské stolice," vyrazil se zlobným úsměškem. „A Vratislavanům ještě pomahat poroučí našim, našim stavům a obyvatelům!" Král prudce vtiskl dlaně do boků. „Nu, ať legát zkusí někde mimo Vratislav tu potupnou bullu vyhlásit! —"

23.

Když paní Markyta vyzvala Annu Němkyni, aby zůstala u ní na „staré faře", že teď v zimě nemůže se vydati na dalekou cestu domů do Němec, přidala k tomu důtklivému pozvání, ať si Anna jde, když by se jí tu stýskalo nebo nelíbilo, ale až na jaře. Anna

zůstala. Chovali se k ní, stará hospodyně a všichni v domě jako ke své, ne jako k cizince.

Paní Markyta si ji oblíbila již za prvního jejího pobytu; teď se s ní sblížila ještě přátelštěji i pro její neštěstí i pro Matějčka, a pro toho nejvíce. Nezapomněla Anně, že na ni pamatovala, že schválně vážila k ní dalekou cestu, aby ji zpravila o jejím vnukovi, kterého již oplakávala, že ji pozdvihla dobrou nadějí a skoro jistotou, že nezhynul, že je na živu.

A mohla si s Annou o něm pohovořit; a hovořila a často, za dne i za večerův. Annu to netížilo. Cítilať, jak to stařenu utěšuje a Matějček byl dobrým přítelem jejího nebožtíka Janka a stal se také jejím přítelem, když si vezla Janka z vojny, nemocného a raněného, když se o něj tak postaral tu na „staré faře". Za těch rozprávek i sama si ulehčila. Nemohlať stará hospodyně za toho vzpomínání pominout jejího nebohého muže, na kterého Anna o samotě smutně stále vzpomínala. Měla už jen tyto vzpomínky. Stará paní však mohla ještě doufat a čekat, že se jí vnuk navrátí, že se některého dne z nenadání tu na faře zjeví. Čekala, toužebně čekala jej nebo nějaký vzkaz, nemůže-li sám ze zajetí. O tom stařena často mluvila a, kdyžby Matějček byl v zajetí, že by ráda zaplatila základ, ať by ti Vídňané žádali jakýkoliv.

„Dnes, snad dnes," těšila se tajně ve svém srdci i nahlas před Annou. A když „dnes" přecházelo, doufala v zítřek. Ten byl zase „dnes", ale opět tak minul a nebyl dnem Matějčkova návratu. Čím to „dnes" se dál a dále posunovalo, tím očekávání bylo žádostivější a modlitby stařeniny za Matějčka vroucnější.

Tak míjely dny, týdny, zima přecházela. Když se blížilo jaro, začaly růst pochybnosti a začala vadnouti naděje. Už i strachy chodily, že Matějček je ve

vězení, že stůně nebo že ho již není. Toto pomyšlení byla hrůza.

Také Anna začala již pochybovati. Nevěřila v nejhorší, nemohla však se již ubránit obavám staré hospodyně, že Matějčka snad někam zavlekli nebo že stůně a nemůže nijak poslati domů vzkaz. Tak se tajně strachovala, ale také uvažovala, kterak nabýti jistoty. Odtud z Prahy pátrati bylo nemožná; nevěděla jak, s čí pomocí. Jen ve Vídni bylo by možná Matějčka hledat. Jiti tam —

Když jí to připadlo, zalekla se. Kdo ze „staré fary" mohl by se na to odvážit — Jen ona, nikdo jiný; sama by se musila vydat na tu těžkou, nejistou cestu. Zalekla se toho, než myšlenka ta se vrátila a vracela se naléhavě, neodbytně. Vidělať, jak stařena, její a Jankova dobrodějka, umlká, že se přestává těšit, doufat, jak se zamyšluje, na chvíli před se hledí, zapomínajíc na své okolí, že chodí po domě nádvořím jako bez ducha, a nejednou postřehla, že se v komoře modlí a pláče, nebo že i s Matějčkem hovoří, oslovuje ho, jako by byl u ní.

V takovou chvíli, jednou za májového odpoledne, vstoupila Anna tam za ní. Přisedla k ní, okamžik hleděla mlčky do její vrasčité tváře, hladíc její bílé vlasy.

„Panímámo," začala ostýchavě, ale zas uvázla.

„Viď, už nevěříš," vyrazila stařena a hleděla vyjeveně, ve straších na mladou Němkyni.

„Panímámo, věřím, že Matějček je na živu, ale nemůže — já bych panímámo, já bych — šla do Vídně ho hledat."

Stařenina sivá očka ustrnule zahleděla se na mladou vdovu. Paní Markyta jakoby nechápala, jakoby nevěřila, že dobře slyšela. Anna opakovala své

nabídnutí. Spleť stařeninych vrásek se prudce hnula, oči zamžikaly a v tom už chytla Annu za ruce.

„Ty, Anna — ty bys --" Radostné překvapení i pohnutí zasvitly jí tváří. Ale hned se zase zasmušila.

„Jak bys mohla — ty — sama!"

„S pomocí boží. Všecko jsem si rozmyslila."

„Zaplať ti pán bůh, zaplať ti pán bůh, ale je-li jen možná — Vídeň, víš-li, tak daleko, a pak tam — je-li možná —"

„Budu tam hledat, vyptávat se --"

„Myslíš, tak myslíš — Bylo by možná —" opakovala stařena oživlá radostnou nadějí, ale ještě pochybujíc. Náhle vstala mladicky rychle a chvátala z komory, volajíc vzrušeně Katruši, aby s ní sdělila, čeho se chce Anna odvážit.

Celý večer pak seděly ty tři ženy v čeledníku u velkého, dubového stolu stojícího poblíže sloupu, na kterém visely Matějčkovy housle, celý večer jednaly o Anině návrhu, o její cestě. Stará hospodyně jako by ještě dost nevěřila, že by bylo možná a také se obávala o Annu; nemohla však utajit radostného vzrušení z toho, že zví o Matějčkovi. Tou nadějí oživla a již si také malovala, a mluvila o tom jak bude, až se Anna s Matějčkem navrátí na „starou faru". Anna však sklopila oči a neřekla, najde-li Matějčka, že jí tu nebude potřeba, Matějček že se vrátí sám, ona že již nepřijde.

Nazejtří ráno vyšla na dvůr podívat se, není-li tam Šimon. Co se po druhé dostala na „starou faru", choval se k ní jako dřív, ostýchavě, plaše, neboť i teď pamatoval, čím býval. Sám nikdy nezačal, sám neoslovil Annu, ale těšilo jej, že neuhnula, když jej měla potkati, že jej sama zastavila a oslovila. Již se nebála

kata. Na toho zapomněla a viděla jen dobrého člověka, který jejímu Jankovi pomohl a který by jej byl, jak věřila, i po druhé zachránil, kdyby jej byla sem dovezla.

Toho rána vyšla schválně za Šimonem. Chtěla mu oznámit, že odejde a kam, chtěla ho požádat o hrníček jeho zázračné masti. Připadloť jí, že by Matějček snad potřeboval toho léku.

Bradatý Šimon, prostovlasý, jak stále zas od konce zimy chodil, právě odnesl vodu ve vědru a v konvích z vozejčku do kuchyně. Neodešel však z fary, zůstal v nádvoří poblíž otevřené kolny jakoby tu něco kutil. Vlastně však čekal. Svitlo mu v očích, když postřehl, že Anna míří rovnou k němu.

„Šimone, už tu na dlouho nebudu, musím ti to říci."

Pokývl vážně hlavou, přivřel oči, ale hned jich k ní pozvedl měkkým pohledem.

„Vím to," řekl tlumeně, „Katruše mně to pověděla. To je křesťanská láska, pozdrav tě bůh, pán bůh ti to odplatí pro naši dobrou panímámu."

Anna mu řekla o mast. Ochotně přisvědčil, že přinese, hned že přinese, a kdyby mohl víc, že by rád — Nevyznal se však, nač ihned prve pomyslil, že by ji doprovodil, aby měla ochranu, že by jí pomohl hledat. Ale jak by se mohl nabídnout, on nehodný, zavržený. Neostýchal se však poradit, že by se měla podívat do týnského dvoru do Ungeltu, tam že mezi kupci jsou jistě také Vídňané, s některým z nich že by se mohla snad svézt a tak bezpečněji se dostat do Vídně. Skromně se Anně nabídl, kdyžby přijala, že by se v Ungeltě napřed přeptal.

Nejen že přijala, ale hned se také rozhodla, že půjde s ním, aby bez prodlení to vyjednala, když by

někoho našel. Byl rád a nahlas přichválil, to že bude dobře, když ti kupci jsou Němci a on že německy nic neumí.

Zaběhla do domu to ohlásit, pak vzala si nedělní čepec a kabátek. A šli. Neměli daleko. Od kostela sv. Jakuba dostali se východní branou do prostorného, týnského dvora obklopeného starými domy s pavlačemi a přístavky. Byl plný vozů, prostých fasuňkův i těžkých pod plachtami. U nich, mezi nimi a na volnější prostoře prostřed hemžení lidí, kupců domácích i cizích, bradatých, vyholených v dlouhých sukních s koženými opasky, s pestrými, širokými pásy, v divných čepicích a špičatých kloboucích, ten, onen v turbanu; mezi nimi židé dlouhých brad v kloboucích s barevnými hroty, soukenné kolečko pomerančové barvy na kaftanech.

V té směsi kupců a makléřův, v tlačenici okolo úřední váhy kárníci a domácí lidé týnští, písař s rejstry, úředníci přehlížející zboží, jež nosiči skládali a nosili do „sklepů" nebo nakládali. Všude malý Babylon. Bylo slyšeti hovořit, pokřikovat, vykřikovat po česku, německy, mnoho italsky, polsky.

Tak také u velkého domu, starobylé ungeltské hospody u samé brány, u druhé, u týnského kostela, tak i v hospodě samé, v její prostorné klenuté síni v přízemí, ze které pronikavě vyrážela mastná vůně drobův i pečení. U trnožových stolů seděli tam nebo u výčepu stáli hosté i domácí; jedli, pili pivo, víno, med a hlasně se vyráželi.

Až sem se protáhli Šimon s Annou v proudění lidí a místem i tlačenicí. Tady v hospodě chtěl se Šimon přeptat. Požádal Annu, aby tu počkala opodál dveří; sám zmizel u koňských stájí v pozadí u stavení. Tam hledal a našel podomka, od kterého zvěděl,

že jsou tu Vídňané, kolik jich, „ležáci,"*) ale jeden z nich, Hanes Mullner, že je tady bytem v hospodě, jako vždy a koně že tu má také, a že se právě chystá na odjezd z Prahy domů a snad že je teď na komoře, aby se šel podívat, chce-li s ním mluvit.

Ochotný podomek vedl Šimona, jenž přizval Annu, do dřevěných schodů vně přistavěných k pavlači přístavku, v jehož přízemí byly ty stáje. Z pavlače vcházelo se nevysokými, nebarvenými dveřmi do hostinských komor. Právě když vystoupili na pavlač, otevřely se poslední z těch dveří. Vykročil z nich muž v soukenném birytu v dlouhé, šedé sukni s kabelou a s nožem v pochvě u pasu, ne mladý, prosivělý, červeného hrdla, světlých řas. Kráčel poněkud přihrben, hledě do země, a byl by je nevšímavě minul, kdyby ho Anna nebyla oslovila, uslyševši od podomka, to že je ten Vídňan.

Kupec vytržen z myšlének se zamračil a neochotně se zastavil; z počátku také tak naslouchal a hleděl víc do černé, prkenné podlahy než na mladou, sličnou krajanku urostlé postavy. Když Anna pověděla, že by ráda do Vídně a žádala jej, aby byl tak hodný a vzal ji s sebou, odvětil zkrátka, to že je těžká věc a nákladná, a má-li na cestu a ve Vídni a co tam — Tu se jí podíval do tváře a již neobrátil očí do země, když Anna pověděla, že jde tam hledat dobrého známého, že snad je v zajetí, že ho zajali loni na podzim, když Češi obléhali Vídeň.

„Tak to je Čech. A tys Němkyně. Z Prahy?"

„Ne, z Ebrachu u Bamberka."

Hanes Mullner žasl. Stín rozmrzelé lhostejnosti

*) Cizí kupci, „hosté", kteří měli najatý „sklep" a byt v soukromých domech.

zmizel mu z tváře. Poslouchal pozorně, když Anna vypravovala o svém nebožtíku muži, jak ho sem do Prahy dovezla (jak se s ním seznámila, o tom pomlčela), jak se jich paní Markyta i její vnuk ujali, co se stalo s Jankem a Matějčkem. Když dopověděla, Mullner hleděl na ni okamžik bádavě; pak mávl zkrátka rukou.

„Nu, tak si jeď s námi, ale na kotčím voze nepojedeš," připomínal s drsným úsměvem. „A zítra vyjedeme, časně ráno, na úsvitě, časně ráno. A čekat nebudu, to ti pravím."

Šimon byl potěšen, když mu Anna pověděla, jak pochodila. Uvolnilo se jí. Staralať se na dalekou cestu, kterou měla konati sama a za které mohly ji, ženu bez ochrany, uhodit těžké nesnáze.

Vrasčitá hospodyně na „staré faře" uvítala Aninu zprávu hlasitým „zaplať pán bůh", to že je ráda, ráda, teď že bude spokojenější.

Odpoledne, když s Annou v čeledníku osaměla, pokynula jí prstem a zavedla ji do své komory. Zavřela dveře, když vešly, zdvihla víko dubové, dobře okované truhly s velkým zámkem a vytáhla z její hlubiny, zpod šatstva dva váčky, jeden hrubší plný stříbrných peněz, druhý menší, také plný. V tom byly zlaťáky. Vysypala všechno na stůl, napočítala do lesklých řádků.

„Tak tuhle Anna vezmi."

Anna žasla, že tolik peněz, že jich nebude potřebovat.

„Na cestu tolik ne, pravda, ale víš-li, bude-li třeba zaplatit za Matějčka základ. Zbude-li něco, přineseš to."

„Nebo Matějček."

V stařeninych vráskách se vyjasnilo blaženým

úsměvem a živě klepala hlavou; její doufání bylo v ten okamžik radostnou, dětinskou věrou, a v té nepovšimla si a nedbala, co Anna o sobě napovědělа.

Časně ráno šla ji vzbudit. Komora však byla již prázdná. Anna té chvíle vešla do hořejší jizbice, tam, kde Janek stonal a pozdravil se, kde ji prohlásil, že bude jeho ženou, kde zažila tolik těžkých, starostí plných chvil než i naděje a štěstí. Vyběhla podívat se naposledy na ten milý kout. Vše tam jak tenkráte bylo. Jankovo lože probělávalo se šerem, ustlané, prázdné.

Anna se zadívala, rozhlížela a tiše zaplakala. A pak se jí oči zase kalily slzami, když dole dávala s bohem, když pomyslila, že to snad je navždy, že dobré stařeny již neuvidí.

Venku pod ochozovými schody stál Šimon a čekal. Nepřijel s vozejčkem, nepřivezl vodu, přišel jen, aby uviděl hodnou Němkyni, jak Anně říkal, aby jí odnesl vak do Týnského dvora. Byl vážnější než jindy; cestou nepromluvil ani slova. Teprve před samou branou ostýchavě prohodil, kdy se Anna asi vrátí. Zastavila se, okamžik jakoby se rozmýšlela, pak řekla:

„Jen aby se Matějček vrátil."

„A ty —"

„Nenajdu-li ho, přijdu to oznámit."

„A najdeš-li ho."

„Poví on sám. Pojď."

Vešla branou do Týnského dvora.

Vídeňského kupce vůz pod rohoží a plachtou stál už před ungeltní hospodou. U podsedního ze spřežení statných koní v pěkném řemení širokých šli přes zadky, stál vozataj, opíraje se loktem o koňovo sedlo, a hovořil s podomkem, který držel pěkného,

osedlaného klusáka. Šimon složil vak vpředu do vozu, kde měla Anna přichystané místo. Dlouho nečekali. Kupec byl tu za chvilku. Dal zkrátka „dobré jitro" a úsečně vyzval: „Tak ve jméno páně pojedeme." A vyhoupl se do sedla. Anna, už na voze, podala Šimonovi ruku.

„Zaplať ti pán bůh, s pánem bohem, a pozdravuj panímámu."

Šimon, ač potěšen tou laskavostí, ostýchavě přijal Aninu pravici a pohnut opakoval:

„S pánem bohem."

Vozataj sedě v sedle na podsedním, trhl úzdou, pobídl koně. Vůz vyjel z brány ven, Hans Mullner před ním. Šimon stál ve vratech a hleděl za vozem rachotícím tichou a tmavou ulicí týnskou, nad kterou proti řadě nevysokých domů vysoko temně trčel nedostavěný chrám. Šimon se zasmušile díval a myslil na Annu, na to, co nadhodila, že by snad už nepřišla, kdyby se Matějček vrátil.

24.

Petr Dorotčin nepřimluvil vlnám pokoušení, by se utišily, aby se nevracely. Bránil se jim, přemáhal se, a přece zas myslil na Noëmu, na pražské dny u tety a malé Dorotky, na rychnovský zámek, je-li tam Noëma z donucení, nebo zapomněla-li na to, kdy přicházela k Dorotkám. Z těch myšlének přicházel smutek; a bodaly výčitky, že to myšlení je hříšné. Hledal utišení v práci, v ustavičném zaměstknání. Nejvíce zapomínal, když přepisoval Nový zákon, který si v Rychnově pro obec vypůjčil. Tím se zabýval skoro každého dopoledne od podzima do jara 1463.

Odpoledne míjela v školní práci. Přicházeloť k němu několik dětí z bratrských rodin. Dětem vypravoval biblické příběhy, učil je náboženství, cvičil je ve čtení. S dospělými scházel se dvakráte týdně ve „sboru", ve velké světnici Vachka hospodáře. Tu četl z Písma, vykládal, vedl rozjímání a zbožný zpěv.

Všichni žili v tomto „druhém Kunvaldě" prostě a přísně podle řádu. Nikdo z nich do krčmy ani nevkročil; nebylo pitek, nebylo hodů jako jinde po vsích. Bratři konali i to, co jim bratr Řehoř nepřikázal, nýbrž jenom doporučil, aby se dvakráte týdně postili. A tak jedli ve středu a v pátek jenom jednou za den.

Tak ve vsi mezi „bratřími"; ve dvoře jinak. Tam žili hlučněji a veseleji, tam si čeládka i zatančila pod košatou lipou v nádvoří nebo v prostorné ratejně za pronikavé hudby dudákovy. Z „bratří" nikdo se k tomu nepřimísil. Nesháněli kratochvíle; ani na jarmark do města nešli, ani na pouti se nevypravili a posvícení neslavili. V každé rodině řád. Muž jednal se ženou ne jako s děvečkou, ale jako se sestrou. Nebylo hádek, nebylo lání, neřku-li před čeládkou, jak jinde se dálo zhusta. Děti vedli v kázni, střehli je a nedopustili, aby dospělejší chlapci a děvčata společně vyháněli ovce nebo skot na pastvu.

Již nebylo třeba, aby o společných pobožnostech mladý bratr Matěj říkal z evangelia sv. Marka, které uměl zpaměti. Za to však o těch „sborech" často mluvíval, když po svatém čtení nastaly úvahy a výklady. Ještě častěji rozjímal a rozkládal s Petrem, když sedali večer sami ve své světničce.

Mladý bratr Matěj vzhlížel k Petrovi ne hrubě staršímu s úctou a oddaností, ne pro to, že Petr býval na vysokém učení, nýbrž proto, že pro své přesvěd-

čení muka vytrpěl, jak Matěj zvěděl od bratra Řehoře. S vřelým účastenstvím, se zbožnou zvědavostí se na to dotazoval. Petr vypravoval o bratřích s ním uvězněných, o sobě však nic, a také o tom, jak jim druhy z vězení odváděli, bratra Kamerdu, kterého na Poděbradech umořili, kněze Martina z Krčína a kněze Michala Žamberského, kterého Matěj dobře znal z Kunvaldu. Tyto dva měli tu tak říkajíc v sousedství, na hradě Litickém. Petr se na ně vyptával hned jak se dostal do Lhotky, nezvěděl však nic než to, že oba sedí v žaláři, ve kterém před nějakým rokem zemřel starý Koranda táborský.

Za těch hovorů došlo i na mistra Rokycanu, na kněžstvo pod obojí. Tu se mladý bratr rozhorloval, jak tito kněží divné podvrhy sobě činí, jedni druhé kacéřují, co zlého vzrostlo z takového roztrhání a z nesvornosti kněží, ústy že vyznávají a skutky zapírají, že není možná v tom nečistém ovčinci vytrvat a že je zjevno a nutno, aby se bratři opatřili o své vlastní kněží, o služebnosti podle řádu první církve.

Petr se v duchu až divil, jak jeho tichý a pokorný druh v tomto je přísný a rozhodný, jaké má hloubavé a smělé myšlénky. Vysokému učení se neučil a nerozuměl, jak sám upřímně vyznal, ale také toho umění obzvláště necenil; ba jednou za hovoru se nepokrytě vyslovil, že doktoři a mistři slavní, bakaláři umělí utonuli svými vtipy v učení pohanském, největší, nejdokonalejší umění že je Kristův zákon.

„Kdyby se člověk," dodal z hlubokého přesvědčení, „bez nákladu na trojí, na čtveré nebo kolikeré knihy naučil pokoře a lásce, měl by dost, víc než všichni mudrcové."

Petr sice uznával, co Matěj řekl o zpohanělých mistrech, sám svým přesvědčením byl proti tomu

směru, ale přece jej to mínění zarazilo. Cítil v něm útok na vědění a studium. Než pomlčel té chvíle, aby se nezdál marnivým učeným i ze šetrnosti k druhu v tom nevědomému a neučenému.

Někdy mluvili o první církvi apoštolské; a tu jednou za říjnového soumraku u krbu rozblouznil se mladý bratr o tom, že kdesi daleko na východě jsou ještě teď obce, které pocházejí z dob apoštolských, v těch obcích že zůstávají lidé, kteří v pravdě víru pána Krista mají a skutky křesťanské a kněží zřízené, tam že se nestýská nad kněžími života rozpustilého jako tady, kde člověk neví kam se utéci o svou duši. Tam na východ kdyby se mohl vydat, uvidět ty boží obce, kterak tam panuje zákon Kristův čistý, kněžskými nálezky neporušený —

A v tom roztoužení přivřel oči.

Petr Dorotčin začal teď tušivě rozuměti tomu, co mu řekl bratr Řehoř, když Petr jej odcházejícího ze Lhotky vyprovázel na kus cesty a když byla také řeč o mladém bratru Matějovi. Řehoř tenkráte zastaviv se na mezi u hustého keře jívového, pravil:

„Když se blíží svítání, tehdy i mladí kohouti zpívají. A svítání se blíží a mladý bratr Matěj — Sice člověk bez umění, ale v něm promluví duch boží. V něm —“ Nedořekl, zahleděl se jakoby před sebou něco viděl. Pojednou se vytrhl, podal Petrovi ruku a řekl:

„Pán bůh vám tu pomáhej, buď zdráv!“

Petr tenkráte stál na mezi hledě za odcházejícím a užaslý uvažoval o tom, co bratr Řehoř pověděl a jak, a co nedopověděl.

Tak besedoval a horlivě rozjímal Petr s Matějem, odmlčel se však, kdykoliv mladší bratr nebo i někdo jiný z bratří začal o rychnovské vrchnosti,

o pánu nebo jeho dobrotivé paní. A přece byl rád, když o Noëmě zaslechl; ale do polí, na místo, odkud bylo viděti na rychnovský hrad, už nevyšel, třeba že jej tam touha nejednou vábila a táhla. Tomu však se nevyhýbal, musil-li do města. Bylo to zřídka kdy. Za celou zimu vůbec se tam nedostal, na jaře dvakrát. Za každé té cesty a již před ní ozvalo se mu toužebné přání, aby uviděl Noëmu, kdyby ji jenom zhlédl. Splnilo se mu za třetí návštěvy, začátkem června.

Ubíral se okolo rychnovského hradu s dvěma svými společníky právě té chvíle, kdy mladý pán Rychnovský měl vyjeti ze svého sídla. Z houfce lidí u brány zaslechli, že pán jede do Prahy na sněm. Petr bezděky se obracel, aby se pánovi vyhnul. Zůstal však a stál jako přikutý hledě ne na pána vyjíždějícího na koni s několika jízdnými sluhy, ale na palác, na hlavní budovu hradní, kde v patře v otevřeném okně zjevila se v ten okamžik Noëma. Zapomněl na své společníky ze Lhotky, na všechno kolem; jen k hradnímu oknu upíral zrak. Ucítil své srdce, vzrušilo jej radostné překvapení. Než zážeh hasl ihned a nitro mu zhořklo. Proč vidí Noëmu, proč stojí v okně —

Vyhlíží za odjíždějícím mužem, provází jej svým zrakem, loučí se s ním posledním, oddaným pohledem. To není z donucení. A on, pán, obrací se s koně po oknu, kyne Noëmě, s úsměvem, šťastný. A pojednou okno prázdno. Pán zajel, Noëma zmizela.

Ale Petr ještě stál jakoby čekal, že Noëma zase přistoupí k oknu. Zůstalo však prázdné, a bratři upomenuli, aby šel. Vytrhl se, poslechl, první však chvíli nedbal jejich hovoru. Stále viděl Noëmu a to, jak se loučila se svým mužem. Tak by nečinila nešťastná

žena. To nebyla Noëma, která předloni před tajnou schůzí u Eliáška přiběhla v smrtelné úzkosti k brance do záhradky sester Dorotek, aby jej varovala, kdy ruce k němu vztáhla a vydechla „Petře" v pohnutí, kdy v tom „Petře", jak jej oslovila, blaženě vycítil její oddanost vroucnější než sesterskou. Tak se s ním tenkráte rozloučila. A dnes —

Tajná víra v něm, že Noëma je tu na Rychnově z donucení, zhasla. Zasmušilý vracel se na svou samotu do chalupy, ve které žil z přízně a milosti Noëmina muže. Trpčeji než jindy si to teď připomenul. V tom palčivém pocítění ozvalo se v něm: „Pryč odtud, pryč."

25.

Když mladý Rychnovský dojel do Prahy na sněm svolaný na šestého června, byl hostem svého tchána podkomořího Valečovského. Vyřídil pozdravení od Noëmy a hned si také připamatoval její přání, aby se přeptal na mladičkou královnu uherskou, kterou jako nevěstu vyprovázeli předloni o letnicích z králova dvora s velkým komonstvem. Na Trenčín ji dovezli a tu ji odevzdali vdově po Janu Hunyadovi, matce krále Matyáše.

Noëmě bylo tenkráte rozmilé dcerky královy až do slz líto, když ji zanechávali v cizině cizím. Často pak na ni vzpomněla, a teď uložila svému muži, aby jmenovitě vyzvěděl, je-li Kunka, králův miláček, dosud pod ochranou své tchyně.

Rychnovský uslyšel teď od tchána, že nedávno, minulého měsíce, odvezli mladou královnu od její tchyně do Budína, teď že už je se svým mužem.

„Ale není jí plných čtrnáct let, tak alespoň Noëma počítá," připomenul Rychnovský.

„Není; půlčtrnácta," podkomoří se usmál, „ale král Matyáš nečekal na plný čtrnáctý, pospíchal. Nu, je mladý a věkem není tak přílišného rozdílu mezi nimi. To když se po druhé ženil Konopištský, bylo jinak." Mínil pana Zdeňka ze Šternberka, nejvyššího purkrabí. „Tomu bylo padesát a nevěstě třináct, pravím, třináct let!"

Rychnovský se divil a podivil se ještě více, když podkomoří se ho pojednou zeptal s úsměškem, jak se jemu, Rychnovskému, stýská po čistých sousedech, kterých teď pozbyl, po těch pikartských kněžích, Michalovi a Martinovi, ve které ďábel nasel bludných rozumův a kacířstva.

„Těchto dnů je přivezli od vás, z Litic sem do Prahy a zase je vsadili pod novoměstskou věž. To snad víš."

„Nevím. A proč je sem přivezli? Nic jsem o tom neslyšel. Co tak pojednou!"

„Na výslechy je přivezli. Rokycana, jak slyším, bude je vyslýchat. Jen aby ne tak jako toho jejich proroka, Řehoře," uštípl s úsměškem podkomoří, „toho, který mně pak poslal list, pamatuješ-li se, četl jsi jej. Toho Rokycana tak ‚vyslýchal', že ten Řehoř dostal se ze žaláře." Pojednou sebou živěji hnul a upřel zraky na zetě. „A ten koliát," vzpomněl si, „víš-li, který chodil k těm bekyním u Andělovy zahrady, a loni prchl z vězení, jakoby se do země zpropadl. Marně jsme jej stíhali, ani stopy po něm."

„Jistěť má dobrý úkryt a bezpečné útočiště." Rty Rychnovského pohnuly se úsměvem. Hned však nechal Petra koliáta, kterého sám ve Lhotce ukrýval, a rychle otočil řeč na sněm, na pozejtří svolaný. Pro-

hodil, že o letošním sněmu nebude žádné bouře jako loni, tu že byl ten legát Fantin.

„A teď za něj jiný legát, ne tu, ale ve Vratislavi. Ale nejhorší všech je ten, kdo stojí za legáty, daleký, neviditelný, ale i z té dálky přemocný — papež." Tvář podkomořího se schmuřila. „Toť antikrist, hrozný antikrist. Teď krále tak ponížil. Již ho ani králem nejmenuje. A jak se ujímá zapeklitých jeho nepřátel! Už poroučí i pomahati těm kramářům vratislavským proti jeho Milosti." Podkomoří mluvil hněvivě, rychleji. „Poroučí, tak, tobě, mně, všem stavům, poroučí tak svou poslední bullou. Tu poslal tomu legátu ve Vratislavi. Ale ještě není vyhlášena."

„A co Vratislavský biskup," kvapně se otázal žasnoucí Rychnovský.

„S tím král už o té bulle jednal, a s olomouckým také. Před třemi týdny zajel do Kladska a tam povolal oba biskupy. Důtklivě s nimi pohovořil, velmi důtklivě, aby nedovolili tu bullu vyhlásit. Pohrozil, že na Vratislavské uhodí. Toho se lekli, obzvláště biskup Jošt. A tak slíbil, že na ten čas nedopustí vyhlášení té bully ve svých městech a že se přičiní, aby legát to vyhlášení odložil."

„O tom budeme teď na sněmu jednat," na jisto hádal Rychnovský.

„Ne, nebudeme, nýbrž na novém, velkém sněmu, z celé koruny. Král už o té schůzi v Kladsku smluvil se o něj s oběma biskupy. Ten velký sněm bude teď v létě v Brně. Bude se tu jednat o tom, jak by zachován byl pokoj, aby se našly cesty v té při s papežem, aby konečný rozstrk byl uklizen."

„Co naši Římané" —

„Budou jednat. Bojíť se dlouhé války, že by mohla uhodit ze soudů, které papež zdvihl proti

králi, brzo zapomenuv, co slíbil císaři. A jsou také pamětlivi své přísahy králi, Rožmberský, Rábský, Michalec, ti jistě. A snad i Konopištský," dodal podkomoří s podivným úsměvem.

„Tomu nevěříš? Byl vždy s králem od počátku."

„Byl, byl, ba i před tím, kdy král byl jen Jiříkem z Poděbrad, chutě šel do jednoty Poděbradské. Byl Jiříkův, zval si jej za kmotra, první dal mu o volbě hlas, první před ním poklekl a pak ustavičně s ním a při něm, a jak! Řekl-li král, že to je bílé, Konopištský hned, že to je jako sníh; mínil-li král, a to že je černé, Konopištský přidal, že to je jako havran. Nu, proč by ne. Zadarmo to nebylo. Je nejvyšším purkrabím, král si ho hledí k vůli římské straně, posílá jej v slavná poselství, svěřuje mu pole, vojsko i syna, vzpomeň na Vídeň, král mu nepřekazil tučná poručnictví. A ta vynášejí, pravda, kdo to dovede jako pan Zdeněk. Vzpomeň, kterak nabyl Roudnice. Byla sirotků Smiřických a", podkomoří se ušklíbl, „teď jest jeho. A vzpomeň, jak obloupil dědictví pánů Hradeckých i svých strýců Holických.*) Panu Zdeňkovi dosud nevadilo, že král je ‚husák', " podkomoří se opět zle usmál, „nevadilo, protože být při králi vynášelo, a rychle bohatl."

„Myslíš-li, že by mohl teď —"

„Jako dobrý pán rytířský ve cti zachovalý by nemohl než zůstat věrným králi. Ale nespolehal bych na něj. Má vše, čeho mohl za krále ‚husáka' dosíci a když by teď v té při s papežem viděl pro sebe zisk — Věru, nic bych se nedivil."

Mladý Rychnovský byl zaražen. Věděl, že tchán je podezíravý, že o lidech rád přísně až zlobně soudí.

*) Ze Šternberka.

ale také věděl, že zná lidi, dvůr, všechno při něm a že ostře prohlédá. Neodvážil se hájit Konopištského. Obrátil řeč, podotknuv, že papež v té při musí polevit.

„Nepoleví, ač už slevoval, po té, když mu císař psal," tvrdil Valečovský, „hned loni v zimě, když jste císaře vysvobodili z moci Vídňanů. Císař se přimlouval i podruhé, i posla poslal do Říma, a papež slíbil odklad. Vidíš, že dlouho nevydržel. Už opět uhodil skrze ty Vratislavské. Že nejsou králi ničím povinni, to vyhlásil, že se nezavázali poslušností Jiříkovi jako Jiříkovi, nýbrž jako králi katolickému, a tím že přestal být, tím že už není." Hlas podkomořího se hněvivě zesiloval. „Tím že už není, slyšíš-li!"

„Papež uvidí, že není jen tak složit krále."

„Uvidí, ale nepoleví. Milý Jene, zlé, černé mraky nad námi. Je strach, že se hrabe k válkám."

Podkomoří velmi zvážněl.

* * *

Třetího dne po tom pražském sněmu, o kterém pan Rychnovský vyhledal Rokycanu a dlouho s ním přímluvně jednal o kněžích Michalovi a Martinovi znovu uvězněných pod novoměstskou věží, seděl král Jiří s panem Kostkou z Postupic ve své komoře. Hovořili o panu Albrechtovi Berkovi z Dubé, který ze svého hradu Tolštejna*) mnohé škody činil braním, pálením i mordem, který dřel chudinu, přepadal kupce a byl hrůzou veliké krajině při hranicích.

Pan Berka byl pohnán před právo, byl obeslán ke dvorskému soudu, ale nejen že nestál, že nepo-

*) U Varnsdorfu

slechl, ještě posměšné vzkazy posílal, a dnes došel jeho zpurný list, že on Albrecht Berka z Dubé a na Tolštejně nikterak nechce slušeti pod krále křivopříseżníka a prohlášeného kacíře.

„Dráč a loupežník hradí se věrou," řekl král s opovržením.

„A to se ho tedy ujme papež," přidal s úsměškem pan Kostka.

„Možná. Nechceť slušeti pod krále, a to je papeži libo, třeba že ten pan Berka je pravý berka a loupežník. Odboj učinil řečí hrozlivou i násilím. Zítra pošleme na Děčín foitovi," mínil lužického foita Jana z Vartenberka, „ať sebeře pole, ať obežene Tolštejn a toho loupežníka ať přivede. Pokoj v zemi nesmí nikdo rušit, to uvidí ten —" Král, který to mluvil velmi přísně, náhle zaraziv, ohlédl se po dveřích a nedomluvil. Vstoupil Majnuš komorník oznamuje, že nejvyšší pan kancléř prosí, že přivádí pana z Vismburka.

Král schmuřil čelo, ale svolil. Komorník odešel.

„Co zas nese ten Vismburský," prohodil král k panu Kostkovi a dodal s úštěpkem:

„Snad opět nějakou bullu."

Vybídl svého důvěrníka, aby zůstal.

Vešel nejvyšší kancléř, za ním pan z Vismburka v hnědé sukni, v jízdeckých botách s ostruhami.

„Odkud přijíždíš," zeptal se král. „Z Kladska?"

„Ne, Velebnosti královská. Z Vratislavi."

A začal bez váhání, hovorně, že, když důstojný kněz biskup vratislavský Jošt vrátil se před třemi týdny do Nisy z Kladska, ze sjezdu s Jeho Milostí, přijel tam do Nisy za nějaký den z Vratislavi posel s rozkazem legátovým, aby biskup vyhlásil ve své diecesi bullu papežovu.

„Ráčiš Milosti královská věděti, tu poslední bullu všem stavům o pomoci Vratislavským."

Král přikývl hlavou a pohnul nechutě dlaní.

Pan z Vismburka pokračoval, kterak biskup odepřel, že toho teď neučiní a žádal, aby se s vyhlášením počkalo.

„Tak mně v Kladsku slíbil," král pohlédl na pana Kostku a na kancléře. Ale hned už zase na Vismburského, co legát —

„Popudil se a znovu poslal do Nisy a vyzval kněze biskupa, aby bez prodlení přijel do Vratislavi. Že přijede, odpověděl biskup, ale dostane-li bezpečný průvod. Ráčiš věděti jak je chudina a všichni, všecka Vratislav, jak jsou proti biskupovi naštváni. V pravdě nebyl by jist životem."

„Jel-li," krátce vpadl král.

„Jel, vydal se tam, ale teprve, když mu Vratislavané poslali branný průvod. V Nise byli právě v ten čas oba bratři knížata olešničtí,*) tak jeli také s knězem biskupem do Vratislavi."

„Kde tys byl —"

Husté obočí pana Vismburského se hnulo, sivá očka pod ním zamžikala.

„Ve Vratislavi, Milosti královská, nahodil jsem se tam, když přijeli z Nisy, přidal jsem se k průvodu Olešnických. A tak jsem všecko viděl na vlastní oči, všecko sám slyšel."

„Kdy sešel se kněz biskup s legátem."

„Hned nazejtří po svém příjezdu, v pátek, jmenovitě třetího dne tohoto měsíce, na rathouze. Bylo tam velké shromáždění, konšelé, kanovníci, preláti, mnoho kněží. Vratislavané prudce žádali na bisku-

*) Kunrat Černý a Kunrat Bílý.

povi, aby dal bullu prohlásit a legát mu poručil, aby se tak stalo hned pozejtří, v neděli na nejsvětější Trojici. Ale kněz biskup neposlechl."

Král opět pohlédl na pana Kostku a na kancléře, patrně uspokojen.

„A po té neděli, hned v pondělí," pokračoval pan z Vismburka, „zase schůze, ale ne na rathouze, nýbrž v legátově domě, v jeho obydlí. Ale bylo tam plno tak jako na rathouze: konšelé, rozumí se také ti nejzuřivější, Horning, Bernart Skal, Rejchart, a všichni kanovníci a kněží, také doktor Tempelfeld, to se ví, kněz Bekkausloher, probošt Düster. Ti nejhorší. Kněze biskupa doprovázela zase olešnická knížata. V jejich průvodu jsem se tam také dostal. Bylo po obědech, hrubě pozdě. Dopoledne byla slavnost, světili první kámen do základů bernardinského kostela, dlouho to trvalo, a pak byly obědy."

„Byl-li na tom svěcení kněz biskup."

„Milosti, nebyl, nemohl se tam odvážit. Skoro samý jeho nepřítel tam, rada, konšelé, měšťané, chudina. Svěcení vykonal světící biskup Gardens. A tak až pozdě odpoledne, už před večerem, sešla se ta schůze v domě legátově. Byla velmi hlučná již od začátku.

Legát arcibiskup hned o bulle, o tom, co svatý otec přikazuje a hned na biskupa Jošta a velice přísně, že místo poslušnosti je tu neochota, které se on, legát, nenadál od biskupa svatého římského kostela a toho, aby biskup nedbal příkazu svaté stolice. To bylo hrubě ostré pokárání přede všemi, obzvláště před kapitulou."

„Co biskup," maně zeptal se pan Kostka, napjatě poslouchaje tak jako král a kancléř.

„Seděl, jak je silný, rozložitě ve velké stolici.

Ale jak to legát arcibiskup tak zostra řekl, prudce odtrhl hřbet od lenochu a ozval se silnějším hlasem, že svatého otce vždycky byl poslušen, byl a bude, že i tu bullu by vyhlásil, ale podle jeho mínění že by to bylo nyní na škodu, poněvadž není teď příhodný čas, že je možná, ba že je nutno ještě vyjednávat s Tvou Velebností, že se nemá věc ihned hnáti na konečný rozstrk, že on a olomoucký kněz biskup v Kladsku smluvili s Tvou Velebností, aby se dále vyjednávalo na velikém sněmu v Brně. ‚Žádný sněm, nic, žádné jednání,' okřikl jej legát arcibiskup, div že ze stolice nevyskočil."

Kancléř a pan Kostka bezděky pohlédli na krále. Byl velmi vážný, ale ani okem nezamžikal. A zase poslouchali, co Vismburský vypravoval, čím dále tím živěji.

„Nebude-li toho sněmu, nebude-li se vyjednávat, odpověděl biskup, tu že Tvá Velebnost jistě uhodí na ně, na Vratislavské. Ale jen to řekl, začali konšelé bouřit, a co prý biskup hrozí, že se nedají uhrozit, že se nebojí, že jsou přichystáni, a pokřikovali troufale, že vtrhnou do Čech, do Prahy. Byli lití, zuřiví, nejvíce Horning a Rejchart, a všichni."

Tu se král usmál, ohlédl se po pánech, ale hned zase poslouchal, jak Vismburský dále líčil, že arcibiskup Kretský, legát, přikyvoval, a kterak kněží kazatelé křičeli, nejvíce Tempelfeld a Bekkausloher, a štvali Vratislavské, tak, že jistě tak, že vtrhnou do Čech a že vyženou Tvou Milost z Prahy, rač prominouti, ale tak se kasali."

„Co biskup," zeptal se kvapně král. Na hlase mu bylo znáti, že se vzrušuje.

„Seděl, nehýbaje se, hledě na ty ztřeštěné a čekal až stichnou. A pak jim odpověděl, a jak! Že věří,

že jsou přichystáni, ale po válce že by nebylo za chvíli, že je strach dlouhé války a té že by nevydrželi i kdyby jim města i knížata v Slezi pomahali. Aby změřili svou sílu a sílu a moc Tvé Velebnosti, aby spočítali, že kromě Prahy drží s Tvou Velebností přes čtyřicet měst, přes čtyřicet, a dobře hražených, přes sedmdesát tvrdých hradův a co tvrzí, a rozvolá-li Tvá Velebnost válku, ať počítají, co je krajů v Čechách, co na Moravě, že Tvá Velebnost může na každou chvíli ihned postaviti do pole třicet tisíc branného lidu, a ta válka, ukrutná a dlouhá, že nezhubila by kacíře, tak řekl, ale byla by na velikou škodu svaté církve a na zkázu jejích vyznávačů.

Tu již nemohl kněz biskup dál ve svém napomínání. Konšelé, kněží strhli zase křik a kretský arcibiskup všechen rudý v tváři vyskočil ze stolice hroze zdviženými pěstmi a na biskupa divoce, že on, biskup, bojí se toho kacířského krále, rač prominouti, Velebnosti královská," Vismburský sklonil hlavu k pravému rameni a přimhouřil na okamžik oči, „ale tak zuřivě, nekřesťansky mluvil, že se biskup bojí krále víc než boha, protože se protiví jeho náměstku, svatému otci. To Vratislavští a kněží sedící za legátem už stáli a křikem tu jeho řeč chválili a biskupovi už i hrozili. Ten, biskup, už také pobouřený, jakoby jich neslyšel, ale legátovi prudce odpíral, že ne, on že se papeži neprotiví.

‚A jak se neprotiviš,' obořil se kretský arcibiskup, ‚když nechceš dát vyhlásit bullu svatého otce. Ale jsi Čech, držíš s kacířskými Čechy, nadržuješ kacířskému králi, toť hanba, ty nejsi rytířský pán této země, ale ohyzda vlasti, ty ji otravuješ, ty nejsi kněz biskup, ale poskvrna církve —' "

Pan Kostka pobouřen prudce vstal, král tiskl

dlaněmi svá kolena a v patrném vzrušení zkrátka zvolal, je-li to možná a co biskup —

„Milosti," Vismburský hleděl na krále, „jak to Kretský řekl, biskup Jošt vymrštil se jako pírko ze stolice, a všechen hoře a třesa se hněvem rozkřikl se na kretského arcibiskupa: ‚Kdo mně to tu říká, kdo — Ty, ty Kreťan, Kreťan, a je psáno, víš-li, svatý Pavel to píše k Titovi: Kreťané povždy lháři, hovada zlá a břicha lenivá!'

Tu arcibiskup zesinav, vykřikl po vlašsku nějakou ohavnou nadávku, rozpřáhl se a hnal se na kněze biskupa a chtěl jej udeřit."

Král Jiří popuzen, vychýlil se prudko vpřed, hledě na vypravujícího, pan Kostka, jenž naslouchal teď se zlomyslným úsměvem, vyrazil hlas úžasu i hněvu, nejvyšší kancléř, pán pod jednou, jenž dosud naslouchal zachmuřeně, sklopil oči.

Vismburský odmlčev se na okamžik, pokračoval rychleji, vzrušeněji.

„Chtěl udeřit, ale v tom už skočil kníže Kunrát, Bílý, popadl divokého Vlacha za ruku a drže jej nepustil, ač arcibiskup sebou škubal. Druhý kníže přiskočil k biskupovi Joštovi, aby jej chránil, a chlácholil jej, a prosil. A kolem hrozný hřmot, stolice se kácely, všecko bylo vzhůru, někteří se lekli, zarazili se, ale jiní drali se do předu na biskupa, hrozili a křičeli, purkmistr s Eschenloerem běželi ven na mazhauz poručit, aby zavřeli dveře, aby nikdo nemohl z domu a rozkřiknout na ulici, co se v legátově domě děje, že biskup potupně odrazil legáta."

„Byl na ulici shluk?" zeptal se kvapně pan Kostka.

„Ne, nikoliv, ale bylo už na večer a v tu chvíli bylo v nedalekém Svídnickém sklepě už plno; pilo

se tam a jako vždycky hodně. Kdyby se tam byl dostal hlas, co se u legáta stalo, všechen sklep, opilí i střízliví, byli by vyletěli na ulici a vrazili do legátova domu, všichni opilí záští a zuřivostí, a byla by tekla krev, to by už ani olešnická knížata nic nezmohla, nebyla by zachránila biskupa. Ti zuřivci byli by jej utloukli."

„Biskupa Čecha," zostra podotkl pan Kostka. Král všechen zachmuřen přikývl hlavou a zeptal se, jak se to skončilo.

„Oheň se ututlal, ostal v domě, ven nepropukl. A rychle a naléhavě hasila obě olešnická knížata. Odtrhla legáta, odtrhla biskupa a toho pak doprovodila do biskupského domu. Šel jsem také s nimi. Oba vysocí kněží rozešli se ve zlém."

„Ale neostalo tak," zeptal se král ne bez úsměšku.

„Ne, Milosti, hned nazejtří se vše obrátilo. Legát viděl, čeho se dopustil, olešnická knížata mu vyložila, že tomu tak jak kněz biskup pověděl o moci Tvé Velebnosti a varovala před válkou a že se jí všichni obávají a že přemnozí ve Slezi by neradi proti Tvé Velebnosti, obzvláště města, ta že si chválí vládu a správu Tvé Velebnosti."

„A legát?"

„Povolil. Hned nazejtří sešel se s biskupem a dohodli se, aby se počkalo s bullou až do toho velkého sněmu v Brně."

„A Vratislavané?"

„Těm to nebylo vhod, ti jsou záští slepí a zuřiví; ti jen válku, a to hned. A to jsem také zvěděl, že asi čtrnácte dní před tou schůzí u legáta poslali do Říma list a prosili, aby nejen oni ale i všichni stavové a poddaní byli Tvé Velebnosti sproštěni, aby papež

poslal do Němec legáta, který by vyzdvihl kříž proti Tvé Milosti, aby ustanovil —"

„Jiného krále," doplnil král s hněvivým úsměvem a zahrozil:

„Dočkají se!"

„Taková jest jejich hříšná opovážlivost a všetečnost. Račiž Tvá Milost mně prominout ty zlé noviny, ale myslil jsem, že bude dobře, když Tvá Velebnost ihned, v čas o všem zví. Tak jsem hned vsedl na koně a jel jsem."

„Dobře tak," uznal král; za chvilku propustil Vismburského. Kancléř vyžádav si odpuštění, odešel s ním.

Když dvéře zapadly, prohodil pan Kostka: „Biskup Jošt se bojí za Vratislavany. Vidí co oni nevidí a dobře počítá, že by válka byla k porážce jejich strany."

„Bojí se tak, a bojí se také roztržení všeho království. Tomu se také bráním. Uhodit na Vratislavany jak by zasloužili, toť by byl začátek dlouhých válek. Na to Jošt myslí. V Kladsku o té naší schůzi řekl, že by mu to velmi příkře šlo k mysli, že by roztržení rád rozvodil a věrným, upřímným českým srdcem jednal."

„Pokud by nebylo proti zápovědi svatého otce," přidal pan Kostka kousavě.

„Nu, uvidíme v Brně."

* * *

Vismburský se u nejvyššího kancléře dlouho neobmeškal. Spokojen s odměnou, kterou obdržel, odebral se rovnou do své hospody v Dlouhé třídě, do té, v které již před tím, v zimě, bytoval. Ve své komoře

zdržel se až do pozdního odpoledne. Když pak po dřevěných, vrzavých schodech sestupoval dolů do klenutého průjezdu, pátravě se rozhlížel a pak ještě opatrněji a bedlivěji, když stanul na jeho pokraji, skoro již na ulici. Chvilku postál, pak vykročil a zamířil na Staroměstské náměstí. Tam se nedal širou jeho prostorou, nýbrž podsínĕmi, odtud k radnici, okolo jejích kotců, kdež zapadl v houfcích kupujících, v proudění přecházejících. Pustil se Ovocným trhem,*) úzkou zlatnickou ulicí**), přes Kamenný most do Menšího města, sbírajícího se ze své zkázy.

Za bojů s císařem Sigmundem vypálené, zůstalo léta letoucí smutnou pouští. Dosud tam bylo dosti domů vyhořelých, pobořených; než vedle nich, mezi nimi také již hojně domů nových nebo právě stavěných, obzvláště v ulici za mostem, kterou se pan z Vismburka ubíral na Malostranské náměstí.

Tam se zastavil, ne aby se opatrně ohlédl, jak cestou činil, nýbrž aby se rozhlédl tou hrůzou spuštění i novým životem. Stanul na pokraji náměstí, opodál hřbitova rozloženého okolo kostela svatomikulášského, před čtyřicíti léty vypáleného. Zpustošený chrám za tu dobu zplna neobnoven; jen pomalu rostl. Krovu ještě neměl, a vysoká, úzká okna bohatých kružeb nebyla všecka zasklena. Masné krámy, v jeho sousedství, již dávno zřízeny; poblíže nich budovali novou radnici. Lešení této stavby nesla se vysoko nad kulatým kostelíkem sv. Václava. Této svatyňce hrubě neublížily minulé hrozné bouře. Tak bylo prostřed náměstí; kolem něho na všech čtyřech stranách podobně jako v ulicích: pusté, pobořené

*) Malé náměstí.
**) Karlova ulice.

nebo vypálené domy a mezi nimi nové a větší s podsíněmi.

Po těch se Vismburský neohlížel; na pranýři skoro prostřed náměstí utkvěl jeho zrak. A jak se tak po něm ohlédl, pomyslil si s úsměškem, s tím že měli na pilno, ten že nejdříve postavili, ten a masné krámy.

Z náměstí zabočil úzkou ulicí*) nad kaplí sv. Martina ke kamenným schodům vedoucím na hrad. V pravo, v levo od nich, zrovna tak jako níže v městě: pustá městiště, vypálené i nově vystavěné domky. Nad těmito v pravo veselejší pohled na bujně zelené viničky ve stráni Kavčí hory,**) nad nimiž nahoře táhly se hradní hradby s baštami a zhnědlým dřevěným podsebitím.

Na hoře za hradbami na hradě sv. Václava tak jako dole v Menším městě, spuštění i nové nebo opravené domy okolo nedostaveného kostela svatovítského jimavého sešlou velebností.

Sem pospíchal pan Vismburský. Všude tu ticho skoro hřbitovní. Potkával tu jen málo lidí. Blíže se ke kostelu, zastavil nějakou ženu v bílém zavití hlavy a zeptal se jí, kde je tu děkanství. Neměl k němu daleko. Nedávno nově zbudované stálo v krátké řadě nových, kněžských domů v sousedství sešlých, pobořených na severní straně těsně proti kostelu sv. Víta, jehož nejvyšší část, nedostavěná věž, oblouky, fiály, pitvorní chrličové, vše vyzářeno, vyzlaceno posledním světlem, neslo se k jasnému nebi ze stínů těsného prostranství kostelního nad šerými domy

*) Nyní Thunovská.

**) Zámecký vrch.

dole okolo, nad rozvalinami budov vybitých dveří a oken, zčernalých děr a průlomů.

Pan Vismburský stanuv u děkanství, opatrně se rozhlédl v pravo, v levo, pak zaklepal železným klepadlem na těžké dvéře pobité hlavatými hřeby. Údery zavzněly hlomozněji v mrtvém tichu polopustého zákoutí. Za chvilku se dvéře pootevřely. Prostovlasý mladík, žák, patrně mendik, v šeré, otřelé sukni, v sešlapaných střevících, zvědavě vyhlédl a zkoumavě si změřil příchozího. Prve než se optal, čeho sobě žádá, rychle spustil Vismburský, je-li důstojný pan administrátor doma, a jistě že této chvíle je, že by s ním rád promluvil, že má cosi nutného, aby jej tedy k důstojnému pánu zavedl.

„To je těžká věc," mendik se usmál, „důstojný pán je doma a není doma. Právě odchází z domu."

Jen dořekl, zjevila se za studentem posluhou vysoká, hubená postava kapitulního děkana, římského administrátora pražského arcibiskupství, doktora Hilaria; byl v černém klobouku, v kanovnické sutáně. Překvapen, nedůvěřivě upřel zapadlé, tmavé oči na záhadného pána a chtěl se ho otázat, ale Vismburský už spustil, že by sice nerad rušil vycházku páně, ale nutná věc — a spěch, že přijel z Vratislavi, tam že mluvil s nejdůstojnějším legátem svatého otce, kretským arcibiskupem, od toho že nese —

Nedořekl, ale tvář doktora Hilaria, který se nerad zastavil odcházeje, zjasněla náhlou ochotou, a hned vedl Vismburského do schodů, do svého bytu. Mendik zavřev domové dvéře, zmizel v přízemní komoře.

Před kapitulním děkanstvím opět prázdno a ticho. Tak zůstalo až do hlubokého soumraku. Tu

mendik zas otevřel dvéře; za ním se zjevil Vismburský, sám, bez Hilaria; rychle vykročil na ulici a rychle zmizel v šeru u katedrály cele již šerem ztemnělé.

* * *

Nazejtří po ránu přišel do hospody na Dlouhé třídě staroměstské služebník nejvyššího kancléře a ptal se po Vismburském. Od hospodské uslyšel, toho pána že tu již není, že již odjel, časně ráno, hned na úsvitě. —

26.

V tom, jak se Noëma loučila s mužem, byla zřejma velká v ní změna. Když poprvé se s ním rozcházela, předloni, ještě svobodná, měnila hovor, jak postihla, že mladý pán Rychnovský odcházející do pole obrací řeč na ně, na ni a na sebe. Tenkráte bez vzrušení vyslechla, že zítra odjede a jak bude v poli vzpomínat.

Teď jiné loučení, třeba že Jan nejel do války, nýbrž jen do Prahy na sněm, na nedlouhý čas. Bylo již po velkém převratu v její duši. Neuhodil rázem, nezažehl náhle; splnilo se však, co Rychnovský předloni vyslovil, že přátelská přízeň může vzrůsti v oddanost celou. Začala to cítit už loni v létě za návštěvy u rodičů v Praze, a již cestou tam.

Teď když osaměla, tísnilo ji tesklivé prázdno kolem, a již po týdni, ač muž ještě nemohl se navrátit, nejednou postála u okna, odkud viděla přes údolí pod hradem na protější pláň k cestě, kterou se měl navrátit. Lhoteckého dvoru a vísky u něho odtud ne-

bylo vidět. Ale jak tou pražskou cestou v duchu putovala, zastavila se i tam, vzpomněla na Petra tak jako jindá, za ticha zimních dnů, kdy její zrak utkvěl na bělostné pláni, kdy jí připadla zachumelená ves, osamělé bydliště Petra Dorotčina.

Nespatřila ho od loňského léta, kdy se s ním setkala cestou z Prahy v třebechovických lesích. Tenkráte jí v srdci zatrnulo. Teď klidněji na něj myslila. Už jí neschvacovala tesknota jako první dny jejího pobytu na Rychnově. Teď už neviděla Petra, jemuž vzrušeně naslouchala u sester Dorotek, o kterého se třásla, když zvěděla o nebezpečenství jeho za tajné schůze předloni u bratra Eliáška a když pak Petra krutě věznili. Tenkráte byl jí nejen „bratrem", ale i její láskou, nedoznanou, tajenou a smutnou. Teď na něj myslila už jen jako na toho, který ji první vedl k cestě pravdy boží, pro kterou tolik vytrpěl a které teď obětivě slouží a vede zaplašené, pronásledované bratry na cestě pravého, křesťanského života, na kterou ji on uvedl. Na té cestě chtěla dále kráčet a kráčela, a ne již sama. Ve svém muži měla společníka. Ten hledal také tu cestu, jak tušila již za svobodna a jak se jí stalo zjevným tenkráte, když spolu, ještě za svobodna, rozmlouvali v domě jejího otčíma o listu bratra Řehoře, když Rychnovský tak vroucně opakoval místo toho listu, jak by bylo krásné, kdyby lidé žili v pravém bratrství obecném, kdyby i nepřátelé byli nám bližní, kdyby i nepřátelům lidé dobře činili a jich litovali, protože jsou zlí, to že nic nemůže výše býti přikázáno nežli to.

Teď když muž odcestoval, vracelo se jí na mysl, jak s ním loni jela do Prahy, kdy ji dojala jeho šlechetnost k ní i k Petrovi, jeho útlý cit k její „ukryté bolesti", kdy tenkrát i pak dojímala ji jeho oddanost,

a to, co jí tam cestou lesem řekl, tak srdečně, tak mile: „Noëmo, tak tě mám hluboko v srdci."

Teď očekávala jeho návrat jinak než za svobodna, kdy bývala v nesnázích, kdykoliv paní tetička nebo matka vypravovaly o válce a vzpomínaly na pana Rychnovského a kdy se asi vrátí.

Před odjezdem naznačil jak asi dlouho se v Praze pozdrží. Noëma počítala dny, ale nedopočítala podle jeho udání. Přijelť o dva dny dříve než udal. Potěšilo ji, že tak pospíchal a mile překvapená jej vítala.

Nejprve vyřídil vzkazy Noëminých rodičův a hned také pověděl, co „paní tetička", kterak se dychtivě vyptávala, co dělá Noëma, „její kvíteček rozmilý".

„A tvůj kvíteček rozmilý, Noëmo," dodal Rychnovský s úsměvem, „králova Kunka, hned jsem se na ni optal, když jsem dojel, už není u své tchyně, nýbrž v Budíně s králem. A paní tetička už věděla, jak času nedočkal ze samé lásky, tak si královnu zamiloval."

Noëma upřela na něj oči.

Porozuměl jejich otázce.

„Tak král, myslíš si Noëmo, ale jak ona, ptáš se v duchu." Usmál se. „Tetička nic neříkala, nevěděla, ale pan otec," mínil podkomořího, „se zmínil, když jsme o Kunce mluvili, že král má o ní dobré zprávy, že je spokojena. Doufám, že je tak, jak jsem ti řekl, pamatuješ-li se, předloni, když jsme malou nevěstu doprovodili na Trenčín. Tenkráte jsi jí tak litovala. A já ti tenkráte řekl, že král Matyáš do té doby, než kněžnička dospěje, bude moci získat její přízeň a ta přízeň že poroste a může vzrůsti v upřímnou oddanost a v lásku celou, v to že věřím. Ale tys tenkráte nevěřila, zamluvila jsi to."

Odmlčel se, pak přímo se optal v patrném pohnutí:

„A jak dnes, Noëmo, nevěříš-li dosud, že by to bylo možná."

Noëma neupřela očí do země jako tenkráte, když o tom poprvé mluvili. Teď snesla s jasným čelem jeho dychtivě čekající pohled zářící oddaností a důvěrou.

„Však víš," odvětila tišeji; plachý úsměv kmitl se jí na rtech a lehký rumělnec po tváři.

Uspokojen, šťastný přitiskl ji k sobě a víc se již neptal.

A pak zas o Praze, a také o novině, kterou jej Noëmin otec překvapil, že z jejich tu sousedství, z Litic nedávno odvezli do Prahy vězně, kněze Michala a Martina, oba že teď sedí v žaláři pod Novoměstskou věží. Noëma se té zprávy lekla.

„Zase v tom hrozném vězení!"

Trnula nad žalářem, o kterém předlóni s hrůzou slýchala, když tam věznili Petra Dorotčina a s ním také oba tyto kněží a ostatní „bratry" v tajné schůzi u Eliáška jaté.

„Těch kněží bylo mně líto," přiznával Rychnovský, „obzvláště kněze Michala. To je pravý kněz, žije podle evangelia. Toho druhého neznám, je prý ještě mladý, výmluvný, ale ostrých řečí, novou víru prý uvodí v lid. Tak mně řekl Rokycana, mluvil jsem s ním na sněmu o těch kněžích."

„Mluvils a přimluvil jsi se za ně," přidala Noëma na jisto, s důvěrou, s dověrným úsměvem. „A co Rokycana."

„Nic jistého neslíbil, ale snad se přece rozpomene."

Rychle to zamluvil zprávami z pražského sněmu

a novinou, která Noëmu nepotěšila, že brzo zase odjede na nový sněm, na velký sněm z celé koruny do Brna svolaný na den sv. Markéty.

27.

Byly krásné, červnové dny. Dobře se jelo pod jasným, modrým nebem suchou silnicí a milo bylo pohledět na pravo, na levo na širé, požehnané lány hustého obilí, na luka blíž i dál, na jejich květný sníh pokropený modří zvonků, na zlaté pruhy pryskyřníků, na růžové ostrovy kohoutků v i rdesna s brunátnými tony vysokého, stvolnatého šťovíku, na všechnu tu líbeznou směs barev prozářenou sluncem.

Na to vše měla Anna na přídě vozu volnou podívanou; málo však se rozhlížela. Kvetoucí kraj neměl pro ni utěšení, jen vzpomínky. Teď za teplých dnů červnových myslila na loňské zakalené dny sychravého listopadu, kdy touto silnicí jela z Prahy s Jankem, jeho nevěsta, jak bylo milo, jak se krásně jelo i pod chmurným nebem. Vzpomínala nerušeně. Sedělať sama; málomluvný Hanes Mullner, vídeňský kupec, jel na koni skoro ustavičně před vozem a cestou zřídka s ní promluvil.

Ty jasné vzpomínky provázely Annu až do Čáslavi. Ale v tomto pro ni neblahém městě, do kterého loni před vánocemi za tuhého mrazu přivezla od Vídně Janka skoro již umírajícího, shlukly se jiné vzpomínky, ty nejsmutnější.

Jen tu teď zarazili na delší zastávku a již zmizela od vozu. Do hospody ani nevkročila, ale hned od vrat chvátala rovnou ke kostelu na hřbitov. Když stála tiše plačíc u Jankova hrobu, teď už zeleného,

vynořily se jí hořké chvíle toho místa, kdy hrob zel otevřen, vykopaný v zmrzlé zemi, kdy za cichého chumelení do něho ukládal s žoldnéři Matěj Kozíhlava jejího Janka. —

Z Čáslavi jeli k moravským hranicím na Jihlavu a dále Moravou, až před nimi na výšině vysoko vyvstalo Znojmo v hradbách, nad které i nad střechy domů strměly hrad a vysoký štít farního kostela. Na ten hleděla Anna nejdéle. Tam měla oddavky, tam stala se Jankovou ženou.

Když dojížděli, spatřila pod městem opodál cesty vojenské ležení, malé proti loňskému, do šíra rozlehlému, plnému bud a stanů, plnému vozových řad a planoucích ohňů. Tenkráte tu tisícové tábořili, teď jenom několik set žoldnéřův. Ale rušno tam bylo.

Anně, jak se tam dívala, maně připadlo, kterak v loňském ležení potkala z nenadání mezi stany Matěje Kozíhlavu, jak se ho lekla, chlapa velkého bez čapky, bez košile, polonahého, jen v kožených nohavicích a v škorních, chlupatého, se stojatou hřívou tvrdých vlasů jakoby s ježkem na hlavě. A vzpomněla, že ten drsný dráb pobožný byl, jak pak seznala, Jankovi nejoddanější a sloužil mu do poslední jeho chvíle.

Nahoře v městě v hospodě zaslechli, že ta rota, pod městem tábořící, je Šárovcova, Jana Šárovce polního hejtmana, že táhne do služeb pana Hynka Bítovského z Lichtenburka na hrad Cornštejn u Bítova. Málomluvný, zasmušilý Hanes Mullner vyslechl skoro nevšímavě hovor znojemských sousedů jednajících o tom u vedlejšího stolu. Povídali si, nač pan Bítovský shání branný lid, že něco chystá, že v tom je stará zášť, že je dávný nepřítel Jiříka krále,

snad ještě z časů, kdy pan Jiřík ještě neseděl na stolici královské, teď že se na něj pan Bítovský chystá, teď, když král má kruté spory s Vratislavskými a s papežem.

Ale bohatý kupec vídeňský hned zbystřil sluch, když měšťané začali také o tom, že s Bítovským se smluvil a pomoc mu slíbil křižovnický mistr z Mailberka, Achac Bohuněk, ten že teď najímá houfy z „bratrstva", ty nejhorší, „žebráky," ty, kteří sloužili nebožtíku Mladvaňkovi.

Hanes Mullner dobře věděl o tomto hejtmanu, „hrozném loupežníku", jak mu ve Vídni říkali, který po léta z Najbachu a z jiných svých „posádek" pouštěl hrůzu, nejhůře mezi Vídní a Prešpurkem. Mladvaňkovi drábové obloupili i Mullnera; vůz se vším zbožím i s koňmi takřka u samé Vídně mu pobrali předloni nějaký čas před tím než koule z kusu rozdrtila Mladvaňkovi obě nohy a než na ty rány hrozný ten hejtman vykrvácel.

A teď z jeho rot sbírá mistr Mailberský dráby a jiní z těch rot že sami pro sebe polem pracují a loupí, vypravovali si u sousedního stolu, a že se od Dunaje táhnou na půlnoc až sem k hranicím, že už není jistoty na cestě k Vídni, že před týdnem tady za Retzem v těch lesích přepadli kupectvo, že jelo kolik vozů společně a branný průvod že měli, ale ti „žebráci" že si na ně troufali, udeřili na ně, vozy vyloupili, koně odvedli i lidi na výkup, krve že tam vyteklo, že sedláci přivezli kolik raněných pacholkův a kupců do Retzu do klášterního špitálu.

Tu malomluvný Hanes Mullner začal hovořit. Vyptával se, kdy se to stalo, kde, v kterých místech a co teď je slyšet o těch „žebrácích". Teď že nic, že je pokoj, řekli mu, že ti zlořečení dráči odtáhli asi na

Mailberk k panu Achaci Bohuňkovi, že si s nimi rozumí a také že se dobře s nimi dohovoří, to vyrazil znojemský soused rozhořčeně, ten že už dávno je jako jeden z nich, on mistr křižovnický, už celý Čech, všecko k vůli nim že u něho po česku, česky že všechno vede, hanba, on mistr křižovnický z Mailberku —

Anna z toho všeho nic nezaslechla. Nevešlať do hospodské jizby, zůstala venku v klenuté síni v koutku u osamělého stolu. Byla zamyšlena, starost ji tísnila. Teď, když měli vjeti do Rakous, když se přibližovala k svému cíli, tíže doléhalo pomyšlení jak bude ve Vídni, kterak tam vykoná svůj úkol, jak bude hledat Matějčka. Snad i v tom bude jí Mullner pomocen, poradí jí, pomůže.

A v tom před ní stanul. Vyšel kvapně z jizby a jak Annu shlédl, zkrátka jí oznámil, ne klidný jako dosud, aby se přichystala, že pojedou a to hned, že se nemohou tak dlouho zdržet jak zamýšlel.

Anna poslechla a hned zašla pod hospodskou kolnu, kde stál povoz. Už do něho zapřahali a kvapně, ačkoliv koně nebyli do syta nakrmeni. A kupec sám sedlal si svého klusáka, což jindá nečinil. Anna usedla mlčky u svého vaku na přídě vozu. Kupce se optat si netroufala této chvíle, kdy měl tak na kvap a vypadal přísněji nežli jindá.

Teprve když vyjeli z města, když měli Znojmo hodný kus za sebou, zatočil svého koně k vozu, k Anně a za jízdy pověděl svým úsečným způsobem, že chce, aby ještě za bílého dne dorazili na nocleh na ustanovenou stanici a jmenoval velkou hospodu při silnici, kde formané a kupci se stavovali a také nocovali. Těch několik slov skoupě utrousil a hned zase pobídl koně do předu. O „žebrácích" se Anně ne-

zmínil a též ne o Achaci Bohuňkovi, křižovnickém mistru Mailberském.

Než i tak se Anna znepokojila. Již ten náhlý odjezd ze Znojma záhy odpoledne, za vedra, kdy jindá tou dobou odpočívali a čekali na chládek, byl jí podivný. A za světla chce Mullner na hospodu na nocleh. Dosud po všechny dny jejich cesty v Čechách i Moravou jeli vždy dlouho za soumraku, někdy až do pozdního večera za kmitavého světla rohové lucerny. A nebylo nic, nic se nepřihodilo. Teď pojednou. Čeho se bojí? Čeho jiného než že tady v těch končinách není jisto —

Hleděla pátravě před se po bělavé cestě, i krajem se rozhlížela. Lány obilí, luka, pruhy konopí, vinice, pahorky s háji vše jako opuštěno, vše dřímalo na slunci v dusném parnu. Všude ticho, mrtvý klid pod žhoucím nebem, po veškeré klenbě jasným až po západ, kde nad obzor vyvstával posupný mrak tmavých, zbouřených vln. Minuli vesnici, minuli osamělý dvorec opodál silnice, potkali několik pocestných, potkali selský povoz. A zase volno, prázdno na nekonečné silnici.

Drahný kus před nimi zanikala v ouvoze, za kterým se černal velký les z obou stran silnice jako tmavý mrak do široka rozlehlý. Po svazích ouvozu hubenou travou porostlých ležely hluboké stíny několika rozložitých buků.

Když se k tomu ouvozu přiblížili, zastavil Mullner povoz, sám pak, pobídnuv koně, popojel vpřed, aby prohlédl osamělou, dlouhou těsninu. Bylo tam prázdno a ticho; ani list v korunách buků se nepohnul, nezachvěla se ani tráva v hlinitých svazích. A tak pokynul Mullner svému vozataji. Sám vjel do ouvozu, povoz za ním. Ale když dojížděli na konec,

rázem zarazili koně, Mullner i vozataj na podsedním, jak nad nimi z prava, výše ve svahu zahřmělo mohutné zahouknutí.

A v tom spatřili toho hromohlasého. Z pozad ohromného kmene starého buku vystoupilo něco, co na první pohled bylo jako zvíře nebo sám čert, černá, chundelatá postava po pás nahá, tváří po oči zarostlých, se zježenou hřívou vlasů na hlavě, v úzkých kožených nohavicích, ve škorních, s mečem u pasu.

Kupec i vozataj se lekli; v němém úžasu hleděli na strašidelné zjevení. Anna na přídě vozu vykřikla, ne však hrůzou, nýbrž překvapením a ne nemilým. Matěj Kozíhlava!

Dlouhými, nechvatnými kroky sestupoval k nim na dol; ale nedošed pojednou stanul jakoby do země zarostl a zkřikl:

„Paní Anna!" Hned se však vytrhl, zrychlil krok, až stanul dole před Annou, která v ten okamžik seskočila s vozu.

„Paní Anna, ty — ty — Paní Anna —" opakoval, šklebě se radostně.

„A ty, Matěji, co ty tu —"

„Táhneme do Rakous." V nevelkých očích pod hrozným obočím zasvítila veselá světélka. „Táhneme do Rakous, do služby, bratři odpočívají," mávl chlupatou rukou směrem za ouvoz. „Naši rotu, nebožce pana Janka," mínil Anina muže, „modlívám se za něj, paní, každého večera se modlím, věř, no tak, naši rotu rozpustili; v Čechách nic není, na Moravě snad něco bude, ale jak čekat, a tak jdeme do Rakous, tam je služba jistá, tam už je našich, rádi bychom k Janu Vlčkovi, dobrý hejtman, dobře platí a poctivě,

a v čas, a žoldu nezadržuje. Ale kam ty, paní, a tady s tím kupcem —"

„Vzal mne na vůz, jedu z Prahy do Vídně."

„Do Vídně!"

„Jdu tam hledat —" bezděky se odmlčela. Měla říci, ona vdova, že jde hledat muže —

„Koho!" vyrazil Kozíhlava.

„Matějčka trubače, víš-li toho, kterého loni také hledal, byl přítel nebožtíka mého muže. Trubačova bába v Praze mnoho dobrého učinila mému muži a mně, k vůli ní jdu do Vídně, Matějček je tam snad v zajetí."

„Tam ho již nenajdeš," vyhrkl prudce Kozíhlava.

„Že ne! Víš-li o něm —" chvatně a dychtivě ptala se Anna, „kde je —"

Matěj Kozíhlava usmívaje se ze široka, opakoval bručivě Anino „kde je" a zase hlas stupňuje: „Kde je. Nedaleko. Vždyť jsi ho potkala."

„Já? Teď, tady cestou? A jak víš —"

„Byl tu, nu byl, nedávno, tak řkouc před chvílí, stavil se u nás tamhle," ukázal opět směrem za ouvoz, kde „bratři" odpočívali v chládku na kraji lesa. „Bratři jej zastavili, viděli že má flojtnu a tak musil mezi nás. Hned jsem ho nepoznal, věru nepoznal, kulhal, ale on mne hned, a hned se hlásil."

„Jde z Vídně?"

„Z Vídně, tak, a pospíchá. Jak by ne. Ostatní jsou ze zajetí už dávno doma. A tak chvátá. Ani nám dlouho nehrál. Vytrhl se a pryč. Ale to také abych pověděl, že se lekl a jak, když jsem mu pověděl, že jsme pana kapitána v Čáslavi pochovali. A tys trubače paní jistě potkala. Jdeť na Znojmo."

„Pocestné jsme potkali —"

„Nepoznala jsi ho. Vždyť já také ne, a stál jsem mu na blízku, a tys byla na voze."

Anna byla vzrušena nenadálou novinou i nerozhodností, co by teď měla učinit. Ptala se opět, byl-li to opravdu Matějček, zná-li jej dobře.

„A jak bych neznal. Od Korneuburku až do Ortu, toho zámku, jak jsme loni táhli, pamatuješ-li se paní, celou cestu jel ten trubač Matějček vedle pana kapitána, a na tom zámku spal s námi v ratejně."

„Není snad ještě daleko —"

„Jak by mohl být daleko."

„Půjdu tedy za ním, musím. Nesu mu peníze, bába mu je po mně posílá. Snad ho dojdu —" Váhajíc hleděla na žoldnéře, čekajíc jeho povzbuzení.

„Přidáš-li do kroku — a on chromec, kulhá —"

„Co máš s tím —!" vpadl jim do hovoru vídeňský kupec hledící s úžasem na svou podruhyni ve vozu, jak jedná s tím čertem.

Anna stručně vysvětlila a hned také se rozhodnuvši, oznámila kupci, že se vrátí. Řekla to také Matějovi, jenž německy neuměl a nerozuměl. A zase ke kupci, děkujíc mu za všecku dobrotu.

„Neděkuj, ale zeptej se toho tu, mohu-li jeti bezpečně dál."

Anna přetlumočila tu otázku.

„Co se ptá!" rozkřikl se chlupatý žoldnéř. „Jsme-li lapkové, kteří ze zálohy přepadají? A nemluv o tom, paní," zhurta odbyl Annu, když chtěla mu děkovat. „Raději už jdi, jdi. Pán bůh s tebou. Budu se za tebe modlit jako za nebožtíka tvého pána. Pán bůh s tebou."

Vzala s vozu svůj uzel, dala s bohem.

Vycházejíc zpět z ouvozu, ohlédla se. Uviděla

již jen bělavou plachtu velkého formanského vozu tratícího se pod buky na konci ouvozu. Ale kupce na koni a Matěje Kozíhlavy už nespatřila.

* * *

Pak už jen před se upírala zrak. Pátravě vyhlížela po bělavé, nekonečné silnici tratící se daleko v polích. Šla rychlým krokem, chvátala. Pudilo ji, co řekl Kozíhlava, že by mohla Matějčka dohonit a tím spíše, poněvadž těžko jde, kulhá. Co se mu stalo — Ale nedojde-li ho, co pak — Obrátit zas a jíti sama do Vídně — Ne, Kozíhlava mluvil s Matějčkem, nemýlí se, byl to Matějček, ten spěchá ku Praze — Musila by také do Prahy, aby odvedla svěřené jí peníze.

Těžko se chvátalo za dusného vedra; a uzel tížil. Zrudla a po čele, po tvářích řinul se jí pot. Neustala však v rychlé chůzi a neustala vyhlížet. Než silnice prázdná, nikoho nevidět. Jen osamělý dvorec spatřila velký kus před sebou probělávající se opodál cesty mezi stromy.

Ale pak musila se ohlédnout, na levo k západu po děsivých mračnech, která tam nad obzorem rostla, letem rostla do vrcholu nebes. Z hrozné té černavy padl na krajinu obrovský stín, který rázem utlumil veselou zeleň širokých lánův a luk a ve kterém háje a lesy zčernaly. Anna bezděky stanuvši, s obavou pohlédla na ženoucí se bouři, ta že jí stíží cestu nebo na dobro zarazí.

Ale jen se zastavila, hned opět chvatně vykročila. Ssinalý blesk klikatě prošlehl zbouřenými vlnami černých mrakův, a zahřímalo. Pokřižovala se v běhu a po bouři se již neohlédla. Utíkala jí. Lány

obilí v pravo, v levo dosud nehnutě stojící jako hradby, náhle se rozvlnily. Vítr do nich divoce vjel. Jako po rozbouřeném jezeru zdvihly se vlny hustého obilí; letěly a zase klesaly a zase vysoko zavlály. Než toho si Anna, zardělá, již udýchaná, nevšímala. Její oči lesknoucí se od chvatné chůze tkvěly na muži, který se kus cesty před ní při pokraji silnice vynořil. Do té chvíle ho neviděla pro vysoký, košatý dub při silnici. V náhlém překvapení, v úžasu a vzrušení dívala se za chodcem, který se ubíral směrem k osamělému dvorci. Opíral se o hůl, silně napadal na nohu. Nevěřila očím; snad že se mýlí — Ale ne, kulhá, jest jak Kozíhlava řekl a také postava je Matějčkova. Stanula v radostném leknutí a vykřikla:

„Matějčku!"

Než chodec se nezastavil, ani se neohlédl, ani pak, když opakovala mocnějším hlasem, z plna hrdla:

„Matějčku! Matějčku!"

Sebrala všechnu sílu, zrychlila krok do poklusu, ač už cítila píchání v boku. Již se blížila k mohutnému dubu. Teď teprve shlédla pod tmavým jeho krytem bouří ztemnělým vysokého muže přitisknutého ke svalovitému kmeni. Stál tam jakoby se skrýval před bouří. Lekla se, než nestanula. Chtěla jej minout, chtěla přeběhnout. Ale ten muž, zarostlé brady, v homolovitém klobouce beze střechy, odtrhl se od stromu a rovnou jí naproti. Anna hmátla do toboly u pasu, kde měla krátkou dýku, neodvracejíc ustrašených očí od osmahlého chlapa bosého, v kožených, odřených nohavicích, v chatrné sukni přepásané řemenem, u něhož visel v hrubé nožně dlouhý nůž. Kráčel proti ní dlouhým krokem, pošvihuje těžkou sukovicí a volal hrubým hlasem posměšně:

„Kam mladá, kam —“

Uskočila, aby se mu uhnula. Chlap však roztáhl ruce a surově vzkřikl:

„Stůj, nebo —“ A zahrozil svou palicí.

Nedbala, chtěla dál, křičíc vší silou, zoufale:

„Matějčku! Matějčku!“

Lapka ji popadl za rameno. Jak se chtěla vyškubnouti z kleští jeho prstů, nezahlédla, že ten klecavý poutník na poslední její výkřik se zastavil a obrátil. Spatřil nerovný zápas a zase uslyšel: „Matějčku!“

Kulhavý, byl to Matějček, jakoby bodnut vyrazil, letěl na pomoc. V tom divém běhu silněji napadal na nohu, až se mu flétna na řemeni přes rameno zavěšená na zádech prudko házela. Skoky jeho rostly a křičel:

„Anna! Již jdu, Anna!“

Zahlédl, že se ohnala nějakou zbraní, slyšel, jak lupič zařval vzteky. Zařval a udeřil Annu svou sukovicí.

Ve chvíli toho zápasu zarachotila kola. Žebřinový vůz tažený spřežením koní přijížděl z té strany, ze které přišla Anna. Na voze čeledín kromě vozataje. Jeli prudko, neboť ujížděli bouři a dešti, který byl na spadnutí. Vozataj švihl do koní a švihal prudčeji, ráz na ráz, když spatřili ženu zápasící s nějakým chlapem. Jedním hlasem vykřikli a křičeli, hrozili lapkovi, když žena udeřená holí sklesla do prachu.

V ten okamžik doběhl Matějček a vrhl se na lapku, jenž vytrhl z nožny dlouhý nůž. Ale jen bodl, dal se na útěk, neboť dobíhali čeledínové, kteří seskákali s vozu. Skokem byl lupič ze silnice, druhým skokem za oslňujícího zážehu klikatého blesku v rozvlněném, rozevlátém obilí, ve kterém, jak shasl blesk

a od bouře opět se potmělo, zmizel jakoby se v jezeře utopil.

Dvorští čeledínové ho nehonili, o napadené se starali. Hned je odváželi do nedalekého, osamělého dvora. Matějček sedě na voze, podpíral kolenem hlavu a ramena Anny ležící v mrákotách na holých prknech žebřinového vozu. Neviděla, s jakou oddaností, s jakým strachem pozoruje její ssinalý obličej, její víčka dlouhých řas, jak úzkostně č ., pohnou-li, otevrou-li se. Na sebe zapomínal. Cítil pod rukávem na pravé paži teplo řinoucí se krve; levicí přitiskoval ránu, zraků však od Anny neodvrátil, vzrušen nebezpečenstvím, ve kterém ji stihl i krvavým svým zápasem a nejvíce obavou o ni. A kde se tu vzala, kam šla — A volala jej, věděla o něm —

Pojednou nahlédl do jejích očí. Otevřely se právě, když vjížděli zděnou branou do dvora. Utkvěly na Matějčkovi nejistě, jakoby se rozpomínala, až v nich kmitem svitlo. Ale nepromluvila. A v tom zarazil vůz v nádvoří, a spustil se prudký lijavec.

Anna těžko se sbírala, těžko vstávala. Matějček jí pomáhal, a jen s jeho a jednoho z čeledínů pomocí dostala se s vozu, všecka zmožená, usláblých nohou. A pusto v hlavě. Mladá šafářka, která vyběhla pod přístřešek nad domovými dveřmi, ujala se jí, když uslyšela od čeledínů co se stalo, a zavedla ji do své jizby.

Matějček musil do komůrky vedle ratejny. Mladý šafář zavolal tam svou matku, když shlédl dlaň i prsty Matějčkovy pravice zbarvené krví stékající po ruce z rukávu. Hned pomáhal Matějčkovi ze sukně. Matka šafářova, bystrá, čiperná stařena seznala, že rána není ani hluboká ani zlá. Odkvapila

pro vodu a plátno na obvaz. Jen opět vkročila, již se ptal Matějček a dychtivě se ptal, kde jest Anna, jak jí je.

„Hůř než tobě. Leží, sice nekrvácí, ale je hrubě slabá, po ráně a také z hrozného leknutí. Jak by ne, ten loupežník by ji byl zabil, panno Maria. Nebýt čepce a hustých vlasů, nevím — Jistě by ji byl zabil, takovou mladou, podobnou, Maria panno!"

Matějček chtěl k Anně promluvit s ní, stařena však nedopustila.

„Počkej do rána. Ať má svatý pokoj, a musí ho mít, ať se vzpamatuje. A ty si také lehni."

Musil poslechnout. Natáhl se na chudé posteli stojící při stěně. Osaměl. Venku bouřilo. Vichřice zmítala korunami stromův okolo osamělého dvora. Hučení jejich, šum lijavého deště a hřímání zaléhaly do nízké komůrky, ve které se od bouře setmělo. Skulinami zavřené, hrkotající okenice prožíhaly zákmity blesků.

Matějček naslouchal hlasům bouře, nedbaje ani svého poranění. Jen na Annu myslil. Pořád ji viděl ssinalou se zavřenýma očima, opřenou o jeho koleno, a jak k němu vzhlédla. A co stará šafářka řekla — Strach z toho šel. Jak bude zítra, bude-li Anna moci povstat. A otázky se vracely a vtíraly, nejžhavěji ta, kterak Anna sem přišla, kam se ubírala, kde se tu vzala. A je vdovou; zvěděl to od Kozíhlavy. Ubohý Janek — A ona — Tak se mu to honilo hlavou a zase starost doléhala, jak bude ráno, bude-li Anna moci na další cestu. Šla tím směrem ke Znojmu tak jako on, měli by jednu cestu. S Annou jít, putovat s ní — Radostně mu vysvitlo. Putovat s ní —

A putoval pak s ní, ve snu; ku Praze se brali, do Prahy došli, a rovnou na „starou faru" k babičce —

28.

Když se probudil, oddělal okenici. Vítr už nehlomozil, bouře přešla. Viděl do sadu na stromy kmenů mokrem zčernalých a lesklých, stojící ve vysoké trávě lijákem a větrem zcuchané. Otevřel dveře, vyšel na síň. Pohleděl do nádvoří, jehož ruchu před chlévy, u vozů, do kterých zapřahali, sotva si povšiml. Jen se ohlížel a pátral, kde by Annu našel. Z jedněch dveří vyšla šafářova matka. Chystala se k němu, Matějčkovi, převázat jeho ránu. Prosil, aby počkala, že by rád s Annou promluvil. Stařena již věděla, co Anna pověděla její snaše o sobě i kdo je ten mladý muž s flétnou.

„Jest jí líp, jdi si tedy, ale dlouho tam nebuď, vrať se do komůrky, převážu ti ránu."

Anna, velmi bledá, seděla ve přístěnku šafářovy světnice na prosté, odestlané posteli. Hlavu měla zavázanou bílou rouchou. Matějček dojat byl by k ní skočil a za ruce ji chytil. Než opanoval se. Jeho pohnutí však zachvělo se v účastenství, s kterým se optal, jak jí jest.

„Líp mně je, ale tys raněn, slyšela jsem," řekla tichým hlasem starostlivě. „Ale mám tu mast, Šimonovu, víš-li, kterou Jankovi pomohl."

„U nás na faře pomohla, ale tam u Vídně, žel bohu, tam jste jí neměli," politoval upřímně.

Anna smutně přikývla a tiším hlasem pověděla, jak proto s Jankem pospíchala do Prahy, aby se dostali k Šimonovi, Janek že se také nemohl dočkat.

„Ale nedojeli jsme, v Čáslavi, tam —" Hlas se jí zachvěl, oči se jí zalily slzami.

„A já jsem nic nevěděl, že Janek zemřel, nic, až včera jsem uslyšel, když mne zastavili ‚bratři' v rotě, tam u lesa při silnici. Byl mezi nimi také Matěj Kozí hlava, ten mně pověděl co se stalo, že jste Janka pochovali v Čáslavi. O tobě mnoho nevěděl, že hned po pohřbu odtáhl s rotou z Čáslavi. A to, Anna," hlas Matějčkův měkl pohnutím, „mně také vypravoval, kterak Janek sám těžko raněný na mne pamatoval a dal mne hledat. Šel jsem teď z Vídně až po ten les vesele, šel' jsem domů, ale odtud, od lesa, od té roty nesl jsem si smutek. Jak jsem vás litoval, Janka, tebe — A to mne také kormoutilo, že tě už neuvidím, že o tobě ani nezvím. A pak pojednou jsi mne volala, uslyšel jsem tvůj hlas." Dojat i tázavě upíral oči na Aninu bledou tvář.

„To jsem právě o tobě zvěděla, také od Kozí hlavy. Setkala jsem se s ním v ouvoze, před tím lesem, kde rota ležela. Že jsem tě jistě potkala mně řekl, že jsi byl u nich, v rotě, že tě zastavili, že jsi se k němu hned hlásil. Pověděl mně, že jdeš domů, do Prahy, jistě, že není žádné mýlky. A tak jsem se hned obrátila, nejela jsem dál, chvátala jsem za tebou." Odmlčela se, hledíc do klína, ale hned doplnila majíc oči sklopeny, proč za ním pospíchala.

„Šla jsem do Vídně hledat tě."

„Mne!" Vyhrkl a spánky se mu zarděly.

Anna stručně pověděla, jak odešla z Čáslavi, chtějíc domů do Ebrachu.

„Šla jsem na Prahu, abych se zastavila u tvé babičky. Zastavit se u ní a pak jíti dál, chtěla jsem — Byla tak dobrá a hodná na Janka, na nás oba. Pomyslila jsem si, že tě nedočkala z vojny, že jsi se nevrátil, jakou má o tebe ouzkost, že tě jistě oplakává, a tak jsem šla jí donést naději, že jsi živ, že Janek tě

dal hledat a co vyzvěděl, co vypátrali, že jsi živ, ale v zajetí."

„Byl jsem. A ty v Praze!" žasl v radostném pohnutí.

„Chtěla jsem," pokračovala Anna rychleji jako na svou omluvu, „jen to povědět a zas odejít z Prahy, ale babička mne nepustila, bylo v zimě po vánocích, musila jsem zůstat. Tak se z té zprávy zaradovala, tak se z ní těšila. Ale pak, když jsi se nevracel, když o tobě nebylo ani slechu —"

„Vzkázal jsem babičce, dvakrát jsem vzkázal po krajanech."

„Ale nikdo nepřišel. A tak se děsila, že jsi buď zahynul nebo že stůněš ve vězení. Byla již zoufalá, a tak jsem se vydala tě hledat ve Vídni, abych babičku upokojila."

„Anna, toho jsi se odvážila!"

„Když jsem babičce v zimě tu naději přinesla, řekla jsem si teď, máš také povinnost ji potěšit. Bylo mně ji tak líto."

Matějček sklopil oči. Zasmušilo se v něm, jak se mu přimihlo, že to vše pro babičku, jen pro ni. Ale to zažárlení jen jako stín se kmitlo a zas upřel oči na Annu a dojat naslouchal.

„A tak jsem šla. Jela jsem na voze vídeňského kupce, Šimon mně to opatřil. Vracíš-li se z Vídně —"

„Přes Vídeň."

Matějček pověděl, že při tom nešťastném šturmu smekl se mu na ledě kůň a padl a on s ním, to že bylo zle, Vídňané že je obklíčili a mnoho jich z Matějčkova houfu zajali.

„Mne také," pokračoval, „a hned mne odvedli, ačkoliv jsem byl raněn do nohy. A špatně mne hojili a nevyhojili, mám památku, je to vidět na chůzi.

Z té bitvy nás hnali nejprve do Vídně. Odtud mne zatáhl ten, který mne zajal, bohatý měšťan, hodně daleko za Vídeň do svého dvora. Bylo tam mnoho vinic. Tam mně ukládali těžkou práci a tak se rána nehojila; v tom otroctví jsem ustavičně pomýšlel na útěk. Ale dlouho jsem nemohl; z počátku noha nedala, a dvůr byl jako tvrz, drželi mne a hlídali a nepustili, i když bylo po vojně. Dlouho jsem nic nezvěděl co se děje. A tuhá zima, sněhu všude, byli jsme tak jako ze světa. Teprve na jaře se mně podařilo. V noci jsem šťastně přelezl zeď, dvorští psi mne už znali a hlídače jsem oklamal. Ale honili mne pak, musil jsem se skrývat. To byla krušná, zlá cesta. Teprve za několik dní dostal jsem se do Vídně. Tam jsem zvěděl, že cestu domů mám volnou, ale v tom uhodila nemoc. Na horkou nemoc jsem se rozstonal, mnoho, mnoho neděl jsem ležel ve špitále. Odtud jsem dvakrát vzkázal babičce po krajanech; slíbili, že se u ní zastaví, ale nezastavili se, hříšníci.

Když mne pustili ze špitálu, pospíchal jsem domů. A jak jsem pospíchal! Byl jsem dychtiv, jak babička a co vy. Ach, toho jsem se nenadál, že Janek — A ty, ty jsi šla mne hledat, zaplať ti pán bůh za babičku. Ale," dodal starostlivě, „jak ti je, budeš-li moci dál —"

„Je mně líp, přejde to," sdělala obvaz s hlavy a sáhla si na čelo, „už není tak těžká."

V tom pootevřela stará šafářka dveře a volala Matějčka, aby šel. Poslechl ne valně ochotně. Jen zavřel dveře, vstala Anna z lože. Vzala ze své kabely hrníček s Šimonovou mastí, aby ji donesla Matějčkovi.

Když se v jeho komůrce k němu nachýlila a přikládala mu na ránu obvaz, nedbal bolesti v rameně.

Byl potěšen Aninou péčí a jejím účastenstvím. Ptala se starostlivě, bude-li moci pro tu ránu vydati se na cestu.

„Třeba hned," chvatně a vesele se nabízel, ale hned také a vážně se otázal, jak ona — Přisvědčila, že tu nezůstane, že půjde dál, ale dnes ještě ne, až zítra.

Matějčkovi opadla těžká starost. Anna tu neostane, chce dál. A on půjde s ní, bude putovat po jejím boku, splní se mu, co se mu dnešní noci zdálo. Těšil se na zítřek jako na svátek, nemohl se ho dočkati. Toho dne s Annou se jen málo viděli. Meškala v přístěnku u mladé šafářky, polehujíc.

Poděkovavše dobrým lidem ve dvoře, vydali se nazejtří po ránu na cestu. Anin krok nebyl tak pružný jako jindy, nezotavilať se tak jak se nadála. Cítila slabost, než tajila to. O to, kam půjdou, nezavadili včera ani slovem. Matějčkovi bylo samozřejmo, že do Prahy. Ale teď, když za krásného, letního jitra uviděl před sebou silnici ztrácející se do dálky mezi lány obilí, mávl před se holí a radostně ukazoval:

„Ta nás dovede do Prahy, k babičce. Ej, ta se podiví, až mne přivedeš a já tebe."

Anna na to nic neřekla, jenom se zamyšleně pousmála. Matějček netušil, jak uvažuje o této cestě, jak se rozhoduje. V čem neměla rozpaků a nejistoty, bylo, že její úkol je vykonán, že nemusí do Prahy, když Matějček tam dobře dojde sám. Ještě na drahný kus měla s ním cestu společnou. Bylať by odtud z Rakous do Ebrachu veliká oklika, z Čech dojde tam přímo a snáze. Klidně však na to nemyslila a na to, že již nespatří „staré fary". Po domově netoužila, ba strach ji obcházel z toho, co strýc, jak ji přijme, co ji

doma čeká. A na Prahu milé pomyšlení, na rozlehlý dům „staré fary". Lidé tam tak dobří, a stará paní se s ní neloučila, čeká ji. Ale bude líp, rozhodovala se Anna, nevrátí-li se do Prahy, rozejde-li se s Matějčkem už teď cestou. Než nemohla se odhodlat o tom promluvit.

Hned na první zastávce, když pro odpočinutí usedli na pokraji lesa pod košatými buky, oznámila Matějčkovi, co jí babička dala peněz na cestu i na základ pro něj, na jeho vykoupení. Chtěla mu je odevzdat, než Matějček jich nepřijal.

„Já bych je všechny utratil," zažertoval, „ale brzo ti ulehčím, až budu mít kabelu."

Stalo se tak za nedlouho ve Znojmě, když řekl, že se tu ošatí. Chtěl jenom částku, musil však přijmouti všechny peníze, zlaté a stříbrné. Koupil si novou sukni, nový pás s kabelou.

„Teď už se nebudou lidé ohlížet," prohodil s úsměvem, „že jdeš s takovým šnorcharem ošumělým."

Než i pak se lidé ohlíželi po mladých poutnících. Měli je za manžely; na hospodách se divili, že ten flétnista zamlouvá noclehy dva, pro každého zvlášť. Až jitro je zase spolčilo, když nastoupili další pouť.

Kráčeli vedle sebe často drahný kus mlčky. Hovořiti začal vždy Matějček a měl slovo. Vzpomněl také nedávné minulosti, jak loni se vraceli z bavorské vojny, když Anna sama vezla raněného a nemocného Janka, a když on, Matějček, zajížděl návštěvou k jejich vozu.

Z těchto vzpomínek jiné, Anně smutnější, které také ta silnice dávala. Ubírala ť se jí Anna teď potřetí. Podruhé tudy jela loni v zimě, když za vánic a mrazů vezla si od Vídně těžce raněného Janka. To byla cesta

hroznych úzkostí. Nejedno městečko, nejedna ves ji teď upomenuly na zoufalé ty chvíle, kdy Janek tak trpěl a jak žádostivě v palčivé nedočkavosti se poptával, kdy už dojedou k hranicím, kdy do Čech —

Matějček naslouchal i dotazoval se s neličeným účastenstvím a posledně, když opět mluvili o Jankovi, to právě vycházeli z březového háje cestu stínicího, připomenul si nahlas, jak se s Jankem teď cestou sejde, v Čáslavi u jeho hrobu.

„A já se tam s ním rozejdu," povzdechla Anna.

Matějček se zastavil a tázavě na ni pohlédl.

„Z Čáslavi se obrátím domů," dodala. Okamžikem stržena vyřkla to, co chtěla již dříve říci, k čemuž však se nemohla odhodlati.

„Do Ebrachu?" ulekaně se otázal Matějček.

Mlčky přisvědčila.

„A do Prahy ne?"

„Už nemusím, vrátíš se tam."

„Anna, těšil jsem se, že spolu dojdeme do Prahy, že tam půjdeš. Babička na tě čeká, a myslil jsem i na to, Anna," volněji dokončoval, „že tam ostaneš."

Pohlédla na něj, ale hned sklopila oči a tišším hlasem řekla:

„Jak bych mohla —"

Matějček umlkl a dál už nedomlouval. Ale starostlivě pozoroval Annu; viděl', jak ji cesta zmáhá. To již šestý den putovali. Matějček kráčel k vůli Anně pomaleji a také se často zastavoval jakoby sobě pro oddech. I jemu se šlo teď tíž po té Anině odpovědi. Slyšel její „jak bych mohla —" To bylo její odmítnutí. Zvolňoval chůzi ještě víc, neboť pozoroval, že je Anna bledší, přepadlejší, že se přemáhá.

Sedmého dne došli o poledni do Jihlavi, Anna zjevně seslabená. Zastavili se na hospodě. Anna jedla

ještě méně než dosud, nemělať chuti, a nebránila se, když jí Matějček vyzval, aby si šla odpočinout, že se zatím podívá po městě. Zavedl ji do komůrky, kterou jí zamluvil a odešel.

Ten odpočinek byl Anně žádoucí. Uléhajíc, jak byla ustrojená, pomyslila si, jak je Matějček starostlivý, hodný, dobrý — A v tom již usnula. Spala dlouho. Když se probudila, byla sama a zůstala tak ještě drahnou chvíli. Matějček se nevracel. Už se ho nemohla dočkat, začala být neklidná. Až pojednou vstoupil a s jasnější tváří než jak odcházel. Hlásil, že by tedy mohli zase jít, může-li Anna, je-li dost silná.

Vstala, chystala se, ale nohy se jí třásly; strach ji obešel, že síla ji opustí.

Matějček jí nevedl z hospody rovnou na silnici, nýbrž na nádvoří, kdež stál vozík ne nový, ne slavný s košatinami, vystlaný slamou a senem; ve voze koník v slušném řemení.

„Tak, Anna, pojď, sedni si —" Ukázal na vozík.

Žasnouc, nevěřic pohlédla na Matějčka.

„Babička ti ho posílá," pousmál se trpce, „od ní ho přijmeš. Jí k vůli vydala jsi se na nebezpečnou cestu, pro mne byla bys málem zašla, pro mne jest i tvá nemoc. Anna, nezapírej, tobě není dobře. A nebraň se. Zavezu tě třeba do Ebrachu, ale dříve do Prahy. Neboj se, usedni, pojď, Anna," zvolal šetrně, vřeleji.

Dojata i potěšena kráčela matným krokem vedle Matějčka. Usadil ji do vozíku, pak vyhoupl se v předu na prosté sedadlo, trhl opratí, pobídl koně. Vozík vyjel ze dvora na silnici.

* * *

Nádvoří „staré fary" v poledním tichu červencového dne, vyzářené, skoro bez stínu a bez hlasu. Ticho a prázdno. Na kraji otevřené kolny, kde voněla hranice borových polen, seděl ve stínu u nátoně Šimon, někdy kat, a obědoval z hliněné mísky, sám, zamyšlený jak obyčejně. Ani si nevšiml, že od srubu přichází hospodyně, paní Markyta. Malá, vrasčitá stařenka v bílém, plátěném čepci, v tmavé sukni, zastavila se u Šimona a zeptala se, kde je Adam. Myslila starého čeledína.

„Ještě se nevrátil z města."

Pokývla hlavou, chvilku stála mlčky, upírajíc oči ve spleti vrásek na špalek, až pojednou se optala, jak je daleko do Vídně. Optala se, třeba že se tak dotazovala včera, a posledni dobou skoro každého dne. Když Šimon uslyšel tu otázku poprvé, nemohl určitě odpovědět; nevěděl. Proto si zašel do Ungeltu a tam se přeptal u podomka, s kterým před tím jednal, když se Anna chystala do Vídně. Tak pak mohl staré hospodyni určitě udat, kolik dní cesty je do Vídně. Dnes to slyšela, zítra ptala se znovu. Když Šimon poprvé odpověděl, ona hned, že by tu již mohli být. Myslila Matějčka i Annu.

„Snad mohli, panímámo, ale není ještě pozdě, není, někdy náhoda zdrží."

Pak už přidával dny pro ukojení staré hospodyně, prodlužoval cestu z Vídně do Prahy a zapomětlivá stařena se potěšila, doufala dál.

Toho červencového poledne zase ten hovor, jako včera, předevčírem, zase ta otázka, jak daleko z Vídně do Prahy.

„A myslíš-li, Šimone, že přijdou?"

„S pomocí boží přijdou."

„S pomocí boží — oh, oh, Šimone, kdyby už —

oh, pořád myslím na Matějčka, nespím, a na to, jak ta hodná Němkyně, jak pořídila."

„Dá bůh, že dobře."

„Tak myslíš —"

Ulehčil jí svou důvěrou a zjevně potěšena šourala se ke zděné pavlači na slunci bělostné, ke dveřím do čeledníku, kde na sloupu nesoucím klenutí visely opuštěné Matějčkovy housle.

Šimon hleděl za stařenou a přepočítával v duchu, kolik dnů již přidal, že za tu dobu i bez přidaných dní by tu již mohli být, nebo alespoň Anna, jestliže nepochodila. Řekla, že se vrátí Matějček nebo ona. A žádný z nich.

Na ulici zahrčel do mrtvého ticha povoz, pojednou však utichl. Šimon si toho nevšiml, až pak rychle vstal, když někdo venku, z ulice zabušil na vrata. A uslyšel hlas, známý hlas volající starého Adama, aby otevřel. Šimon se rozběhl k vratům a volal, že jde, že již jde, Adam že není doma. Vyrazil břevno napříč tarasící vrata, z prudka otevřel skřípající vrátně.

Venku před vraty vozejček, v něm konik, kterého Matějček, opálený, uprášený, vzal za ohlávku a zaváděl do nádvoří. A ve vozejčku —

„Pane Matějčku! Paní Anna!" zvolal Šimon v radostném úžasu; ale hned se otočil a běžel k čeledníku. Tentokráte zapomněl, že býval katem, že je vyloučeným. Chvatně překročil práh někdy rytířské místnosti a vzrušeně hlásil stařeně sedící zamyšleně, s rukama sepjatýma u stolu:

„Paní maminko, jsou tu, Matějček, paní Anna, jsou tu!"

A již byl zase na síni, a ze síně, a chvátal zpět k vozíku, který zarazil v nádvoří.

Za Šimonem paní Markyta stařenským chvatem jako kvočna k nalezenému kuřeti. Nemohla slova vyrazit, jen vzlykla třesouc se radostným leknutím.

29.

Ty dny, bylo po sv. Markétě (1463), jel král Jiří se svým synem Viktorinem, s dvorskou družinou, s nejvyššími zemskými úředníky a v průvodu četných šlechticu do Brna na sněm. Panoval tvrdý čas, byly horké dni, pravé červencové. Vždy po ránu jel na pěším koni, odpoledne pak, kdy tížilo vedro, jmenovitě jej, tělnatého pána, přesedl do komorního pružného vozu malované korby, taženého čtyřmi.

A nejel sám. Do vozu si pokaždé pozval pana Viléma z Risenberka a z Rábí, který nebyl valného zdraví, a s ním obyčejně nejvyššího hofmistra, pana Jindřicha ze Stráže, starého pána šedé brady, kdysi na slovo braného válečníka, ale také proslaveného cestou vykonanou do Jeruzalema i do Konstantinopole i tím, že v tomto městě mluvil s pánem všech Machometů, s tureckým „žoldánem".

Třetího dne dojeli do Litomyšle a tu byl král hostem svého důvěrníka, pana Zdeňka Kostky z Postupic, na hradě někdy biskupském, kde nyní panoval pan Kostka.

V průvodu králově jel také podkomoří Valečovský, kterému cestou byl stálým společníkem králův prokurátor Čeněk z Klinštejna, příbuzný nebožtíka táborského hejtmana Loudy z Chlumčan, a poručník jeho kolleje. Do Litomyšle dorazili odpoledne; o slunce západu přibyl tam z jiné strany, od půlnoci, v průvodu čtyř jízdných pan Jan Rychnovský

na Rychnově, také do Brna mířící. Mladého pána těšila náhoda, že měl takové setkání. Hned jak slezl s koně, ohlížel se a poptával se po svém tchánu, po královském podkomořím. I tu mu šťastná náhoda přála. Potkal jej vycházejícího z hradní brány dolů do města.

Sotva že se podkomoří poptal na Noëmu, sotva že odpověděl na zeťovu otázku, jak se daří paní mateři Noëmině, již vyhrkl, pamatuje-li se, Rychnovský, co mu on podkomoří řekl, když v červnu přijel do Prahy na sněm, co mu pověděl o těch dvou pikartských kněžích, které přivezli z Litic a uvěznili je pod Novoměstskou věží, že Rokycana bude je vyslýchat, jejich víru zkoumat.

Mladý Rychnovský překvapen zeptal se rychle, nějak dychtivě, co je s kněžími, co se stalo.

„Stalo se, co jsem tenkráte prorokoval," podkomoří se zlobivě ušklíbl, „že Rokycana bude vyslýchat tak, jak vyslýchal Řehoře, toho opovážlivého bludaře; toho vyslýchal tak, až se dostal ten Řehoř ze žaláře."

„A tihle," vpadl Rychnovský, „také tak? Byli propuštěni?"

„Milý Jene, neznáš starého lišáka. Křičelo by, kdyby pustil oba. Zatím jen jeden vyvázl."

„Kněz Michal," živě, s patrným zájmem hádal Rychnovský.

„Ten."

„A jak —"

„Nejprvé seděli ti pikarti oba v těžkém žaláři, v zadní šatlavě, ale ne dlouho. Toho kněze Michala odvedli pak nahoru do lehčího vězení. Odtud se dostat není nesnadno, obzvláště když se podstrčí klíč. A pak se řekne, že bůh pomohl." Podkomoří

se opět ušklíbl. „Bůh, ale ten, který sedí na týnské faře."

Mladý Rychnovský, který v červnu, o sněmu se u Rokycany za kněze Michala horlivě přimlouval, měl z tchánovy zprávy potěšení. Ale tajil je. Zeptal se na oko klidně, kam se ten kněz poděl.

„Žádný neví. Vždyť ho, myslím, ani nehonili. A nějaký ochránce se již našel, to se ví, který pikarta skryje jako tenkráte toho koliáta."

Rychnovský jakoby neslyšel, nic nepodotkl, ale zamluvil otázkou, jede-li Rokycana také do Brna.

„Nejede. Cítíť zajisté, že by tam té chvíle neprospěl, a jistě vhod králi, že nejel."

„Jak asi biskup Jošt —"

„Ten tam bude mít vážné slovo. Mnoho na něm záleží. Nevím, nevím. Má snad dobrou vůli, nebyl by proti králi, chce pokoj v zemi. Legátovi odepřel vyhlásit papežovu bullu proti králi, zle se pro to s legátem pohádal, ale —" tvář podkomořího se zasmušila, „ale již se zas domluvili. Jeť to pop, oddaný sluha římského kostela a papežův. Nebyl by proti králi pro pokoj v zemi, ale papež mu nade všecko, papež zástupce boží na zemi." Podkomoří to vyrazil s trpkým úsměškem. „Milý Jene, obávám se, že letošní sv. Marketa bude jako loňský sv. Vavřinec."

* * *

V Brně bylo rušno a hlučno. Po hospodách a v klášteřích, na farách, v uvolněných světnicích a komorách měšťanských, všude plno, až přeplno hostí sněmovníků, korouhevných a jiných pánů, rytířů, prelátů, zástupců měst, sněmovníků z Čech, ze Slezska, z Moravy a z „Lužnické země", ze vší koruny.

Byty plny hostí; stáje nestačily jejich koním a vozů plno v nádvořích domů, na volných prostranstvích, i v ulicích, vozů kotčích, špižných i selských z okolních vesnic.

Tak v městě, a nad městem nahoře na špilberském hradě král Jiří se synem, knížetem Viktorinem, s dvorní svou čeledí a s kanceláří.

Cesta nahoru na hrad byla před schůzí sněmovní jako strakatá pentle od pestrého proudu, který stoupal na hrad; proud živých barev, jakých byly sukně a pláště sněmovníků, mezi nimiž vyrážely temné skvrny sután, sukní a kloků kněžských.

Sněmovníci brali se v skupinách pěšky a také koňmo jako nejvyšší purkrabí pan Zdeněk Konopištský a starý Linhart z Gutštejna, který těžko chodil; také oba biskupové, olomoucký Tas, černovlasý štíhlý čtyřicátník ušlechtilé tváře a vratislavský Jošt, biskup mladý, ne mnoho přes třicet let, vysoký, tlustý, s lalokem pod vyholenou bradou.

V tom proudu mihal se chudý pán Jan z Vismburka, opěšalý. Do Brna přijel z Kladska jeden z nejprvnějších. Zvědavý a zvídavý stále vyhledával společnost dole v městě i cestou na hrad. V některém hloučku sněmovníků vydržel sotva chvilku; nic v něm nepopadnuv spěchal k jinému jako čmelák neklidně poletující. A jen prošel hradní branou střeženou zbrojenci v železných kloboucích s dlouhými oštěpy v ruce, jen se prokmitl pod šerým klenutím, pod nímž hasly barvy pestrého proudu, a ocitl se v nádvoří, vyhlížel, u které skupiny by se zastavil.

Tak také ve velké síni vysoké, žebrové klenby, kdež se shromažďovali sněmovníci. Tu jen s kališníky mluvil. Začínal hned o Vratislavských, nejprve žertem, neviděli-li někoho z vratislavských kramářů,

on že hledá, hledá, kdo z nich přijel na sněm, dosud však nadarmo, pak ostřeji bez žertu, a jak by tu byli, když sněmují doma, tam že pořád sněmují, na rathouze, na rynku, třeba i v kostelích, všude, jak se přesvědčil, když si nedávno zajel do Vratislavi, ustavičně sněmují a ustavičně o králi Jeho Milosti. To mluvil vážně, s důležitostí a naznačoval chlubně, chvastavě, jako by toho o nich věděl a jak spisují žaloby papeži, toť se ví, že na Milost Královskou, a jak si troufají co jim papež vydal tu bullu, aby všecka koruna byla jim pomocna proti králi J. Milosti. A hned zvídavě se dotazoval, víc narážkami než přímo, co je slyšet, strpí-li to J. Milost, neudeří-li na ty pyšné kramáře, aby je zkrotil a ku poslušnosti a poddání připravil.

Tak se proplétal zkoumaje, až se dostal k jednomu ze štíhlých pilířů nesoucích klenbu, tu kde stáli pan Jan Tovačovský, tělnatý vysoký Burian Trčka z Lípy, dlouhé brady, mladý Rychnovský a Zajímač z Kunštátu. U těch uvázl, neboť chytil, že hovoří o panu Albrechtu Berkovi z Dubé. To jej uvábilo; znal se se všemi těmi pány až na Rychnovského.

Pan z Cimburka patrně rozhorlený vykládal o tom „loupežníku", o Berkovi na Tolštejně, čeho se odvážil proti králi, kterak jej potupil, a teď, když lužnický fojt*) jej na Tolštejně z králova rozkazu sevřel a zle, že ten dráč a loupežník, Berka, poslal tajně do Vratislavi psaní papežovu legátu, aby jej legát chránil, a ten legát, kdo by uvěřil, že psal bez prodlení Vartenberskému, ať ihned nechá obléhání, pana z Dubé ať netiskne a hned jej pustí, žeť to zbožný pán —

*) Jan z Vartenberka.

Poslouchající žasli, prudký Trčka se tomu „zbožnému pánu" nahlas zasmál, až se mu dlouhá brada potřásala.

„Zbožný pán," opakoval Tovačovský ostřeji, „zbožný, katolický pán, tak ten legát psal, a že není povinen, ten Berka, poslouchati krále kacíře, který tu páchá nové násilí na pánu věrném římskému kostelu."

Trčku přešel smích, hněv jej popadl jako všechny v skupině, a Zajímač tak říkaje vykřikl, je-li to možná.

„Je, stalo se, jistěť. Papežův legát ujímá se lotra, lotra, loupežníka."

„A papež dá tomu lotru rozhřešení a dá mu i požehnání a odpustky, jen když bude proti králi," ostře vpadl Rychnovský. „Hanba!"

Pan Vismburský horlivě přisvědčoval, že tak, jistě tak, že zná toho legáta, kretského arcibiskupa. „A viděl jsem, slyšel jsem jak se obořil na vratislavského biskupa, když odepřel vyhlásit papežovu bullu proti králi. Viděl jsem to, slyšel jsem to, byl jsem u toho," opakoval chlubivě, „a jak se krutě shádali a jak legát chtěl biskupa udeřit, pěstí udeřit, já to viděl —"

Hleděl na pány s pod víček, s úsměvem, čekaje sebelibě účinek svých slov. Ale páni nežasli, a Tovačovský odbyl zprávu úštěpkem:

„Pěstí udeřit, hlehle, arcibiskup biskupa, ale proto přece se najdou, jestliže se již nenašli."

Pan z Vismburka vida, tu že konec, odešel od pánů. Opodál však opět stanul a rozhlížel se, kam se ještě přibočit. Oči jeho těkaly prostornou síní plnou šumu, hovorů. Všude vzruch z očekávání, všude napjetí rozhodné chvíle. Odpřísáhliť sněmovníci, katolici také, věrnost králi hned po jeho zvolení, věr-

nost a poslušenství. A nyní papež od toho poslušenství rozvazuje. Dvojí teď poslušenství proti sobě. Tu král, tam papež.

Fanfára dvanácti trubačů břeskně zavířila do šumu a ruchu sněmovní síně. Kde kdo otočil zraky ke trůnu na podiu rudě pokrytém. Hovory nedomluveny, šum utichl. Z nevysokých postranních dveří vcházel hofmistr Kdulinec z Ostromíře s hůlkou v ruce, za ním král v bílé sukni v bitém třpytném pásu, v lehkém plášti. S králem jeho nejstarší syn, kníže Viktorin. Za nimi nejvyšší maršálek pan z Lipé, kancléř pan z Rabštejna, královský podkomoří Valečovský, králův prokurátor pan z Klinštejna, sekretář Jošt z Einsiedle.

Mladý Rychnovský nespustil s krále očí, sledoval každé jeho hnutí, jak kráčel ke trůnu, jak na něj usedl a jak vedle krále po levé usadil se na nižším křesle kníže Viktorin. Ale pak svezl se pohled mladého pána od trůnu pod jeho stupně na pravo, na pana Zdeňka Kostku, který stál v čele všech pod obojí, a na křesla u samého podia, v nichž seděli biskupové. Za nimi páni katoličtí a zástupcové slezských a lužických stavů.

Pan Rychnovský záhy si vzpomněl na to, co mu řekl jeho tchán v Litomyšli, že letošní sv. Markéta bude jako loňský sv. Vavřinec. Alespoň začátek schůze hrubě se podobal loňské.

Král začal podobně jako loni o sněmu svatovavřineckém o kompaktatech koncilium stvrzených, o papeži, který tuto pevnou smlouvu ruší, kterak proti němu, králi, nepřátelsky jedná, kterak k hanbě všeho království vydává potupné listy hlavně ze zlého ponuknutí Vratislavských, kteří zrušili věrnost svému králi a pánu.

A dále mluvil, že proto stavy svolal, aby se v té těžké při vyslovili a své mínění pověděli, kterak by se mělo dále jednati s papežem.

Domluvil; pohlédl dolů na levo, kde kališníci kupili se kolem pana Kostky. Déle však tkvěl králův pohled na biskupech, k jejichž křeslům tlačili se katoličtí páni, z nich nejpřednější Jan z Rožmberka, pan Jindřich z Hradce, pan Zdeněk Konopištský, jeho oba mladiství synové, osmahlý Burian z Gutštejna, oba Zajícové, nejprudčeji sivý Linhart z Gutštejna, kulhavý, o hůl se opírající.

A bylo zase jako loni.

Na stupně trůnu vystoupil pan Kostka a promluvil za kališníky. Jadrným, pevným hlasem vyslovil ve jméno své strany jistou důvěru, že král J. Milost nedopustí mařit kompaktat, oni pak že všichni budou svorně a věrně při J. Milosti.

A pak opět jako loni.

Proti trůnu stanula mohutná postava mladého vratislavského biskupa, bratrance králova. Povstal (byl ve fialovém taláru), aby odpověděl králi za římskou stranu.

Všichni v prostorné síni čekali s napjetím. Nejdychtivěji pán z Vismburka, který se prosmykl hodně do předu, teď při skupině katolických pánů. Slova mu neušlo, než chytrá svá šedivá očka upíral víc na krále než na řečníka, aby postihl účinek řeči. Ale z řečnícího biskupa nespustil svých očí pan Zdeněk Kostka. Stál nehnutě, v pohublé však jeho tváři vyholené plavých knírů bylo zřejmo silné napjetí, ve tváři, v její zapadlých očích zelenavých, které rysím pohledem sledovaly řečníka v biskupském taláru mohutně vztýčeného nad shromážděním.

Biskup Jošt mluvil s velkou důstojností, z po-

čátku klidně, sotva že pohnul svou bílou, masitou pravicí, na které probleskoval těžký, zlatý prsten s amethystem.

„Já a páni a přátelé moji," začal, „a jiní dobří lidé jakožto milovníci obecného dobrého království našeho českého o to bychme rádi upřímně jednali, co by bylo k zachování míru a pokoje, kterýž milý pán bůh ráčil zjednati skrze našeho pána milostivého královu Milost —"

Proto že těžko nesou, pokračoval, nynějšího sporu a toho že litují, že J. Svatost papež proti J. Milosti králi nastoupil, ale že bude zle, vytrvá-li královská Milost v odporu proti hlavě všeho křesťanstva, proti papeži, kterému před svým korunováním učinil přísahu poslušenství.

Králi, který nehnutě naslouchal, vymrštilo se obočí a rozšířeným zrakem zahleděl se v řečníkovu plnou a rumnou tvář. A pak se mu čelo zasmušilo, zamračilo, když biskup mluvil dál a radil, aby J. Milost nedbal Vratislavských.

Vismburský slyše to jméno, povytáhl hrdlo, a hltavě naslouchal co biskup dále rozkládal o Vratislavských, aby král proti nim války nezačínal, poněvadž Vratislavské bez meče, bez krve prolití připraví k poslušenství, jakmile se dohodne s papežem a splní slíbené mu poslušenství.

V tom král náhle zdvihl ruce opřené o měkká opěradla trůnního křesla a prudce spustil dlaně na svá kolena v patrném pohnutí.

A v ten okamžik zablýskalo se v zelenavých očích pana Kostky, a škublo jím, prudce jím škublo. Byl by chutě vystoupil, aby odpověděl biskupovi. Než v tom zazněl hlas s trůnu. Král sám odpovídal;

z počátku hlasem zastřeným, ne klidným, ale čím dále tím jasnějším a důraznějším.

Že rozumí řečem jedněch i druhých, mluvil, že poznal a vidí, kterak jedni (pohlédl na stranu kališnickou) jsou mu věrni a laskavi; hned pak utkvěl jeho zrak na Římanech a již ho od nich neodvrátil.

„Slyšeli jsme radu, abych se srovnal s církví římskou. Ale církev římská není církví obecnou, ta je v koncilium jako bylo basilejské. To nám dalo kompaktata. Těmi bylo upokojeno naše království, bez nich nebude pokoje. Jak může nám je bráti papež, který je menší než koncilium. Koncilium přísluší kompaktata vykládat, koncilium ať rozhodne. Než by se sešlo, chci vyjednávat, chci pokud možná srovnat se s papežem. Jeho Velebnost římský císař bude prostředníkem. Na to se poddává podle úmluvy s námi v Korneuburce a Enzensdorfě sjednané, a již poslal o to psaní do Říma. V tom i vy pomáhejte, aby papež učinil odklad do budoucího koncilium, pomáhejte k pokoji a řádu, k jednotě království a koruny té. Proto nenecháte," král obrátil se přímo k biskupům a mluvil přísně, jako rozkazem, „proti nám vyhlašovati žádných soudů papežových a toto jeho vyzvání o pomoc Vratislavským. Toho nikterak nedopustíme," slova ta zněla zostra, přísně, „toť jest naše věc, sami se s Vratislavskými vypořádáme a nestrpíme," končil hrozivě, „aby se jim kterakkoliv pomáhalo, a nebudeme jim trpěti křivdy, které nám i koruně činí."

Šedivá očka pana Vismburského za této hrozby zamžikala. Pan Kostka sebou potrhoval jakoby chtěl do královy řeči křiknout svou pochvalu a když král tou hrozbou skončil, vyrazil pan Kostka, prudce vykročil a stanul na stupních k trůnu.

„Radíte J. Milosti," spustil obrácen k biskupu Joštovi, „aby J. Milost nezačínala války s Vratislavskými. Za to se musíte stydět, stydět vy i my. Jednají-li Vratislavští dobře, tedy my všichni nepravě. Oni jsou hodní, my pak jsme zlí. Ale tak tomu není. Vratislavští jsou vinni, Vratislavští skládají falešné, jidášské zrady o J. královské Jasnosti a vysoce se zapomenuli nad svými přísahami. Jsou zločinci," uhodil pan Kostka rozpaluje se, „zločinci, jsou bezectní chlapi jak jednají proti svému králi. Proto musí být potrestáni, a budou, a budou moci připraveni k poslušenství, nic jim nepomůže ochrana papežova, který jest těch různic hlava."

Pan Vismburský užaslý a jako polekaný hleděl na pana Kostku, s něho na vratislavského biskupa, jehož krevnatý obličej zčervenal temněji, jak pan Kostka vybuchl tak ostrými slovy proti papeži.

Vášnivá řeč králova důvěrníka jako prudký vítr, když zvlní obilí a rozšumí stromy. Vzrušila sněm, zanítila stranu pod obojí. Pokřiky souhlasu z ní vyrážely. Náhle však opět ticho, když z nenadání vztýčila se z křesla mohutná postava biskupa Jošta. Tu začínalo být jinak než loni o sněmu svatovavřineckém.

Biskup všechen zardělý prudce vstal, aby odpověděl panu Kostkovi. Nezačal s důstojným klidem jako prve, ale patrně vzrušen.

„Odpovídám za všechny, kdož svatého kostela římského poslouchají jakožto naši dědové a pradědové. Prohlašuji, že stojíme o pokoj a řád země této, že jsme vždy jednali obecní dobré a Jeho Milosti královské pána našeho, vlasti i jazyka našeho s dobrou myslí, v tom nic nelitujíc. Ale povinnost naše veliká nás pudí, povinnost velmi veliká, kterouž jsme

pánu bohu napřed a Otci svatému zavázáni přísahami, jakož jsme vždycky osvědčovali, že nám nijak učiniti nelze než Jeho Svatost papeže poslouchati, jenž jest nejvyšší pán na světě na místě božím, vyšší, mnohem vyšší než císař, než všichni králové. Než všichni králové," opakoval biskup stržen a vášnivě pokračoval v svém projevu slepé oddanosti a poslušnosti: „Králové jsou pod papežovou mocí, bez poslušnosti k němu nemůže nikdo být spasen, papeži, jen jemu samému jsou dány klíče nebeské. Protiví se bohu, kdo se protiví svatému otci."

Mezi sněmovníky strany kališnické prudké pohnutí. Úžas a popuzení v jejich tvářích i v hlasech odporu, které tu tam prudce vyrazily. Pan Tovačovský obrátil se po Trčkovi a po mladém Rychnovském, kteří stáli vedle něho, a se zlostným úsměškem na ně zvolal:

„Již se našli!" Mínil, že biskup Jošt s papežským legátem. „Teď by ho legát neudeřil, ale pohladil."

Král naslouchal dosud nehnutě, ale zamračený; hleděl na řečnícího biskupa a mžikem zas bleskly jeho pronikavé oči po katolických pánech. Byli vzrušeni, mnozí uspokojeni, ale mnozí také zaraženi jako pan Rabský, věrný katolík, všechen však oddaný králi. Panu Zdeňkovi Konopištskému překmitl ve tváři škodolibý úsměv, když král sebou živě hnul, když vratislavský biskup důraznějším hlasem opakoval, že papežova moc je po všem světě a když emfaticky se otázal:

„Kdo krále J. Milost našeho pána učinil králem? Kdo jej korunoval a pomazal než biskupové z moci papežské." Ale v tom pojednou jinak otočil. „Slyšeli jste, že máme na Vratislavské uhodit oděnou rukou, že moci mají být připuzeni k poslušenství.

Ale papež přikázal, abychom nic nebrali před se proti nim."

„A pomahali jim proti králi!" ostře rozkřikl se hlas z pobouřeného shluku kališnických.

Biskup jakoby nezaslechl, pokračoval:

„Vratislavští uznávají svatého otce za svého soudce a to byste měli i vy učinit. Válčiti s nimi není potřeba."

„Je!" Rozkřikl se pan Kostka všechen ssinalý.

Biskup otočil po něm své velké, černé oči rozjiskřené a prudce odmítl:

„Není, pane Zdeňku! Kdyby král J. Milost srovnal se s papežem, postačí malá cedule od svatého otce a Vratislavští budou přivedeni k poslušenství bez krve prolití. A toho krve prolití se lekám. Pamatujte na hrozné války minulých let, rozvažte, do jaké hrůzy ženete toto naše království - -" Hlas jeho prve prudký zvroucněl. Varoval vřele, z hluboka. V ten okamžik ozvalo se biskupovo české srdce, o kterém řekl králi na jaře o schůzi v Kladsku, a které se děsilo roztržení všeho království.

„Bojím se," domlouval naléhavě, „aby naše vlast nekochala se v své krvi. To rozvažte, na to pamatujte. Bůh odpusť těm, kteří k válce radíte."

Tak volalo jeho české srdce, ale sněmovníci kališní slyšeli jen hlas římského kněze slepě poslušného papežova rozkazu, papežovy vůle. Z řad a skupin strany pod obojí zabouřil jako náhlý lijavec hrozný hluk. Hněv a odpor v něm. Hněv a odpor blýskal z očí popuzených, z jejich tváří, hněv a odpor jim vymrštil hrozivé pravice nad rozpálené hlavy. Pod vysokou klenbou vyrazila hučivá směs hlasů, hanlivé pokřiky Vratislavským, zlostné biskupovi. Divoký Burian Trčka, tělnatý, vysoký, jehož osmahlá tvář

bradatá hořela nachem, prudce si tepal hřivnatou svou hlavu a křičel na vratislavského biskupa mohutným hlasem, burácejícím jako hrom:

„Dotkni tu sebe, sáhni si na hlavu, jest-li na tobě infula sv. Augustina. Ta ne, ta ne, nenahmátneš jí, té ne, infulu židovského biskupa Kaifáše!“ — —

* * *

Touto bouří skončil se sněm. O zítřejší schůzi, ve středu, a pak za dalších až do poslední v sobotu bylo klidněji. Ale v tom uklidnění jen malé ulehčení. Katoličtí páni, kteří cítili, že biskup Jošt se unáhlil, obzvláště svou přímluvou za odbojné Vratislavany, prohlásili, že rádi slyšeli o vůli krále J. Milosti dohodnouti se se svatým otcem prostřednictvím římského císaře, v tom že chtějí také být nápomocni, že rovněž pošlou papeži přímluvný list. Ale toho, co král očekával, proč svolal sněm z celé koruny, aby i katoličtí stavové se zavázali, že budou hájit kompaktat, toho z řečí strany římské neuslyšel.

Ano biskup Jošt opakoval, co už loni o sněmu svatovavřineckém v Praze prohlásil, opakoval sice ne prudce, přece však určitě a rozhodně, že to, co král řekl o kompaktatech, pomíjí mlčením, protože se kompaktata jich netýkají.

„Tedy jich musíme a budeme hájit sami,“ vyrazil král nachýliv se k synovi, knížeti Viktorinovi. Králův hlas zněl tvrdým odhodláním a chvěl se hněvem nad tím, jak mu velký sněm selhal.

Odcházeje ze sněmovní síně, vyzval kancléře, aby jej doprovodil. Jen překročil práh své komnaty, obrátil se k panu z Rabštejna.

„Kompaktata se jich netýkají," prohodil ostře, „ale o Vratislavské se starají, kněz biskup obzvláště. Toho ať nechají, to si vyřídíme sami a to hned. Ještě dnes ať to páni zvědí, a že nebudu čekat na žádnou cedulíčku papežovu Vratislavským, aby je uchlácholil, jak míní kněz biskup. Já jich nebudu chlácholit, nebudu, ale zkrotím je. Nejprve jim zarazíme pomoc papežovu. Prosím tebe, ať kancléř bez prodlení vypraví listy a cedule, kterými vyhlásí všemu duchovenstvu tady na Moravě, po vší zemi, ať se nikdo neodváží vyhlašovat papežovu bullu žádající na všech pomoc Vratislavským. Nikdo, nikde, že poroučím, a že trestán bude, kdo by neuposlechl. Tak rozhlásíte."

Opatrný kancléř okamžik mlčel, pak upozornil, co biskup kněz olomoucký, Tas, že by měl být jako biskup moravský o tom zpraven.

„Oznamte mu to, ale ať svolí nebo nesvolí, stane se, jak jsem této chvíle poručil. Nikdo z kněží ať se neodváží s kazatelny ohlásiti bullu pro Vratislavské."

Kancléř se mlčky uklonil.

* * *

Po této poslední pohnuté schůzi náhlé vzrušení dole v městě. Rozletěloť se, že král odjede z Brna, jak se náhle rozhodl a to ještě dnes, ačkoliv se schylovalo k večeru. Nechtěli tomu věřit. Pan z Vismburka se té zprávy ulekl. Ani nevkročil do své komůrky a hned chvátal do domu, kde byl hospodou nejvyšší purkrabí, pan Zdeněk Konopištský, odtud pak do domu vratislavského biskupa. Nezvěděl však nic jistého, ani tu ani tam a proto, nedbaje, že se připozdilo,

rozhodl se, že se vydá nahoru na hrad, tam že se snad jistoty dovi.

Než ani nedošel; pod samým hradem musil se zastavit. Nahoře na cestě vedoucí s hradu zarděla se světla. Rudé plameny pochodní tam zazářily do šera letního podvečera a nesly se cestou dolů blíž a blíže. Ozbrojení jezdci svítili kotčímu vozu taženému dvojím spřežením; svítili před ním i okolo něho. Zardělá zář poletovala po voze i za něj po jezdcích královy stráže.

Pan Vismburský pln úžasu stoje u samé cesty brzo se dočkal průvodu. Přejeli jezdci s čadícími smolnicemi, přejížděl králův otevřený vůz. Vismburský zapálen dychtivou zvědavostí, bez rozmyslu pokročil skoro až do samé cesty, div že ne mezi jezdce, aby vyslídil, kdo je ve voze. Krále poznal ihned po tělnaté postavě i syna jeho, knížete Viktorina. Proti nim nějaký pán. I toho poznal, jak prošleh planoucí pochodně mu pojednou posvítil do tváře. Ten, který tak bouřil proti Vratislavským, který jim dal „zločinců, bezectných chlapů", pan Kostka. Toho si pozval král za společníka, ten dmychá a bude dál dmychati do ohně králova hněvu.

Kola kotčího vozu náhle rychleji se roztočila, hřmotněji zarachotila, koně ve vozu i okolo něho dali se do klusu. Průvod ujížděl a jako vidění mizel v temnu neosvětlené ulice. Pan Vismburský ostal sám. Díval se za odjíždějícími, myslil na krále, jak je prudký jeho hněv, když tak z nenadání odjíždí, ten hněv že Vratislavští brzo ucítí —

V tom se otočil a rovnou chvátal do své hospody, ustavičně mysle na Vratislavské, ti že sebou škubnou až jim to poví, on že musí být první, aby viděli, co dovede, ale těch novin že mu ani dost nezaplatí, kra-

máři. Snad aby tu zprávu nejprve donesl legátovi, kretskému arcibiskupovi, ten že také užasne až uslyší. K tomu půjde nejprve, rozhodoval se, hned jak skočí s koně, ten Vlach že dovede odměnit se za důležité noviny.

Když Vismburský chvatně došel do své hospody, zamířil rovnou do nádvoří k stáji, kde stál jeho kůň. Tam poručiv, aby mu jej osedlali, zašel do své komory, rychle připravil svůj nevelký vak, pak dole v hospodě rychle povečeřel, zaplatil a za chvíli po té vyjížděl branou vedoucí k Vratislavi. Když se ocitl na silnici, pobídl ostruhou koně a záhy zmizel v šeru letní, teplé noci plné hvězd.

30.

Za dusného, červencového odpoledne, kdy černé mraky zatahovaly jako obrovská opona jasnou oblohu, vstoupila dívka do komory své paní, Noëmy, a hlásila, že na síni čeká mladý muž a že prosí, aby směl s urozenou paní promluvit, že je ze sousedství, ze Lhotky.

Noëma se lekla. Petr! A její muž pryč — Bylo šestého dne, co odjel do Brna na velký sněm. To přišel Petr z úmyslu v čas její samoty. Minulost ji přepadla z nenadání, všecka doba první touhy po novém životě, všecka vroucnost k Petrovi tenkráte v těch chvílích netušeně vzhořevší, všecka ta tajená náklonnost k němu, všecko tiché blaho i hoře a utrpení z ní, vše to, nyní už přebolelé, ozvalo se té chvíle. Noëma stěží utajila své překvapení, když uslyšela, co děvče hlásí. Zaváhala, má-li Petra pustit. Ale odbýti jej, od prahu zapudit — Svolila, ať vejde.

Vstoupil v prostém svém obleku, dlouhých vlasů, jak je míval, přibledlý v ušlechtilé tváři, na kterou kdysi ráda hledívala. Pozdravil vážně a prosil, aby prominula, že přichází teď, v tento čas. V hlase i v pohledu jeho bylo znáti, že není klidný.

„Přicházím," chtěl říci „urozená paní", ale zase nevypravil toho titulu, ale také ne jejího pouhého, drahého mu jména, „abych ti poděkoval za všecko, co jsi pro mne učinila, a také prosím, abys rovněž tvému pánu za mne pověděla, že mu vzdávám díky za všecko dobré. Ani jsem o všem nevěděl, až teprve později jsem uslyšel." To řekl zasmušile.

„A proč právě teď," zeptala se kvapně Noëma, „proč —" A nedořekla. Zaleklať se toho co odpoví, jak v ten okamžik zatušila, zalekla se minulosti.

„Protože chci odtud, chci ze Lhotky, půjdu odtud." Pohlédla na něj s úžasem.

„Odejít chceš, a proč tak náhle?"

„Není to z unáhlení. Ó, co měsíců na to myslím a chystám se. Dlouho jsem váhal, dlouho, těžko uvažoval, až jsem se rozhodl."

„Stalo-li se ti něco u nás —" Uhýbala se minulosti.

„Ne, nic zlého, jen samé dobré. Samá dobrodiní, a ta tíží."

„Dobrodiní! O svých nevím," zapírala, „ale —" okamžik váhala než dořekla, „snad myslíš víc na mého muže, že jsi pod jeho ochranou."

„A na to, co v Praze pro mne učinil."

„To tě tíží! Než také on neví o žádném dobrodiní, věř." Mluvíc o svém muži vracela se do skutečnosti a nabývala jistoty. „Co vykonal, učinil jako svou křesťanskou povinnost, tobě i jiným."

„Ale nevěděl," Petr se na okamžik odmlčel, upí-

raje oči na Noëmu, „nevěděl o mně a o tobě, že jsme se vídali u sester Dorotek."

Noëma nesklopila zrak pro tuto připomínku a hned, bez rozpaků, živě mu vpadla do řeči:

„Všechno věděl."

Petr se zarazil. Pak se optal:

„Od tebe?"

„Nejprve od mého otčíma."

„A také od tebe?"

„Tak, ode mne."

„Od tebe! To jsi mu řekla, když pověděl, co uslyšel od pana podkomořího."

„Ne, ani slovem se o tom nezmínil," rozhodně jistila Noëma. „Věděl to již dlouho, již před svatbami a mlčel, ustavičně laskavý. Mlčel až do chvíle, když jsem se mu sama vyznala."

„Ty sama."

„Tak, loni, když jsi nás potkal v tom lese, když jsem tě zas uviděla po dlouhém čase. A tu teprve, když jsem se mu přiznala, vyjevil, že již to ví, hned tenkráte, když o mne požádal, kdy uslyšel o tobě, o sestrách Dorotkách. Vše věděl a mlčel. Do chvíle tam v lese nedotkl se toho, co bylo. Tak šetrně jednal."

Petr cítil opravdivost a vřelost těch slov, která shášela poslední jiskérku jeho utěšlivého domnění, že Noëma nezapomněla na minulý čas, že tu na Rychnově není šťastna. Tak se pro smutnou svou útěchu klamával. V ten okamžik se mu také živě mihlo, co poprvé otřáslo touto jeho domněnkou, kterak se Noëma loučila se svým mužem, nedávno, v červnu, kdy odjížděl do Prahy. A jak se teď vyslovila, z toho bolestně vycítil, že Noëma již nemyslí na jejich, na svou a jeho minulost. Jaké bylo tenkráte před jeho uvězněním, kdy přichvátala k brance

zahrádky sestry Dorotky varovat, jaké bylo tam jejich rozloučení, v jakém pohnutí, kterým si beze slova přiznali svou lásku.

A teď jaké shledání! A jaké rozloučení! Než nedotkl se toho, mlčky upřel zrak do země. Když jej pozvedl, když jeho pohled setkal se s Noëminým, bylo jí ho líto. Přemohla se však a měkce, přátelsky mu domluvila, ať zůstane, že by jinde upadl v nebezpečenství, tu mezi bratřími že jest jist.

„Můj muž," dodala rychleji, sobě na posilu, „vešel na cestu nového života, na kterou ty jsi mne uvedl, tou teď s pomocí boží kráčíme, a tak co můj manžel pro bratří vykonal a věrně vykonává, je z lásky křesťanské, tak jako to, co ty konáš v obci mezi bratřími. Někdy je těžká ta cesta, jak jsi mne hned na začátku, v tetině zahradě řekl, a nebezpečné je plavení přes moře tohoto světa, jak jsi nám četl u sester Dorotek."

„Ty myslíš na svaté čtení a já na ně zapomněl," vyhrkl sobě na výčitku, stržen kajícným hnutím. „Nedbal jsem ho i zhřešil jsem."

„A teď vytrváš," ptala se i jistila, srdečně, ale pevně, „neopustíš bratří, neodejdeš ze Lhotky, zůstaneš."

Vzhledl k ní a vyrazil:

„Zůstanu, vykonám to přikázání. Buď s bohem."

Rychle odešel.

Noëma stojíc u okna, hleděla zamyšleně k bráně ven, kde od bouře chvatem se blížící se zatmělo. Do toho temna zašel a zmizel v něm.

V ten okamžik, když spatřila klenutou bránu, vzpomněla na muže, až bude tudy zase vjíždět do nádvoří, jistě spěchaje. Zjasnilo se jí v mysli a pocítila milé uvolnění.

31.

Nazejtří po králově nenadálém příjezdu z Brna potkal se bratr Paleček s Pickem, nejvyšším kuchařem královým. Vlastně nepotkal se, nýbrž byl Pickem přepaden. Kuchař, stonavý ustavičnou, často až horečnou zvědavostí, vyrazil z kuchyně na nádvoří, když otevřenými dveřmi zahlédl krále šaška a dychtivě se ho ptal, dychtivě mu hledě do tváře, jak je, jak, jak pochodil král J. Milost v Brně, že snad zle, jak on, Pícek, slyšel, Římané že nezměkli, o kompaktatech ani slyšet, obzvláště ten vratislavský biskup, a také mnozí páni, Římané, že také tak a mezi nimi také nejvyšší purkrabí, mínil Zdeňka Konopištského, a ten obzvláště, nastojte!

„Je to pravda, bratře kuchaři. Neshodli se a tak se budeme s papežem potýkati dál. Ale teď musíš pomoci ty."

Kuchař nevěřil svému sluchu.

„Já?"

Ale šašek opakoval s přísnou vážností:

„Ty. Musíš do Říma."

A kuchař v úžase ještě větším:

„Do Říma? Já?"

„Ty. Ty přece dovedeš chutně uvařit hrách."

„Chutně uvařit hrách? Já?" Opakoval uražen. Hned však vypjal se ve své kuchařské pýše:

„Já mistr královy kuchyně? A co —"

„Tak pojedeš do Říma," vpadl starý šašek, „tam budeš vařit hrách, toť se ví mistrně, čistě přebraný, měkký, se škvarky jako zlato —"

Vyjevený Pícek sebou zavrtěl a tuše nějaké šaškovo šelmovství, zabručel:

„Zas něco . . .“

„Nevěříš-li, tak ti to světle vyložím. Před desíti léty byl svatý otec v Čechách, ten nynější, Pius, tenkráte ještě ne svatý otec, jen biskup a ve službách císařových.*) To jel do Benešova na sněm. Cestou stavil se v Hradci Jindřichově, u pana Oldřicha, ten slavně uvítal biskupa Eneáše, toť se ví a uctil jej slavnou hostinou. Slavnou, měl slavného kuchaře.“

„Vím o něm, vím.“

„No tak, a ten vystrojil hostinu, až se ten mlsný Vlach od císařského dvora divil a při tom také uštípl, jak je to s podivením, že slýchal, že v Čechách jedí samý hrách a tady takové krmě a žádný hrách.“

Pícek uražen, zaškaredil se a zabroukal:

„I ten —“

„A tu pan z Hradce vesele, že kněz biskup hrách asi nerad, a kněz biskup na to, že ho vůbec nejedl, že to je sprosté jídlo. A tu Hradecký pán poručil svému kuchaři, aby na zítřejší obědy uvařil také hrách.“

„Nu, a — a —“ dychtivě vpadl Pícek.

„Nu, kuchař právě přemohl mlsného biskupa.“

„Aha, hrášek mu zachutnal,“ smál se Pícek potěšen.

„A jak! Jedl a jedl, oblizoval se a v tom blaženém chutnání zvolal jako u vytržení: Kdybych byl papežem, už pro tyto žluté kuličky dal bych Čechům odpustky! Slyšíš-li bratře kuchaři? Teď papežem je a ty bratře vaříš ty žluté kuličky jistě chutněji než tam ten v Hradci a tak pojedeš do Říma.“

Pícek za této řeči potrhoval odmítavě rukama, dlaněmi před se, ale smál se a hned hlásil, tak že po-

*) Fridricha III.

jede, jistěť že pojede, ale nejprve že zavaří jemu, bratru Palečkovi, a že nebude, on Pícek, chtít za to odpustků, to že mu zadarmo zavaří, aby si netropil z dobrých lidí bláznův. A hned se otočiv, vběhl do kuchyně.

Bratr Paleček hledě za ním se smál, ale smích ho přešel, když shlédl králova hofmistra a polního hejtmana, pana Petra Kdulince z Ostromíře, který právě vykročil z králova domu do nádvoří. Šašek pozdravil Kdulince, muže velké statné postavy, který na pohled byl více voják než dvořan a prohodil, že teď asi odloží hůlku hofmistrovskou a chopí se meče.

„Ej, hle, posíláš mne do pole." Hofmistr se smál. „Na koho pak?"

„Na Vratislavské, na ty zločince, bezectné chlapy, jak jim dal bratr Kostka v Brně, před plným sněmem, však jsi sám slyšel."

„Ty-li už víš? Je pravda, že král chce je mečem připravit k poslušenství. Potáhneme na ně, jen co J. Milost srovná ty Němce rozvaděné."

„To se tu sjíždí slavných poselství, to bude chytrých radů, lišek všelikých," štiplavě počítal starý šašek, „císařových, vévodských, knížecích, samý vévoda, falckrabí, i knížata kněžská. Doktor Majer přijel už včera." Mínil bývalého diplomatického zástupce krále Jiřího, teď zástupce vévody bavorského. „Nu, bratr král bude mít pernou práci s tou správou svaté římské říše, to bude záplat a mastí! Hrubě se tí Němci mezi sebou pokousali."

Pojednou mu připadlo, že jde Kdulinec z králova domu, tamže je teď pan Antonín, že si jej dal bratr král zavolat.

„Je tam," přisvědčil Kdulinec.

„Však se ho bratr král nemohl dočkat. Včera, když jste přijeli, bylo první královo, sám jsem to slyšel, je-li tu pan Antonín. A když dnes z nenadání přijel, hned si jej po obědech pozval. Co se jen děje, proč bratr král pana Antona tak honí do všech koutů světa, a teď kdo ví z kterých horoucích pekel pan Anton přijel, kde byl —"

„A o čem teď s J. Milostí jedná," usmál se Kdulinec, „tyť jsi bratře Palečku již jako Pícek. Ale nevyzvídej, nic ti nepovím, protože sám nic nevím. Toť tajemství královo a tak se netrap jako ten kuchař."

„To jistě nebudu, na tu nemoc nesejdu. Ale rád bych se dočkal a brzo, abyste vytáhli na Vratislavské."

* * *

Tou dobou skončila se audience králova diplomatického posla Antonína Mariniho. Čilý Francouz, asi padesátiletý, v tváři vyholený, osmahlý, bystrých, těkavých očí, podal zprávu o své daleké cestě, na kterou se koncem letošní zimy z králova rozkazu vypravil. O cestě samé, kudy a jak jel do Burgundska a Francie, jaké měl nesnáze a těžkosti, cesty většinou převelmi zlé a často i nejisté, nejednou že mu říkali, tudy že neprojede, aby se varoval loupežníkův, obzvláště při hranicích, o tom byl by hovorný posel, který se i rád pochlubil, s chutí široce rozhovořil. Král však jej v tom zarážel svými otázkami a pudil jej přímo ke dvorům knížat, burgundského vévody Filipa a francouzského krále Ludvíka,*) aby už uslyšel o jednání s nimi, jak Marini pochodil.

Poslouchal napjatě a nezarážel pak posla, když

*) Ludvík XI.

se rozhovořil o knížatech samých, o jejich osobách, nejprve o vévodovi Filipovi, kterak nádherně v brusselském svém zámku přebývá, v komnatách s drahými, krásnými koberci po stěnách a sám že se také nádherně odívá, ačkoliv je šedivý a starý, to že francký král je pravý opak, ten že sedění své často mění, že se v různých městech a městečkách zdržuje nebo na některé tvrzi a třeba jen tvrzici, a také drahého obleku že není milovník, že i teď, jsa králem, se odívá tak, jako když byl kralevicem, on, pan Antonín, že ho tenkráte viděl, že i teď chodí v šeré sukni, velkou vydrovici na hlavě a plášť z šedého, vlčatého sukna a střevíce jako nějaký nebohatý měšťan; měšťany že vůbec má rád, že mezi ně chodí a sousedsky si vede, ale že je přece jen z něho strach, neboť je často krutý a nikomu nevěří, že pro pouhé podezření káže uvrhnouti do těžkého žaláře a podezřelého ukrutně mučit. A na slovo královo že není možná vždy dát a s nebožtíkem panem otcem svým že míval tuhé spory.

Zprávy o pánu Francie krále Jiřího zajímaly obzvláště. Pozorně je vyslechl a horlivě se vyptával, nejprve na to, jak francký král pana Antonína přijal. Ten chutě zase ze široka, co mu dalo než-li se k francskému králi dostal, už i to, než zvěděl, kde by ho stihl, poněvadž nikdež na jednom místě dlouho nevydrží, a také se rád po lesích talácí a loví. Posléze pan Antonín zvěděl na jisto, že král přijede do města Awewilla.*) Tam že se ihned vydal, ale tu musil ještě několik dnů čekati, než král skutečně přijel a než jej přijal.

Král Jiří seděl s Marinim bez kancléře i bez

*) Abbeville.

svého tajemníka Jošta. Sám a sám vyslechl referát svého posla, jeho vypravování a líčení, jeho odpovědi na své hojné otázky. Nikdo neměl těch zpráv slyšet. Ale jen Mariniho propustil, spěchal o tom všem povědět svému nejdůvěrnějšímu důvěrníku a nejednou i rádci, své manželce, královně Johanně.

Zastal ji u prahu jejího pokoje, kam právě vyprovodila milou návštěvu, svou desítiletou snachu Kateřinu, ženu jedenáctiletého manžela, královnina syna Hynka. Mladistvá panička, panenka, dcera saského vévody Viléma, švitořila jako ptáček a nic nebylo znát na její řeči, že je Němkyně; šašek Palečekuž ji nemohl teď škádlit, aby řekla: „Řeřábek řeřabatý." Po oddavkách, které měla před čtyřmi léty v Chebu tak jako její čtrnáctiletý bratranec Albrecht, syn kurfirstův, se sestrou jejího manžela Zdenou, tenkráte jedenáctiletou, žila bez přetržení na pražském dvoře a tak se stalo, že se nejen výborně naučila česky, ale že už i na svou mateřštinu valem zapomínala.

Král, který ji měl rád a jindy s potěšením s ní pohovořil i zažertoval, teď ji jen po tvářičce pohladil a prohodil jen několik vlídných slov. Králová, která to postřehla, pohlédla na pannu Machutovnu, princezninu společnici a pěstounku, čekající poblíže dveří. Panna Machutovna hluboko se poklonivši, odvedla z komnaty svou paničku panenku.

Královna Johanna vytušila, že král přichází k vůli Marinimu, o jehož příjezdu byla již zpravena. I ona jej dychtivě čekala tak jako její manžel. Vědělať, proč Marini byl vyslán, vědělať o velkém plánu svého muže. Souhlasila s ním, s živým účastenstvím sledovala všecko dosavadní jednání, nejprve s Polskem, pak s Benátčany. Teď se posel vrátil od krále

francouzského, na kterém přede vším záleželo. Jen zapadly dveře za malou snachou a její společnicí, dychtivě se otázala královna jediným slovem: „Pan Anton —“

Král přisvědčil ne zasmušile, ne vesele:

„Právě teď jsem jej vyslechl.“

Manželé usedli do křesel poblíže okna, a král ihned plnil dychtivé očekávání své paní. O tom, co vypravoval Marini o své cestě a jejich nesnázích, pomlčel a hned začal o jeho jednání nejprve v Brusselu, s vévodou Filipem.

„U vévody jsme nepochodili,“ uvedl král zpřima.

„A proč?“

„Pan Anton mu vyložil naši žádost, jak by bylo žádoucí a spasitelné, kdyby se všichni knížata a panovníci spojili, aby pokoj v křesťanství byl uveden a krve prolévání bylo staveno, kdyby knížata křesťanská do častých válek zapletená mohla býti k trvalé svornosti uvedena.“

„A vévoda?“

„Že by to bylo krásné a bohu milé, ale že by musilo být, prve než se takový spolek sjedná, také dorozumění s hlavou křesťanstva, se stolicí papežskou i s císařem.“

V královnině tváři náhlý stín sklamání.

„Tak! S papežem!“ zvolala s patrnou nevolí a rty se jí pohnuly úsměškem.

„Pan Anton mluvil také o tom, aby svoláno bylo obecné koncilium, jak jsem mu uložil.“

„Vévoda nepřijal.“

„Zamítl ihned, bez rozmýšlení. Je papežův, a papež teď už ví o tomto našem jednání. Jistě byl již dříve zpraven.“

„Již dříve?! Je-li možná! Od koho —“

„Od Benátčanů. A papež se teď chystá, a horlivě, na Turky, aby vedení zůstalo v jeho rukou, aby zmařil naše snažení o jednotu knížat bez něho.“

„A francký král —“ vpadla královna.

„Ten není papežův, nemá papeže v lásce. Víť dobře a má zprávy, kterak se papež o něm rozpisoval, haněje jej, jej ‚krále nejkřesťanštějšího,‘“ to vyslovil král Jiří důrazněji, „svatý otec o nejkřesťanštějším králi,“ opakoval s ironickým úsměvem.

„A jak o tom, co mu pan Anton od vás přinesl.“

„Poslouchal pozorně i hlavou pokýval, když pan Anton přednesl, že jeho žádáme a prosíme jakožto krále nejkřesťanštějšího a toho, který miluje obecné dobré víry křesťanské, aby J. Milost ráčila učinit sněm a svolání králův a knížat křesťanských, aby sjeli se osobně neboli rady jejich s plnou jich mocí, kdež by a kdy by král francký ukázal a položil, toho že žádáme pro zvelebení víry křesťanské. Tu král přikývl, a pan Anton přidal, kterak se my a také král polský k němu, králi franckému, laskavě máme a naši lidé poddaní kterak velmi krále franckého milují i zemi franckou a zvláště páni čeští. Král opět přikývl a usmál se.“

„Štiplavě —“

„Pan Anton jistil, že laskavě. Ale kdož ví. Je nedůvěřivý.“

„A mohl pan Anton toto ze svého přidat, neměl-li o tom pomlčet?“

„Není v tom nic škodného a král je chytrý. A pan Anton jej zná už z dřívějších let.“

„A dál?“

„Když náš posel domluvil, král chvilku mlčel, hledě do klínu, a pak zvolna odpověděl, že ta žádost

naše je věc veliká, a nesluší se dát odpověď než s dobrým rozmyslem. A milostivě propustil našeho posla. Ale pak, prve než byl po druhé ke králi povolán, jednal pan Anton s radou královou, aby ji naší věci naklonil. Je ti to, má milá paní, podivná ta krále franckého rada. Žádný pán v ni, nikdo z panstva, většinou samý měštěnín a také jeden barvíř.“*)

„Barvíř!“ Žasla královna, že v radě francouzského krále je také člověk z opovrženého stavu. „Barvíř!“ opakovala. „A kněz žádný?“

„Oh, co by bylo bez popa! Biskup je v radě,**) syn nějakého mlynáře. S tím biskupem jmenovitě míval pan Anton dvorná hádání. Bylo mnoho řečí úštipných a neužitečných, že jsme všichni kacíři, toť se ví, a mnoho jiných nešlechetných hovorů. Ten biskup tvrdě řekl o tom sněmu knížat, co se do toho pleteme, českému králi že se nesluší toho žádat bez povolení svatého otce.“

Královna se sarkasticky usmála a prohodila vesele, to že by bylo, aby se král, její manžel, radil s papežem o spolku proti papeži, aby požádal papeže, aby tomu spolku požehnal.

„Toto s papežem popudilo našeho Antona tak,“ vzpomněl král s úsměvem, „že se neudržel a horlivým a křiklavým hlasem zvolal: ‚Čert v tom papeži, není horšího a nešlechetnějšího člověka v světě, a vy chcete, aby bez něho nic dobrého nebylo jednáno.‘“

„Tím si neposloužil.“

„U biskupa. Ale král má radu, radí se, ale pak učiní jak sám rozhodne a chce. Pan Anton zvěděl

*) Holič.

**) Biskup Evreuxský, Jean de la Balue.

od králova sekretáře, co král řekl v poslední schůzi své rady, vlastně tomu biskupovi: ‚Buď komu libo nebo žel, já chci s králem českým dobře býti a s ním v přízeň a v přátelství vstoupiti'."

Obličej královnin se vyjasnil.

„Je-li tak —" zvolal živě.

„A přece jsme nepochodili," vpadl král, „alespoň ne tak jak jsme si přáli. Francký král," odpovídal Jiří dychtivě se tázajícímu pohledu své ženy, „jest jak pan Anton pověděl z míry opatrný, nedůvěřivý. I pravý list mu není někdy jistotou. Při prvním slyšení pana Antona četl král jeho věřící list sám, nedal ho sekretáři a pak, když za nějaký den dal si pana Antona opět povolati, řekl mu v plné radě, že jest jeho, královým přáním, aby se stalo, oč my jsme ho žádali, že chce s námi v přízeň a přátelství vstoupiti, ale že list moci, kterým se náš posel osvědčil, není plný, na ten že není možná dáti list smlouvy a spříznění mezi námi, mezi králem francským a českým, a že by tu měl býti list také od krále polského, kterýž je s námi v přátelství a spolku."

„Ah, toť opatrnost. Pan Anton mu nedostačoval. Bude tedy třeba širokého poselství," určitě dodala královna jakoby již navrhovala.

„Tak jest. Vyšleme je," přisvědčil král, „myslím už na to. Jen co se skončí u nás ten německý sjezd."

„Potrvá-li dlouho."

„Skončí se snad dřív než počítáme. Jeť u všech toužebné přání, aby spory a vojny v říši brzy byly skončeny a nastal obecný mír."

„To také nám prospěje; proti papeži. Vzpomněla jsem, když se tak knížata tu sjíždějí, jak bývalo před léty, kdy na papežovo vyzvání vráželi

s vojsky do Čech a hubili a jak je teď." Královniny oči zjasnělé obdivem utkvěly na králově tváři. „Teď přijíždějí za tebou přátelsky a žádají o radu a pomoc."

Král potěšen se usmál.

„Je veliká změna, pravda," přisvědčil. „A není tomu dávno, co braniburský markrabí*) ucházel se o českou korunu, a byla z toho velká hořkost, když sněm zvolil mne. Teď když mne papež skládá s trůnu a nabídl mu naši korunu a nad to mnoho peněz, markrabí nepřijal, zamítl. Mám o tom jistotné zprávy z Němec. Také markrabův bratr**) toho nabídnutí nepřijal. Tak je mezi německými knížaty. Jsou dobře s námi a císař nepřestává pečovati, aby přiměl papeže k povolnosti. Rohrbacher a doktor Drechsler***) mně dnes oznámili, že nový posel, kterého císař poslal do Říma, se již navrátil."

„A přinesl —"

„Že by papež na císařovu přímluvu stavil při, kdybych nezačal proti Vratislavským."

„A jich neztrestal. Ti Vratislavané! Na těch se splnilo proroctví."

„Proroctví?"

„Hvězdáře kolínského arcibiskupa."

„Ah, toho!" Král schmuřil čelo. „Je pravda, splnilo se, co o Vratislavských položil. Věrnost slíbili, dary poslali jak to ten astronomus předpověděl, pak po všem tom požár u nich, hrozný požár, jižní vítr jej rozdmychoval a rozdmychuje, ten mocný s trojnásobnou korunou, tak to ten žid předpověděl."

*) Albrecht Achilles.

**) Kurfirst Friedrich.

***) Císařovi poslové na sjezdu.

„Ale také to," rozpomínala se starostlivě královna, „že na Prahu a na všecku zemi uhodí metla boží, mor, do čtyř let. A teď už čtvrtý rok. Až prý bude velké spojení Hladoleta s Kralomocem."

Král se zarazil, ale jen na okamžik a hned na útěchu, s úsměvem řekl, v tom že se hvězdář snad zmýlil.

„Ale všecko ostatní se splnilo, všecko, i svatby Kunčiny. Tenkráte jste zvolal, že nebudou, že není možná. A byly, a teď když Kunka dorostla a je s mužem, abychom čekali zprávu —" Králová se významně usmála.

„Tyť jsi jako astronomus, má milá. Ale snadno u mladých prorokovat," dodal král s úsměvem: „Ani věřit nechci. Odjela ještě dítě, a teď že by —" Zadíval se před se a viděl sličnou panenku rozpuštěných vlasů s ozdobným pentlíkem přes temeno, něžné děvčátko přisnědlé, útlých ramínek, sivých očí vážného, tichého pohledu, a v náhlém pohnutí zvolal: „Má Kunka rozmilá!" Myslil na královnu uherskou, teď čtrnáctiletou, své drahé dvojče.

* * *

Jen překročil práh, vycházeje, už uhodila královnina připomínka věštby hvězdáře z Rejna Kolína. V komnatě, aby neposílil obavy své manželky, přijal připomínku s úsměvem. Ale teď myslil na proroctví vážně, starostně. Král věřil hvězdám.

Vstoupiv do své světnice, dal si zavolati sekretáře Jošta z Einsiedle.

„Znáš-li mistra Lančického,"*) zeptal se král bez úvodu a vysvětlení.

*) Byl profesorem na pražské universitě.

„Znám milosti, jeť hvězdář na slovo braný."

„Zeptáš se ho, mne však nejmenuje a tak, aby zůstalo mezi námi, bude-li velké spojení Hladoleta s Kralomocem a kdy. Zítra abych zvěděl."

Když nazejtří podvečer se vrátil ze sezení s německými knížaty a rady do své komnaty, hlásil se tajemník. Jen vstoupil, ještě byl u dveří, zeptal se král s patrnou dychtivostí: „Kdy, letos-li bude to velké spojení Hladoleta s Kralomocem."

„Milosti, mistr Lančický pravil, že bude a za nedlouho, září měsíce."

Král sebou hnul, zasmušil se, ale dál se neptal a nic neřekl, jen v duchu povzdechl nad neblahou novinou:

„Pán bůh s námi!"

32.

Na kurném trhu za Staroměstskou radnicí opodál hřbitůvku objímajícího nevelký kostel sv. Linharta byla krčma u „černé žáby". Stavení to nevysoké, značně však dlouhé, stálo v úzké a krátké uličce vedoucí okolo toho hřbitova do ulice Platnéřské. Znamení domu, pitvorná žába černě natřená, vytesaná ve venýři nad domovými dveřmi, často se teď leskla jakoby z vody vylezla, neboť v ten čas po brněnském velkém sněmu přes tu chvíli a hustě pršelo.

Kryt, šindelový, měla krčma dobrý a jinak déšť jí také neškodil. Její večerní návštěvy neprořídly; její stálí hosté, řemeslníci a studenti, věrně přicházeli, teď často v kuklách, v kloku nebo v pláštích. Zasedali u prostých stolů s trnoži, nenatřených desk,

pili ze džbánků pivo, besedovali, a teď nejvíce o věcech veřejných.

Sjezdu německých knížat a vyslanců rokujících ve velké síni králova dvora o věcech říšských u „černé žáby" si nevšímali; nezajímalo jich to. Více však hovořili o čerstvé, nedávné minulosti, o tom, co se stalo v Brně. Prostorná jizba dřevěného stropu hlaholívala ostrými řečmi, veselými písničkami a popěvky, tepajícími římské kněžstvo, nejčastěji papeže samého a teď, když se roznášely noviny o brněnském sněmu, šlehaly také „tlustého popa", vratislavského biskupa Jošta. Toho měli Pražané již dlouho v nepřízni, od předloňska, kdy na Zelený čtvrtek kázal u sv. Víta ostré kázání proti krvi boží, proti kalichu. Tenkráte byli by jej utloukli, kdyby v čas byl neujel z Prahy. A teď v Brně zase tak zle mluvil a zle i odpíral králi.

Po vší Praze to vřelo, v měšťanstvu i v chudině, v domácnostech, v kollejích i v houfcích před kostely. Prudký ten odpor proti Římu vyrážel ostře i cedulkami a listy hanlivých slov i s hrozbami, které neznámí horlivci kališní tajně metali do průjezdů kanovnických domů, na prahy kostelův i po hřbitovech. Vřeni to bilo do oči na ulicích se zdi hrubými kresbami a čmáranicemi se sprostými veršíky nebo hrozbami.

Také „černá žába" nebyla klidná. Pátého dne po návratu královč z Brna na večer vyrážely tu hlučný hlahol a pokřiky z překvapení, a hned ve dveřích, a také hlučný smích. Host za hostem, hned jak vstupoval, stavil krok u prahu a žasna hleděl na protější stěnu proti dveřím, na níž nad dlouhým stolem studentským týčil se nakreslený břichatý biskup ducatých tváří s lalokem, mlsně se usmívající. Pravici měl povznesenou jakoby žehnal každému vchá-

zejícímu, v levici držel mohutný korbel. Černé kontury té figury nebyly tak neuměle vedeny jako na kresbách uličních. Tuto podařenou karikaturu vypaseného biskupa nakreslil dovedný kreslíř. Každý se jí zasmál, obzvláště ten, kdož znal její model, vratislavského biskupa Jošta. Kdož byli ze stálých hostí, hned také hádali, že ten tlustý pop na stěně je zajisté dílo jednoho z nejvěrnějších přátel a návštěvníků „černé žáby", koliáta Blažeje Července z Loudovy kolleje. Machytka krčmář to dotvrdil a vykládal hostem jak džbánky piva roznášel, přisvědčoval, tak, tak, Blažej Červenec že to narejsoval, dopoledne, dnes dopoledne, a jak to rejsoval, že člověk nestačil hledět jak panu koliátovi pravice s uhlem se po papíře jen kmitala, jak hbitě a z čerstva rejsoval, to že byla podivaná, to že se nasmáli jak toho tlustého popa pod Červencovou rukou přibývalo, kterak tak říkaje mrknutím prohlédla ducatá tvář s lalokem, jak břicho rostlo. A teď se nad celým biskupem smáli hosté vcházejíce i když zasedali u stolů.

Jen jeden se nezasmál a ani se neusmál, když vstupoval v plášti s nevelkým tlumokem v ruce. Lijáku, bouří utíkal. Pod přístřeší „černé žáby" rychle vešel, tak říkaje vběhl, u prahu však prostorné jizby se zastavil. Obraz tlustého biskupa jej zarazil, ale neobveselil ho.

Cizinec usadil se u menšího, prázdného stolu opodál dlouhého „studentského", na kterém hořela lojová svíce v železném svícnu. Ten stůl cizincův stál poblíže okna zaklopeného okenicí. V jejich skulinách přes tu chvíli ssinavě nebo rudě zažehlo, jak venku prošlehovaly blesky zlou bouří.

Příchozí byl pocestný, jak svědčily jeho hůl a tlumok. Když pověsil mokrý plášť na kolík na stěně,

zjevil se v tmavé sukni dost ošumělé, asi padesátiletý, hladce vyholených tváří. Měl zahnutý nos, spodní ret vyvalený, tmavé, kudrnaté vlasy s nevelkou pleší na temeni; zjevem celý žid. Tak pomyslil každý u sousedního stolu, a všichni v jizbě; ale hned si také toho povšimli, že nemá na šatě židovského znamení, žluté kolo a ne kuklu židovskou, nýbrž misterský baret.

Jen usedl, už se podíval na posměšný obraz vratislavského biskupa. Nevyjasnil tváře úsměvem, ba chmurný stín se mu kmitl po nevysokém, vrasčitém čele a oči odvrátil. Studenti v jeho sousedství, kteří si ho zvědavě prohlíželi, si toho všimli, obzvláště už starší student sedmera svobodných umění, Jíra Medenec. Naklonil se k sousedovi, také z artistské fakulty a tlumeně prohodil své podezření, že není-li to žid, tak že to je tuhá římská jednuška.

A brzo zvěděli jistotu. Příchozí začal hovor sám, o počasí, o lijavém dešti a bouřce, ten ustavičný déšť že mu dal, že bylo slunce, když se vydal z Plzně na cestu, krásně, pohoda, ale hned prvního dne odpoledne že zmokl a nazejtří zase liják i třetího dne a neustále, tím že dorazil do Prahy o celý den později, a před Prahou že bylo nejhůř a že by se dnes sem byl nedostal, kdyby před Prahou nevzal ho na vůz nepřítel pána Krista a rouhač Panny Marie a víry křesťanské, plesnivý žid bradatý, piknosý.

Tu šťouchl Jíra Medenec loktem svého souseda a bručivě prohodil:

„Židák to není, ale jistě jednuška."

A zas poslouchal, jak cizinec vypravoval, kterak ho ten žid na silnici v dešti a blátě pozval do vozu, nu a suché místo pod plachtou že jej ulákalo a tak že si sedl vedle takového prašivého. To pověděl tak,

jakoby tomu židu milost byl prokázal, že si k němu vylezl. Zamlčel, že sám je židovského rodu, že jako pacholátko byl svým židovským rodičům unesen a v křesťanské, kališnické víře vychován a že pak, když byl na studiích ve Vídni, přestoupil k víře římské.

„Před samou Prahou," vykládal hovorně dál, „déšť ustal, ale jen jsem vešel branou a několika ulicemi, spustil se na novo, déšť a pak lijavec a bouřka, ten mne chytl tu před krčmou."

„Kdy to jen přestane," povzdechl jeden z několika řemeslníkův u stolu poblíže dveří. Nečekal odpovědi, cizinec však na jeho povšechnou otázku odpověděl s sebevědomou jistotou:

„Přestane, ale ne hned a když pak přestane, možná že —" nedomluvil, jako by se hrozil to dořící, ale hned zas vykládal ne tomu řemeslníku, ale na celou jizbu. „V Rakousích byly nedávno také takové lijáky a povodně, a teď když přestaly, uhodil tam mor."

Po celé jizbě překvapení, vzrušení a hlasy se ozvaly, je-li to pravda.

„Jistotná pravda," určitě odpověděl cizinec, „v Rakousích je mor, mnoho set ne-li tisíců tam už pomřelo hlízami a pro nakažené povětří." A obrátiv se po dlouhém stole doplnil jakoby studentům na výklad: „A byla také proměna na slunci. To nakažené povětří," hovořil zase k celé jizbě, „mohlo by se přiblížit k nám do Čech. A nebylo by divu, kdyby uhodilo také na Prahu. Jeť plná hnojů a smradu a bláta, není čistě chována. A nechtějí tomu rozuměti. To bylo smíchu, když jsem už před lety radil, aby od záchodů šli vzhůru větrníci nad město, větrníci, aby smrad záchodský tudy vzhůru se táhl, že to bude i na

okrasu města, že půjdou jako věže vzhůru a větrníci lid od smradu vysvobodí. To se smáli —"

A smích vybuchl i tu mezi studenty a ne jeden posměšně pokřikoval: „Větrnici." Cizinec na ně pohleděl svrchu, káravě a pokračoval určitě, přísně:

„Toť jisto, že po takových deštích a povodních a po neúrodě přichází mor. To jsem už před dvaceti lety slyšel a od koho — To nám už mistr Aygl ve Vídni vykládal, když jsem tam byl na vysokém učení, doktor Aygl in facultate medica; tak také vykládal slavný medicus a astrologus doktor Consiliarius v Padově, když jsem tam byl připsán, a pak v Bononii, tam jsem byl povýšen na doktora in arte medicina." Rozhledl se po posluchajících a jako stržen pokračoval sebevědomě, chlubivě:

„Jsem teď nejstarší doktor v české zemi, pohříchu příliš zklamané a zavedené," vsunul trpce a ostře, „nejstarší doktor, lékař vnitřní a ranný, obzvláště v babinství, ženám jsem na porodu mistrně pomáhal," doličoval chlubivě, „daleko v cizích zemích, pravdu bych řekl o některém stu a také tu v Praze. Paní Albrechtová Vojířová by vám pověděla, potom Prokopová apotekářka, paní Hynková na Koňském trhu a jiné; dosvědčily by, jak jsem jim pomáhal a pomohl. A tady v Praze, domini studiosi, abych vzpomněl, na vysokém učení, když jsem se vrátil z Vlach, byl jsem také examinatorem při examinech bakalářských in facultate artium, examinátorem —"

„Zlým?" pokřikl všetečně jeden z akademických občanů.

„Jak si zasloužili," s úsměvem jej odbyl cizinec. „Ale dlouho jsem tu neseděl na stolici misterské,

ne dlouho, protože jsem mluvil pravdu a bez bázně. Nedůtkliví páni kollegové toho nesnášeli, takový hlupák jako byl mistr Václav z Prahy, tomu jsem řekl do oči, že je sillabicator. A také mistr Prokop z Plzně, kterého z dopuštění božího povýšili na doktora, toho jsem přímo obvinil, že jako lékař je homicida, vrah že je. A tak se proti mně spikli," živěji vykládal doktor, rozehřívaje se, „spikli se proti mně, pronásledovali mne, zlost přemohla péro i rozum. To byla dlouhá pašije. Těžké rouhání jsem trpěl, i bití, slyšíte-li, i bití, tak byli zaslepení, že naštvali na mne nerozumné, a bili mne, mne, mistra doktora. To kdyby mně někdo ve Vídni nebo v Bononii byl učinil, musil by bez ruky býti. A tady, v Praze, žádné odvolání, žádná obrana, až mne vyštvali. Nikde se mi tak nedálo, také ne v Polště, v Krakově, když jsem tam byl na vysokém učení. Oh, tam — Kdybyste viděli, jak s knězem jednají, tam když kněz sedí s pány, s knížaty, měšťany, žádný nesáhne do mísy prve než kněz. A také naší řeči sobě váží, našeho jazyka velebného, v kterém milý sv. Václav a sv. Prokop pána boha chválili, jak ho mají v úctě, jinak, víc než my u nás, kde cizinec může si dům koupiti i když se nenaučí česky, který má českou řeč v ohyzdu, že by nechtěl dopustit svým dětem, aby se učily česky. To v Polště jináče. Jen to se mně tam stalo, jen co je pravda, že mně v Krakově ukradli můj vlastní spis, který jsem sepsal, knihu utěšených bájek, ten mně ukradli a je pryč. Ale spis, který píši teď už několik let v Plzni, velký, hrubě silný se mně neztratí. ‚Viginti artium' se jmenuje a jsem tím jist, že žádný od počátku světa těchto věcí lépe a rozumněji nenapsal než já v těch ‚Viginti artium'."

Medenec opět šťouchl souseda a šklíbil se;

ostatní se také usmívali té schlubnosti. Ale doktor jakoby neviděl pokračoval:

„A teď hodlám napsati nový spis, ten bude pro krále Jeho Milost, proto jsem přišel do Prahy, chci ke králi, nabídnout ty knihy a požádat, abych mohl ten spis sepsati ne utlačen a v nouzi. Budu psát bez pochlebenství, a podám Jeho Milosti rady a správu, a bude užitečnější nežli Aristotelišova Alexandrovi."

Jíra Medenec prudčeji šťouchl svého souseda a zlostně se usmíval. Ostatní naslouchali žvavému, schlubnému mistru rozveseleně, neb jim doktorova řeč byla už kratochvíli.

„Kdo by jeho Milosti poradil," pokračoval horlivě mistr rozehřívaje se svou chloubou, „kdo lépe než já, abyste věděli, mistr Pavel, Židek řečený, nejstarší doktor všeho království, doktor a mistr vídeňský, krakovský, pádovský, bononský a český —"

„A římský kněz —" zkoumavě, ostře hodil do proudu Židkovy řeči Jíra Medenec již naježený. A mistr ihned přisvědčil:

„Tak, domine, kněz v Řezně svěcený."

Z toho vzruch u studentského stolu. A z toho šumu vyrazilo zas ostré Medencovo:

„Tak přijímáš pod jednou!"

„Přijímám, tak, pod jednou způsobou," přiznal mistr rozčileně, „neb tak všichni kněží i papež i já; věřím, že pod suchou obětí jest tělo i krev Pána našeho —"

Na okamžik umlkl pro náhlý hluk a pokřiky odporu. V těch samá pohana papeži, biskupům, popům i jemu mistru Židkovi.

„Křičíte rouhavě na papeže," odrážel ve tváři zarudlý a již rozpálený, „tupíte biskupy, jako tu,"

a prudce ukázal na karikaturu vratislavského biskupa. Od stolu chechtot a divočejší pokřiky.

„Hanba, studiosi, hanba. Kdyby vám někde v krčmě narejsovali," volal vášnivě Židek do té bouřky, „potupný obraz mistra Rokycany —"

Židle bouchla, jak ji překotil Medenec vyraziv od stolu proti Židkovi.

„Ty-li budeš tupit mistra Rokycanu, římský pope!"

Kolegové rojili se za Medencem proti Židkovi; křičeli, pěstí hrozili.

Pojednou však se obrátili a hlučně vítali dva studenty, kteří v ten okamžik vstoupili a z nichž jeden, ten větší, Vavřinec Káně, zahoukl jako z rohu:

„Co to tropíte!"

Vítali toho habána, a ještě hlučněji jeho kolegu z Loudovy kolleje, menšího, ale sporého, čipernýchoček, Blažeje Července. K tomu nejeden přiskočil, popleskal mu po rameni, po zádech, že se mu břicháč vratislavský povedl, že ho mistrně narejsoval.

„Narejsoval jsem," přijímal vesele Červenec, „ale tuhle Káně maloval, ne tu, ale za řekou. No mluv, Vavřinče!"

„Co bych mluvil, tady je můj štětec." A Káně mávl pravicí, která, jak si teprve teď všimli, byla obvázána. „Namaloval jsem mu," doložil hřmotný koliát po svém způsobu zkrátka.

„A trochu barvy zůstalo mu na štětci," smál se Červenec, ukazuje na obvaz raněné ruky.

„Potvorná jednuška," zaklel Káně. A dost. Ale Červenec doplnil, že se Káně chytil dnes odpoledne za vodou, na hradě s třemi žáky*) jednuškami, ti že

*) kleriky.

na něj pokřikovali a jeden se mu chechtal do očí. A Káně jako když zahřmí, vybuchl:

„A vyšklíbl se, že máme po *komprdátech*."

Jako když z nenadání uhodí. Neslýchaná potupa kompaktat udeřila; strnuli nad ní. Řemeslníci vyskočili od stolu a ke Káněti. V ten okamžik zapomněli v krčmě na mistra Židka; jen Medenec po něm mrkl právě když Káně vyřkl to ohavné slovo zpotvořující jméno jako posvátných kompaktat, a postřehl, že se Židek při té surové nadávce ušklíbl. Medenec chtěl na něj, ale výklad habána koliáta jej zadržel.

„Hned jsem tu partéku římskou popadl, o zem jsem jím udeřil a maloval jsem ho, maloval —" Hlas koliátův stoupal, mohutněl. „Ale v tom mne, potvora, jak ležel, chňapl a kousl jako vzteklý pes a hodně, a jak jsem bezděky utrhl, vyskočil a utekl."

„A ti dva jeho čistí přátelé už před ním," doplnil Červenec.

„Takové slovo ohavné —" Káně se uplivl.

„A tady někdo je, který se mu usmíval, kterého těšilo!" zkřikl Medenec.

„Tu je, tenhle ten," a zlostně ukazoval na Židka. „Ten se smál, pop v Řezně svěcený."

Židek chtěl se ozvat na obranu.

„Mlč, smál jsi se," hrozivě obviňoval Medenec, „máš radost, a tady toho břichatého popa hájil." To volal Medenec obrácen ke shluku pobouřených, ukazuje na Červencovu kresbu. A hned opět divoce na Židka, který začínal se zas hájit. „Mlčiž! Smál jsi se a mistra Rokycanu jsi potupil!"

„Spravte ho!" vykřikl hlas a v tom druhý:

„Ven s ním!"

„Ven s ním, vyhoďte ho," křičeli jiní.

Oba řemeslníci s Medencem a s několika stu-

denty skočili k Židkovi a popadli ho. Vyděšen ustupoval a křičel, že se nesmál, že nepotupil mistra — Ale nikdo nedbal. Několikeré ruce jej sevřely a tlačily jej ke dveřím jizby, ke kterým ochotně přiskočil krčmář a prudce je otevřel, až se rozletěly. Židek sebou škubal, volal, prosil, aby pamatovali — Ale už byl na síni v tom divokém klubku, které jím šmýkalo a strkalo k domovním dveřím. Rázem, prudce se otevřely, a jimi vrazily do síně ze tmy bouřlivého večera prudký šumot lijavce a rachocení hromu. A do té hrozné psoty vyletěl ze dveří doktor, mistr Pavel Židek, do bláta mokře lesklé dlažby. Tam také dopadl hubený tlumok za mistrem vyhozený, a když se v tom oslnivě zablýsklo, bylo vidět plášť, an ze tmy zaplápolal vzduchem a dopadl za tlumokem. Ze síně, od prahu lítaly ostré nadávky a hrozby. Pak dveře bouchly, zapadly a od nich hlučně se hrnula síní povášněná společnost zpět do prostorné jizby „černé žáby".

33.

Na „staré faře" bylo zase jasno, co koncem července o horkém, zářivém poledni vrátil se Matějček ze světa. Nejjasněji bylo bělovlasé, vrascité hospodyni, paní Markytě. Mělať zase svého vnoučka. Také Annu uvítala v radostném pohnutí, vděčná za vše, nač se mladá Němkyně odvážila, aby vyhledala Matějčka. Do jakého nebezpečenství se při tom dostala, o tom pověděl Matějček hned když přijeli, když Anně pomáhali z vozu. Přivezl ji chorou a tak slabou, že stěží se udržela na nohou. Paní Markyta ji šetrně uložila ve světničce vedle své komory.

První chvíle radostného shledání všechna řeč stařenina nesouvislá s výkřiky úžasu a radosti a také s litostivou rozpomínkou i výtkou Matějčkovi, ale měkce vyslovenou, že ji opustil a do světa ujel, že se na jeho housle v čeledníku na sloupu nemohla litostí ani podívat, a jakou za to má Matějček památku. Minula jeho raněnou nohu.

Těšil ji z vesela, však že housličky teď už nebudou zahálet, a noha, nu, pro tu že by mohl i zatančovat. Bránil se, nepřipustil, když babička chtěla, aby nohu hned ukázal Šimonovi, to že později, žádal však naléhavě, aby Šimon se podíval nejprve na Annu.

Šimon jindy tou dobou po poledni odcházel z fary jinam po práci, ale co Matějčka s Annou shlédl, nikterak z fary nepospíchal. Pořád měl co robit na dvoře i pod kolnou, pořád se ohlížel po stavení, kam Annu zavedli. Těšil se z návratu těch mladých, byl by rád s Matějčkem promluvil, Anny se optal. Kmitlo se mu, jak bylo, když ji vyprovázel ubírající se za šerého rána do starého Ungeltu před dalekou, nejistou cestou za Matějčkem. Tenkráte se jí zeptal, kdy se asi vrátí, a tu mu Anna odpovědčla: „Nenajdu-li Matějčka, přijdu to oznámit.“ A Šimon se tenkráte také otázal, a jak najde-li ho. „To se ohlásí on sám.“ Tenkráte si to Šimon vykládal, že by snad už nepřišla, kdyby se Matějček vrátil. A teď přijeli společně oba.

Z čeledníku vyrazil Matějček a kýval na Šimona pod kůlnu a volal na něj, aby šel a hned. Zavedl jej do světničky vedle bábiny komory, kde na loži pod rozhrnutými nebesy odpočívala Anna. Když shlédla bradatého Šimona vstupujícího za Matějčkem, zjevilo se jí živou vzpomínkou jak bylo loni v hořejší jizbici, když tam Janek raněn ležel, jak stará paní

přivedla k němu Šimona, kterého, kata bývalého, Anna se lekla. Teď, když zas tak skromně, skoro ostýchavě vešel jako tenkráte k Jankovu loži, uvítala jej vděčným pohledem.

Mnoho nehovořil. Řekl, že už ví, že Matějček mu všechno pověděl. Vyptal se nemocné, jak ten lotr ji udeřil, pak ohledal její hlavu, oči, vážně podotkl, že mohlo být zle, že ji pán bůh chránil, ale že bude líp, že to s jeho pomocí přejde, také že zkusí lék, léktvar dobrý, ten že bohdá prospěje, že jej hned připraví, ale že bude nutno, aby Anna vydržela na loži a nevstávala před časem.

Musila poslechnout. Babička Matějčkova ji opatrovala, často se u ní stavila. Skoro pokaždé přišel s ní Matějček, který Šimona, kdykoliv se vrátil z návštěvy u choré Anny, dychtivě se vyptával. Slýchal, že je líp a líp a pak i to, že Anna povstane z lože asi dříve než on, Šimon, se nadál.

Z této milé zprávy vyvstával stín, naléhavější pomyšlení na rozchod. Anna chce domů do Němec, a on toužil, aby zůstala. Teď mohl na to myslit, teď si nemusil vyčítat jako tenkráte, když ujel babičce za Annou, že páše hřích, když uprchl pro cizí ženu a to ženu dobrého druha a přítele. Tenkráte byl jako očarován, a dnes se v tom nezměnilo nic.

A s Annou rovněž ne, jak uznal, když o tom uvažoval, když si připomínal, jak bylo cestou, když putoval s Annou sem do Prahy, že Anna nemůže na Janka zapomenout, že na něj stále a bolestně vzpomíná, i to jak stanula u Jankova hrobu, jak jemu, Matějčkovi, odpověděla, když žádal, aby zůstala. V tom všem viděl odmítání, to vše bralo mu odvahu promluvit s Annou. Chodil zamyšlený, na housle zahrál sotva dvakrát, třikrát a již nežertoval jako jindá.

Babička to pozorovala, až pak v duchu si uleknutá doznala, že s Matějčkem je zle jako loni, když nebožtík pan Janek chystal se do pole a pak když se svou Němkyní odjel. Ale teď nenastává žádná vojna, nic není, co by Matějčka lákalo do světa. A přece tak zasmušilý, patrně nespokojený. V tom přistihla ho jednou odpoledne, sama nespozorována, stojícího u dveří Aniny světničky, jakoby rozpakujícího se, má-li tam vstoupit. Než nesáhl na kliku, nevkročil, jen ještě chvilečku přecházel u dveří sem a tam. Staženu to nemálo překvapilo, neřekla mu však nic, jen bedlivě jej pozorovala. Třetího dne stihla jej opět u Aniných dveří a nazejtří zas. A tu jí vysvitlo, a lekla se. Dobrého přítele, pana Jana, tu nemá, je tu jen Anna, vdova po něm. Že by pro ni se tak soužil —

Z tohoto důmnění neklid a tíživá nejistota. S tou nejistotou nechtěla chodit, proto zamířila rovnou a promluvila s Matějčkem. Zašla k němu nahoru do patra, do jeho komory. Byl překvapen neobyčejnou návštěvou, sem za ním nikdy nepřišla.

„Matějčku," řekla usedajíc na dubovou truhlu, „jdu ti říct, že Anna půjde teď, tyto dny odtud, do Němec."

Očekával to a přece se té zprávy zřejmě lekl.

„Řekla ti to," vyhrkl a hned se opřel: „To není možná. V tom nečase —"

„Čeká, že lijáky teď přestanou."

„A není ještě dost zdravá."

Stařena nabyla z těch slov, z jejich neklidného tonu jistoty, že ona sama se nemýlí. Okamžik mlčela, pak se optala, říkal-li Anně, aby ještě nechodila.

„Neříkal, tady jsem s ní o tom nemluvil, ale ví to, jistě to ví z naší cesty sem. Chce pryč a ještě ne zdravá. Tak daleko a pěšky — To domů nedojde,

nevydržíť, leda že by ji někdo vyvezl," mluvil volněji, sklopiv oči, „alespoň na kus cesty s ní jel —"

„Snad ty, Matějčku!" Znělo to ulekaně i s výčitkou. Napjatě čekala odpověď, ale Matějček mlčel, zasmušile hleděl do země. Uhodila tedy přímo: „Matějčku, ty Annu chceš." Tázala se i tvrdila. A Matějček přisvědčil bez váhání a rozmýšlení:

„Chci, babičko —"

„A proto —" Nedořekla však, že by chtěl Němkyni vyvézt, to jest třeba s ní ujet. Hrozné pomyšlení. Býti zase bez vnuka, ve strachu o něj —

„A proto —" opakoval po ní Matějček, aby dopověděla.

Ale nedopověděla, za to však řekla něco jiného, neočekávaného, nad čím Matějček užasl.

„Promluv s ní," vyzvala jej v náhlém rozhodnutí. Matějček upřel užaslé oči na její vrasčitou, pohnutou tvář, jakoby nevěřil.

„Ty bys nebránila!"

„Nebránila, ne, a to proto, abys mně ostal. Promluv s ní."

„Marně říkat, ona jen na Janka myslí. Ale odejde-li — Bez ní být, babičko —" Z těžka povzdechl.

Stařeniny vrásky po čele, kolem očí se prudce hnuly vzrušením. Nemůže být bez Němkyně, bláznovství by zas pro ni vyvedl, třeba by zas utekl. S ní, s bábou, nezůstane. To pomyšlení ji bodlo, mlčela však a jen řekla, když pojednou vstala:

„Tak teď víš." A kvapně odešla.

Matějček prve překvapen nečekaným babiččiným příchodem, žasl teď nad jejím vyzváním a náhlým odchodem. Hleděl za ní jako u vyjevení.

Vracela se nespokojená, rozrušená. Matějček se vyznal, nemýlila se, odhodlala se mu povolit, sama

ho vyzvala – a teď se bojí s Annou promluvit, ta že nesvolí a odejde — Na to myslila cestou do čeledníku. Ale nedošla do něho. Jak přišla ke dveřím Aniny světničky, náhle stanula.

Za těmito dveřmi ty dny také těžká starost, obzvláště co Anna vstala pozdravená z lože a přecházela. V samotě, v tichu své světničky, vyhlížejíc oknem do nevlídných, deštivých dnů nebo do chmurných soumraků, vzpomínala na minulý čas, myslila i na budoucnost. Všecko se jí v mysli vracelo. Nejčastěji se na Janka rozpomínala, co pro ni podstoupil, jak pro něj opustila domov, jak za ním a s ním šla, musila jít jako očarovaná, jak s ním přijela sem na „starou faru" a podruhé jak sem přišla sama jako vdova, a teď potřetí, a tak —

A v těchto rozpomínkách pomyšlení na dalekou cestu, kterou měla před sebou. Uvažovala o ní stísněně, ne beze strachu. Nemohla se na domov těšit, musila se obávat, jak ji strýc přijme, přijme-li — A tu — Rozloučit se se „starou farou" — Byla jí už jako domovem. Jak ji tu přijali, jak stará paní o ni pečuje jako matka — V těchto osamělých chvílích i na Matějčka často myslila, častěji než jindy. Býval Jankovi jako bratrem; co pro Jana učinil — Měla jej proto vždy ráda. A teď co se s Matějčkem vracela z Rakous, celá ta dlouhá cesta sem, sblížila ji s ním. Byl tak dobrý, tak šetrně se k ní měl, všecku svou oddanost k Jankovi dával teď jí a ještě vřeleji. Přesvědčovala se o tom po celé cestě. A nechce se s ní rozloučit, chtěl by, aby tu zůstala — A v tom zase jí zatanulo, jak tenkráte za prvního pobytu zde na „faře", když se vracela s pozdraveným Jankem od staré paní, když ho nahoře v jizbici prosila, aby si lehl a odpočinul, jak se jí okamžik díval do očí, jak,

vždy vážný, té chvíle se mile na ni usmál, ji pohladil a pak měkčeji řekl: „Jsi opravdu hodná, nejsi má žena, ale budeš.“ A byla. A již není a měla by snad býti ženou jiného. Ne. Bude líp, nebude-li už prodlévat, vydá-li se do Ebrachu; tak se rozhodovala. A přece odkládala to oznámit, protože jí to bylo těžko, protože se bála návratu, protože nebylo snadno překročit hostinný práh staré fary, protože teď váhala opakovat své určité rozhodnutí před Matějčkem.

A v tom přišla stará paní. Bylo toho odpoledne, kdy mluvila s Matějčkem o Anině odchodu.

„Teď to přišlo, je sama, teď povíš, že odejdeš,“ mihlo se Anně, když spatřila vstupující stařenu. Ale prve než Anna promluvila, začala stará hospodyně sama.

„Anna, ty-li chceš od nás odejít,“ ptala se jen usedla.

„Musím, vždyť —“

„Pospícháš. Ke komu?“

Anna zaleknuta hned neodpověděla.

„Žel bohu, nemáš ke komu,“ odpověděla si stařena sama.

„Strýc —“

„Ten na tebe jistě nečeká. Anna, vzpomeň si, po vánocích chtěla jsi také odejít, už jsi byla na cestu ustrojená, a já ti řekla, že nepůjdeš, že tě nepustím, a poslechla jsi. Pak jsi šla hledat Matějčka a vrátilas se s ním. Přivedla jsi ho. A teď chceš jít. Co budeš dělat. Teď bych ti znovu řekla a říkám, že nepůjdeš, že zůstaneš s námi, ale to na vždycky. Snad ani nevíš, jak tě Matějček má v lásce, že nemůže bez tebe být.“

Anna se zapýřila.

„Mám proto strach o Matějčka," pohnutě pokračovala stařena. „Odejdeš-li, neostane doma, půjde do světa, za tebou a nevrátí se, toho se bojím."

Anna sebou ulekaně trhla. Na tohle nepomyslila. Teď to slyšela a viděla úzkost staré své dobroditelky. Hluboké pohnutí jí zachvělo.

„Neviš, co jsem zkusila, když Ioni ujel, ale to víš, jak mně bylo, když se nevracel — A teď kdyby zas ujel — Anna —" Hlava se stařeně zatřásla, hlas selhal, nemohla domluvit. Anna pobledlnuvši, chvějíc se, náhle vstala, náhle padla na kolena u nohou staré paní, objala její kolena; tvář jí sklesla do jejího klína, rozplakala se.

„Máti — máti —" zavzlyklo z jejího pláče.

* * *

Když Matějček osaměv po náhlém odchodu babiččině, se vytrhl ze svého úžasu, kvapně sestoupil ze své komory dolů do přízemí. Chtěl do čeledníku za babičkou, ale nedošel tam. Maně se zastavil u dveří Aniny světničky. Nebylo tam ticho jako jindy, někdo tam mluvil. Poznal babiččin hlas. Pokročil, stanul u samých dveří, ne však na dlouho. Náhle je otevřel a vstoupil. Na truhle seděla babička a k ní bočila se Anna, právě z podlahy povstavší, jak stařena se k ní nachýlila, chtíc ji k sobě přitáhnout, přivinout.

V ten okamžik vstoupil Matějček, nepokročil však úžasem, až když uslyšel babiččino:

„Pojď, pojď, Matějčku, tady ji máš, Anna ostane."

Skokem byl u nich.

34.

Nic nepomohlo násilníku a dráči panu Albrechtovi Berkovi z Dubé, že papežský legát Jeroným poslal z Vratislavi psaní lužickému fojtovi, panu Janovi z Vartenberka, který z rozkazu krále Jiřího svíral pana Berku na jeho hradě Tolštejně. Legát žádal fojta tím psaním, aby ihned nechal obléhání, že pan Berka je zbožný pán, věrný římskému kostelu a že není povinen poslouchati krále kacíře.

Psaní legátovo tenkráte v létě zle pohněvalo Jiříka krále, že si Řím tak troufá, že by on král, této země pán, nesměl potrestat svého zpurného, odbojného poddaného, jen když ten poddaný se prohlásí za Římana.

Legát Berkovi nepomohl. Pan z Vartenberka nenechal obléhání, naopak, tím prudčeji dorážel z králova rozkazu na Tolštejn, a teď začátkem září mohl poslati do Prahy ke dvoru posla se zprávou, že Tolštejna dobyl. Jízdný posel přijel s vítěznou novinou odpoledne právě po audiencích. Těšila krále, ne však zplna, neboť pan z Vartenberka také oznamoval, že Tolštejn jest v jeho moci, že však tomu násilníku, Berkovi, podařilo se tajně prchnout, v noci před posledním šturmem a že, jak se zdá, ujel do Vratislavi k legátovi.

„To jakoby k papeži," podotkl král s úsměvem, když královně novinu, hned jak došla, oznamoval. „Ale nic naplat," dodal přísně, „Řím toho lotra neuchrání. Do mé moci, do mého práva nesmí ani papež se ozvat."

Když se král vrátil do své komnaty, zastal v předsíni sekretáře, Jošta z Einsiedle, kterého si

před tím objednal. Vzal si jej ihned s sebou do komnaty. Ale tu, jak vstoupili, upřel zkoumavě oči na svého důvěrníka vždy usměvavého, teď zaraženého.

„Něco neseš," ptal se s vážnou zvědavostí.

„Ráčiš se pamatovat, Tvá Milosti poslala mne v létě, abych zvěděl u profesora Lančického —"

„Kdy bude spojení Hladoleta s Kralomocem," vpadl král kvapně.

„Už je, Milosti, teď toho měsíce, a —"

„Stalo-li se něco. Astronomus kolínského arcibiskupa tenkráte prorokoval, že v čas toho spojení uhodí mor —"

„A již se, bohužel, splnilo, Milosti. Právě jsem zvěděl, Čejkeřík," mínil králova lékaře, „to přinesl. Ty deště ustavičné a lijáky nebyly nic dobrého, to se nakažené povětří blížilo, povídal Čejkeřík, a již, pán bůh s námi, je tu."

„Opravdu mor, nebo jiná nákaza?" ptal se zasmušile král.

„Povídal Čejkeřík, že to zlý mor podle všech znamení; nejhorší z nich hlízy, dýměje a po těch rychle smrt. Z těch, kteří onemocněli —"

„Kde."

„U sv. Michala v Opatovicích, tam první onemocněli, a z těch, asi pěti, zemřeli do odpoledne tři. A nemocných přibývá a také již jinde, k sv. Štěpánu to prý již také přišlo."

„Tak i to —" povzdechl král, maje na mysli, že i to o moru, co kolínského arcibiskupa astronomus prorokoval, že to hvězdy přivodí, se splňuje.

Chtěl se sekretářem pracovat, chtěl ,aby napsal

psaní kladskému hejtmanu Hanuši Velflovi, ale nechal toho. Chuť mu odpadla. Propustil tajemníka.

* * *

Metla boží těžko uhodila Prahu.

Rána morová proskočila nejprve u sv. Michala v Opatovicích a hned se odtud šířila dál po jiných farnostech pražských měst a napořád prudce poráželа v chudině i v měšťanstvu. A většinou smrtelně. Kdo tou boží střelou postřelen, komu pod paždí, za uchem, na nohách nebo jinde po těle vyvrhly se hlízy a pryskýře, ten aby se hotovil k smrti.

Po všech farnostech denně přibývalo nemocných a velmi mřeli. Lijáky sice přestaly, ale „zlé povětří" zůstalo. Slunce nevyjasnilo podzimních, kalných dnů, nebe mraky zaklopené snížilo se a chmurně, nevlídně viselo nad zasmušilými ulicemi, které víc a více tichly.

Jen ráno, kdy v kostelích slouženy mše, a pak podvečer zjevovaly se na nich hloučky lidí, tu větší, tu menší, lidí měšťanských i chudiny — To bylo o pohřbích, kdy odnášeli mrtvé na hřbitovy farních kostelů. Nosili je ne v rakvích, ale na peřině na marách nezakryté nebo jen lehko zahalené, jak bylo zvykem. Jindá je nechávali na tomto posledním loži na síni domu, aby sousedé a známí mohli na nebožtíka naposled pohledět a s ním se rozloučit; teď, těch hrozných dnů, vynášeli jej z domu ihned jak bylo z radnice nařízeno.

Jen zvony provázely prvních dnů morových svým hlaholem mrtvé ke hrobu, i žáčkové zazpívali nad nimi smuteční píseň, než jak přibývalo pohřbů, ozývaly se zvony řídčeji, kratčeji kalným jitrem

sychravého dne nebo smutným soumrakem. Ale pak ztichly na dobro i žalostný zpěv malých zpěváků.

Pohřbů přibývalo, za to svatebčané po řídku se teď zjevovali v kostelích a to ještě jen první čas, kdy hrůza morová se teprve začínala.

Také ze staré fary opodál spustlého kostela sv. Benedikta vyšla za kalného rána zářijového svatba tichá, nepočetná, žádný s ní hlučný průvod, jen ženich a nevěsta, Matějček a Anna, babička Matějčkova a dva sousedé svědci se starou sousedkou. Zvědaví nestáli v houfu před domem paní Markyty, aby uviděli svatbu, obzvláště nevěstu Němkyni, která tak divným osudem dostala se na „starou faru" a v ní zůstala. Jen několik žen z nejbližšího sousedství stálo před domem a Šimon v nádvoří u vrat, aby shlédl svatebčany. Dále od svého místa si netroufal, aby snoubenci nesetkali se na první vykročení s nepožehnaným člověkem. Nikdo však jim nepřál tak upřímně všeho štěstí jako on. Byl mile překvapen už minulého týdne, když mu Katruše pověděla, že budou mít druhou hospodyni, mladou, Anna Němkyně že zůstane. Šimon jí přál, přál i jejímu ženichu, kterého znal od jeho chlapeckých let.

Před týdnem ráno, když přivezl na starou faru vodu, uslyšel, jaká změna tu nastane, a druhého dne ráno přinesl sám novinu, děsivou zprávu, že vypukl mor. Stará hospodyně, paní Markyta, se tuze lekla a, jak ji ta novina postrašila, bezděky prohodila a to před Matějčkem, jak bude se svatbami. A lekla se na novo, když Matějček jen na tuto zmínku prudko sebou trhl a prudko, až hněvivě vyrazil, co si babička myslí, snad aby se svatby odložily. Nepomyslil na nebezpečenství morní nemoci, jeho mládí ho nevážilo a zplna neznalo, ale přede vším a nade vše bylo mu,

že se mu splnila dávná tužba, že se svých svateb nemohl dočkati. Vesele vykročil ze staré fary po boku své nevěsty, mladé, sličné vdovy; štěstí zjasnilo mu zrak i tváře.

Anna byla vážnější. Když vycházela s Matějčkem ze staré fary v svatebním průvodu, vzpomněla, jako ty dny často, na nejmilejšího Jana, na prvního svého muže. Mihlo se jí, jak s Janem loni odtud odcházela, když se vydávali do pole, jako jeho nevěsta blažená. Než utajila své vzrušení. Až do kostela kráčela s jasnou tváří, ale když klekala před oltářem, pobledla pohnutím a v očích zaleskly se jí slzy.

* * *

Šimon nechodil v ten hrozný čas za bránu pod šibenici, aby sbíral a pochovával kosti oběšených. Teď v ty dny živého soužení víc a více rostoucího měl plno jiné práce milosrdenství. Sloužil živým i mrtvým, obzvláště chudým, nebohým, v hrůze nemoci opuštěným, nejvíce nemocným žebrákům, kteří polehovali u kostelův u zdi hřbitovní na chatrné houni nebo na slámě nebo i na hromadě smetí, u kterých se teď málokdo zastavil, aby jim vložil almužnu do hliněné mísky na zemi u jejich bídného lůžka položené.

Nevyhnul se ani nebožtíkům, kterým se nikdo nestaral o pohřeb, kteří zůstali tam kde zemřeli, často i na ulici na smetišti; našel také mrtvoly pohozené stranou na písku a kamení u řeky, kam je odvlékli necitelní příbuzní, aby se zbavili starosti o jejich pohřeb.

Už za ranního šera vycházel ze své chatrné roubené chaty pod došky, kus dál za vybitým kostelem

sv. Benedikta, u řeky při hradbách, kde měla své brlohy nejchudší chudina i čističi privétů, „králové stok," jak se tu proto „za králi" říkalo.*)

Při tom konal službu jako před tím v několika domech, kde se ho nebáli, že se stýká s nemocnými morem. Na staré faře se ho také neštítili; dovážel tam jako dříve vodu, štípal a rovnal dříví a v nádvoří pomohl, kde bylo potřeba. Více však než jindy chránil se vstoupit nepozván do stavení. Dříve proto nevcházel do domu, protože býval městským katem; teď, že s ním chodil strach nákazy.

Sám se jí neděsil; ne že by v ni nevěřil jako mnozí lehkomyslní, kteří nepřestali chodit do krčem a popíjet a hojně, víc než jindy, ale poněvadž byl přesvědčen, že mor jest od boha, že to trest boží, že je vůlí boží, kdo má sejíti, jak zřejmo na těch, kteří se moru schovávali nebo utíkali a přece zemřeli, i na těch, kteří zůstávají na živu, ač byli a jsou v ustavičném styku s nemocnými, morem nakaženými. V jeho víře utvrdilo jej, co z písma slyšel v klášteře Františkánů u řeky, když kazatel konejšil ustrašené a dovolával se písma, ano praví: „Kam zajdu od ducha tvého, ó pane —"

Tak utěšoval i starou Katruši, s kterou se nejčastěji setkával, že všechno je v rukou božích, aby se nebála a panímáma také ne, ale ať se chrání „zlého povětří". Na jeho radu vykuřovali na staré faře stavení tak jak to dělali i v sousedních domech. Na „starou faru" přinášel otépky pelyňku a jalovce, který zapálen hořel plameny jako rudé pentle vlající a plápolavé a jehož kouř dusivě se valil v hustých kotoučích dole v čeledníku i komorami, až jimi vonělo i v chodbě i do nádvoří.

*) Na Františku.

Na Šimonovu radu sypala Katruše na živé řeřavé uhlí kadidlo, zandal, rozmarin a polévala s Annou rozpálené cihly routovým octem. Všecko stavení páchlo zápachem tu nakyslým, tu voňavým, obzvlášť vysoký čeledník, kdež stará Katruše nebo Anna lektvař strojila, jak jej Šimon nebo v sousedství poradili.

Šimon nosil nejen léky, ale také zprávy; a ty byly čím dále tím trudnější a stále lekavé. Mření neochabovalo, nesláblo; den co den přibývalo pohřbů ráno i podvečer jak se v ten čas konaly. Už nestačili na hřbitovních zvonicích zvonit. Přestalo se vyzvánět; v tichu, které skličovalo, v skrovném průvodu nebo i bez něho odnášeli nebožtíky k hrobu a spouštěli je bez prodlení, bez loučení v tvrdém, necitelném chvatu do země.

A již pak hrobníci nestačili. U sv. Haštala pochovávali první do šachet, deset, patnáct denně jak Šimon přinesl a pak také tak u sv. Jindřicha a na jiných hřbitovech.

„A jak si mor vybírá," podotkl Šimon vypravuje u dveří do síně o těch pohřbech. „Většinou mladé, ne staré. Co utěšených pocholátek už pomřelo, co žáčků a mnoho panen na vdaní a paní mladých!"

Katruše se rychle ohlédla do chodby k otevřeným dveřím čeledníku a prudce zamávala dlaní, ať Šimon přestane, ať nepovídá. Myslilať na „mladou", na Annu, kdyby snad byla v čeledníku, aby se nepostrašila. Než Šimon jakoby nerozuměl opakoval své, že všechno je v rukou božích a dodal, to že je divná věc, že jak slyší a jak sám viděl, ti morem postižení umírají s čistou pamětí, tiše a krotce, co by spali.

„A co mladí," vzpomněl si najednou, mysle na mladé manžely.

„Matějček se nebojí, panímáma mu domlouvá, ať jde k barvíři, at i dá zatnout žilou, jak to také jiní dělají, to že je dobrá ochrana, ale on jen třepe hlavou a div že se nesměje a to že nic nepomůže, ať barvíř prosekne plíční nebo temení žílu. Ale o mladou, o ženu se strachuje, to má velkou starost, to je vidět —"

„A co ona —"

„Ta je tuze hodná, a modlí se, často se modlí, s námi i sama v komoře, kolikrát jsem ji zahlédla na modlení, a večer modlí se s námi při svíčkách, ty Matějček kupuje u apotečníka, jsou drahé —"

Mínila voskové svíce, ve kterých byly přimíchány laudanum, hřebíčky, pižmo i ambra.

„To se při nich modlíme — klečíme u stolu."

„Matějček nevychází —"

„Nikam, ani na krok, a ten by teď, myslím, nechodil, kdyby ani té hrůzy morové nebylo. Pořád je u Anny, jako holub s holubicí."

„A panímáma, jak ta s mladou —"

„Zaplať pán bůh, dobře, je jako s dcerou, opravdu a mladá také jako dcera, jako k mateři se má. Ó všechno by bylo, je přízeň a spokojenost, jen kdyby ta metla boží přestala."

Ale hned nazejtří před polednem zas o ní Katruše uslyšela. Šimon přinesl, že dnes ráno u sv. Havla o mši bylo ticho, varhany že nehrály, kantor nepřišel, roznemohl se v noci a že mu zle, tuze zle, na varhany že už neuhodí, že shánějí už jiného.

Našli jej, zástupce nemocného varhaníka, který do večera skonal. Za něj hrál nazejtří mladý scholár, ale jen jednou, jen toho jitra. Již druhého dne nezasedl za varhany, upadl také do té strašné nemoci a do tří dnů zemřel. Ticho bylo u sv. Havla o ranní

mši, a do týdne, jak Šimon přinesl, také u sv. Jindřicha. Také tam se varhaník rozstonal a zemřel.

„A po školách také ticho," dodal Šimon, „ticho a již také prázdno. Žáčkové přestali chodit a již se zavírají školy."

Bylo ticho po farních školách, ticho i na lektořích vysokých škol. Také tam přestali studenti chodit, ze strachu, většinou však že nemohli, že stonali i zmírali. Na lektořích ticho, mistři přestali číst; a také koleje pustly.

V Loudově koleji skonal hned první dny toho morního mření „probošt" její, student Pavel, řečený Jedináček, který všechen čas vysedal u knih nebo v lektořích vysokého učení a také často v betlemské kapli na modlení. Roznemohl se prudce a již třetího dne vynesli jej z koleje mrtvého. Do týdne odešel za ním zpěvavý krejčík Lejsek, podruh, který měl najatu světnici v přízemí koleje zrovna vedle bytu Matěje Nedvěda, vrátného i poslíčka kolejního. Strojivý panáček Černý, který se podepisoval Nigranus, první zmizel z koleje ne smrtí, ale útěkem. Ujel z Prahy na venkov, někam ke Kolínu, ujel zrovna v ty dny, kdy na věčnost odešel otec jeho přítele Linharta Touška, bývalý nejvyšší písař staroměstský, který před léty sloužil v kanceláři nebožtíka císaře Sigmunda a tu seznámil se přátelsky s Eneášem Sylviem a známost tu zachoval i když Eneáš Sylvius stal se kardinálem a pak papežem.

Blažej Červenec i Vavřinec Káně vytrvali nějaký čas v koleji a nezapomínali na „Černou žábu", kterou krčmář z večera teď časněji zavíral po konšelském nařízení tak jako krčmáři všichni. Po čtrnácti dnech však svázali oba přátelé své vaky, připjali k pasům kabely, vzali hůl do ruky a vydali se

společně, byliť krajané, per pedes domů, do Kouřimi.

Ticho v školních škamnách, ticho v krčmách i po ulicích. Lidí na nich denně ubývalo, pustly. Tržiště prořídla, krámy prázdny, bez kupců, nejeden už na dobro zavřený, na podsínich placho, z kotců na placích, kde jídla prodávali, nejvíce pečené droby a ryby, přestal vanouti mastný zápach. Zavřeli je jak páni na radnici poručili; z radnice také vyšel rozkaz, aby se obecní lázně nevytápěly, mýtele v nich aby se nepřipravovaly. A konšelé také zakázali otvírat v domech chlívky a pouštět ze stavení vepře, kteří až dosud mohli se volně toulat ulicemi a broditi se blátem jejich struh.

Ale tim chmurným tichem ulic pod zamračenými nebesy ozval se často dusot koníka nebo spřežení, žalobný cinkot zvonečků u jejich chomoutů, rachot dvoukolých kár i vozů s hrozným nákladem, s mrtvými po ulici nebo po smetištích sebranými, které vezli k šachtám na hřbitovech.

Ti, kteří ty mrtvoly za pernou mzdu sbírali a odváželi, byli většinou chlapi v odřených sukních, v zablácených škorních, v kožených nohavicích, většinou lidé spustlí a skoro stále podnapilí, nejeden červené, odulé tváře, kterých se lidé štítili a jim se vyhýbali. Na vozech vozili také opuštěné nemocné, které dopravovali do špitálu na rozkaz konšelů na rychlo pořízeného a nuzně vypraveného někde v zákoutí města nebo i za městem. Nemocné provázeli také takoví muži, jako uklízeli nebožtíky, někdy i staré ženy v usmolených čepcích nebo v špinavém zavití hlav.

Tak uklízeli tyto ubohé. A jiní, ještě zdraví, uklízeli se sami. Prchali z Prahy na čistý, nezamo-

řený venkov, do vesnic i měst k známým i na hospody nebo na své tvrze a hrady. Na ty šlechticové v Praze usedlí.

Mezi těmito uprchlíky byl také chuďas, který nedávno přišel do Prahy, aby si pomohl v svém nedostatku, mistr Pavel, Židek řečený, „bononský doktor a mistr vídeňský, krakovský, pádovský, bononský a český". U krále chtěl dosíci pomoci a podpory. Začátek měl nešťastný hned jak přijel do Prahy ten večer, když utekl se před bouří k „Černé žábě" a když jej z ní studenti a řemeslníci vyhodili. Po té hrozné noci našel si v Dlouhé třídě chudou komůrku. Odtud vycházel, aby se dostal do králova dvora, ke králi; marně však obcházel a domáhal se. Král v ty dny měl mnoho jednání ve věcech německých, s posly, kteří tu po sjezdě zbyli, a nepřijímal v obecném slyšení.

A hned pak ta děsná rána morová. Mistr Židek ji znal ze zkušenosti, když před deseti léty meškal v Krakově na vysokém učení. Tenkráte před ní uprchl do Vratislavě a pak do Plzně. A teď zase v Plzni hledal útočiště. On, „nejstarší doktor v české zemi", lékař vnitřní a ranný, a znamenitý, jak o sobě mluvil, moru se lekl, moru se bál. Prchl před ním. Svázal chudý vak a dal se na cestu zase do Plzně bez pořízení, bez groše a teď také bez naděje.

* * *

O tom, jak lidé utíkají z Prahy, pověděl Šimon staré Katruši, a nejednou také o tom, jak lidé teď také utíkají od nemocných i od vlastních příbuzných ze strachu nebo že nechtějí být zavřeni v znamenaném domě.

„Křesťanská láska teď ustydla," povzdechl bývalý kat a zachmuřen pokýval bradatou hlavou.

„A když té hrůzy tolik a ustavičně roste. Znamenaných domů prý valem přibývá."

„Přibývá —"

Přibývalo domů znamenaných stojících mezi domy zavřenými, okenic zabedněných, opuštěnými svým obyvatelstvem, zámožnými měšťanskými i šlechtickými rodinami, které ujely z Prahy. Přibývalo domů znamenaných bílým křížem, teď děsivým znamením nebezpečenství a zkázy. Ta znamení malovali štětkou namočenou v hrubé konvi plné vápna, malovali je na dveře a na vrata zamořených domů zvoníci nebo hrobaři farních okrsků, kteří byli i ohlédači mrtvol. Chvatně maloval zřízenec v kukle smutné znamení a hned pak pospíchal do nedalekého sousedství namazat nový, velký kříž.

V některé ulici už bílo od nich, dům vedle domu s křížem, hrozná řada bílých křížů. Hlásily, že v těch staveních nákaza morem nebo morem zesnulý. A každé to znamenané stavení teď jako žalář, ze kterého nesměli tam pozůstalí ven mezi lidi.

Tu v křesťanských čtvrtích bílé kříže a v špinavých, křivolakých ulicích a uličkách židovského města kola, vápnem na žluto obarveným, namalovaná na dveřích i vrátkách; žlutá kola na židovském obleku znamení hanby a ponížení, tady děsivé varování a znamení smrti.

Tak se probělávala znamení na domech za kalných dnů; přemnohá z nich neztemněla ani za těch časných, podzimních soumraků a večerů, ba ani ne v noci. Vyrazila v rudé záři, která na ně vysvítila a třásla se na nich dlouho do noci, místy až do ranního šera i do svítání. Hořelyť teď den co den na tržištích,

na prostranstvích, na hřbitovech u kostelů veliké hranice, mohutná polena tvrdého nebo měkkého dříví, zapálené, aby se jejich ohněm zlé povětří vyčistilo.

Rudá zář třásla se po kostelích, do ulic, po domích, stoupala vysoko k černému nebi. U planoucích hranic jejich strážcové v kuklách, v beranicích, v pláštích i v kožichách, neboť za těch říjnových nocí bylo krutě sychravo.

Ulice hranicemi osvětleny, ale úzkostné ticho v nich. Jen ob čas smutně zacinkaly do něho zvonečky u vozů vezoucích hrozný náklad umrlých nebo na smrt nemocných v průvodu zakuklených mužských mlčících nebo klnoucích, za hrubé řeči, jak kráčeli mnozí z nich vrátkým krokem.

Za takových smutně osvětlených večerů, někdy i v noci, vracel se Šimon bez klobouku, bez čepice do své chatrče, do zákoutí „za králi", ve kterém nehořela žádná hranice, ale z jehož pustého temna bylo viděti na rudé záplavy po nebi, na ohňové sloupy stoupající z ohňů hořících po městě po obou březích řeky. Šimon se po nich už neohlížel; spěchal ku svému chudému loži, na kteréž dopadl na smrt zemdlen.

35.

V ten čas nevycházel bratr Paleček do města jako jindy; jednou však odpoledne, bylo v polovici října, když si vzpomněl na bekyně, „sestry" Dorotky, že o nich už dlouho neslyšel, a že by se u nich mohl také o známých „bratřích" dovědět, rozhodl se, že to zkusí, že se přesvědčí jak s nimi je.

Když opustil svou komůrku, potkal na schodech Čejkeříka, králova lékaře. Zastavil se s ním, jak teď

na každé potkání činíval, tak kdy odjede J. Milost bratr král. Mínil, kdy opustí Prahu a usídlí se někde v zdravém městě, aby ušel nebezpečenství. Ale uslyšel zase jako jindy, že on, Čejkeřík, králi domlouvá a domlouvají také páni, král však že nechce Prahu opustit.

„Tak budou na králově dvoře malovat bílý kříž," mrzutě na to Paleček, „a bratr král se vypraví na dalekou cestu a z té se již nevrátí. To jiní jinak o sebe pečují, jako pan nejvyšší purkrabí," mínil Zdeňka ze Šternberka, „ten jest už dávno pryč z Prahy, a jiní páni také, jen králi se nechce. A není jen o něj, ale i o rodinu a všecko království, ba věru o všecko království."

Čiperně, bez hole klusal Paleček z králova dvora k sv. Havlu, jeho tržištěm kolem kotců teď zabedněných, k bráně svatohavelské, tou přes most nad hlubokým příkopem dělícím Staré město od Nového, dále Koňským trhem, kolem jeho kotců také zavřených, do ulice k sv. Jindřichu, kde na hřbitově valily se husté kotouče dýmu z plápolající hranice dříví. Odtud dal se Bosákovou ulicí,*) až stanul u dřevěného, nevelkého stavení šindelové střechy pod rozložitým javorem v samém sousedství veliké Andělovy zahrady. V tom domku přebývaly obě Dorotky, „velká" a „malá".

Bratr Paleček zaklepal na dveře. „Kdo asi přijde," pomyslil si, „a přijde-li kdo vůbec."

A v tom cupi, cup, malá Dorotka a jadrně se optala, kdo to. Vzkřikla radostným překvapením a hned otevírajíc volala „sestru", aby šla, šla, kdo si na ně vzpomněl, jaká vzácná návštěva.

*) Nyní Bredovská.

Paleček usedl se „sestrami“ a hned byli v čilém hovoru. Starý bratr nejprve o tom, že chvála bohu jsou obě zdrávy, tady v zákoutí že je přece líp, jen aby se tu držely a nevycházely —

„A to, bratře Palečku, vycházíme,“ vpadla menší Dorotka, „do sousedství vycházíme, nejvíc tady do Chudobic a do ‚cípu‘, kde je potřeba pomoci opuštěným nemocným.“

„To je křesťanská láska pravá, pán bůh vás zachovej.“

A hned se sypaly otázky z obou stran.

Paleček uslyšel, že bratr Eliášek „v cípu“ je především navštívil, že je zdráv a ostatní „bratří“, pokud věděl, také, chvála bohu, jen o bratru Matoušovi, mínili staroměstského souseda, pověděl, že odešel na pravdu boží, mor že ho sebral a také dva „bratry“ novoměstské řemeslníky.

„A co koliát Petr,“ optal se Paleček na synovce větší Dorotky.

„Je ustavičně u Rychnova, ve Lhotce“, odpovídala jeho teta, „tam není žádná nákaza, tam při horách je zdravé povětří, bratr Řehoř se tam nedávno zastavil a pak byl tady v Praze u bratra Eliáška a ten pak přišel k nám a pověděl nám a také že bratr Řehoř Petra chválil, jak je horlivý ve službách bratřím, jakoby kněz učitel, a písmo jim opisuje a děti jim učí, bratr Řehoř o něm pěkně, uznale mluvil.“

„A co paní Rychnovská, sestra Noëma — “

„Ah, zlaté kvítko,“ vpadla malá Dorotka, „hned jsem se na ni ptala, jenže bratr Eliášek o ní mnoho nevěděl, jen to povídal, že se nezměnila, že je taková jako byla, že jde cestou boží, a dobrá, milosrdná a bratřím ve Lhotce příznivá a on, pán Rychnovský, také.“

Seděli, hovořili a zas o trestu božím, o moru.

Bratr Paleček vzpomněl také na krále, že nechce z Prahy, ač mu všichni radí, aby odjel do zdravého města, sic že v králově dvoře dosud nikdo neumřel, ani nestonal, ale ta metla boží švihne třeba z čista jasna a nic si nevybírá.

„A králova rodina," podotkla větší Dorotka.

„Tak, strach o ni, tak, ale nejvíc o bratra krále."

Bylo již pozdě, za soumraku, když se bratr Paleček vracel domů. Králův dvůr stál v samé záři. Hořelať před klášterem sv. Ambrože vysoko narovnaná hranice dříví. Vše kolem zjasnila svým prudkým, klidným světlem, nejostřeji králův dvůr naproti za příkopem.

Bratr Paleček měl jasnou cestu k bráně i za branou. U královy kuchyně se zastavil. Potkal tu Pícka, mistra kuchyně, který ihned spustil patrně vzrušený:

„Bratře Palečku, víš-li, že u nás, ve dvoře —"

„Mor," vpadl Paleček zaleknut.

„Tak, mor. Kotvic se roznemohl."

Mínil nejvyššího vrátného Hanuše z Kotvic.

„A je zle —"

„Zle, a není sám, Kotvic, už není sám, teď před chvílí jsem slyšel, že také dva z pacholků ve stáji u koní se roznemohli."

„Tak je to tu, pán bůh s námi. To bratr král, to bratr král —"

A kráčeje chodbou ke své komoře, opakoval si polonahlas:

„Musí, teď musí."

A opakoval to „musí" nazejtří před polednem, když uslyšel, že oba pacholci zemřeli v noci a Kotvic nedlouho po ránu.

* * *

Do týdne, do konce října, splnilo se přání králova šaška. Král Jiří povolil, ustoupil moru. Odjel z Prahy s rodinou a s nevelkým průvodem. Kutnou Horu vybral si za své nové sídlo. Zůstal v něm několik neděl, až do konce listopadu, kdy opustil Vlašský dvůr, své bydliště, a jel s rodinou a s dvorem na severovýchod přes Chrudim, Hradec Králové k hranicím svého království. Poslední nocleh v Čechách měl na svém hradě v Náchodě, odkudž dne 27. listopadu (1463) vyjel záhy z rána. A záhy po ránu byl už za hranicemi, na půdě svého hrabství kladského.

Král seděl v kožichu a sobolí čepici v komorním voze kožišinami a koberci dobře opatřeném proti větru a zimě. S králem jela králová Johanna a Hynek, její jedenáctiletý synek. Sedmiletá její dcerka Ludmila a mladičká desítiletá snacha Kateřina, choť Hynkova, vezly se s pannou Machutovnou, společnicí a opatrovnicí princezny Kateřiny; jely v druhém komorním voze rovněž pohodlně zařízeném. Starší synové královi, královnini nevlastní, Viktorin a patnáctiletý Jindřich, jeli s dvořany na koních poblíže králových povozů. Za těmi hrkotaly nevalnou silnicí prostší vozy také s dvojspřežením, s vozataji nad podsedním, vezoucí komorné a služebnictvo a za těmito jiné vozy s truhlami a bednami i s královninou kuchyní, kterou spravoval její mistr Jan Taš z Hlince. Na konci toho dlouhého průvodu tak jako na čele jeho houfec kopinníků dobře ozbrojených.

Jeli mezi lesnatými chlumy a kopci, mezi Borem a Vrchmezím, přes Levín dřevěné městečko, dál pod královským hradem Homolí, s jehož cimbuří pozdravily krále a jeho rodinu, když dojeli na úpatí hradního vrchu, veselé, hlučné fanfáry hradských trubačů. Jeli dál v lehké chumelce, která se spustila,

jeli roubenými dědinami ježatých, doškových střech, poli, mezi kopci a hustými, černými lesy, až za večerního soumraku vyvstal před nimi na vrchu kladský hrad s vysokou věží, s mohutnými hradbami a baštami.

Už tam svítili tak jako v městě dole pod hradem.

Tam, obzvláště na náměstí, plno světel, svítilen, pochodní, planoucích smolných loučí, jejichž plameny prudko planuly v studeném větru a ozařovaly zástupy Kladských čekajících na svého krále. A zvony na věžích se rozhlaholily, když král dojížděl k městu a hlaholily dál, když vjížděl s průvodem, po jehož bocích a při komorních vozích jeli jezdci nesoucí hořící světla.

Král se dole v městě dlouho nezdržel, jen co jej purkmistr a městské právo uvítali. V zástupech, které čekaly a tísnily se, nebylo mnoho těch, kteří krále té chvíle spatřili. Po krátkém uvítání dal se na hrad; s ním za komorními vozy doprovod dvořanů na koních a část těžkých vozů. Jako ohnivý had vinul se ten průvod příkrou cestou vzhůru na hrad v záři planoucích světel zmítajících se v chumelce a větru, až v branách hradu a v jeho hradbách hasl a zanikl.

Ten, kdo dole na náměstí nejúsilovněji se tlačil ze zástupu, aby se dostal ke královu vozu, byl schudlý český pán, pan Jan z Vismburka, mající stálé obydlí v Kladsku. Znali jej dobře nahoře na hradě v králově kanceláři, znal se dobře s hradním hejtmanem Velflem z Varnsdorfu, ale znali jej i v králově kanceláři v Praze, kam letos v lednu zajel si nezván, nevolán, aby pověděl o tajné bulle papežově Vratislavským a pak v červnu, aby obšírně vylíčil, jak pape-

žův legát, kretský arcibiskup Jeronym, srazil se s vratislavským biskupem Joštem, div že se neservali.

Ale tenkráte, kdy jej přijal také král, hned po tomto slyšení tajně navštívil na hradě sv. Václava římského administrátora arcibiskupství, Hilaria. Navštívil jej v jeho bytě u svatovítského kostela a vyřídil vzkaz papežského legáta i odevzdal jeho list. Teď vyhlížel krále Jiřího, o němž povědět Vratislavským chvátal nedávno, po brněnském sněmu svatomarkytském. Teď krále ani nespatřil. Darmo však přece nešel. Šedivá, chytrá jeho očka měla tu co pozorovat a také než se průvod z náměstí hnul, zvěděl, že kancléř s králem nepřijel, jen sekretář Jošt.

Nazejtří vydal se nahoru na hrad, kdež bylo velmi rušno. Sekretáře však nespatřil a nemohl se mu přihlásit jak zamýšlel. Až druhého dne přijal jej pan Jošt, který hned jak Vismburský vstoupil, zeptal se s úsměvem, tak co nese nového.

„Zatím mnoho ne a nic nového," odpověděl hbitě Vismburský. „To není nic nového, že Vratislavané jsou jako dříve proti králi J. Milosti a teď ještě hůř a že jsou ustavičně s legátem, že ustavičně na něj chodí a na J. Milost žalují. Také by ustavičně psali do Říma a jaké věci! Teď naposledy, to jsem na jisto zvěděl," očka jeho zamžikala a široká tvář jeho se usmála, „podařilo se mně, opravdu podařilo," ruce si zamnul a povídal co Vratislavští teď zvláště těžko nesou, že zas o nové křivdě křičí, že král J. Milost se zmocnil hradu Fürstenštejnu, že ustanovil nového hejtmana v Polkenhajnu, Hajka Čirna, dosavadního hejtmana že propustil, ten že je teď tu, v Kladsku, a také na Lehnhausu hradě že J. Milost ustanovila nového hejtmana.

„Protože poslouchali víc papežova legáta než J. Milost," vpadl přísně králův sekretář.

„Tak, tak, pravda svatá," horlivě přisvědčoval Vismburský, „a tak je to spravedlivé, a Vratislavané neprávem křičí, a ještě to, že J. Milost, aby je do kleští dostal, ustanoví novou správu také v jiných městech a kupuje ještě jiná pevná sídla a hrady."

Tu Vismburský sám vyzvídal. Odmlčel se, hledě na oko klidně na králova tajemníka. Ten však na to jenom zkrátka:

„O těch koupích nic nevím. Hle, Vratislavané již z pouhých řečí mají strach."

„A jaký! Legáta úsilně žádají, ať vydá zákaz, ať žádný v Slezi pod trestem klatby neprodává zboží nebo hradu J. Milosti a také ať o tom píše papeži."

„Aby král nesměl si koupit ve své zemi — A co legát —"

„Zatím nevím, ale již teď bych mohl říci —"

„Že to udělá," vpadl sekretář.

Vismburský pohladil si svůj masitý nos i plavé kníry, sebelibě se usmál a s jistotou řekl:

„To jistě zvím, zajedu do Vratislavě."

„K legátovi," zažertoval štiplavě pan Jošt.

„A třeba k legátovi," notoval chytře Vismburský. „Pravda, že ne přímo, ale jistě zvím, jak jsem pravil. Dověděl jsem se jinačích věcí," dodal chlubivě.

Ještě toho dopoledne oznámil sekretář králi o návštěvě Vismburského a co přinesl o Vratislavských. Král chmuřil čelo.

„Jim už jen legát pánem, a já abych ho prosil o dovolení, smím-li si koupit nějaké zboží ve své zemi, nebo smím-li propustit nespolehlivého služeb-

nika.“ A přísně dodal: „Páni Vratislavané uvidí, kdo ve Slezí panuje.“ —

Když potom za týden meškal sekretář Jošt opět a krále dopoledne jako každého dne, ohlásil komorník, že přijel rychlý posel z Prahy.

„Hned ať vejde,“ poručil král.

Posel, mladý zeman, oznámil, že přijíždí od pana kancléře. Král nejprve s poslem samým promluvil, jak je v Praze, co mor, polevuje-li. Odpověď nepotěšila: že je stejně, lidé že ustavičně umírají.

Posel propuštěn, sekretář prohlédnuv pečeti balíčku, rozdělával jej. Král napjatě přihlížel a dychtivě se optal, píše-li kancléř o Praze, jak je v Praze.

„Milosti,“ oznamoval sekretář nahlížeje do kancléřova listu, „píše, ale bohužel, že není líp, mor nepolevuje, lidé ustavičně mrou. A posílá dva listy, jeden z Nového Města —“*)

„Od císaře. A druhý —“

„Od pánů Benátčanů.“

„Ten přečti nejprve,“ poroučel kvapně král.

Sekretář letmo přehlédl přípis mocné republiky a hned hlásil:

„Milosti, to je nenadálá a nedobrá novina. Vojvoda benátský a rada oznamují Tvé Milosti, že papež chystá válku proti Turkům, že svolá křesťanstvo do pole, že vyzdvihne kříž, že on, papež, sám vojsko povede a že je, Benátčany, svým legátem vyzval, aby se také vypravili, koráby a vojsko proti nevěřícím, vévoda Burgundský že již slíbil.“

„A Benátčané také, to mně ohlašují,“ vpadl král prudčím hlasem.

*) Nové Město za Vídní.

„Tak, Milosti. Oznamují, že se papeži už zavázali proti Turkům."

„A před tím slíbili mně! To papežovo dílo! Přispíšil si, aby zmařil náš spolek knížat proti Turkům bez něho. Čti."

Sekretář četl zvolna, neboť čta, hned také překládal z latiny do češtiny. Když dokončil, řekl král zamračeně:

„Na Turky tedy nepotáhneme. Ale francký král také ne, ten jistě nepůjde s papežem, polský také ne, a uherský — ten — Uvidíme. A co císař."

Sekretář hlásil, že císař posílá psaní dvě, jedno vlastní a druhé papežovo, to že poslal papež císaři a teď že císař je posílá králi, aby zvěděl jakého je papež smýšlení.

„Přečti to papežovo."

Král seděl nehnutě, hledě na čtoucího, záhy však sebou škubl a ze tváře zmizel mu klid.

„Domníváme se," četl-překládal sekretář, „že Velebnosti Tvé není neznámo, kterak Jiří, král český, s katolíky ve svém království nakládá, ano nám, kteří opodál žijeme, každodenně zaléhají uši naříkáním a křiky nad ukrutností, které proti nim se dopouští."

„Jaká to zloba," přerušil král nemoha se zdržeti v svém popuzení, „kterak křivě obviňuje!"

A dál naslouchal mračně co papež psal, že on, papež, ví, co král zamýšlí, jaké dělá návrhy k záhubě víry a k rozplození kacířstva, zatvrzelé jeho srdce že se nikdy neobměkčí, císař že za krále sliboval, k vůli císaři že papež dosud shovíval, ale teď on, papež, zaklínán prosbami ze všech stran, aby nedal ovcí věrných sežírati vlku dravému, že nemůže prodlévati, aby nečinil, co povinnost činiti káže.

„Vlk, dravý vlk," opakoval si král se zlostným úsměškem, když sekretář dočetl. „Ale papež nechce s námi pokoje, s Turky by se spíše smířil. Ví, co povinnost mu káže, ale já také, já také. A císaři napíšeš," poroučel sekretáři, „že mu děkujeme a že k němu vyšlu poselství, které mu vše vypoví, také jaký jsem dravý vlk," přidal hořce, „a poselství naše že přijede co nejdříve, jen co poleví ta metla boží."

* * *

Za nějaký den, bylo koncem adventu, přihlásil se návštěvou Joštovi sekretáři pán Vismburský, který se právě z Vratislavi vrátil, tajně tak jako tam z Kladska zajel.

„Dlouho jsi se zdržel."

„A dost jsem pospíchal, ale opatrnost i překážky, ty zdržely."

„Co nového."

„Nejprve, že jsem hned a bez obtíží přezvěděl, jak se Vratislavané lekli, když zvěděli, že král J. Milost přijel do Kladska. Z toho poplach, leknutí, že král přitáhl na ně, že na ně uhodí brannou rukou. Hrdinové! Jak se kasali, krále chtěli vypudit —"

„A co teď —"

„Ze strachu nevycházejí. Teď nové leknutí. A to je novina. Legát dostal nedlouho před tím než jsem z Vratislavi vyjel, sem do Kladska, dostal z Říma zprávu, že papež zdvihne kříž na Turky, že sám povede vojsko proti nim, oznámil to kardinálům, svolal je do konsistoře, byla velká a slavná schůze v říjnu, a tam to papež vyhlásil."

„To již víme, o tom kříži jsme již zpraveni."

Vismburský byl překvapen, hned však dále

oznamoval, co ten posel z Říma sám vypravoval, jaká to byla schůze, ta kardinálská, a papež jak mluvil, jak dlouho, přes hodinu, až pak už nemohl, musili jej skoro odnést. Nu, starý, nemocný —"

„A co mluvil, víš-li."

„O té válce proti Turkům, po jaře má začít; ve Vlaších u Jakýnu sejdou se vojska ze všech zemí, teď bude hlásán kříž. A toho se Vratislavané hrozně lekli."

„Proč."

„Že budou opuštěni, neboť legát má odejet z Vratislavi pryč do Branibor a tam do těch zemí v sousedství, má tam spravovat a vést to kázání kříže; toho se nejvíc lekají, že papež bude mít teď jen Turky na starosti, jich Vratislavanů že již nebude tak chránit. A teď žádají zvláštní pomoci."

„Jaké."

„Naléhavě žádají legáta, ať oznámí do Říma o změnách, které král Jeho Milost v Slezi učinil, ty koupě hradů že jsou na jejich sevřeni a oslabení, a žádají, aby legát sám bez odkladů ty prodeje zakázal, a legát, jak jsem zvěděl," dodal Vismburský pochlubně, „jistě tak učiní. A Vratislavané sami také již psali do Říma a chystají, vím to jistě, ještě zvláštního posla do Říma. Takový mají strach, ale," začal mluvit sníženým hlasem jaksi důvěrně než i vychloubavě, „také v jiných městech v Slezi se lekají, že J. Milost také u nich dokročí a ustanoví nové správy."

„Kdo jim to namluvil, nalhal," divil se tajemník. Víc neřekl, ale hned zas o Vratislavských, zdali také jeho, Vismburského, se vyptávali, a co jim pověděl, dodal s úsměvem.

„Byli by rádi zvídali, ale já se vyhýbal a kde jsem

se nemohl vyhnout, pamatoval jsem se. Nejednalť jsem s nimi poprvé," dodal usmívaje se sebevědomě.

To však sekretáři nepověděl, že se sice ve Vratislavi tajil, ale že večer po příjezdu vklouzl do domu městského rychtáře Horninga, že se u něho drahnou dobu zdržel, že mu vykládal o změnách ve správě měst a hradů, které ještě budou a že také přidával a přilhával a jako tajemství rychtářovi svěřil, že teď nejdříve na ráně budou Střihomští, král že je na ně rozezlen, že se na ně chystá. To si vymyslil pro svou důvěrnickou váhu a důležitost. O tom sekretáři Joštovi ovšem nepověděl ani slova a také ne o tom, že po návštěvě u rychtáře Horninga byl, také tajně a také večer, v domě legátově, že jednal sám a sám s Baltazarem z Piscie, farářem z Benátek, důvěrníkem a sekretářem legátovým.

Od králova sekretáře odcházel spokojen; dostalť slušnou „náhradu za cestu" tak jako ji dostal ve Vratislavi u rychtáře Horninga i v domě legátově — Tu i tam uznali jeho služby a všemu uvěřili. Všemu.

* * *

Před samými svátky vánočními, odpoledne před Štědrým dnem, přijel do Kladska na hrad zvláštní posel s několika jízdnými průvodci. Zavedli jej k sekretáři Joštovi; tomu však psaní, které přinesl, nesvěřil, poněvadž měl nařízeno, aby je odevzdal jen do rukou králových a nikomu jinému.

Stalo se jak posel žádal. Král jej přijal a vzal od něho list. Posílal jej braniborský markrabí Albrecht. Když král posla propustil, sám rozdělal psaní. Bylo německé. Králova chatrná znalost německého ja-

zyka nestačila, aby plně vyrozuměl, co je v tom tajném psaní; jen to vystihl král, že přináší důvěrnou, velmi důležitou zprávu. Sekretář Jošt ji přečetl a vyložil.

Markrabí „u veliké tajnosti" svěřoval, že vratislavský legát papežský jednal skrze poselství s ním a před tím také s bratrem markrabovým kurfirstem Fridrichem, aby je získal proti českému králi; slíbil za to nejen mnoho peněz, ale i některé části koruny české ve Slezsku, a že by jej, markrabího, stolice římská usadila na český trůn.

„Již tak daleko!" vyrazil král do sekretářova čtení, ale hned zase naslouchal napjatě, co sekretář dočítal, že ani bratr kurfirst ani on, markrabí, toho nabídnutí legátova nepřijali, že je zamítli.

To oznamoval německý kníže, který se po smrti mladistvého krále Holce ucházel o českou korunu. Tenkráte mu jí sněm českých stavů nedal, nýbrž panu Jiříkovi; teď mu ji nabízel papež sám, bez českého sněmu, a markrabí zamítl.

„Markrabí nechce naší koruny," řekl zamračeně král, když sekretář dočetl, „protože nechce války. A tu by s námi měl, a krutou. To markrabí ví. V tom by mu papež nepomohl. Ale papež nepovolí. Když nekoupil braniborského, bude kupovat jinde. Toť jeho jediné snažení, složit mne s trůnu, zničit nás. A již nakládá s našimi zeměmi jako se statkem odumřelým, rozděluje, uděluje čeho ještě nemá. A bohdá mít nebude," dodal král tvrdě.

* * *

Kdo kromě sekretáře o listu braniborského markrabí zvěděl, byla králová Johanna. Král k ní zašel

hned po té, když věc s tajemníkem vyřídil. Žasla, vzrušila se papežovou nabídkou oběma Braniborským.

„Tak úkladně jedná," přidal král, „ale ukážu mu. Zkazil nám spolek proti Turkům; ale my jednat o spolek nepřestaneme, o spolek knížat a koncilium. Vyšlu poselství k franckému králi, ten s papežem nepůjde, vyšlu poselství k Matyášovi," myslil svého zetě, uherského krále, „jen co se vrátí z Bosny. Snad už tu bude brzo. Daříť se mu tam dobře, Turky žene před sebou —"

„Aby tak nebyl doma až Kunka —" Královna se zamlčela, upírajíc zrak na manžela. Vzpomněla na jeho dceru, svou nevlastní, Kateřinu Kunhutu, královu milou „Kunku", o které měli zprávu z Budína, že již brzo po svátcích, v lednu, nejdéle v únoru povije děťátko.

„Kdybych k ní mohla," dodala králová upřímně.

„Kdyby bylo možná — Ale dá bůh, budeš šťastnou bábou a mladou," dodal s úsměvem. „Ty bábou a Kunka, naše rozmilá Kunka mateří. To děvčátko mateří —" vzpomněl s citem.

A Kunka šla s ním i když se vracel od královny a byla s ním, když se octl ve své komnatě; byla s ním, ne uherská královna, ale panenka jak byla před třemi roky, když ji odvezli do Budína. Měl na očích dvanáctileté děvčátko, štíhlé, útlých ramínek, rozpuštěných vlasů s ozdobným pentlíkem přes temeno, viděl vážný pohled jejích sivých očí — Dojat na ni vzpomínal —

36.

V polovici ledna (1464) odjel král Jiří z Kladska na Moravu do Olomouce. Vypravil se tam v kotčím voze s nevelkou družinou a s houfem strážné jízdy. Odjel hned po tom, když došla zpráva, že papežský legát ve Vratislavi vydal obecný zákaz ve Slezsku a v Lužici, aby nikdo žádných hradů nebo tvrzí králi Jiřímu neprodával ani s ním nesměňoval leda s povolením papežovým pod trestem klatby a stavení služeb božích.

Pro tento zákaz král Kladska neopustil, nýbrž aby sobě zavázal olomoucké měšťanstvo, většinou katolické a kalichu nepříznivé, novou přísahou poslušnosti a věrnosti.

Královna Johanna nedočkavě čekala návrat svého manžela. S účastenstvím také na to myslila jakou měl a bude mít cestu za té těžké nepohody, za krutých mrazů v ten čas panujících a za divokých metelic sněhových, které přes tu chvíli zabouřily. A na to nejvíc myslila, jak král pochodí. Vědělať, že bude mít řízení nejen s Olomouckými, ale také s oběma knížaty olešnickými, Kunrátem Černým a Kunrátem Bílým, obzvláště však s vratislavským biskupem Joštem, kterého si také pozval do Olomouce.

Za sněhové bouře, bylo na samém konci ledna, vrátil se král do Kladska, ohlásiv svůj příjezd zvláštním poslem. Dole v městě nezdržel se ani chvilku, rovnou vyjel nahoru na hrad. Vrátil se spokojený. Olomoučtí bez potíží, ochotně obnovili slib věrnosti, a také s vratislavským biskupem nebylo nesnází. Tentokráte biskup Jošt souhlasil s králem, byl proti zákazu legátovu.

O tom všem svém jednání pověděl král hned, když se s rodinou uvítal, králové. Překvapil ji také novinou, že papežský legát už opustil Vratislav a vydal se do Branibor, aby tu řídil a spravoval hlásání kříže proti Turkům a že Vratislavští chystají nového posla do Říma, aby znovu žaloval na něj, na krále, aby papež zabránil prodej nebo směnu hradů jemu, králi —

Týden po tom ohlásil mu hradní hejtman Velfl z Varnsdorfu, Němec, pánu svému však věrně oddaný a hovořící po česku jako rozený Čech, muž vysoký, lysého čela, naryšavělé brady a modrých, blýskajících se očí, že přibylo na hrad poselství města Střihoma a že prosí o slyšení.

„Ze Střihoma? Teď?" divil se král. „Kdo —"

„Purkmistr a dva konšelé. Zadržel jsem je, Milosti, tu na hradě, nepustil jsem jich dolů do města, nerad bych, aby čekali v městě na hospodě."

„Proč to. A co chtějí."

„Přišli prosit o milost, jsou všichni ustrašeni. Dostaliť zprávu, že Tvá Milost se na ně prudce popudila, že chce na Střihom udeřit brannou rukou a ztrestat je."

„Co mluvíš! Proč bych je trestal. Nic neučinili, poslušnost zachovávají, proč bych je trestal —"

„Dostali takovou výstrahu."

„Od koho —"

„Od Vratislavských."

„Oh, milí Vratislavští! Už i jiné popuzují —"

„Vratislavští je varovali, a že mají, oni Vratislavští, o tom tajnou, jistojistou zprávu odtud — z Kladska."

„Odtud! A od koho!" žasl král.

„Milosti, to je to, proč jsem je zadržel tu na

hradě, aby se nesetkali třeba náhodou s tím, kterého se Vratislavští dovolávají," Velflovi se kmitl na rtech kousavý úsměv, jakým rád doplňoval nebo sesiloval svou řeč, „s pánem Vismburským, a pán Vismburský aby se nelekl a — nezmizel z Kladska."

„Vismburský? Ajhle," zvolal král velmi překvapen. „A od Vratislavských že to vzkázání Střihomští mají a Vratislavští od Vismburského. A že Střihomští nic od něho, od Vismburského nemají?"

„Ne, Milosti, ten jim nic nevzkázal."

„Znají se s ním?"

„Neznají, ale Vratislavští, s těmi je pán Vismburský známější." Velfl se kousavě usmál.

„Tak jako s námi," přidal král přísně, „to jest, že by sloužil Vratislavským tak jako nám. To je zlá, zlá věc."

„Ráčíš-li Střihomské přijmouti."

„Tak, přijmu a hned."

„Přivedu je. Až bys je ráčil propustit, svedl bych je jako náhodou s Vismburským. Uviděl bych, jak se znají." Velfl se opět zle usmál. „Pro Vismburského jsem už poslal."

„A hned mně pak oznámíš, kterak jsi shledal."

Za chvíli po té uvedl Velfl střihomské poselstvo ke králi, dva statné konšely v pěkných kožichách a purkmistra, muže slabší postavy, šedých vlasů, také pěkně oděného. Ten uměl slušně česky, takže nebylo třeba tlumočníka.

Vstoupili patrně plní strachu, neboť Velfl se jim nezmínil o tom, že král se divil proč přijeli, že proti nim nic nemá. Padli na kolena, král je však ihned vyzval, aby vstali. Purkmistr proslovil proč přijeli a že byli varováni od Vratislavských.

„Od Vratislavských," opakoval král a přísně

připomenul: „Bývali jste s nimi v jednotě, pravda, ale teď není příčiny proti vám, slib poslušnosti, který jste před pěti léty dali, zachováváte. Jak mohli Vratislavští vám takovou nepravdivou věc namluvit."

„Milosti, vzkázali nám to důvěrně a že to jistotná zpráva odtud, z Kladska, od nějakého pána Vismburského, ten že jest jim víry hodný."

Velfl stojící za křeslem královým usmál se svým úsměvem.

„A tak jsme Milosti královská uvěřili a lekli jsme se velmi a proto jsme přišli prosit o milost a povědět čistou, svatou pravdu, že jsme se ničím neprovinili, že jsme se ničeho nedopustili proti Tvé Milosti, že Střihom je Tvé Milosti stále otevřený, že jsme Tvé Milosti věrně poslušni."

„Věříme vám, nic se u vás nestalo, jeďte domů bez starosti, nic jsme nechystali proti vám a také nic nebude, dokud budete jako dosud věrní a poslušní. Byli jste křivě zpraveni, zlí lidé to vymyslili."

Král nikoho nejmenoval, o Vismburském jakoby byl neslyšel.

Střihomští poslové patrně potěšení milostí královou a jeho blahosklonnou výpovědí odešli, hluboko se uklánějíce. Velfl s nimi. Z předsíně zavedl je do vedlejší jizby a vyzval je, aby tu počkali, že by s nimi rád ještě promluvil, za chvíli že se vrátí. Z předsíně však neodešel. Čekal tu na Vismburského. Schudlý pán nic nevěda, ani netuše vstoupil usmívavě, ruce si zamnul, tak že přišel, aby se přeptal, čeho si pan hejtman přeje.

„Přijeli sem tvoji dobří známí, rádi by tě uviděli."

Otevřel dvéře do vedlejší jizby a pozval Střihomské, aby vstoupili. Číhavě pozoroval měšťany

i Vismburského. Na pohled seznal, že Střihomští se diví a pán Vismburský také, to jest, že se vespolek neznají, čemu až do této chvíle zplna nevěřil; ale když obrácen k Vismburskému dodal, to že jsou poslové ze Střihoma, postřehl, že se pán Vismburský zarazil a na Střihomské ulekaně upřel oči.

„A tuto je pán z Vismburka," oznámil Střihomským, „znáte jej."

Purkmistr překvapen tak jako jeho druhové odvětil, že pána neznají, jen podle jména, nic jinak, že jej teď poprvé vidí. Tuto odpověď pronesl purkmistr ihned a bez rozpaků, jistotně.

„Tedy netřeba déle jednati. Jeďte s pánem bohem, nic se nebojte, nemějte žádných starostí, jak král J. Milost vám poručil."

Střihomští poslové užaslí pohlédli na Vismburského, tázavě na Velfla. Ten však ani nehlesl a podal jim ruku. Odešli. Vismburský přestal se usmívat, přestal si ruce mnout; znepokojen hleděl za odcházejícími. V tom jej oslovil hradní hejtman:

„Tak, pane Jene, Střihomských jsi neznal."

„Neznal, jak bych znal," chvatně přisvědčoval Vismburský, „jak bych je znal, teď poprvé jsem je viděl, teď poprvé."

„Ale před tím jsi s nimi mluvil a jednal."

„Já?" žasl Vismburský. „Jak živ ne, dnes, jak pravím, jsem je poprvé viděl."

„Sám jsi s nimi nejednal, ale skrze jiné, vzkazoval jsi jim —"

Vismburský sebou škubl.

„Já? Milý pane hejtmane, já? Nejednal jsem s nimi, nic jsem jim nevzkazoval, na mou věru."

„Ale to je pravda," vskočil Velfl pánovi do řeči, „že jsi přinesl odtud, z Kladska, do Vratislavi, že král

J. Milost se na Střihomské popudil, že chce na ně brannou rukou udeřit; to jsi pověděl Vratislavským a Vratislavští to vzkázali Střihomským, varovali je. To je pravda."

Vismburskému za té řeči zamžikaly oči, ale začal se i usmívati. Byl to trapný úsměv z leknutí a rozpaků.

„Pane hejtmane, nic jsem neřekl, nic takového nebo podobného, a nic Vratislavským," ujišťoval pán už vzrušeně, „jistě nic, jak bych těm, jak bych mohl, pane hejtmane!"

„To nám povíš ty sám, sám, buď teď bez nucení nebo se přiznáš jinak. Rozumíš mně."

Otevřel dvéře na chodbu a zavolal:

„Pojďte!"

Vstoupili ozbrojený žoldnéř a muž v krátkém kožichu, černovlasý, tváří plných důlků po neštovicích. Byl to žalářník, Vismburský jej znal. Bezděky na krok ustoupil a hleděl ulekaně na Velfla. Ten nevšímaje si ho, poručil vstoupivším:

„Odveďte pána."

Oba muži, před tím poučení, chystali se vykonati rozkaz.

„Pane hejtmane," vyrazil zděšený Vismburský hlasem jako zaškrceným a prudce pokročil k Velflovi, „co myslíš, já nic —"

„Uvidíme," Velfl se usmál, „zatím nezbývá nic než abys šel a rozmyslil si."

Otočil se a vkročil do vedlejší jizby.

Vismburský musil se svými průvodci. Šerou chodbou kráčel ne čile jako jindy; krok jeho byl jako usláblý. Věděl, že jej vedou do vězení a odtud pak — Hrozné pomyšlení. Pohrůžka Velflova, že jej budou vyslýchat na mučení, šla s ním. Jako zmožen sklesl

na židli v klenuté, vybílené jizbici. Zděšeně se jí rozhlížel. Nebyl to žalář, ale do žaláře jej vsadí, tu ho nenechají a ze žaláře — Zachvěl se při tom pomyšlení, prudce vstal, chytiv se za hlavu a přecházel jizbicí. Vratislavským klel, sobě lál, co že tak žvavě mluvil o Střihomských, nač si tu schloubu vymýšlel — Hned však sám sebe omlouval, že to byl jen šproch, a ti kramáři Vratislavští mohli mlčet, ti se mu odsloužili, hned to vzkázali i s jeho jménem těm druhým kramářům, a ti hned za tepla s tím ke králi — a teď — teď — mučení, oh, jistě, Velfl nepoleví; na mučení, pro Krista Ježíše.

V tu chvíli meškal Velfl u krále. Podával mu zprávu, kterak se Vismburský setkal se Střihomskými.

„Je zřejmo, Milosti, že Vismburský to Vratislavským řekl, že s nimi jednal, a," usmál se, „ne poprvé."

Král sedě v křesle, prudce spustil ruce dlaněmi na kolena. Velfl dobře znal to znamení královy nevole.

„Tak nás klamal!" zvolal král zamračeně. „Sloužil Vratislavským jako nám. Zrada, šeredná zrada. A jak dlouho již," dodal král prudce, „jim slouží, co všechno jim donášel, i lži, lži. Zrada, ohavná zrada."

„Vyzvíme na něm se svolením Tvé Milosti —"

„Ať poví, ať se přizná."

„Bude toho víc, hodně víc," Velfl se usmál, „třeba až ustrneme."

37.

Toho dne nechali Vismburského ve vybílené, klenuté jizbici, a také přes noc. Ta byla velmi zlá.

Pozdě usnul, neklidně spal, těžké sny jej děsily, a když se vytrhl a zase bděl, po tmě a v chladu, hlodalo zas pomyšlení, že bude tázán útrpným právem. Po ránu zavedli jej z jizbice po schodech níže do šeré chodby, tou do tmavého vězení o malém, zamřežovaném okénku; tu zůstal až do odpoledne, kdy pro něj přišel černovlasý žalářník s bičicem. Za světla planoucích loučí zavedli jej do sklepení nedaleko jeho žaláře. Bylo vyzděno z neotesaného, neomítnutého kamene, osvětleno dvěma pochodněma zaraženýma v železných kruzích ve stěnách a lojovou svící hořící na stolu hrubého díla.

Pan Vismburský třesa se překročil práh hrozné místnosti; ustrašeně se ohlédl, těžký žebřík prostřed do klenutí vzepřený s provazem a kladkou, dřevěný hrubý sloup s kolem nahoře a po straně s klikou, špinavý, lojem pokapaný stůl, na kterém ležel svazek velkých lojových svíček a smolné pochodně. U tohoto hrozného náčiní stál dlouhý suchý chlap, mistr jejich, kat; už čekal.

Pán Vismburský odvracel oči od mučidel, od kata; do země je upíral, na bídné, hrubé dlaždice. Záhy však vztýčil hlavu. Vešelť písař z hradní kanceláře, znal jej, teď „krevní písař", s úzkou knihou černých desek pod paždí, s ním velitel hradní posádky a za nimi hejtman hradní, Hans Velfl.

* * *

Po té pozdě odpoledne hlásil se králi Velfl, který jej ihned přijal. Hradní hejtman oznamoval, jak bylo s Vismburským na mučení. Než na ně došlo, vyzval ho Velfl znova naléhavě, aby se dobrovolně přiznal, že vidí, co jej čeká.

„Zapíral, dušoval se, že Vratislavským nic nezradil, že nic s nimi neměl, nikdy nic nejednal, také ne o Střihomských. O těch však na konec připustil, že o nich snad mluvil, ale někde v krčmě při korbeli, žvavě mluvil, aby se pochlubil, že jen tak nadhodil a z toho pak ty řeči a varování Střihomských, to že nechtěl, na to ani nepomyslil. Běželoť mu, Milosti, o to, aby na něm nezůstalo, že jednal s rathousem Vratislavským. A tak jsme zkusili jinak, když tak tvrdě zapíral. Muka těžko snášel, úpěl a křičel a dost brzo vyznal, že s rathousem vratislavským jednal, jmenovitě s rychtářem."

„A ne poprvé," podotkl zamračený král.

„Ne poprvé," opakoval Velfl. „Přiznal, že ne jen o Střihomských Vratislavským řekl, ale to že byla vymyšlená věc. Pověděl víc, že již před tím odtud donášel. A měl společníka —"

Král překvapen upřel na Velfla oči.

„Kterého —"

„Čirného."

„Ah, toho! Toť by bylo možná. Čirne asi nemůže zapomenout, že jsme mu vzali správu Polkenhajna. Co s ním —"

„Je už tu na hradě, sedí v žaláři, zítra bude tázán."

„A Vismburský —"

„Ten ještě poví, Milosti, až po druhé, dnes ho musili nechat, mnoho nesnese, omdlel, když mu pálili bok. Za nějaký den, až se vzpamatuje, přijde opět na žebřík, tu poví víc —" Velfl se odmlčel, pak mluvil volněji čekaje, jak bude král překvapen novou novinou. „Poví o tom, že chodil tajně nejen na rathouz, ale," hejtman se usmál, „také do legátova domu."

„Myslíš-li, že opravdu!"

„Nejednal-li, Milosti, s legátem, jednal jistě s jeho sekretářem, s tím vlašským farářem. Nu, zeptáme se pro jistotu," dodal s úsměvem, „zeptáme se a on poví, jistě."

* * *

Pozejtří, bylo v druhé polovici února (1464), přijel z Prahy rychlý posel. Do Kladska dorazil za náhlé oblevy po krutých mrazích; pršelo i sníh padal. Král přijal posla ihned a první nač se otázal, bylo, jak je v Praze, co mor. Že je mírnější, uslyšel král, lidí že již tolik neumírá, ale že uhodil jiný nepokoj, bouřky že se strhly, Římané, jednušky že je začali, jejich kněží na hradě, že štvou na kázáních, krve páně, kalicha že nejen nectí, ale tupí jej, a pořád jen o kacířství, pro ně že bůh trestá Prahu morem a tak daleko že se opovážili, jako kněz Michal, vikář pražského kostela; tu se posel odmlčel, jako by se bál povědět. Ale pověděl, že ten vikář Michal skoro na plno s kazatelny volal, že král, hlava kacířská, je všeho vinen. Král pokýval hlavou; vzpomněl, že o tomhle zuřivém knězi Michalovi slyšel předloni o valném shromáždění všech kněží pod jednou i pod obojí, o zachyceném psaní toho vikáře Michala, kterým psaním tupil jej, krále, obzvláště tím, že v králi není jediné žíly křesťanské.

A posel dále pověděl, jak se Praha tím pobouřila proti Římanům, proti kněžím jednuškám obzvláště studenti a také obecný lid, ti že chtěli vtrhnout do hradu a chtěli uhodit na kanovnické domy, nejprve na dům římského administrátora, Hilaria, že pan podkomoří Valečovský má s tím velkou potíž a starost, stěží že ochránil kanovníky a doktora Hilaria.

„Je-li už pokoj," zeptal se král.

„Není, Milosti, bouření nepřestává, je strach velkého krveprolití."

Tak poslova ústní zpráva. Ouřední, list královského podkomoří Valečovského, ji potvrdila. Krále velmi vzrušila. Bylo zle. Mor a ještě obecné povstání, krvavé bouře —

Král propustiv posla, chodil komnatou sem tam, nevšímaje si Jošta sekretáře; pojednou stanuv oznámil mu stručně své rozhodnutí, že pojedou do Prahy a sice hned, že musí zarazit zbouření, upokojit i trestat, ať vše přichystá na cestu, zítra že pojedou.

Královna, když jí král oznámil, co hodlá, se lekla. Připomenula mu, že je dosud strach z moru a také jaká teď necesta za toho hrozného povětří.

„Ne, má milá paní, není možná, musím jeti a pojedu."

Králová znala svého muže, jak je pevný, rozhodne-li se na něčem. Aby dál vymlouvala, toho se již neodvážila. Jen tím ji král utěšil, že se vrátí sem do Kladska ihned, jakmile pražskou bouři utiší.

Ustanovil, že zítra odjede. Na večer vyžádal si hradský hejtman slyšení. Král očekávaje, že nese nějakou zprávu o Vismburském a Čirnem, ihned jej přijal.

Velfl vstoupil velmi vážný, nezačal jak obvykle svým zvláštním úsměvem. Tentokráte rty nepohnul, modré oči se mu nezablýštěly. Všecka jeho tvář byla chmurně vážná.

„Jak je," zeptal se král zkrátka. „Zítra odjedu do Prahy."

„Zle je, Milosti, zle i dobře. Mohlo se stát hrozné neštěstí, oh hrozné, strašné, ale buď bohu chvála, již se nestane."

„S Vismburským něco —“

„Tak, Milosti. Prve jsme jej vyslýchali, je to selma, lotr —“

„Vyznal-li se —“

„Vyznal, a děsné věci pověděl. Není jen donášeč, špeheř, zrádce, ale chystal se také mordovat.“

A Velfl chmurně vážný vypovídal žasnoucímu králi, jak Vismburský na mučení se vyznal, právě teď, že se dohodl s vratislavským rychtářem Horningem a také s legátovým sekretářem, že krále otráví.

Velfl se odmlčel, hledě na svého pána. Ten sedě v křesle prudce sebou trhl a zvolal:

„Legátův sekretář? A což legát — Tázal-li jsi se také na něj?“

„Jak bych neotázal, otázal jsem se a důtklivě, o tom však Vismburský nic nepověděl, s legátem že nejednal. To řekl.“

„Věřím. Chytrý legát má lstivého, protřelého sekretáře. S tím Vismburský to smluvil.“

„S tím Vlachem, tak, Milosti, a s Horningem, ti že ho přemluvili,“ Velfl se chmurně odmlčel, „ti s ním sjednali, že on, Vismburský, otráví Tvou Milost a nejen tebe —“

Král sebou opět škubl.

„Cože, nejen mne, snad i paní královou!“

Velfl přikývl hlavou a tlumeněji dodal:

„Její Milost také, a také, Milosti, jak ďábelsky se dohodli, že i všecky, všecku vznešenou rodinu.“

Král prudko spustil ruce dlaněma na kolena, hledě vyjeveně na Velfla, jakoby nevěřil, a opakoval:

„Je-li možná, je-li možná!“

A uslyšel, že je tak, uslyšel zevrubnosti.

„Jed už měl, Vismburský, dal mu jej ten Vlach, ocelovou lahvičku, v nevelké, ocelové lahvičce je."

„Našli jste ji."

„Našli tak jak Vismburský se na mukách vyznal, v jeho obydlí, nevelká to lahvička s prudkým jedem, dobře uzavřitá, tu měl už přichystánu. A měl dostat, slíbili mu, tisíc zlatých."*)

„Tisíc zlatých," opakoval král pobouřen. „A nelitovali ani rodiny, ani dětí — A co Čirne," pojednou vzpomněl král.

„Ten byl jako dub. Nic nepřiznal, na všechno odpovídal pořád jedno, že o ničem neví."

„Možná. Jsou chytří a opatrní. Tu lahvičku svěřovati dvěma, nač. Stačí jeden, je to jistější. Co Vismburský —"

„Teď leží jako bez sebe, strhalo jej to."

„Zatím o všem pomlč. Ale zítra než odjedu, ještě přijď." —

Hejtman Velfl odešel. Král přecházel jizbou zamyšlen, vzrušený. Přemítal o hrozném úkladu, který na něj chystali, o nepřátelích, ale ne tak o Vratislavských jako o legátově sekretáři, o Římu. Takhle by skončili při. To nesmí zůstat tajemstvím, ať všude zvědi, jak bojují, co hodlal papežův úředník, tedy i svatá stolice i rathouz vratislavský.

Náhle stanul a dal si zavolati sekretáře Jošta. Svěřil mu, co Vismburský vyznal a co on, král, hodlá teď učiniti. Sekretář ustrnulý nad tím, co právě uslyšel, odešel do své kanceláře a tam si zavolal dva písaře. Těm pak diktoval, psali oba najednou, o tom jak se král rozhodl a poručil, aby byly poslány listy

*) dukátů.

do sousedství, do některých měst v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, jmenovitě do Hradce nad Labem, do Náchoda, do Olomouce, do Střihoma, Svidnice, Frankenštejna a Kladska, aby druhého dne měsíce března byl jejich zástupce z rady konšelské, kterého by si zvolili, na hradě Kladsku, aby vyslechli o zločinu, kterého se dopustil pán Jan z Vismburka dorozuměv se s nepřáteli královými, aby sem přijeli a tu soudili.

Král té chvíle meškal u královny. Připravil ji na tu hroznou zprávu především tím, že jí pověděl, že teď sekretář dostal na rychlo zvláštní práci, jaká teď píší v kanceláři pozvání do sousedství a že s těmi listy rozjedou se poslové hned zítra časně před jeho, královým odjezdem. Králová žasla a trnula víc a více, když manžel povídal, co jemu a rodině Vratislavští a legát chystali.

„Ať po vší koruně zvědí," doložil, „kterak nešlechetně Vratislavští se mnou bojují, Vratislavští a ještě víc svatá stolice, ta obzvláště, toť bude světlo na to, co ve tmách tajně chystali. Listy, které teď píší, povědí světu —"

„A ty nechceš-li zůstat a počkat na ten soud —"

„Nemohu, Praha, ty bouřky, nečekají, nutno je v čas zarazit. Zítra odjedu, ale co nejdříve se vrátím."

„Snad setkáš se v Praze s poslem z Budína."

„Také jsem na to myslil."

„Jak se Budínští zmýlili! Čekali to počátkem tohoto měsíce a již ho je namále."

„Přepočítali se," smál se král, „ale bude, doufám, tak jak pravíš."

„A zpravíš mne ihned —"

„Tak, jistě zpravím," vpadl král, „nebo přijedu

sám," dodal rychle a vesele, „a s novinou, že máme vnoučka."

„Pán bůh ho dej!"

* * *

Časně ráno, prvé než se král vypravil na cestu, vyjeli z kladského hradu rychlí poslové s listy náležitými do měst v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, tak jak král ta města ustanovil. Sám rozloučiv se s královnou a s rodinou, vydal se po ránu v zavřitém komorním voze s nevelkým jízdným průvodem do Prahy.

Po hradě pojednou ticho. V čeledi méně služby, za to víc rozprávek a hovorů. Osud vězněného pána dráždil zvědavost a působil mnoho řečí, zvláště také tím, že nebylo o něm známo nic jistého. Povídaly se různé podivné věci o tom, proč sedí v žaláři, proč byl na mučení, co na něm vyznal, ač žádný nic neslyšel. Jen hradský hejtman Velfl a „krevní" písař slyšeli, ti však žádnému nic nepověděli. Jen to pak se hradem ještě rozneslo, že umučenému Vismburskému je zle a že si vyžádal kněze, římského. Hejtman Velfl nebránil, a tak každého dne přišel dole z města kněz pod jednou a směl pokaždé zdržeti se u panského vězně drahnou chvíli.

Hejtman Velfl čekal na jisto, že vyslanci šesti měst, nepočítaje Kladského, přijedou i za nepohody stále panující. A jako na zavolanou čas se pak obrátil. Posledního dne února ráno přestaly déšť i sníh, nebe se vyjasnilo, odpoledne pak i slunce vysvítalo. V tu dobu přijeli konšelští vyslanci z Náchoda, z Hradce nad Labem a také z Frankenštejna. Nazejtří, za slunečného březnového dopoledne hlásil se hradskému

hejtmanu konšel ze Svídnice, odpoledne pak Střihomský purkmistr a poslední zástupce Olomoucký.

Na rozkaz Velflův připravena toho dne soudní síň. Byla to prostorná světnice dřevěného, tmavého stropu, obílených stěn, bez ozdob, holá s velkými hlíněnými kamny v koutě v pravo od celkových, nevysokých dveří. U čelní stěny na nevysokém podiu dlouhý, těžký stůl, po jeho pak jedné straně řada prostých křesel. Prostřed na tabuli stolu nevelká, dřevěná skřínka, kterou sem teprve při zahájení soudu sám hejtman přinesl a položil. Nad stolem na bílé stěně namalovaný ukřižovaný Kristus.

Nastával soud mimořádný, neobyčejný. Soudcové ze všech zemí koruny měli soudit, hlavně však měli slyšeti a vzíti na vědomost, kterak ohavně chtěli nepřátelé králové, Vratislavští i legátství vratislavské, zakončiti boj proti králi. Měli to slyšeti na místě a také nejjistější svědectví, vyznání samého pána Vismburského.

Soud se začal po ránu druhého dne března. Soudcové, kteří se neznali, kteří se po prvé viděli, zasedli jak je pan Velfl vyzval. Z počátku bylo slyšeti jenom jej, zprávu jeho o tom, co se stalo, že jsou proto sem povoláni, aby sami slyšeli obžalovaného a přesvědčili se, aby spravedlivě soudili a považili, že již za to, že pán Vismburský tak zrádně jednal, donášeje na škodu královu Vratislavským a legátovi, jeho sekretáři, že by už za to zasloužil pokutu na hrdle, a což tedy za to, že chystal jed králi J. Milosti a nejen jemu, ale také královské rodině.

Pan Velfl mluvil česky, mluvil německy, poněvadž mezi soudci seděli, kteří neuměli německy a jiní, kteří nerozuměli českému. Výklad hradního hejtmana zřejmě účinkoval. Všichni soudcové žasli už

nad zprávou o tom, jak Vismburský zrádně donášel o králi do vratislavské radnice a do legátova domu. Tu žasli, pak trnuli, když hejtman vyličil, kterak Vismburský chtěl za tisíc zlatých sprovodit krále se světa i jeho rodinu. Tu se již ozývaly výkřiky popuzení a hněvu, výkřiky české, německé. Do nich promluvil pan Velfl, že nežádá, aby jen jeho slyšeli, nýbrž sami se přesvědčili, že dá zavolati Vismburského, aby před nimi, jim tváří v tvář opakoval, k čemu se již přiznal. Velfl kynul žoldnéři stojícímu u dveří. Ten ihned odešel pro vězně.

U soudního stolu náhlé napjetí, vzrušené očekávání. Za chvíli se dvéře otevřely. Vstoupil žoldnéř pro vězně poslaný, za ním dva bičicové a mezi nimi shrbený člověk rozcuchané hlavy, přidržující si levou rukou k tělu umletou, uválenou šubu, bez pasu, ubohý člověk, který nemohl volně kráčet a jen se šoural. Jak síň stichla překvapením i zvědavostí, bylo slyšeti podešve jeho škorní. Těžko vlekl nohy.

Pán Vismburský bídně kráčel, bídně vypadal. Dvojí mučení jej hrozně sedralo. Kdeže byl zavalitý, zdravý pán vždy tak čilý až vrtivý, který si rád spokojeně nebo s potěšením zamnul ruce a s úsměvem sebevědomým hovorně, až žvátorně se chlubíval, ať vykládal pravdivě nebo věci vymyšlené. Plné tváře jeho širokého obličeje, vždy pečlivě vyholené, ty tam. Teď pustě zarůstající, bez barvy, bledé visely jako prázdné váčky. Ústa jindy usmívavá, spokojená, teď ochablá, pootevřená se svislým spodním retem vyrážela těžké oddechy. Očka pánova jindy bystrá, chytrá teď mdle pohaslá v červených víčkách. Ustrašeně zamžikala, když vstoupil a spatřil před sebou na podiu na křeslech sbor soudců, samé cizí,

neznámé muže v tmavých šubách, většinou již starší, přísně nebo zvědavě upírající na něj zraky.

Jen Velfla z nich znal a ještě jednoho z nich poznal, střihomského purkmistra, s kterým se onehdy setkal tu na hradě, když Střihomští přijeli ke králi ujistit ho svou věrností. Vismburský se lekl. Ten! Z něho a Střihomských všecko neštěstí a trápení. A teď je tu mezi soudci —

Do té chvilky trapného ticha ozval se Velflův hlas. Vismburský uslyšel oznámení, že král J. Milost svolal tento soud ze všech korunních zemí, aby uslyšeli, čeho se Vismburský dopustil na králi a co ještě chtěl srozuměn s jeho nepřáteli spáchat na J. Milosti i na králově rodině. Nejprve že se provinil tím, že zrádně donášel za peníze tajné zprávy do vratislavského rathouzu, do legátova domu i do Prahy římskému administrátorovi arcibiskupství doktoru Hilariovi.

Vismburský sebou škubl a chraptivě vyrazil:

„Tomu nic, tomu jsem donesl jen psaní legátovo."

„Na mučení jsi pověděl jinak. A kdyby jen to psaní bylo, takové psaníčko —" Velflovy rty se pohnuly kousavým úsměvem. „Nezapírej, pane Vismburský, pověz, opakuj, k čemu jsi se již přiznal, když jsi byl tázán a nejprve pověz, kterak jsi zrádně donášel."

„Toho nepřím, ale to proto jsem činil, abych sám zas zvěděl, abych mohl do královy kanceláře přinést tajné zprávy a noviny z Vratislavě, z rathouzu —"

„A od legáta nic?" zeptal se Velfl s úsměvem.

„S tím jsem nejednal."

„Ale s jeho sekretářem." Velfl rozhlédl se po

soudcích. „Vše zapírá, k čemu se již přiznal, co měl teď říci.“ Velfl mluvil podrážděn odpovědmi Vismburského, které měly zníti jinak, jak sezvaným soudcům již o nich pověděl. Měli slyšeti přiznání, které jim najisto oznámil, a teď Vismburský zase zapírá. Cítil v tom zahanbení. Od soudců obrátil se zase k Vismburskému a zlostně se na něj obořil: „To také zapřeš s tím sekretářem legátovým a že jsi chtěl s jeho vědomím otrávit krále J. Milost i královu rodinu.“

„Nechtěl, při sám bůh.“

„To teď, když se ti nepovedlo.“ Velfl se ušklíbl. „Nepovedlo se, ale přiznal jsi se.“

„Na mukách,“ vpadl Vismburský, všechen se třesa, „když mne bolesti přemohly. A v tom trápení slíbil jsi mně, pane Velfle, že budu na živu zachován, přiznám-li se. A tak —“

„Znovu zapíráš,“ uhodil Velfl jizlivě. „Zapírej, ale což ten jed, což ta lahvička, což tato —“ a sáhnuv po skříncе na stole, zdvihl víčko a vyňal z ní nevelkou lahvičku kovovou mdle lesklou, dobře zavřenou. Vyňal ji, vyzdvihl ji do výše, aby všichni viděli a podal ji pak soudcům, aby si ji prohlédli. „Tu jsi měl přichystánu,“ obrátil se ostře na odsouzeného.

„Neměl, neměl,“ popíral Vismburský prudčeji oddechuje. „Byla má, měl jsem ji už dávno, nějaký apotečník v Praze mně ji dal, tomu již kolik let.“

„A co Čirne —“

„Ničím se neprovinil, nic jsem s ním nejednal, nic jsem s ním neměl smluveno, nic —“ Vismburský z hluboka oddechoval, „ani na rathouze ani u legáta.“ A pojednou upřel oči nad stůl, na kříž na stěně namalovaný a všechen rozrušen volal: „O můj ukřižovaný Kriste Ježíši, ty víš, že nejsem vinen, že jsem nespáchal těch věcí, že jsem nechystal jedu —“

„To říkáš teď," vpadl Velfl zostra, „teď, co u tebe byl pater Gotthard, kněz jednuška, ten tě přemluvil, aby nezůstalo nic na legátovi a jeho sekretáři, ze chtěli tak hroznou věc, že ti hojně zlata slíbili. To ten kněz —"

„Ne, pane, nic mne nepřemlouval, nic."

Velfl zle se usmál a přisvědčil, tedy že ne, ale kdyby ani toho jedu nebylo, ani kdyby tu ta lahvička, a zase ji zvedl a zatřepal jí, „dost na tom, žes zradu páchal."

„O pane Velfle, vlk se jmenuješ," vyrazil Vismburský všechen vzrušen, „a vlk jsi, zlý vlk, žádáš mého života, nemáš dosti na tomhle," a Vismburský pokročil k soudnímu stolu a prudce rozhodil svou šubu, zdvihl, vyhrnul špinavou košili se zaschlými, zhnědlými skvrnami a pruhy krvavými. Odhalil tak tělo, život, pravý bok potrhaný, kůže přiškvařené do černa, hrozné stopy pálení, rány zanícené, ošklivě otevřené, tak že bylo vidět útroby, játra i plíce.

Ten onen ze soudců odvrátil oči, Velfl však nejen vydržel, ale ještě se zeptal úsklebně, co chce, a že si nic nepomůže ani když mu, Velflovi, jeho jméno hanlivě vytýká a spílá.

„A kdybys i pravdu měl," uhodil prudce, „kdyby i pravda nebylo tu s tou," a zase zatřepal ocelovou lahvičkou, „dosti na tom, žes chodil ve Vratislavi na rathouz a do legátova domu, žes i do Prahy jezdil. Toť hrozná zrada. To král J. Milost také uznal a stvrdil, abys byl na hrdle trestán. Soudíte-li jinak páni," obrátil se po přísedících popuzen tím, že Vismburský se tak opovážil, že popírá svůj ohavný skutek, to co doznal, co měli sezvaní zástupcové měst sami slyšet a doma povědět, co jim už jako jistou věc ohlá-

sil. A teď tu před nimi s nepravdou, jako násilník sám obviněný —

Ale žádný z přísedících neozval se proti jeho rozsudku, ani olomoucký konšel, tvrdý Říman, ač v duchu nedopouštěl, že by zástupce svatého otce mohl něco takového spáchati, jednati tak nekřesťansky. —

Za chvíli odváděli Vismburského zase do žaláře. Zoufalé vzplanutí, ve kterém odkryl hrůzu svého utrpení, pohaslo. Odcházel ještě mdlejším krokem než jak přišel, ještě tíž, zdrcen vědomím, co bude, že jej čeká smrt.

Když soudcové sestupovali s hradu dolů do města do své hospody, oba Češi hlasem projevovali svůj souhlas i své uspokojení, že nejen Vratislavští, ale i zástupce svaté stolice v tom je. Olomoucký však konšel, který mlčky kráčel vedle Frankenštejnského, zastavil se na kraji náměstí, opatrně se rozhlédl a pak tlumeně řekl svému společníku:

„Z toho bude na novo zle, ještě hůř. Vratislavští se budou bránit, budou popírat a ještě více legátův sekretář. Prohlásí to za novou urážku, za novou křivdu, že jen pro jejich hanbu byl svolán tento soud, jim na ostudu. Opravdu podivný soud."

„Je to pravda. Budou zle popuzeni. Ale ten jed, ta lahvička, a pak ta zrada Vismburského. Už ta sama. Nedivím se, že král je proto tak přísný. Půjdeš-li se podívat na popravu —"

„Ne. Odpoledne již tu nebudu. Odjedu hned po obědech."

* * *

Smrtelný rozsudek před polednem, a záhy odpoledne natahovali ve vězení pánu Vismburskému

„hazuku k smrti". V té hazuce jej vyvedli ze žaláře a vedli jej spoutaného na rukou k hradní fortně ven za hrad na popraviště. Kněz, pater Gotthard, v černém taláru kráčel vedle něho modle se na hlas. Jen chvílemi přestal, aby podchytil vrávorajícího odsouzence. Ten kráčel mlčky, slova nepromluvil. Ale pak sebou trhl a sepjav ruce, zvedl je k nebesům, když zahlédl opodál za hradem popraviště, šibenici, pod kterou čekal s dvěma pacholky kat s širokým mečem v ruce.

Smutný hlas zvonku z hradní kaple, který pána Vismburského a jeho průvod vyprovázel, až sem zaléhal.

38.

Na sklonku březnového dne dojel král Jiří se svým průvodem do Prahy. Kancléř Prokop z Rabštejna, který náhodou ještě meškal v králově dvoře ve své kanceláři, jej uvítal. Král hned jak vystoupil z vozu a pozdravil se s kancléřem, optal se, přijel-li posel z Budína. Nepřijel. Král čekal do té chvíle skoro na jisto, že jej tu zastane, že se doví zprávy o své milé Kunce. Byl zklamán, než utěšil se tím, že posel dorazí do Prahy, když ne dnes, tedy zítra nebo dnes v noci. A hned pak optal se, jak je s morem. Uslyšel, že chvála bohu polevuje, že již není denně tolik pohřbův a že leckde na hřbitovech u kostelů přestali zažehovat hranice dříví.

„Ale bude se dlouho pamatovat," dodal kancléř s povzdechem, „co hrůzy, co škod naplodil. Co rodin vymřelo, co sirotků zůstalo! Však dnes," vzpomněl si kancléř, „byl tu u mne Burian z Gutštejna. Zvídal, dlouho-li ještě tvá Milost pobude v Kladsku."

Král stáhl obočí, nerad slyšel o tomto pánu, tvrdém Římanu, který byl z jeho nejtužších odpůrců.

„Co chce," zeptal se král zkrátka.

„Rád by, abys jej ustanovil poručníkem jeho bratrovci."*)

„Ah to," král se usmál, „o sirotčí statek běží."

„A teď tomu týden, když o tom řeč, navštívil mne Dobrohost z Ronšperka."

„Také snad o poručenství," vpadl král.

„Tak, Milosti, proto přišel."

„O sirotčí statek," přidal král ostřeji. Na hlas však nedořekl, co při tom pomyslil, že oba, i Gutštejn i Ronšperk, oba tvrdí Římané, jsou mu nepřáteli, nejvěrnější Zdeňku Konopištskému, který před několika léty také poručníkoval, a jak, že mu z toho poručnictví osiřelého Smiřického zůstalo velké panství roudnické.

To král neřekl, ale přišlehl, to že tedy nejsou chudí sirotkové, o chudé že by ani Gutštejn ani Ronšperk nestáli.

„Ale nesvolím žádnému z nich," rozhodl se bez rozmyšlení, „nesvěřím toho poručenství ani Gutštejnovi ani Ronšperskému, žádnému. Ještě jich posilovat — To ne. Ale nechme jich. A ty mně ještě pověz, co nového z říše —"

„Nic, Milosti."

„A z Říma —"

„Čekají poselství Tvé Milosti."

„Nespěchám s ním, líp jest věc ještě odložit, a dá se odložit. Mor panuje, kterak opatřit náležité poselství, všechno se skrývá před morem a schovává se.

*) [Janu Caltovi z Kamenného hory, na jehož hradě Rabštejně se Gutštejnové usídlili jako na svém.]

V Římě tedy naléhají, pravíš. A ve Vratislavi ukládají."

„Vratislavští —"

„Vratislavští Němci a vratislavští Římané, to jest legát, jeho kancelář. O můj život ukládali."

Kancléř hleděl na krále v němém úžasu.

„Měli zakoupeného vraha," vysvětloval král. „Znal jsi ho, Vismburského. Všechny nás klamal, tam ve Vratislavi, v Kladsku i tady v Praze. Hlídali jste jej, když sem zajel, a přece byl tajně nahoře na hradě u Hilaria."

„A teď pravíš, že o život i ukládal —" Kancléř nemohl se z úžasu probrati.

„Tak, ukládal i mé rodině. Sám se pak přiznal."

Král pověděl kancléřovi, co Vismburský chystal, kterak se prozradil a co na útrpném právu vyznal a jaký zvláštní soud on, král svolal do Kladska.

„Nemohl jsem čekat," dokončoval král, „jak rozhodne. Sem do Prahy jsem pospíchal. Teď už je jistě rozsouzeno. Kdyby ani toho jedu a trávení nechystal, dosti na tom, jaké zrady před tím se dopouštěl. Teď už je asi na pravdě boží. Ten svolaný soud nemůže jinak."

„A Tvá Milost —"

„Již napřed jsem potvrdil."

„Ale co v Římě — ten soud —"

„Mohu-li jinak. Když se proti mně tak bojuje."

Kancléř toho soudu v duchu neschvaloval, té chvíle však neodvážil se to říci. Odcházel s velkou starostí. Zpráva o kladském soudě jej tížila, starost, co z toho pojde, co Řím na to. A na Vismburského také vzpomněl, že byl velká šelma.

Král povečeřev sám a zkrátka, dal si zavolati podkomořího Valečovského z Kněžmosta, aby s ním,

jelikož správcem pražských měst, pojednal o bouřích, pro které sem schválně přijel.

Podkomoří přišel hned, neměl daleko z Celetné ulice. Zasedl na vyzvání ke stolu, na kterém už hořely voskovice.

Král důvěřoval Valečovskému. Věděl, že je svému králi věrně oddán tento vážný muž, horlivý kališník, přísný nejen k Římanům, ale také k nehodným kněžím kališným. Teď od něho uslyšel, že ten zlý oheň nesvárů zanítili na hradě, kanovníci a kazatelé, obzvláště ten bononský doktor, Křižanovský, ten poběhlec od víry, někdy horlivý žák mistra Rokycany, teď jeho nepřítel a tupitel. Tento Křižanovský s administrátorem Hilariem zapálil a s ním nejhůře že do ohně dmýchá vikář pražského kostela —

„Kněz Michal," vpadl král.

Valečovský přisvědčil.

„Co administrátor," zeptal se král.

„Tak jako Křižanovský, jsou oba stejní ve své zášti k kalichu a —" Valečovský se odmlčel, a král hned doplnil:

„Ke mně."

Král vyslechl zevrubnou zprávu jak se bouře začala, co tito dva kanovníci a jiní po nich páchají, jak si troufají obzvláště na kazatelnách i proti J. Milosti, že to musilo pobouřit i pobouřilo věrné kališníky, že se na hradské obořili a že je strach z nového šturmu.

Valečovský pobyl ve dvoře až do noci. Tak dlouho s ním jednal král, který pak nazejtří záhy po ránu vzkázal na hrad římskému administrátorovi doktoru Hilariovi, aby přišel ještě tohoto dopoledne do králova dvora. Král, prve než toto nařídil, zeptal se zas, přijel-li posel z Budína. Když uslyšel, že posel do-

sud nedojel, přikázal, aby mu jej ihned ohlásili až by přijel, a to bez prodlení, ať by byl u něho, u krále, kdokoliv.

Nedlouho před polednem zjevila se v králově dvoře vysoká, hubená postava padesátiletého, hladce vyholeného kapitulního děkana a římského správce pražského arcibiskupství, doktora Hilaria. Přišel ve fialové sutáně, ve fialových rukavicích, se zlatým křížem na zlatém řetěze přes prsa. V předsíni dlouho nečekal. Král jej přijal ve velké komnatě, jakmile mu byl ohlášen.

Hilarius vstoupil zasmušilý, přemáhaje své vzrušení. Musilť ke králi, kterého za krále neměl, který mu byl křivopřísežníkem, který odpíral kostelní moc svatému otci, papeži, pod jehož poslušenstvím je celý svět, který králem nezůstane, tak byl doktor Hilarius přesvědčen, a bude zas Jiříkem.

Král sedě v křesle u krbu, zkoumavě, mlčky na něj pohlédl, pak velmi vážně, ale klidně mu řekl, že jistě ví, proč jej sem pozval, že on, král, je o všem dobře zpraven.

„I o tom, Milosti," odvětil otázkou administrátor, „jak skoro všecka Praha tupí Jeho Svatost, jak se mu posmívá a všemu kněžstvu věrnému římskému kostelu, jak se mu posmívá hanlivými cedulemi, ohavným malováním, jak skládá hanlivé písničky o svatém otci, o římských kněžích."

„Zrovna tak dělají vaši, pod jednou, tupí kompaktáta, která jsou zákonem, ohavně, šeredně překrucují i jejich jména, toho jsem se včera večer dověděl, jistě o tom víš, co tvoji klerikové o kompaktátech pokřikují. A tu je konec," král vyrazil ostřeji, „toho nestrpím, ztrestám takové řeči veřejně na ulici, ale také jich nestrpím na kazatelnách. Konec, pra-

vím, nestrpím, abyste dále podpalovali, pokoj a zákon rušili, ten doktor Křižanovský, ten kněz Michal. Ten nesmí už na kazatelnu, nepustíš ho tam, sic —" Král hněvivě zahrozil.

Administrátor sedě proti králi pobledl tajenou zlostí.

„Milosti," odpověděl temným hlasem, který se zachvěl, „to je církevní moc, na tu nemá nikdo jiný práva —"

„Církevní moc," přerušil jej zostra král, „která však nehledí si jen církevních věcí, ale opovažuje se i na věci ne církevní. Že dbám úmluvy a zákona, proto jste proti mně, a jak zle, jak zle, až se o mne i ukládá."

„Ukládá," opakoval nevěře Hilarius, „o Tvou Milost —"

„Tak, mému hrdlu ukládají, vaši nenávistníci."

Administrátor sebou škubl a bezděky vyraził: „Milosti, to není pravda."

„Že snad ty nevíš. Ale úklady se strojily, ve Vratislavi na rathouze a — v domě legátově."

Hilarius ztuhl, nemohl ani hned promluvit.

A král pokračoval rychleji, vzrušeně:

„Vraha si již zjednali, jed mu opatřili, tisíc zlatých mu slíbili, ale zapletl se, přiznal se. A ty toho zjednaného vraha znáš!"

„Já?" zvolal Hilarius uleknut. „Nevím o ničem."

„Nevíš o ničem, ale znáš ho, toho zjednaného vraha znáš," král nespouštěl očí z tváře kapitulního děkana, „byl' u tebe, tajně tebe navštívil, loni na hradě, v tvém domě, pán Vismburský."

Kanovník jakoby udeřen, nemohl hned odpovědět. Král, hledě mu pronikavě do očí zostra opakoval:

„Je tomu tak, Vismburský byl u tebe, v tvém domě, na hradě, sám se přiznal."

Hilarius nemohl zapírat. Přisvědčil, že tak, že Vismburský u něho byl, jednou, jedinkrát.

„Nebylo však nic, Milosti, přísámbůh, žádných úkladů, nic o jedu. Jen psaní přinesl."

„Od koho."

„Od pana legáta vratislavského."

„A v tom psaní —"

„Milosti," odmítal Hilarius jako uražen, „nic o zločinu, nic o otrávení. Byly to zprávy z Říma —"

„O mně, proti mně a žádost nových zpráv od tebe. Snadno uhodnout."

„Milosti, jsem jako u výslechu." Znělo to s výčitkou. „Mohl bych odpřisáhnout, že o ničem nevím, o jedu, úkladech."

„Ale Vismburský přiznal se teď před mým odjezdem z Kladska, na mučení pověděl a teď znovu poví před soudem, před zvláštním soudem, který jsem svolal do Kladska, sedm soudců z Čech, Moravy a Slezska, aby z úst samého vraha slyšeli, co se proti nám, proti mně i mé rodině strojilo, ať pak soud dosvědčí všude, ať zví všecka koruna —"

Doktor Hilarius jakoby uštknut, chtěl se ze sedadla vymrštit, přemohl se však a zas usedl. V jeho tváři bylo zřejmo prudké pohnutí, v tváři i v hlasu, jak vzrušeně odpovídal:

„Milosti, tohos neměl učiniti, to jest olej do ohně. Nevěřím v ty úklady, není to možná, a teď se bude prohlašovat, že jsme účastni, že církev je účastna takového zločinu. V tom je pohanění, v tom je ostuda, legátovi i svaté stolici. Toť hrozné očernění, z toho budou nové hněvy, svatá stolice se zatvrdí, nesnese toho," dodal hrozivě.

Král se nepopudil tou prudkou odpovědí. V přísném klidu, pevně odvětil:

„Svatá stolice toho nesnese a my máme snášeti, co křivého, potupného se nám děje, ustavičné křivé žaloby v Římě, to Vratislavští, ustavičné jejich očerňování. A svatá stolice tomu všemu věří. Ne, kněže kanovníku, toho nestrpím, zvláště nyní."

Vstoupil Majnuš komorník. Ohlásil, že té chvíle přijel rychlý posel z Budína. Král nedal mu skoro ani domluvit. Kvapně vstal, kvapně nařizoval, aby posel přišel ihned. Rychle pak se obrátil k Hilariovi, který také vstal:

„Kněže kanovníku, slyšel jsi, co se stalo, podle toho se zachováme. A to ještě znovu, nedopouštěj svým kněžím těch divokých řečí a všeho štvaní. O knězi Michalovi jsem ti už řekl. Vašeho bouření nestrpím, pokoj v městě musí být a bude. Podle toho jednejte."

To byla poslední králova slova ke kanovníkovi, který pak vracel se na hrad popuzen, uražen, opakuje si v duchu svou hrozbu, teď že teprve ten Poděbradský nezůstane, nesmí zůstat králem, že bude zase Jiřikem, svatá stolice že mu odpoví na ta nová ohavná obvinění.

Král hned zapomněl na římského administrátora arcibiskupství. Přijelť posel z Budína, kterého se nemohl dočkati. S vyjasněnou tváří hleděl ke dveřím, až se rozhrne kotra.

Posel, zeman, Slovák, v šubě a dlouhé, tmavé sukni, asi čtyřicítiletý, vstoupiv hluboko se poklonil. Psaní svého krále držel v ruce.

„Dlouho jsme čekali," vítal jej král přívětivě.

„Milosti královská, hrozné necesty, veliké vody, brody místem zatopeny —"

„Co neseš," vpadl král bera list od posla, ale než psaní otevřel, zeptal se co je, chlapec-li či dcera.

„Milosti, chlapeček," a váhavě doplnil: „Byl —"

„Byl," opakoval král žasna, jakoby nerozuměl, nevěřil.

„Byl, Milosti královská, ale zemřel, hned jak na svět přišel."

„A matka, paní králová —" Hlas králův zněl ulekaně.

„Milosti, žel bohu, také zemřela —"

„Při porodu —" děsil se král a umlkl hrůzou.

„Tak, Milosti, porod byl hrozně těžký, umořil její Milost, vykrvácela."

„A nebylo pomoci," zvolal král prudce.

„Nebylo, Milosti," smutně odvětil posel. „Říkali to všichni a dost pomáhali, báby, byly dvě, i dva lékaři, oba zkušení —"

„Kdy, kdy to bylo."

„Teď čtrnáct dní, pátý ten, co se Jeho Milost král z války vrátil, z Bosny, s velikou slávou se vrátil. O vánocích Jajců města dobyl —" Posel nevěděl, že hlavní zásluhu o to měl Jan Vítovec, Matyášův nejvyšší polní hejtman,*) „pak Turky před sebou hnal, slavně se vrátil, paní králová jej radostně uvítala, to byla ještě zdráva —"

„Dlouho-li to trvalo —"

„Dva dny, dvě noci."

Král se zachvěl, vydechl bolestné „oh" — Jako zmožen usedl a temně před se si opakoval: „Hrůza, hrůza." A k poslovi se obrátil:

*) Jan Vítovec povýšený na pána ze Hřebene, pak hrabě Záhorský, proslulý český válečník, který sloužíval hrabatům Celským.

„Tak už pochována —“

„V Budíně na hradě v kostele sv. Jiří.“

„Tak už pochována,“ opakoval král před se, temně pohnutým hlasem, a nedořekl, co bolestně pomyslil, že už nikdá nespatří své rozmilé Kunky. —

Propustiv posla, vzkázal Joštovi sekretáři, který hned přišel. Zastal krále sedícího v křesle, skleslého, držícího v ruce otevřený list, do kterého upřeně, nehnutě oči upíral.

„Přečti tu hroznou novinu,“ poroučel král zasmušile, zastřeným hlasem.

Psaní nebylo dlouhé, ohlašovalo žalostnými slovy, co posel již pověděl. Jošt uleknutě překvapen, vázl ve čtení. Když dokončil, král vstal a poručil, aby Jošt ve jméno královo poslal ihned zprávu královně. Pak odešel z velké komnaty do své zelené světnice. Chtěl býti už sám.

Jak vkročil, stanul u prahu a rozhlédl se. Živé bodnutí ucítil, nové, bolestné připomenutí. Tu, tu to bylo, v této jizbě, kde se s milou dcerkou rozloučil. Tu jí požehnal, když odjížděla do Uher. Zjevila se mu, jak ji tu naposled viděl na cestu vystrojenou, hlavu zavitou bílým poučníkem, rozmilé děvčátko dvanácti let, jak před ním sklesla a plačíc objala jeho kolena, aby jí požehnal — A hned ji také spatřil, jak dole v nádvoří majíc vstoupiti do kotčího vozu, u jeho stupínek vytrhla se svým průvodkyním, paní maršálkové a pani nejvyššího hofmistra, jak skokem byla zase zpět u něho, u otce, jak se ho chytla, znovu se rozplakavši, jak se k němu tiskla a se ho držela —

Tenkráte se mu útroby bolestně sevřely; teď ještě bolestněji a s krutou výčitkou, že ji obětoval jako beránka, který skonal v mukách. Tenkráte mohl

ještě svou rozmilou Kunku těšit — Teď mu odešla na vždy, v cizině, v bolestech. Už jí neuvidí, nikdá neuvidí, slovíčka s ní nepromluví.

A již se slzám neubránil jak toho dokázal prve. Přitiskl dlaně ke tvářím, rozplakal se —

Zde rukopis končí.